

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 24

49 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2006 m. sausio 31 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28 — 29 d.

2006/C 24/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo indėlio į nuosmukio teritorijų socialinį ir ekonominį atsigavimą	1
2006/C 24/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, pataisančios Direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo COM(2005) 214 final — 2005/0100 (COD)	11
2006/C 24/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujant oru COM(2005) 47 final — 07/2005 (COD)	12
2006/C 24/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oro keleiviams pateikiamos informacijos apie skrydį vykdančio vežėjo tapatybę ir keitimosi saugos informacija tarp valstybių narių COM(2005) 48 final — 08/2005 (COD)	15
2006/C 24/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendrų paukščių gripo kontrolės priemonių ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies pakeičiančio Tarybos sprendimą Nr. 90/424EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje COM(2005) 171 final -2005/0062 ir 0063 CNS	16

Kaina:
22 EUR

(Tęsinys kitame puslapyje)

2006/C 24/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EEB) Nr. 2075/92 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo COM(2005) 235 <i>final</i> — 2005/0105 (CNS)	18
2006/C 24/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 3317/94 dėl žvejybos licencijų paraiškų perdavimo trečiosioms šalims COM(2005) 238 <i>final</i> — 2005/0110(CNS)	19
2006/C 24/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos COM(2005) 82 <i>final</i>	20
2006/C 24/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką COM(2004) 830 <i>final</i> — 2004/0284 (COD)	25
2006/C 24/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą COM(2005) 81 <i>final</i> — 2005/0017 (COD)	29
2006/C 24/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Šiaurės dimensijos ir jos veiksmų plano	34
2006/C 24/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geresnės teisėkūros	39
2006/C 24/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Kaip patobulinti ES teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą	52
2006/C 24/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Nutukimo Europoje — pilietinės visuomenės partnerių vaidmuo ir atsakomybė	63
2006/C 24/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transportą reglamentuojančiai sistemai	73
2006/C 24/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos bendros deklaracijos dėl Europos Sąjungos plėtros politikos „Europos sutarimas“ COM(2005) 311 <i>final</i>	79
2006/C 24/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinio dialogo ir darbuotojų dalyvavimo — svarbiausių pramonės permainų numatymo ir kontrolės veiksmų	90
2006/C 24/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Moterų skurdo Europoje	95

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

420-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2005 M. RUGSĖJO 28 — 29 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Turizmo indėlio į nuosmukio teritorijų socialinį ir ekonominį atsigavimą

(2006/C 24/01)

2005 m. vasario 10 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalį, nusprendė pateikti nuomonę savo dėl: *Turizmo indėlio į nuosmukio teritorijų socialinį ir ekonominį atsigavimą*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. liepos 27 d. pateikė savo nuomonę. Pranešėjas Juan Mendoza.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas jau pareiškė įvairių nuomonių dėl Europos turizmo politikos kūrimo. Tačiau buvo pateiktas pasiūlymas parengti papildomą nuomonę, kuri taptų gaire konkrečioms turizmo srities iniciatyvoms, siūlančioms sprendimų variantus nuosmukio teritorijoms, ypač nuo jų finansiškai priklausomiems vietiniams žmonėms ir verslui, numatančioms paramą ekonomikos vystymui ir su tuo susijusią naudą, remiamoms Europos, nacionalinių, regioninių ir vietos institucijų, socialinių partnerių, kitų pilietinės visuomenės organizacijų ir turizmo sektoriaus atstovų.

1.2 Šiuo dokumentu ketinama prisidėti atkurti ypač svarbias tam tikras Europos Sąjungos vietas, kurios dėl įvairių priežasčių yra patyrusios socialinį ir ekonominį nuosmukį. Jame daugiausia dėmesio skiriama su turizmu susijusiems sprendimų variantams, kurie galėtų būti tinkami šioms vietovėms.

1.3 Rengiant galutinę nuomonės projekto redakciją laikytasi šios darbo tvarkos:

— pirmajame tyrimų grupės posėdyje parengtas sąrašas klausimų, kurie turėtų būti nagrinėjami nuomonėje.

— surengtas viešas klausymas Kordoboje (Ispanija) ir antrasis tyrimų grupės posėdis, kuris suteikė galimybę apibrėžti tinkamiausią praktiką, skirtą turizmo iniciatyvoms ekonominį nuosmukį patyrusioms vietovėms atkurti, kuri būtų suderinta su pagrindiniu nuomonės tikslu, t. y. skelbti patirtį, kurią pagrįstai būtų galima laikyti tinkama ir kuri sudarytų sąlygas skatinti šias iniciatyvas arba kurti naujas iniciatyvas vietovėse, kurios šiuo metu arba ateityje gali nukentėti nuo socialinio ir ekonominio nuosmukio.

— trečiajame, paskutiniame posėdyje parengta galutinė dokumento redakcija, skirta diskusijoms skyriuje ir per EESRK plenarinėje sesijoje.

1.4 Šioje nuomonėje turėtų būti atsižvelgta į du atvejus:

— atsižvelgiant į šią nuomonę, akivaizdu, kad turizmas — puiki galimybė atkurti nuosmukio vietas; jis gali būti ekonominės veiklos šaltinis, turintis dideles galimybes socialinei ir verslo plėtrai bei darbo vietoms kurti. Atkuriant nuosmukį patiriančias vietas gali ir turėtų būti sukurtos naujos pramonės įmonės, turinčios geresnes perspektyvas ir galinčios pagerinti gyvenimo kokybę.

— kai kurios nuosmukio vietovės gali tapti turistų lankomomis vietomis, galinčios „susidoroti“ su numatomu pasaulinio turizmo masto padidėjimu; tai turėtų būti pasiekta įvairiomis nuosekliai įgyvendinamomis priemonėmis.

2. Nuomonės taikymo sritis ir pagrindiniai principai

2.1 Nuomonėje neketinama apžvelgti procesų, dėl kurių atitinkamos vietovės atsidūrė dabartinėje padėtyje, arba analizuoti kituose sektoriuose (pramonės, kalnakasybos, žemės ūkio ir kt.) vykdomos restruktūrizacijos, nors ši veikla ir galėtų būti naudinga mūsų pasiūlymams.

2.2 Tyrimo pradžioje bus nurodyta, ar vietovėje buvo atlikta konkreči restruktūrizacija, ar tai varginga vietovė, kurioje šiuo metu turėtų būti pradėtos kurti svarbios pramonės įmonės ir kurioje turizmas gali padaryti pagrindinį postūmį ir sudaryti sąlygas plataus masto vystymuisi.

2.3 Nuomonė sudaryta taip:

2.3.1 Padėties nuosmukio teritorijose ir pagrindinių klausimų — socialinių, darbo, verslo ir institucinių išsipareigojimų, kt. — kurie galėtų būti įtraukti į vėlesnius pasiūlymus dėl turizmo vystymo, analizė. Ypač svarbu pateikti tikslų „nuosmukio teritorijos“ apibrėžimą, kadangi, atsižvelgiant į skirtingas aplinkybes ir sąlygas, gali būti siūlomi skirtingi sprendimai.

2.3.2 Nuomonėje nagrinėjami šie aspektai:

2.3.2.1 *Nuosmukio teritorijų būklė.* Remiantis įvairiais požiūriais, nustatyti šių teritorijų trūkumus, atsižvelgiant į problemas, susijusias su istoriškai susiklosčiusia priklausomybe nuo vienos rūšies pramonės arba verslo; gamtinėmis kliūtimis; netinkama arba nepritaikyta infrastruktūra, kuri stabdo turizmo vystymą; socialine aplinka, kuri nėra palanki naujai veiklai, pavyzdžiui, turizmui, pradėti vykdyti. Ypač reikėtų atsižvelgti į tai, kad ekonominio nuosmukio teritorijos dažniausiai nebūna įprastos turizmo vietos, dėl to kyla ypatingų sunkumų parinkti tinkamą turizmo rūšį, pvz., kultūros ir archeologijos turizmą, sporto turizmą, švietimo ar kitas turizmo rūšis. Svarbiausias dalykas, kuris turėtų tapti bet kurios turizmo rūšies pagrindu ir kuri reikėtų visais būdais skatinti — tai teigiama patirtis.

2.3.2.2 *Institucinis išsipareigojimas.* Ši nuomonė — kvietimas bendradarbiauti įvairiems organams ir institucijoms; joje turėtų būti aprašytos tarpinstitucinio bendradarbiavimo formos, scenarijai ir modeliai, be to, viešieji ištekliai, galintys padėti vystyti turizmą. Ypatingas dėmesys skiriamas Europos struktūrinių fondų svarbai atkuriant nuosmukio teritorijas. Be to, institucijos turėtų

atlikti pagrindinį vaidmenį įgyvendinant priemones, skirtas pramonės sektoriaus darbo jėgai perkvalifikuoti, t. y. parengti ją paslaugų sektoriui.

2.3.2.3 *Tikslas — socialinės šakny.* Nuosmukį patiriančios pramonės šakos ilgą laiką buvo susijusios su teritorijomis, kuriose prasidėjo jų vystymasis ir po to sekė nuosmukis. Tai reiškia, kad vietos žmonių kartos sieja gyvenimą ir darbą šiose teritorijose. Siekiant įgyvendinti mūsų turizmo iniciatyvas, teks įdėti daug darbo ir sudaryti tinkamas sąlygas, kad ši sąsaja išliktų, pavyzdžiui, vystant būstų statybą, paslaugas, ryšius ir kt. Kitas būdas šiai sąsajai skatinti — nuolatinių darbo vietų kūrimas. Nors turizmas ir yra gera priemonė užimtumui didinti, tačiau jo sezoniškumas gali tapti rimta problema ir kliudyti šios socialinės sąsajos vystymuisi, be to, sukelti nepageidautiną migraciją tam tikru metu laiku.

2.3.2.4 *Socialinis dialogas — gyvybiškai svarbi alternatyvų analizė ir vystymo dalis.* Siūlome, kad socialinis dialogas, vykstantis per sąjungas ir asociacijas, būtų kertinis akmuo darbuotojams ir darbdaviams išsipareigoti vykdyti projektus ir iniciatyvas. Dvišalis dialogas turėtų lemti trišalį dialogą, kuriame tinkamų sprendimų turėtų ieškoti ir institucijos. Kitos pilietinės visuomenės ir turizmo sektoriaus organizacijos taip pat turėtų padėti įgyvendinti projektus.

2.3.2.5 *Darnaus turizmo iniciatyvų skatinimas.* Nepaisant socialinių poslinkių didelėse socialinio ir ekonominio nuosmukio teritorijose, aišku, kad numatytas tikslas sukurti naujus vystymosi sprendimus negali būti skirtas tik ištaisyti ankstesnių priemonių planavimo klaidas, bet taip pat būtų skirtas plėsti naują veiklą remiantis socialinėmis, ekonominėmis ir aplinkos sąlygomis, kurias EESRK laiko tinkamomis turizmui.

2.3.2.6 *Aplinka — turizmo veiklos atsigavimo planavimo pagrindas:*

— nors šioje nuomonėje nenagrinėjamos socialinio ir ekonominio nuosmukio teritorijų atsiradimo priežastys, galima pastebėti, kad dėl gamtinių, geografinių arba geologinių sąlygų daugelyje teritorijų išsivystė priklausomybė nuo vienos pramonės šakos. Tokia pramonės šaka buvo plėtojama ne tik neatžvelgiant į aplinką, bet dar ir darant didelę žalą. Nauji, su aplinkosauga susiję kriterijai ir išsipareigojimai gali padėti šioms teritorijoms atsigaivinti ir padėti įgyvendinti numatytus turizmo projektus.

— mūsų nuomonėje yra nustatyti su aplinkosauga susijusių iniciatyvų, kurios turėtų tapti turizmo projektų sudėtine dalimi, prioritetai.

2.3.2.7 *Verslo rėmimas ir didinimas ir investicijų į gamybą skatinimas.* Mes stengėmės sudaryti kuo konkretesnį iniciatyvų, skatinančių verslą, sąrašą. Verslininkystė nuosmukio teritorijose susijusi su buvusia specializacija, kadangi verslininkai tiesiogiai dalyvaudavo tradicinėje pramonėje arba pagalbinuose versluose. Todėl nuomonėje nagrinėjamos įvairios iniciatyvos, skirtos įmonėms steigti ir išsaugoti, įmonėms skirtiems mokymams ir gebėjimams kurti, konkurencingumo kriterijams rengti, moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, projektavimui, rinkodarai ir kt. Ji kartu turėtų skatinti įvairias koncepcijas, kaip antai reklamą, partnerystes, ir įmonių tarpusavio bendradarbiavimą bei bendradarbiavimą tarp įmonių ir valdžios institucijų, be to, sukurti įmonių, teritorijų ir sektorių tarpusavio tinklą. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti labai smulkiam, smulkiam ir vidutiniam verslui.

2.3.2.8 *Vienas prioritetų — užimtumo lygio išlaikymas ir didinimas.* Socialinis ir ekonominis įmonių ir sektorių nuosmukis ypač žalingas socialiniu požiūriu, nes dėl to mažėja darbo vietų; taigi pagrindiniu atkuriamųjų iniciatyvų tikslu turėtų tapti užimtumo nuosmukio teritorijose išlaikymas ir, jei įmanoma, didinimas. Siekiant, kad šis tikslas būtų įgyvendintas, siūlome kartu su tarpinėmis socialinės apsaugos programomis vystyti turizmo iniciatyvas, kurios skatintų užimtumą didinančias investicijas, profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, reklamines priemones, savarankiškos veiklos tradicijas ir socialinę ekonomiką.

2.3.2.9 *Visų veiksmų, padedančių turizmo politiką įgyvendinti, integravimas.* Turizmo projektai, skirti nuosmukį patyrusioms teritorijoms atkurti, turi skatinti visų veiksmų (be jau minėtų), lemiančių turizmo politiką, vystymą. Turėtų būti nustatytas veiksmų, susijusių su kultūra, istorija, paveldu, gamta, sportu ir kt., indėlis.

2.3.2.9.1 Svarbus iššūkis, kurį jau pavyko sėkmingai įgyvendinti kai kuriose teritorijose, yra tinkamas ankstesnės veiklos aspektų panaudojimas planuojant naujas turizmo alternatyvas.

2.3.3 Labai svarbu smulkiai išanalizuoti įvairių ES valstybių patirtį ne vien tam, kad ji būtų pritaikyta kitose vietose, bet ir siekiant šią veiklą paremti ir pagyvinti. Kadangi, neatrodo, kad teigiama patirtis būtų vienoda, nelengva pateikti daug ir įvairių tokių iniciatyvų pavyzdžių.

2.3.4 Visų pirma, reikėtų atsižvelgti į galimybę nuosmukio teritorijose sudaryti įvairių turistų lankomų vietų tinklą, kuris taptų tvirtu reklamos ir tarpusavio paramos pagrindu.

2.3.5 Savarankiškos veiklos skatinimas, be abejo, yra svarbus veiksnys, leidžiantis darbuotojams prisitaikyti prie naujų sąlygų. Aišku, išnagrinėjus šį aspektą, nuosmukio teritorijoms bus lengviau tapti turizmo, visų pirma, kaimo turizmo, teritorijomis. Reikėtų plačiau išnagrinėti, ar tokia užimtumo rūšis yra veiksminga priemonė šiuo sunkiu prisitaikymo laikotarpiu.

2.3.5.1 Keletas šioje srityje parengtinių iniciatyvų:

2.3.5.1.1 Europos mastu savarankiška veikla apibrėžiama kaip darbuotojo gebėjimas ir apsisprendimas vykdyti savarankišką veiklą, atskirai arba kartu su kitais. Savarankiškai dirbantis asmuo — visų pirma darbuotojas, kuris, vykdydamas nepriklausomą veiklą, civiliniais ir komerciniais santykiais yra susijęs su tiekėjais ir klientais.

2.3.5.1.2 Daugelį metų savarankiška veikla buvo veiksminga kovos su pramonės krizėmis priemonė, padėjusi reguliuoti užimtumo lygį ir skatinti kurti naujas darbo vietas.

2.3.5.1.3 Savarankiška veikla užsiima vis daugiau jaunų darbuotojų ir moterų.

2.3.5.1.4 Siekiant, kad turizmo paslaugos, paremtos savarankiška veikla, būtų veiksmingos, reikėtų skatinti naujų profesinių įgūdžių ugdymą. Čia pateiktas dalies, tačiau toli gražu ne visų galimų naujų užsiėmimų kaimo vietovėse sąrašas:

- specializuota prekyba vietos produktais,
- tradiciniai amatai ir maisto produktai,
- sportas ir ekoturizmo paslaugos,
- audiovizualinės ir virtualios tikrovės priemonės,
- kultūros propagavimas,
- vaikų priežiūra, stovyklavietės ir nakvynės namai,
- liaudies medicina,
- kosmetinė priežiūra,
- tradicinė statyba ir senųjų amatų atgaivinimas,
- interneto kavinės,
- vietos nuosavybės reklamavimas,
- patarimai dėl naujos veiklos,
- prekių ir paslaugų, paprastai skirtų turistų apgyvendinimui, gamyba,
- ypatingas dėmesys senyvo amžiaus žmonėms.

2.3.6 Be to, socialinis turizmas ateityje turės įtakos daugeliui nuosmukio teritorijų, siekiančių su turizmu susijusios naujos ekonominės veiklos. Dėl savo aiškių ypatumų, socialinis turizmas yra ypač tinkama priemonė, padedanti įveikti sezoniškumą ir parengti atostogų grafiką.

2.3.7 *Nauji Europos scenarijai turizmo alternatyvoms nuosmukio teritorijose parengti.* Nuomonėje nurodytos galimybės, kurias išsiplėtusi Europa numato, kad būtų sukurtos veiksmų, keitimosi informacija, projektų asociacijų, geriausios praktikos skatinimo, valstybinio ir privataus sektorių tarpusavio bendradarbiavimo, kt. programos.

2.3.8 *Įsipareigojimai, apibrėžti Sutartyje dėl Konstitucijos,* piliečiams, jų teisėms ir vargingiausiems regionams bei teritorijoms, suteikia galimybę, kad mūsų nuomonė kartu su atitinkamu turizmui skirtu Konstitucijos skirsniu taptų Europos atsaku, kuriame atsižvelgta ir į nacionalinę, regioninę ir vietos padėtį.

2.4 Veiksmų, galinčių padėti parengti alternatyvą, integravimas: šioje nuomonėje nagrinėjamos ankstesnės EESRK nuomonės, Komisijos ir Europos Parlamento iniciatyvos ir institucijų, pavyzdžiui, Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) ir Tarptautinio socialinio turizmo biuro (TSTB), iniciatyvos.

2.5 *Pagrindinis dalykas — patirtis.* Tikimasi, kad ši nuomonė turės praktinės reikšmės ir bus naudinga visų pirma teritorijoms, kurias norėtume atgaivinti. Dėl to, joje bus pateiktas sąrašas geriausios praktikos, skirtos šios rūšies iniciatyvoms parengti, pavyzdžių.

3. Socialinio ir ekonominio nuosmukio teritorijos

3.1 Nėra lengva pateikti tikslų nuomonės pavadinime nurodytų „nuosmukio teritorijų“ apibūdinimą ne vien dėl jų ypatumų įvairovės, nuosmukio kilmės ir priežasčių bei padarinių masto arba srities, geografinio paplitimo, tačiau visų pirma dėl sunkių pasekmių vietiniams gyventojams ir imonėms.

3.2 Turbūt svarbiausias dalykas, kurį reikėtų tirti pagal įvairius rodiklius, norint apibūdinti ir atskirti įvairių rūšių ekonominio nuosmukio teritorijas — jų ekonomikos istorija. Tai padėtų išsiaiškinti, ar tokia padėtis susiklostė neseniai ir sietina su išorės technologijų, socialiniais arba ekonominiais pakeitimais, ar tokia padėtis yra nuolatinė, t. y. atitinkama teritorija niekada, jokių istorijos tarpsniu, nebuvo pasiekusi aukšto ekonomikos išsivystymo lygio, leidžiančio gyventojams gyventi pasiturinčiai ir klestėti. Šis skirtumas, be abejo, ypač svarbus siekiant apibrėžti tinkamiausią būdą kovoti su nuosmukiu ir

parengti konkrečius sprendimus. Įvairiais atvejais ypač skiriasi verslo patirtis, vietinių gyventojų mokymas ir galimybė surasti papildomą arba naują veiklos rūšį.

3.3 Priežastys, dėl kurių tam tikros teritorijos dar nepasiekė tinkamo ekonomikos išsivystymo lygio, gali būti labai skirtingos: padėtis (periferija), ypatingos aplinkos sąlygos, nepakankama infrastruktūra, vietinių gyventojų verslumo įgūdžių trūkumas ir galų gale daug veiksnių, dėl kurių vietos gyventojai priversti migruoti į kitas šalies teritorijas arba į užsienį, kur yra geresnių ekonomikos vystymosi perspektyvų. Trumpai tariant, problema, susijusi su laipsnišku gyventojų skaičiaus mažėjimu didelėse Europos teritorijose, ypač kaimo, ir tolesniais jose vykstančiais socialiniais pokyčiais, ryžtingai sprendžiama rengiant ES regioninės plėtros politikos kryptis ir priemones. Turizmas ir su juo susijęs vystymasis įtrauktas į keletą naudingų šios srities veiksmų.

3.4 Jei tam tikru laikotarpiu teritorijos patyrė didelį ekonominį pakilimą, kurio pagrindas buvo daug įvairių veiklos rūšių (žemės ūkis, kalnakasyba, tekstilės, metalo arba chemijos pramonė), bet dėl įvairių priežasčių ši veikla turėjo būti nutraukta, pagrindinė iškilusi problema — socialinio modelio žlugimas ir jo pasekmės vietiniams gyventojams ir vietos ekonomikos struktūrai. Šiais atvejais priklausomybė nuo vienos pramonės šakos arba ekonominės įvairovės trūkumas yra papildomi veiksniai, kliudantys išspręsti bedarbystės problemą, kuri yra viena iš ekonominio nuosmukio pasekmių.

3.5 Esama daug veiksnių, dėl kurių nuosmukį patiria buvusi aktyvi, pelninga ir konkurencinga teritorija, kurioje buvo kuriamos darbo vietos ir pasiekta gerovė. Vis dėlto galima būtų teigti, kad visų šių veiksnių pagrindas — ekonomikos globalizacija ir technologiniai pokyčiai. Rinkos kinta greitai, kartais tai vyksta labai staigiai, todėl išnyko stabilumas, kurį teikė pramonė toms tautoms, kurios praėjusiais amžiais sugebėjo pasinaudoti industrializacijos principais. Prasidėjo technologiniai ir socialiniai pokyčiai, rinkų plėtra, atsirado galimybė tiesiogiai gauti informaciją bet kurioje pasaulio vietoje, prasidėjo pasaulinė konkurencija, apdirbamosios gamybos ir paslaugų sektorių persikėlimas. Buvo nurodyta, kad pagrindinis pramonės įmonių vietą lemiantis veiksnys — darbo kaina, tačiau iš tiesų ekonominės veiklos konkurencingumą lemia gebėjimas atlikti mokslinius tyrimus, technologijų plėtra ir naujovės, paslaugų artumas ir kokybė, vadybos mokymo kokybė ir darbuotojų profesionalumas. Kaip pripažinta Lisabonos strategijoje, užbaigti Europos deindustrializaciją ir rasti naujus alternatyvius būdus, kaip kurti darbo vietas — didžiausias iššūkis Europai.

3.6 Nuosmukis turi įvairių pasekmių vietos gyventojams ir įmonėms: darbo vietų praradimas, bendras nusikurdimas, demografiniai pokyčiai, gyventojų skaičiaus mažėjimas ir pramonės struktūros žlugimas. Vis dėlto svarbu pabrėžti, kad šios pasekmės įvairiai atsiliepia žmonių kartoms. Tiesiogiai kenčiantys nuo ekonomikos nuosmukio dažnai gauna socialinę paramą, kuri, nors ir nėra pageidautina, tačiau būtina, kad žmonės turėtų reikalingų pajamų gaudami socialines subsidijas. Tai atsitinka, kai uždaromos didelės pramonės ir kalnakasybos įmonės ir jauni ir vidutinio amžiaus darbingi žmonės priversti nedirbti ir tenkintis socialine parama. Nors ši padėtis nėra pageidautina, dar didesnę nerimą kelia būsimoji karta, kuri neturės darbo arba paramos, padėtis. Tokiais atvejais verslininkystė, veiklos įvairovė ir mokymas — ne poreikis, o neabejotina būtinybė.

3.7 Trumpai tariant, turizmas gali tapti tinkama alternatyva nuosmukio teritorijoms tiek niekada nepasiekusioms tinkamo išsivystymo lygio, tiek ir jį praradusioms. Tai sudarytų sąlygas vystyti stiprią ir stabilią pramonę, turinčią geras dabarties ir ateities perspektyvas, sukurtų darbo vietų ir padėtų išsaugoti nuolatinę ekonominę, socialinę ir aplinkosaugos pusiausvyrą. Aišku, kad tikriausiai šių procesų nulemti kultūros ir ekonomikos pakitimai bus sudėtingi ir ne visuomet sėkmingi, tačiau yra tik keletas kitų nuosmukio teritorijų atgaivinimo alternatyvų, kurių reikalavimai gali būti dar sunkiau įgyvendinami.

3.8 Nereikėtų užmiršti, kad kartais dideliuose miestuose arba netoli jų, netgi klestinčiuose miestuose, gali atsirasti teritorijų, kuriose ekonominė veikla menka arba jos visai nėra. Šiais atvejais, siekiant atgaivinti minėtas teritorijas, jose gali būti rengiami įvairūs tarptautiniai renginiai. Tokie renginiai, kaip pasaulio parodos Sevilijoje ir Lisabonoje, olimpinės žaidynės Barselonoje arba Atėnuose, aiškiai įrodė, kad jie buvo svarbūs šių teritorijų fizinio atkūrimo ir vystymosi veiksniai, nes turėjo didžiausią įtaką teritorijos, kaip naujos turistų lankomos vietos, propagavimui.

4. Tikslai ir veikimo būdai

4.1 Išanalizavus nuosmukį patiriančių teritorijų padėtį, prie=astis ir esminius ypatumus, tikslinga apibrėžti veiksmus ir metodus, padėsiančius ištirti, kaip nurodyta nuomonės pavadinime, turizmo indėlį į socialinio ir ekonominio nuosmukio teritorijų atsigavimą.

4.1.1 Visų pirma reikėtų pažymėti, kad pagrindinis viso ekonomikos vystymosi tikslas gali būti tik vienas — sudaryti

vietiniams gyventojams tinkamas sąlygas asmeniniam ir socialiniam vystymuisi, kad jie nesijaustų priversti emigruoti ar persikelti. Trumpai tariant, reikia palaikyti šioje vietovėje istoriškai susiklosčiusią socialinę struktūrą. Todėl turizmo iniciatyvos, siūlomos kaip alternatyva, turi veiksmingai sukurti ne tik reikalingą infrastruktūrą, bet ir pastovias darbo vietas žmonėms, dirbantiems turizmo srityje plačiąja prasme. Gyvybiškai svarbu sukurti tvarius ir perspektyvius ilgalaikius turizmo produktus, pateikiant alternatyvą nedarbui, kurio priežastis — socialinis ir ekonominis nuosmukis, jei socialinių šaknų išsaugojimas turi būti pagrindinis tikslas.

4.2 Ekonominės veiklos įvairinimas taip pat yra nuosmukio regionų viso ekonomikos vystymosi tikslas. Jei viena iš nuosmukio priežasčių yra technologiniai ar rinkos pokyčiai vietovėse, kur ekonominė veikla priklauso nuo vienos pramonės rūšies, aišku, kad siekiant išvengti tokios padėties pasikartojimo, reikia organizuoti papildomą ir įvairią veiklą, pajėgią ateityje išlaikyti regiono ekonomiką. Kadangi turizmas apima įvairius sektorius, jis įtraukia daug subjektų, įvairaus dydžio įmonių, šeimos ir tarptautines bendroves, turinčias labai įvairių socialinių tikslų ir komercinių interesų, kurios veiksmingai įvairina vietovės pramonę.

4.3 Tvari ekonominės, socialinės ir ypač aplinkosauginės veiklos pusiausvyrą taip pat yra nuosmukį patiriančių vietovių vystymosi tikslas. Dažnai smunkanti pramonė ar kasyba smarkiai pablogindavo vietovės aplinką. Pasenę ir nebenaudojami pastatai, užterštos pramoninės atliekos, fizinė žala ir užterštas dirvožemis dažnai yra buvusios pramoninės veiklos rezultatas, sudarantis toli gražu ne idealias sąlygas turizmo vystymui, kuriam reikia ypač patrauklios gamtos.

4.3.1 Iš esmės atsakomybė atkurti natūralias gamtos sąlygas ar bent jau kiek įmanoma labiau jas atgaivinti tenka įmonėms, toje vietovėje vykdžiusioms pramoninę veiklą. Žinoma, nėra lengva taikyti šį principą, nes tam trukdo pramonės nuosmukis. Todėl valstybės institucijoms tenka teikti subsidijas ir užtikrinti, kad aplinka bus tinkamai rūpinamasi. Tai ypač svarbu, kai išsikeliančios įmonės yra gavusios valstybės finansavimą įsikurti. Įmonių socialinė atsakomybė turėtų skatinti jas prisiimti šias papildomas veiklos išlaidas.

4.4 Kad būtų galima sėkmingai pasiekti šiuos sunkius tikslus, turėtų būti taikomi įvairūs metodai. Pirmasis žingsnis šiame procese turėtų būti socialinis dialogas — alternatyvų kūrimo esmė. Socialinis dialogas tarp socialinių ir ekonominių

subjektų, tarp verslininkų ir darbuotojų per darbdavių asociacijas ir profsąjungas lemia projektų ir iniciatyvų sėkmę. Pilietinė visuomenė — įvairios bendruomenių, vartotojų ir pilietinės asociacijos — gali ir turėtų dalyvauti šiame procese.

4.4.1 Tačiau visų pirma valdžios institucijos turėtų išsipareigoti aktyviai skatinti alternatyvų verslą ekonominio nuosmukio vietovėse ar tai būtų: turizmas, ar kitos pramonės arba paslaugų rūšys. Nuo administracijos ir valstybės institucijų bendradarbiavimo įvairiais lygiais turėtų priklausyti iniciatyvų sėkmė. Jei reikia, jos turėtų remti ekonominę projektų perspektyvą. ES struktūriniai fondai yra galinga priemonė tokiems Europos, nacionaliniui, regioninui ir vietos lygiu koordinuojamiems veiksams, siekiant iširti ir įgyvendinti regioninės plėtros projektus ir iniciatyvas, pajėgius atgaivinti ekonominio nuosmukio vietoves.

4.5 Ekonominio nuosmukio vietovių gyventojų mokymas yra viena šio atgaivinimo proceso priemonių. Ilgai neturintiems darbo asmenims turėtų būti užtikrinamas profesinis mokymas, kad jie galėtų dirbti įvairų darbą, kur dažnai keliama skirtingi reikalavimai ir reikalaujama visiškai kitokių įgūdžių nei anksčiau veikla. Praktika rodo, kad toks atgaivinimas yra didelis iššūkis ir kad tik intensyviai ir nuolat mokomi pramonės darbuotojai gali persiorientuoti į paslaugų sektorių. Tą patį galima pasakyti ir apie jaunesnę kartą, kuri tiesiogiai nenukentėjo dėl darbo vietų mažinimo, bet kuri neturi perspektyvų dirbti tradicinėse vietos pramonės šakose. Tik mokymas gali leisti jiems įveikti šį darbo galimybių trūkumą.

4.6 Dabartinis Europos plėtros procesas gali suteikti ir privalumų, ir trūkumų: viena vertus, daugėja vietovių, turinčių sunkiai įveikiamą pramoninę, kasybos ar žemės ūkio praeitį, kurias reikia atkurti; kita vertus, aišku, kad stipriai padidėjo laisvalaikio ir turistų mobilumas, kas stiprina turizmo pramonę. Veikla, skatinanti tvarų turizmą Europoje pagal Europos turizmo modelio kriterijus, gali būti vertinga priemonė kai kurių nuosmukį patyrusių vietovių ekonomikos vystymuisi.

5. Gera turizmo praktika siekiant socialiai ir ekonomiškai atgaivinti nuosmukį patyrusias vietoves

5.1 Vienas iš pagrindinių šios nuomonės tikslų yra surinkti, įtraukti ir iširti įvairią gerą praktiką, kai turizmas pasirodė esanti sėkminga alternatyva nuosmukį patiriančioms vietovėms.

5.1.1 Todėl, be įvairios patirties, kuria buvo dalijamasi Kordoboje EESRK ir provincijos institucijos bendrai surengtame svarstyme, buvo pateikta ir kitų iniciatyvų pavyzdžių, padedančių tyrinėti ir analizuoti.

5.2 Astūrijos patirtis (Ispanija). Šis sėkmingas atvejis rodo, kaip visas regionas, anksčiau užsiėmęs kasyba ir pramone,

reagavo į nuosmukį ir darbo vietų mažėjimą pasirinkdamas intensyviai vystyti turizmą. Todėl čia kuriami turizmo paslaugų ženklai ir produktai, stipriai susiję su Astūrija ir gamta:

— turizmas ir gamta: Astūrijos gamtos rojus

— turizmas ir kultūra: Astūrijos kultūros lobiai

— turizmas ir gastronomija: Astūrijos skonis

— turizmas ir miestas: Astūrijos miestai

— turizmas ir kokybė: Astūrijos senoviniai dvarai

— Mesas de Asturias (Astūrijos restoranai)

— Aldeas Asturias Calidad Rural (Astūrijos kaimai: kaimo kokybė)

— Asturias por la Excelencia Turística (Astūrija — tobulam turizmui)

5.2.1 Ši nauja vietovės vystymo strategija buvo labai sėkminga — užimtumas regione pastaraisiais metais padidėjo 8 proc. Aišku, kad šiuo atveju darni aplinka buvo pagrindas aukštos kokybės su gamta susijusiam turizmui plėtoti ir kad ekonominiai bei socialiniai subjektai ir valstybės institucijos nusprendė remti šiuos strateginius pokyčius ir naują regioninį modelį.

5.3 Zabrze patirtis (Lenkija). Visame Silezijos regione ekonomikos ir rinkos pokyčiai privertė uždaryti daugelį įmonių, buvo prarasta dešimtys tūkstančių darbo vietų, kraštovaizdis atrodė apleistas, pilnas apleistos pramonės dykvičių. Buvo dedama daug pastangų skatinti turizmą, bet regionas ir toliau kenčia dėl savo tradicinio pramoninio regiono įvaizdžio su niūriais kraštovaizdžiais ir blogėjančia aplinka. Nors šis įvaizdis ir nepatrauklus turistams, jis gali būti privalumas socialiniam ir ekonominiam regiono gyvenimui, jei vietovės pramoninis paveldas bus naudojamas turizmo tikslais, kaip nori ir planuoja institucijos. Sunykusios pramonės teritorijos atgaivinamos keičiant jų paskirtį, daugiausia plėtojant nesezoninę turizmo veiklą. Taip išsaugomas šių regionų ir miestų pramonės paveldas ir unikalumas.

5.3.1 Tačiau tokiam projektui yra daug kliūčių, kurias reikia įveikti. Problemas dėl skurdžios techninės padėties ir apgriuvusių teritorijų stiprina įvairūs nuosavybės klausimai, finansinių išteklių ir kvalifikuotų vadybininkų trūkumas, atsilikusi turizmo infrastruktūra ir kiti veiksniai, todėl tik nedaugelis pramoninio paveldo teritorijų atitinka turistams patrauklios vietos kriterijus. Įveikiant finansavimo kliūtis ir mokant vietinius gyventojus, Europos struktūrinių fondų, tokių kaip ERPF ir ESF, vaidmuo yra gyvybiškai svarbus.

5.3.2 Buvo parengtas regioninis buvusių pramoninių teritorijų naudojimo turizmui planas. „Pramoninio paveldo teritorijų maršrutas“ apima maždaug 30 teritorijų, atrinktų remiantis įvairiais kriterijais, pvz., prieinamumu, įdomumu, turistų priėmimo galimybėmis ir lankytojų saugumu.

5.3.3 Konkrečiu Zabrze, vidutinio dydžio miesto Pietų Lenkijoje, atveju vietinės institucijos suvokė pramoninio turizmo svarbą ir nuo 2003 m. Zabrze yra pripažintas pramoninio turizmo pavyzdys. Jis yra gavęs nemažai su turizmu susijusių apdovanojimų. Zabrze suvokė, kaip smunkant kalnakasybos pramonei įgyvendinti alternatyvią verslo idėją ir tapo būsimų pramoninio paveldo turizmo projektų Lenkijoje ir Europoje diskusijų ir skatinimo centras, 2004 m. rugsėjo mėn. ir 2005 m. gegužės mėn. surengęs tarptautines konferencijas „Pramoninio paveldo lobiai turizmui ir laisvalaikiui“. Šių konferencijų rezultatas yra Zabrze rezoliucijos, teikiančios vertingos informacijos apie pramoninio paveldo naudojimą turizmui ir laisvalaikiui. Reikia pažymėti, kad ir PTO pareiškė norą prisidėti prie „Pramoninio paveldo tinklo“ kūrimo, kuris padėtų reklamuoti produktus.

5.3.4 Apskritai Zabrze patirtis teikia daug žinių ir praktikos pavyzdžių, kas neabejotinai naudinga kitoms panašioms vietoms, siekiančioms persiorientuoti į turizmo veiklą. EESRK pripažįsta, remia ir propaguos turizmo vertę kiekviena proga.

5.4 *Museo Minero de Río Tinto* Huelvoje patirtis (Ispanija). *Río Tinto* kasykla anksčiau buvo brangiųjų metalų šaltinis, kūręs gerovę nuo romėnų laikų. 1982 m. kasykla buvo uždaryta ir apylinkės nuskurdo. *Museo Minero de Río Tinto* šiandien saugo visų šių pakilimų ir nuosmukių palikimą. Jis yra *Parque Minero de Río Tinto*, teminio parko, kurį sudaro kalnakasių kaimai ir kraštovaizdis, informacijos centras. *Minero* parkas užima 900 hektarų plotą, kuriam lankytojai gali pasivažinėti traukiniu, kuriuo buvo vežama rūda į Huelvą, aplankyti buvusias kasyklas, romėnų kapines ir kasybos rajoną, įkurtą Anglijos bendrovės, kuriai kasykla priklausė XIX a. pabaigoje. Trumpai tariant, ši vietovė buvo paversta laisvalaikio, paveldo ir kultūros atgaivinimo vieta. Šiuo atveju turistų pritraukimo praktika leido verslininkams pasinaudoti vietovėmis, kurias neišvengiamai būtų tekę apleisti.

5.5 *Peñarroya-Pueblonuevo* kasybos ir pramonės vietovė Ispanijoje turi vertingą pramoninį paveldą ir yra XX a. apdirbamosios pramonės palikimo centras. Ji atsigauja prisitaikydama teikti įvairias laisvalaikio paslaugas vietiniams gyventojams ir lankytojams. Reikia pažymėti, kad daugelis *Valle del Alto*

Guadiato kaimų *Kordobos* provincijoje sujungė pajėgas bendram projektui, siekiami propaguoti patrauklius objektus, pvz., *Museo geológico Minero de Peñarroya-Pueblonuevo*. Šia iniciatyva siekiama pritraukti turizmą, kuris atgaivintų kaimų ekonomiką, kuriuose uždarius kasyklą žmonės prarado darbą. Ši iniciatyva tampa išsami ir koordinuota, ji apima pramoninius ir geologinius objektus, gastronomiją, sportą, kultūrą ir įtraukia įvairias vietovės bendruomenes, pvz., *Fuenteovejuna*, *Bélmez* ir kitas.

5.6 „Sistema del Museo de la Ciencia y de la Técnica de Catalunya“ yra tinklas Ispanijoje, apimantis 20 lankytinų vietų, susijusių su Katalonijos regiono pramoniniu paveldu, įskaitant tekstilės, popieriaus, odų apdirbimo ir transporto pramonę. Praėjusiais amžiais Katalonijos pramonė neabejotinai turėjo didžiulę ne tik ekonominę, bet ir kultūrinę, architektūrinę bei socialinę svarbą. Ji yra kolektyvinio Katalonijos identiteto dalis. „Sistema“ yra skirta skatinti turizmą visose 20 lankytinų vietų ir, trumpai tariant, veikti kaip kultūrinių lankytinų vietų tinklas. Šis veiklos modelis idealiai tinka ir kitiems panašioms projektams.

5.7 Kita įdomi patirtis yra Socialinio turizmo tarptautinio biuro praktika (BITS). Jis pateikė vietinės plėtros alternatyvą nuosmukį patiriančiai *La Roche-en-Ardenne* anglies kasybos vietovei (Belgija): pasiūlė įrengti kurortą, skirtą socialiniam turizmui, kuris sukuria nemažai darbo vietų šioje vietovėje.

5.8 Europos mastu esama įvairios novatoriškos turizmo praktikos, kuria siekiama bent iš dalies pateikti naujų galimybių ekonominio nuosmukio teritorijoms. Geras pavyzdys yra tradiciniai žvejai, siūlantys turistams galimybę praleisti su jais darbo dieną laive. Galimybė iš arti susipažinti su žvejų darbu bei kultūra traukia turistus ir tai padeda padidinti nuosmukį patiriančios veiklos pajamas.

5.9 EESRK remia bendrą Europos maisto, žemės ūkio, ir turizmo profesinių sąjungų federacijos (EFFAT) ir Europos viešbučių, restoranų, kavinių asociacijos (HOTREC) deklaraciją dėl veiklos gairių siekiant palaikyti ir didinti užimtumą kaimo turizmo sektoriuje.

6. Išvados

6.1 Tyrimo grupė, sukurta parengti šią nuomonę, daugelio posėdžių bei sėkmingo klausymo *Kordoboje* metu suformavo ne tik pirmiau minėtą požiūrį, bet ir parengė vertingas išvadas ir rekomendacijas.

6.2 Turizmas, kaip pripažįstama įvairiuose Komisijos ir EESRK dokumentuose ir sudėtiniuose tyrimuose, yra labai svarbi ekonominė veikla ne tik iš ekonominės, bet ir iš socialinės ir aplinkos perspektyvos. Ypač svarbu pabrėžti, kad tai yra galinga ir stabili pramonės šaka su geromis ateities perspektyvomis, kurianti kokybiškas darbo vietas, jei vystoma pagal trumpalaikio, vidutinės trukmės ir ilgalaikio tvarumo kriterijus.

6.3 Socialinį ir ekonominį nuosmukį įvairiose Europos šalyse lemia įvairios priežastys ir ypatumai, bet visose tokiose vietovėse užimtumo lygio kritimas ir ekonominių alternatyvų nebuvimas yra labiausiai matomos pasekmės, varginančios vietos gyventojus, kurie dažnai būna priversti migruoti ieškodami alternatyvų tradicinėms vietos veiklos rūšims. Didelių žemės ūkio ar kasybos vietovių gyventojų mažėjimas yra nepageidautinas struktūrinių ekonominių pokyčių rezultatas.

6.4 Išlaikyti vietos bendruomenės socialines šaknis yra pagrindinis visų politikos krypčių, skirtų regioninei pusiausvyrai pasiekti ir perspektyvoms alternatyvoms nuosmukį patiriančioms vietovėms numatyti, tikslas. Europos struktūriniai fondai yra pagrindinės priemonės šios politikos socialinėms šaknims išsaugoti. Užimtumo išsaugojimas ir kūrimas turėtų būti pagrindinis tokios socialinės integracijos politikos prioritetas.

6.5 Daugeliui nuosmukį patiriančių vietovių turizmas gali būti geras alternatyvus ekonominės veiklos šaltinis, turintis didelį socialinės, ekonominės ir užimtumo plėtros potencialą. Tai įrodo ir patvirtina įvairi patirtis visais lygiais.

6.6 Tačiau nuosmukį patiriančios vietovės, ieškodamos turizmo verslo galimybių, dar turi įveikti daug ilgalaikių sunkumų ir kliūčių. Reikia pabrėžti, kad tokios vietovės paprastai „natūraliai“ netinka turizmui, nes joms trūksta turistams patrauklių vietų, o aplinka yra apšiurusi. Labai sunku atstatyti šias vietoves ir sukurti aplinką, kurioje galėtų klestėti turizmas. Todėl svarbu vystyti produktus ir paslaugas, galinčias kurti paklausą.

6.7 Be šios, nieko gera nežadančios padėties, yra daug kitų kliūčių turizmo verslui, su kuriomis susiduria nuosmukį patiriančios vietovės:

- finansinio kapitalo produktams ir turizmo infrastruktūrai kurti trūkumas;
- kultūrine prasme vietos gyventojai paprastai neturi įgūdžių, reikalingų dirbti turizmo paslaugų sektoriuje;

- prieinamumo ir mobilumo požiūriu potencialūs turistai turi turėti galimybę saugiai atvykti į sukurtas ar propaguojamas lankytinas vietas;

- žmonės ir jų daiktai turi būti saugūs;

- nepakankamas turizmo vietų reklamos koordinavimas arba jo visiškas nebuvimas;

- specialių techninių konsultacijų, kad būtų galima atpažinti veiksnius, galinčius suteikti naujam verslui perspektyvą, trūkumas.

6.8 Būtent ši alternatyvi galimybė — turizmas kartu su natūraliais sunkumais turi motyvuoti viešąsias įstaigas, socialinius dalyvius ir apskritai piliečius priimti iššūkį ir paversti šią galimybę realybe. Siekiant sėkmingai priimti šį iššūkį, Europos regioninė politika ir kitos Europos turizmo, kultūros, užimtumo, transporto ir infrastruktūros politikos kryptys turi būti koordinuojamos kartu. Neatrodo, kad nuosmukį patiriančių vietovių ignoravimas ar nesugebėjimas įveikti turizmo verslo rizikos ir sunkumų būtų veiksminga strategija. Nėra daug kitų alternatyvų nuosmukį patiriančioms vietovėms ir jos yra labai sudėtingos.

6.9 Kad pasirinktas turizmo verslas nuosmukio vietovėms būtų perspektyvus, jis turi atitikti daugelį sąlygų:

- turi propaguoti vietovės kultūros, paveldo ir gamtos vertybes. Vietos bendruomenės, net ir nuosmukio laikotarpiu, dažnai saugo neprilygstamus kultūros lobius;

- turi reaguoti į globalius procesus, naudotis integruotais plėtros planais, kurti įvairių produktų ir paslaugų, reikalingų turizmo sektoriuje, spektrą;

- turėtų skatinti teikti apgyvendinimo paslaugas netoli daugelio lankytinų vietų. Turistų apgyvendinimas yra viena iš investicijų, teikiančių turizmo sektoriui stabilumą ir sukuriančių papildomą vietos verslą. Viešbučiai ir kitos laikino apgyvendinimo formos yra svarbesnės nei rezidencinio turizmo paslaugos, nes taip užtikrinama ilgalaikė perspektyva;

- turėtų būti plėtojamas laikantis ekonominio, socialinio ir aplinkos tvarumo kriterijų, kad veikla skatintų kurti daug įmonių, naujas darbo vietas ar savarankišką veiklą;

- turėtų kurti konkurencingą ir įvairių verslo aplinką, kad kintančios rinkos sąlygos, ekonominės veiklos globalizavimas ir perkėlimas nepaveiktų teritorijos ateityje;

- turėtų visapusiškai skatinti paslaugų ir darbo sąlygų kokybę ir pagarbą gamtai per profesinį mokymą;

- turėtų užmegzti ryšius su kitomis panašiomis vietovėmis siekiant sukurti tinklą, kuris padėtų geriau reklamuoti jų produktus, firmines rūšis ar vietoves;
- turėtų siūlyti naujoviškus produktus ir paslaugas. Platus ir visapusiškas informacijos ir ryšių technologijų (IRT) taikymas neabejotinai bus svarbus konkurencingumo veiksnys. Internetas didelėms, vidutinėms ir ypač mažoms turizmo įmonėms yra pagrindinė priemonė reklamuoti produktus ir pateikti pasiūlymus rinkoje;
- turėtų užtikrinti vartotojų teises, kadangi turizmas susijęs su daugeliu sektorių, ir įmonės paprastai būna mažos.

6.10 Žinoma, kiekvienoje vietovėje pasirinkti turizmo produktai skiriasi priklausomai nuo daugelio veiksnių. Sunku nustatyti, kuris kiekvienu atveju yra idealus, bet kaip pavyzdį verta paminėti keletą veiklos rūšių, tiesiogiai arba netiesiogiai susijusių su turizmu ir galinčių sukurti alternatyvią turizmo vietovę, tai: agroturizmas ir kaimo turizmas, kuriuos papildoma amatų pramonė, vietos maisto produktų gamyba ir pardavimas, pramoninis turizmas (mes jau pateikėme keletą geros praktikos pavyzdžių), sveikatos ir kultūros turizmas. Ilgalaikei kaimo turizmo perspektyvai labai svarbi institucinė parama.

6.11 Įmonių, kuriančių turizmo produktus ir vystančių turizmo veiklą nuosmukio teritorijose, rūšys nesiskiria nuo kitų turizmo įmonių rūšių, bet reikėtų pažymėti šiuos aspektus:

- savarankišką veiklą, kuri yra veiksminga apsauga nuo pramonės krizių ir, kuriant naujas veiklos rūšis, gali pateikti verslo sprendimų, tinkančių patiems versliausiems jauniems žmonėms. Savarankiška veikla ir šeimos darbas kaimo turizmo sektoriuje yra labiau paplitę nei kituose sektoriuose;
- kooperatyvus (darbuotojų grupės, gamintojai, vartotojai, konsultantai ir kt.), atsakingus už apgyvendinimą (maži nakvynės namai, stovyklavietės, nuomojami nameliai), įvairias turizmo paslaugas ar kelionių organizavimą. Galimybė sukurti tinklą ir jame dirbti yra svarbus papildomas privalumas, kuriuo pasinaudojo daugelis šalių, pvz., Italija per „Legacoop“, siekdamas turizmo sektoriuje padidinti kooperatyvų skaičių;
- kolektyvinius susitarimus, kuriuose turėtų būti atsižvelgiama į ypatingą mikroįmonių padėtį, kad būtų užtikrinta užimtumo kokybė ir patenkinami įvairūs, kintantys ir sudėtingi jų poreikiai;
- organizacijas, dirbančias socialinio turizmo srityje, kurios daugelyje šalių gali veiksmingai bendradarbiauti, pateikdamos turizmą kaip alternatyvą nuosmukio teritorijoms.

Turistų, su kuriais jie kasmet dirba, skaičius gali būti paskata kurti turistinius maršrutus ir produktus šiose vietovėse. Tarptautinio socialinio turizmo biuro patirtis, pvz., Liguerre de Cinca kurorte Ispanijoje, kuris lėmė ekonominį augimą regione, yra labai vertinga. Be to, įvairūs atostogų kurortai Portugalijoje, kuriuos valdo INATEL, sudaro didelę dalį viso regiono ekonominės veiklos.

6.12 Siekiant užtikrinti turizmo įmonių, nuosmukio teritorijose įsteigtų kaip veiklos alternatyva, perspektyvą, gyvybiškai svarbu išvystyti įvairią papildomą veiklą, galinčią prisidėti prie bendro tikslo; tai sukurtų tikrą „turizmo sąjungą“, kurioje kiekviena įmonė būtų bendro turizmo produkto dalis. Turi būti koordinuojama kulinarijos, kultūros, gamtos, apgyvendinimo — visų valstybinio ir privataus sektorių ekonominės veiklos rūšių, skirtų turistams pritraukti — sąjunga. Tokio pobūdžio sąjunga, kuri kartais, nors ne visada, pasitaiko tradiciniame turizme, yra neįkainojama vystant naują veiklą nuosmukio teritorijose, nes verslas čia patiria didelius sunkumus ir yra nesaugus. Mintis leisti „turistinį aplinkraštį“, į kurį būtų įtrauktas visas įmonių spektras, yra vienas iš būdų, kaip ši sąjunga galėtų gyvuoti. Bet kokių atveju, visi ūkio subjektai ir socialinės veiklos vykdytojai turėtų skatinti įmones bendradarbiauti.

7. Baigiamosios pastabos

7.1 Europos nuosmukio teritorijų socialinis ir ekonominis atgaivinimas yra svarbus ir sudėtingas uždavinys visų lygių valstybės institucijoms, socialiniams ir ekonominiams subjektams ir piliečiams, tačiau jo negalima nepaisyti, jei norime išvengti gyventojų skaičiaus mažėjimo tam tikruose regionuose ir nenorime pasmerkti vietos bendruomenių skurdui arba migracijai. Turizmo alternatyva yra tik viena iš galimybių, bet dėl savo teikiamos pridėtinės vertės, pajėgumo sukurti darbo vietų ir ateities perspektyvų ji yra prioritetingė.

7.2 Tiek Europos politikoje, tiek institucijų parengtuose dokumentuose pabrėžiama, kad Europos Komisija, Parlamentas ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas skatina ir propaguoja šią alternatyvą, tačiau finansinė parama iš struktūrinių fondų šios srities iniciatyvoms dar nepakankama, be to struktūriniais fondais tampa vis sunkiau pasinaudoti kaip ekonominio atgaivinimo instrumentais. Komisijai siūloma pradėti bandomąjį projektą, pagrįstą sėkminga patirtimi, siekiant iširti, kaip būtų galima geriau panaudoti struktūrinius fondus propaguojant turizmą socialinio ir ekonominio nuosmukio teritorijose.

7.3 Kitų institucijų, pvz., Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) ir Tarptautinio socialinio turizmo biuro (TSTB), iniciatyvos yra labai vertingos strateginiu požiūriu. Jos stiprina ir skatina reklamą ir komunikacijos tinklus, kurie yra gyvybiškai svarbūs turizmo projektų perspektyvai nuosmukio teritorijose.

7.4 Valstybėse narėse turi būti geriau koordinuojamos iniciatyvos įvairiais administracijos lygiais: nacionaliniu, regioniniu ir vietos. Turizmo observatorijos, analizuojančios sektoriaus galimybes ir siūlančios įvairias integruotas turizmo vystymo strategijas ir politikos kryptis, yra veiksmingos priemonės analizuoti ir veikti.

7.5 EESRK įvairiose su turizmu susijusiose nuomonėse skatina Europos politiką, skirtą sukurti Europos turizmo modeliui, kuris pagrįstas nebūtinai taisyklėmis, o tvarumo, aplinkos apsaugos, paslaugų kokybės, produktų ir užimtumo, vartotojų

saugos, valstybės ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo, prieinamumo visiems ir vietos paveldo propagavimo, kultūrinių ir kitų vertybių principais, siekiant užtikrinti, kad turizmas Europoje ir visose šalyse remtųsi trumpalaikio, vidutinio ir ilgalaikio laikotarpiotvarumu. Ši nuomonė yra papildoma šios strategijos ir politinio darbo dalis, joje įvertinamas teigiamas turizmo indėlis į ekonominio ir socialinio nuosmukio teritorijų atsigavimą kaip pagrindinis Europos turizmo modelio elementas.

8. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas paskelbs ir išplatins šią nuomonę, kurią pavadins „Kordobos deklaracija dėl turizmo indėlio į nuosmukio teritorijų socialinį ir ekonominį atsigavimą“. Tai bus EESKR indėlis į 2005 m. Europos turizmo forumą, kuris spalio mėn. vyks Maltoje.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, pataisančios Direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo

COM(2005) 214 final — 2005/0100 (COD)

(2006/C 24/02)

2005 m. birželio 8 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, pataisančios Direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. liepos 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas p. **Petringa**.

420-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28 d., Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariams balsavus „už“ ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/18/EB reglamentuoja viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarką ir užtikrina šios tvarkos derinimą. Ši direktyva sujungė į vieną tekstą ankstesniasias šios srities direktyvas, pakeisdama jų turinį bei nustatė supaprastintą teisinę sistemą.

1.2 Apibrėždama savo taikymo sritį, direktyva nustatė žemiausias vertės ribas, kurioms taikomos jos nuostatos; be to, joje numatyta speciali periodinio šių vertės ribų peržiūrėjimo procedūra.

1.3 Direktyvoje nurodytos vertės ribos yra išreikštos eurais, o Europos Sąjungos tarptautinių įsipareigojimų, nustatytų PPO susitarime dėl viešųjų pirkimų, vertės ribos išreikštos specialiosiomis skolinimo teisėmis (SST). Direktyvos 78 straipsnyje numatoma tvarka, pagal kurią, jei pasikeičia SST ir euro santykis, Komisija gali patikrinti ir peržiūrėti vertės ribas. Net atlikus peržiūrą, vertės ribų lygis turėtų likti iš esmės nepakitęs.

1.4 Konkrečiai, Komisija nusprendė taikyti tą pačią 249 000 eurų vertės ribą viešųjų paslaugų pirkimo sutartims, kurias daugiau nei 50 % dotuoja perkančiosios organizacijos [8 straipsnio b punktas] ir viešojo prekių tiekimo sutartims, kurias

sudaro kitos, nei nurodyta IV priede, perkančiosios organizacijos (t. y. perkančiosios organizacijos, kurios nėra centrinės valdžios institucijos).

1.5 Dėl techninės klaidos 78 straipsnyje nurodyta, kad 8 straipsnio 2 punkte minimoms viešųjų pirkimų sutartims, kurias daugiau nei 50 % dotuoja perkančiosios organizacijos, turi būti nustatyta kita vertės riba, todėl iš tikrųjų jų lygis būtų žemesnis.

2. Išvados

2.1 Pasiūlymu dėl direktyvos siekiama tik ištaisyti šią techninę klaidą. Pataisius 78 straipsnį, 8 straipsnyje nurodyta taikymo sritį apibrėžianti vertės riba atitiktų tame pačiame 78 straipsnyje nurodytą vertės ribų peržiūrėjimo mechanizmą.

2.2 EESRKbelieka tik pritarti pataisymui, atkuriančiam norminio teisės akto nuoseklumą.

2.3 Išdėstytos pastabos ypač svarbios artėjant artimiausiam vertės ribų peržiūrėjimui pagal 78 straipsnio 4 punktą, kuris numatytas 2005 m. lapkričio mėn.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujant oru

COM(2005) 47 final — 07/2005 (COD)

(2006/C 24/03)

2005 m. balandžio 8 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 71 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujant oru*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, savo nuomonę priėmė 2005 m. rugsėjo 1 d. Pranešėjas p. Cabra de Luna.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę, 160 narių balsavus už, 2 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Komisija pateikė pasiūlymą dėl reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujant oru, siekdama, palyginti su likusiais gyventojais, neįgaliesiems ir riboto judrumo asmenims garantuoti lygias galimybes keliauti oru.

1.2 Komisijos manymu, keliavimas oru yra viena priemonių, skatinančių neįgaliųjų žmonių integraciją bei aktyvų dalyvavimą ekonominiame ir socialiniame gyvenime.

1.3 Komisija rodo iniciatyvą savo nediskriminacinės politikos, aiškiai įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje pateiktu bendruoju principu, kontekste. Be to, EB sutarties 13 straipsnis sudaro galimybę Europos Bendrijai kovoti su diskriminacija, *inter alia*, dėl negalios.

1.4 Šiuo reglamentu siekiama užtikrinti, kad galimybėmis, kurios atsivėrė sukūrus bendrąją oro transporto rinką, galėtų vienodai pasinaudoti visi keleiviai.

1.5 Komisijos pasiūlymas yra pirmasis teisės aktas Europos Bendrijos teisėje, skirtas būtent neįgaliesiems, tačiau jo teigiamą poveikį pajus daugelis pagyvenusių žmonių ir keleiviai, kurių judrumas laikinai yra ribotas.

1.6 Pasiūlymas, kuriuo siekiama užkirsti kelią nevienodoms sąlygoms, yra grindžiamas keletu esminių principų:

— negalima atsisakyti vežti riboto judrumo asmenis, išskyrus tuos atvejus, kai vežti neleidžiama dėl su sauga susijusių priežasčių;

— reikalinga pagalba turėtų būti teikiama nereikalaujant užmokesčio tiesiogiai iš riboto judrumo keleivio;

— riboto judrumo keleiviams turėtų būti numatytas nenutrūkstamas aukštos kokybės paslaugų teikimas, nuo nurodytos atvykimo vietos iki nurodytos išvykimo vietos;

— turėtų veikti centralizuota pagalbos sistema;

— efektyvios sankcijos turėtų būti taikomos tuo atveju, kai nesilaikoma šio reglamento.

1.7 Paskutiniaisiais metais oro vežėjai ir oro uostai pasirašė savanoriškus susitarimus, kurie buvo laikomi pirmuoju žingsniu, siekiant panaikinti nevienodas sąlygas riboto judrumo asmenimis ir užtikrinti jiems teikiamos pagalbos kokybę. Nepaisant to, paaiškėjo, kad šių susitarimų nepakanka ir šioje svarbioje srityje reikia aiškiai apibrėžti pareigas ir taisykles.

2. Bendros pastabos

2.1 Komitetas pritaria Komisijos iniciatyvai ir visiškai remia esminius šio pasiūlymo principus.

2.2 Šiuo reglamentu akivaizdžiai prisidedama prie kliūčių, trukdančių riboto mobilumo žmonėms naudotis oro transportu, pašalinimo. Jis taip pat yra susijęs su neseniai ES priimtu reglamentu dėl kompensavimo ir pagalbos keleiviams atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju ⁽¹⁾, kuris padeda įtvirtinti keleivių teises.

2.3 Be to, savo neseniai priimtose nuomonėse EESRK palaikė požiūrį ⁽²⁾, kad reikia teisės aktų, reglamentuojančių ne tik užimtumą, bet ir panaikinančių kliūtis, su kuriomis neįgalūs žmonės susiduria ir kitose gyvenimo srityse. Mobilumas yra esminė neįgaliųjų socialinės integracijos sritis.

⁽¹⁾ 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendrąsias kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisykles atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju ir panaikinantį reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 40, 2004 2 17, p. 1) – EESRK nuomonė OL C 241, 2002 10 7, p. 29.

⁽²⁾ Žr. Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Neįgaliųjų integracijos į visuomenę* - OL C 241, 2002 10 7, p. 89 ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – Lygios galimybės neįgaliesiems: Europos veiksmų planas* - OL C 110, 2004 4 30, p. 26.

2.4 EESRK apgailestauja, kad teisės aktai neapima nuostatų dėl oro uostų infrastruktūros prieinamumo neįgaliesiems, keleivių pervežimui skirtų transporto priemonių ir lėktuvų. EESRK pastebi, kad tik tokios priemonės užtikrins lygias galimybes keliaujant oru. EESRK ragina Europos Komisiją toliau inicijuoti teisės aktus, kad būtų užtikrinta, jog visa naujoji infrastruktūra ir transporto priemonės bus prieinamos neįgaliesiems ir garantuota, kad visos egzistuojančios kliūtys bus palaipsniui panaikintos.

2.5 Komitetas remia bendrą reglamento struktūrą ir ypač pritaria reglamentui dėl vienos centrinės oro uostuose paslaugas teikiančios institucijos, nes tokia sistema yra pats patikimiausias būdas siekiant užtikrinti atskaitomybę ir pastovią aukštos kokybės pagalbą riboto judrumo asmenims.

2.6 Nepaisant to, Komitetas mano, jog reikėtų sustiprinti kai kurias nuostatas, kad bendro tikslo būtų siekiama kiek įmanoma geriau.

2.7 Komitetas taip pat primygtinai teigia, kad reikia plačiau pasikonsultuoti su pilietinėje visuomenėje veikiančiomis atstovaujančiomis organizacijomis, kad būtų užtikrinta, jog oro transporto sektoriuje yra garantuojamos visų piliečių, įskaitant riboto judrumo asmenis, teisės. Be to, norint užtikrinti geriausią reglamento taikymą, svarbu garantuoti, kad Oro uostų naudotojų komitete tarp oro uostų, paslaugų teikėjų, oro transporto įmonių ir neįgaliesiems, įskaitant riboto judrumo asmenis, atstovaujančių organizacijų būtų pradėtas dialogas, taip pat ir dėl mokesčio už pagalbą nustatymo bei saugumo standartų.

Komitetas pritaria tam, kad iš žmonių su negalia nebus imamas mokestis už pagalbą, tačiau nesutinka su pasiūlymu, kad pagalba turėtų būti finansuojama taip, kad našta būtų tolygiai paskirstyta visiems keleiviams, kaip nurodyta EB reglamento projekto 7 konstatuojamojoje dalyje. Komitetas dar kartą pareiškia, kad mokestį už pagalbą turi mokėti oro uostu besinaudojantys oro vežėjai proporcingai keleivių skaičiui, kurių kiekvienas jų skraidina į tą oro uostą ir iš jo, ir kad dėl mokesčio už pagalbą jokiū būdu neturėtų padidėti bilietų kainos.

2.8 Komitetas pastebi, kad nuostata, leidžianti nukrypti nuo esminio principo, numatyto 3 straipsnyje, t. y. atsisakymo vežti prevencijos, yra numatyta 4 straipsnyje, pagal kurią dėl atsisakymo vežti, motyvuojant būtinybe laikytis saugos reikalavimų, turi būti išaiškinta, kad būtų užkirstas kelias savavališkiems atsisakymams. Saugos reikalavimus tiksliai apibrėžianti ir nustatanti sistema turi būti patvirtinta ES lygiu, arba kaip šio reglamento priedas, arba kaip įgyvendinimo reglamentas. Šiuo metu tokias taisykles nustato patys vežėjai arba teisės aktai, kurie dažnai būna labai skirtingi ir kartais prieštarauja vienas kitam. Europos Komisijos pasiūlymas saugos reikalavimus nustatyti nacionaliniuose teisės aktuose šios problemos neišspręstų. Be to, informacija apie saugos reikalavimus turi būti viešai prieinama visiems keleiviams, o ne tik tada, kai jie to pageidauja.

2.9 Komitetas taip pat pastebi, kad trūksta aiškios nuostatos, įpareigojančios oro transporto įmones išmokėti kompensaciją asmeniui, kurį buvo atsisakyta vežti, arba pakeisti jo kelionės maršrutą ir pasirūpinti juo, atsižvelgiant į reglamentą, panašiai kaip numatyta reglamente dėl kompensavimo ir pagalbos keleiviams dėl atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui.

2.10 Komitetas taip pat pabrėžia poreikį sustiprinti nuostatas dėl išipareigojimo teikti 5 straipsnyje paminėtą pagalbą. Oro uostą valdančios institucijos pareigos turėtų būti išplėtos, dalį jų perduodant ir tranzitu per oro uostą keliaujantiems arba pervežamiems keleiviams, jei apie tai pranešama prieš 24 valandas. Dabartinė pasiūlymo formuluotė — *dėti visas reikiamas pastangas* — yra netinkama. Tačiau į išskirtines aplinkybes reikia atsižvelgti nepriklausomai nuo oro uostą valdančios institucijos.

2.11 Komitetas mano, kad visuose Europos oro uostuose reikia nustatyti riboto judrumo keleiviams skirtus nuolatinius aukštos kokybės standartus, viršijančius reglamento I priede nustatytus standartus. Šiame pasiūlyme numatyta dviejų milijonų keleivių riba daug Europos oro uostų atleistų nuo šio pagrindinio išipareigojimo. Be to, Komitetas yra įsitikinęs, kad kokybės standartai skirti mažiems oro uostams, kuriuose keleivių skaičius per metus nesiekia milijono, taip pat turėtų būti nustatyti vietos lygiu, glaudžiai bendradarbiaujant su neįgalųjų, įskaitant riboto judrumo asmenis, organizacijomis.

2.12 EESRK taip pat nurodo, kad atitinkami negalia suvokti padedantys personalo mokymai yra reikalingi, kad būtų galima užtikrinti atitinkamos kokybės pagalbą, pagal asmens poreikius. Naudojimas naujosiomis technologijomis (pvz. trumposiomis žinutėmis (SMS) teikiamomis paslaugomis arba pranešimų gavikliais) taip pat galėtų palengvinti riboto judrumo keleivių (pvz.: žmonių turinčių klausos ir regos negalią) pervežimą.

2.13 Reikėtų pagalbėti apie paprastą pranešimų dėl pagalbos, kuri taip pat būtų nemokama, pateikimo tvarką. Paprastai toks pranešimas pateikiamas tada, kai užsakomi bilietai ir jį gauna oro transporto bendrovės. Todėl labai svarbu, kad siekiant užtikrinti geriausią paslaugų kokybę, oro transporto bendrovių informacijos perdavimas oro uostams būtų patikimas. Patvirtinimo kodas keleiviui turėtų būti išduodamas tada, kai jis praneša apie reikiamą pagalbą. Ginčo atveju, pareiga pateikti įrodymą dėl pranešimo nepateikimo visgi turėtų atitekti oro vežėjams ir (arba) turizmo kelionių organizatoriui, kuris yra atsakingas už išankstinį užsakymą.

2.14 Be to, laikantis bendros pranešimų teikimo tvarkos turėtų būti atsižvelgiama į prieinamumo reikalavimus. Alternatyvūs komunikacijos būdai: turėtų būti galima pranešti telefonu ir internetu. Interneto tinklalapiai turėtų atitikti Tinklalapių prieinamumo iniciatyvos (WAI) reikalavimus,⁽³⁾ o pranešimai telefonu turėtų būti nemokami.

⁽³⁾ Tinklalapių prieinamumo iniciatyva (WAI) yra tinklalapių, kompiuterinės paieškos sistemų ir patikros priemonių prieinamumo gairės, priimtos tarptautiniu mastu, kurios padėtų neįgaliesiems (pvz.: turintiems fizinę, regos, klausos, sutrikusios elgsenos ar neurologinę negalią) lengviau naudotis pasauliniu tinklu. Norėdami gauti daugiau informacijos, žiūrėkite: <http://www.w3.org/WAI> ir 2001 m. rugsėjo 25 d. Europos Komisijos komunikatą dėl viešųjų tinklalapių prieinamumo.

2.15 EESRK taip pat mano, kad norint užtikrinti pagarbą privatumui, į reglamento dėl direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, tekstą reikia įterpti nuorodą, kad informacijos bus reikalaujama tik siekiant įvykdyti direktyvoje nustatytus išpareigojimus, susijusius su pagalbos teikimu ir, kad jais nebus pasinaudota paslaugos reikalaujančio keleivio nenaudai.

2.16 Komitetas yra susirūpinęs, kad valstybių narių lygiu skirtingų institucijų paskyrimas atsakingomis už skundus gali trukdyti veiksmingai taikyti teisių pažeidimo nagrinėjimo procedūras ir sumažinti jų prieinamumą keleiviams. EESRK pabrėžia, kad reikia lengvai prieinamos institucijos, kuri priimtų skundus ir stebėtų reglamento įgyvendinimą ir vykdymą. EESRK tiki, kad kiekvienoje valstybėje narėje galėtų būti viena už šiuos reikalus atsakinga institucija, siekiant sukurti sistemą, kuri būtų paprastesnė už dabartiniame pasiūlyme numatytą sistemą. Atsižvelgiant į kelionių oru internacionalizaciją ir didėjantį skaičių keleivių, kurie keliauja tarp šalių, kurios nėra jų gyvenamoji šalis, EESRK yra įsitikinęs, kad reikėtų įsteigti instituciją Europos lygiu.

2.17 EESRK teigia, kad riboto judrumo asmenims reikėtų suteikti teisę į viso dydžio kompensaciją tais atvejais, kai jų mobilumo priemonės yra sugadinamos ar prarandamos. Reikia deramai atsižvelgti į pasekmes keleivio mobilumui, savarankiškumui ir saugumui. EESRK taip pat mano, kad atsakomybė dėl mobilumo priemonių priežiūros ant žemės turėtų būti patikėta oro vežėjui, kad būtų užtikrintai laikomasi Tarptautinių bendrųjų nuostatų dėl oro vežėjų civilinės atsakomybės, kaip nustatyta Monrealio konvencijoje.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

2.18 Komitetas, remdamasis Varšuvos konvencija su paskutiniais pakeitimais, padarytais Hagos ir Monrealio konvencijomis⁽⁴⁾, taip pat norėtų reglamente įtvirtinti aiškias pareigas ir atsakomybę nelaimės arba nevienodų sąlygų keleiviams, kuriems reikia pagalbos oro uoste ar įlipant į orlaivį, atveju.

2.19 EESRK taip pat norėtų panagrinėti keletą klausimų, susijusių su pagalbos teikimu orlaivių viduje. EESRK siūlo išbraukti pasiūlytą lydinčių šunų pervežimo trukmės apribojimą iki penkių valandų, nes šis apribojimas praktikoje neegzistuoja. Reglamentas taip pat turėtų apimti vežėjams skirtą reikalavimą pateikti informaciją apie apribojimus lėktuvu pervežant mobilumo priemones. Nuostatos dėl su skrydžiais susijusios informacijos prieinamumo turėtų apimti ir saugos priemones.

2.20 EESRK taip pat yra susirūpinęs, kad reglamente nenauginėjamos visos, su kelionėmis oru susijusios kliūtys. Ypač svarbu, kad visi nauji oro uostai būtų prieinami riboto judrumo asmenims ir, kad veikiantys oro uostai palaipsniui pašalintų visas kliūtis, trukdančias užtikrinti vienodas galimybes.

2.21 Be to, EESRK rekomenduoja oro vežėjams perkant ar nuomojant naujus orlaivius rinktis tuos orlaivius, kurie atitinka prieinamumo standartus.

3. Išvada

3.1 EESRK tvirtai remia šį pasiūlymą, bet rekomenduoja padaryti keletą 2 dalyje paminėtų pakeitimų, kad būtų atsižvelgta į poreikį veiksmingai ir nuolat užtikrinti lygias galimybes neįgaliesiems ir riboto judrumo keleiviams, kai jie keliauja oru.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁾ Žr. 7 straipsnį, kuriame nustatytos oro vežėjų pareigos nelaimingų atsitikimų atveju, kurie nutinka orlaivio viduje arba keleiviui įlipant ar išlipant iš jo.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oro keleiviams pateikiamos informacijos apie skrydį vykdančio vežėjo tapatybę ir keitimosi saugos informacija tarp valstybių narių

COM(2005) 48 final — 08/2005 (COD)

(2006/C 24/04)

2005 m. kovo 30 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 80 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl oro keleiviams pateikiamos informacijos apie skrydį vykdančio vežėjo tapatybę ir keitimosi saugos informacija tarp valstybių narių*

Transporto, energijos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 1 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas p. McDonogh.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę, 161 nariui balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Paaiškinimas

1.1 Visame pasaulyje saugos priežiūra reglamentuojama, remiantis 1944 m. Čikagoje pasirašyta Tarptautinės civilinės aviacijos konvencija ir pagal ją sukurtais Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos standartais. Iš esmės patikrinimas, kaip oro vežėjai laikosi saugos reikalavimų, yra atliekamas laikantis saugos reikalavimų, galiojančių jų buveinės valstybėje.

1.2 Saugos lygis už ES ribų priklauso ir nuo trečiosiose šalyse taikomų priežiūros procedūrų efektyvumo. Siekdami užtikrinti aukštą aviacijos saugos lygį visuose į Bendriją atskrendančiuose, iš jos išskrendančiuose ar jos viduje skraidančiuose orlaiviuose, Europos Parlamentas ir Taryba neseniai priėmė Direktyvą 2004/36/EB⁽¹⁾ dėl trečiųjų šalių orlaivių, kurie naudojami Bendrijos oro uostais, saugos, kuri numato suderintą užsienio orlaivių patikrinimo sistemą, kai šie orlaiviai naudojami Europos oro uostais. Be to, ši direktyva numato keitimąsi informacija tarp valstybių narių ir galimybę visoje Bendrijoje plačiau taikyti priemones, kurios vienoje valstybėje narėje buvo pradėtos taikyti tarptautinių saugos standartų neatitinkantiems trečiosios šalies orlaiviams ar operatoriams.

1.3 Apibendrinant galima pasakyti, kad SAFA direktyva įpareigoja valstybes nares sukurti informacijos kaupimo būdą, kuris padėtų joms identifikuoti potencialiai nesaugius operatorius.

1.4 Šarm-El-Šeiche ir 2005 m. įvykusios avarijos parodė, kad reikia priimti griežtas taisykles.

1.5 Patikrinimai perone turėtų būti privalomi ir taip pat turėtų įpareigoti valstybes nares plačiau keistis informacija bei

taikyti bendras priemones, patvirtintas gavus tokių atliktų patikrinimų rezultatus. Komisija turėtų pateikti Europos oro linijų sąrašą.

1.6 Atsitiktinės atrankos būdu išrinktus patikrinimus, pasinaudojant orlaivio įgulos simulatoriumi, reikėtų atlikti tada, kai skrendama Europos oro erdve, kad būtų galima nustatyti, ar jie yra kompetentingi skraidyti perpildytose oro erdvėse.

1.7 Operatoriaus pavadinimas keleiviams turi būti pateikiamas tada, kai jie užsako vietas iš anksto, pasinaudodami oro linijų tinklalapiu ar kelionių agentūros paslaugomis, o jei įvyksta pasikeitimai, jiems apie tai turėtų būti pranešama prieš kelionę, pavyzdžiui, jei išnuomojamas trečiosios šalies orlaivis su įgula ir atsargomis. Jeigu keleiviai lieka nepatenkinti, jiems turėtų būti suteikta teisė gauti viso dydžio kompensaciją.

1.8 Keleivis turėtų gauti informaciją apie orlaivio tipą, modelį ir amžių, jei jis to pageidauja. Taip pat ir apie registracijos valstybę.

1.9 Reikia primygtinai reikalauti pakankamo įgulai skirto poilsio laiko tarp skrydžių.

1.10 Priklausomai nuo kelionės tikslo, įgulos nariai turi pakankamai gerai mokėti anglų arba kitą Europos kalbą, kuri turėtų jiems padėti bendrauti su keleiviais, o avarijos atveju geras užsienio kalbos mokėjimas — būtinas.

1.11 Orlaiviams, kuriems draudžiama skristi į valstybę narę, turėtų būti neleidžiama skristi ir į kitas šalis.

⁽¹⁾ OL L 143, 2004 4 30, p. 76 – EESRK nuomonė OL C 241, 2002 10 7, p. 33.

2. Išvados

Komitetas pritaria didžiai Komisijos dokumento daliai, bet jis nėra pakankamai išsamus. Ateityje, suintensyvėjus oro eismui ir padidėjus judėjimui danguje, ateinančiais metais oro sauga taps

didesne problema. Todėl laikas, skirtas šio reglamento peržiūrejimui, gali būti trumpesnis nei penkeri metai. Be to, reikia sustiprinti ES oro linijų saugą, pavyzdžiui, apribojant leistiną į lėktuvą įsinešamo rankinio bagažo kiekį. Taip pat reikia pagerinti skrydžių valdymo vadovų anglų kalbos mokėjimą ir tinkamai apibrėžti įgulos poilsio laiką, ir t. t.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendrų paukščių gripo kontrolės priemonių ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies pakeičiančio Tarybos sprendimą Nr. 90/424/EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje

COM(2005) 171 final -2005/0062 ir 0063 CNS

(2006/C 24/05)

2005 m. birželio 14 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendrų paukščių gripo kontrolės priemonių ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies pakeičiančio Tarybos sprendimą Nr. 90/424/EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas p. Donnelly.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 160 narių balsavus „už“, 1 — „prieš“ ir 5 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Paukščių gripas (PG) yra labai užkrečiama virusinė naminių paukščių liga, kuria taip pat gali užsikrėsti kiti gyvūnai, o kartais ir žmonės. Vakarinėje Qinghai provincijoje suradus žuvusias nuo šio viruso migruojančias laukines žąsis, pastaraisiais mėnesiais Kinija įvykdė didelę vakcinacijos programą.

1.2 Dėl neseniai didelio patogeniškumo forma pasireiškusių ligos protrūkių, kurie buvo nustatyti keliose pasaulio dalyse, įskaitant kai kurias ES valstybes nares, žuvo arba buvo papjauta ir sunaikinta 200 milijonų naminių paukščių, taip siekiant kontroliuoti šią ligą. Masinis gyvūnų skerdimas ir sunaikinimas, ypač ES piliečių tarpe, sukėlė didelį susirūpinimą etiniu, gyvūnų gerovės, ekonominiu, socialiniu ir aplinkosaugos aspektais.

1.3 Paukščių gripo viruso gebėjimas greitai mutuoti ir pritaikyti kelia ypatingą grėsmę gyvūnų ir žmonių sveikatai. Nors, dabar turimomis žiniomis, taip vadinami mažo patogeniškumo PG (MPPG) virusai sveikatai kelia mažesnę riziką nei taip vadinami didelio patogeniškumo PG (DPPG) virusai, pastarieji atsi-

randa mutavus tam tikriems MPPG virusams, konkrečiai H5 ir H7 potipių virusams, ir gali sukelti ligą, kuria suserga ir miršta labai didelis skaičius naminių paukščių. Turimi duomenys rodo, kad H5 ir H7 potipių DPPG virusai buvo pagrindine daugumos užregistruotų ir visų mirtinų PG atvejų tarp žmonių priežastimi. Nors yra įrodymų apie H5 ir H7 potipių MPPG viruso perdavimą žmonėms per kiaules ir naminius paukščius, reali grėsmė žmogaus sveikatai dar lieka neaiški.

1.4 Galiausiai, dėl nekontroliuojamų paukščių gripo protrūkių, gali atsirasti visiškai prie žmonių prisitaikęs virusas ir jis gali sukelti gripo pandemiją, turėsiančią sukrečiančių pasekmių visam pasauliui sveikatos ir socio-ekonominėje srityse.

2. Komisijos pasiūlymo turinys

2.1 Pirmame pasiūlyme nurodoma panaikinti Direktyvą 92/40/EEB dėl paukščių gripo ir pakeisti ją kita direktyva, atnaujinančia egzistuojančias nuostatas.

2.2 Į pasiūlymą įtrauktas paukščių gripo apibrėžimo pakeitimas, siekiant apimti MPPG ir DPPG virusus. Tačiau kontrolės priemonės bus įvairios, kad atitiktų skirtingus pavojus, kylančius dėl DPPG ir MPPG virusų.

2.3 Šiuo pasiūlymu siekiama įvesti privalomąją priežiūrą ir MPPG kontrolės priemones. Siūloma pareikalauti, jog MPPG priežiūros planus, skirtus ankstyvam MPPG nustatymui, valstybės narės pateiktų tvirtinti Komisijai, kad būtų galima greitai taikyti ligos kontrolės priemones, užkertant kelią MPPG ir DPPG mutacijoms.

2.4 Siūloma, kad teigiamas MPPG nustatymas paskatintų imtis tokių kontrolės priemonių, kurios apimtų kontroliuojamo skerdimo galimybę tada, kai rizika yra nedidelė. Tačiau likvidavimo, kaip kontrolės priemonės, nereikėtų atmesti, tokiu atveju, kai tai yra tinkamiausia išeitis.

2.5 Yra numatomos naujos ir lanksčios nuostatos dėl naminių ir kitų paukščių vakcinacijos. Jos numato galimybę naudotis tiek „būtinąja“, tiek ir „prevenicine“ vakcinacija.

2.6 Kitus ne naminius paukščius, pavyzdžiui, laikomus zoologijos soduose, yra siūloma įtraukti tiek į MPPG, tiek ir į DPPG kontrolės nuostatas. Tačiau taip pat siūloma leisti valstybėms narėms pačioms apsispręsti ar, remiantis rizikos analize, priimti vakcinacijos arba likvidavimo metodą.

2.7 Nuostatos dėl veterinarijos ir visuomenės sveikatos institucijų bendradarbiavimo, nustatant PG, yra siūlomos kaip visuomenės sveikatos apsaugos priemonė.

2.8 Siūloma priimti nuostatą, kuri, remiantis komitologijos procedūromis, įdiegtų greitą sprendimų priėmimo procesą.

2.9 Yra siekiama į antrąjį pasiūlymą įtraukti nuostatą dėl Bendrijos finansinės paramos valstybių narių įgyvendinamoms likvidavimo priemonėms, susijusioms su MPPG.

2.10 Taip pat yra siūloma iširti paukščių gripo vakcinų banko įsteigimo galimybes.

3. Bendros pastabos

3.1 EESRK pritaria šiam pasiūlymui, kaip labai reikšmingam atsakui į didėjančius paukščių gripo protrūkius, viruso poveikį

laukiniams paukščiams, sukauptą protrūkių valdymo patirtį ir naujas žinias apie gripo viruso gebėjimą mutuoti, įskaitant ir MPPG virusą.

3.2 EESRK taip pat labai sąmoningai suvokia galimą pavojų visuomenės ir gyvūnų sveikatai, jeigu nebūs patvirtintos naujosios priemonės, skirtos šiai ligai kontroliuoti.

3.3 EESRK į naująjį paukščių gripo apibrėžimą bei reikalavimą prižiūrėti ir kontroliuoti MPPG žvelgia kaip į svarbų žingsnį kovojant su šiuo virusu ir jo potencialiu neigiamu poveikiu.

3.4 EESRK supranta neigiamą visuomenės reakciją į masinio paukščių skerdimo politiką kaip vienintelį paukščių gripo kontrolės būdą.

3.5 EESRK pripažįsta žinias, įgytas vakcinavimo srityje, ir pritaria būtinios ir prevencinės vakcinacijos politikos, kaip papildomos paukščių gripo kontrolės priemonės, įdiegimui.

3.6 EESRK pritaria pasiūlymui dėl privalomojo pranešimo apie paukščių gripą visuomenės sveikatos institucijoms.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK pripažįsta potencialią riziką, kurią ypač sąlygoja dėl plėtos atsiradusios naujos ES sienos. Todėl EESRK rekomenduoja, kad Komisija suteiktų pakankamai prieinamų išteklių patikrinimui ir auditui atlikti, įgyvendinant atitinkamas direktyvas ir jas perkeliant į nacionalinę teisę.

4.2 EESRK suvokia tarptautinį paukščių gripo mastą ir kreipiasi į Komisiją su prašymu siekti lygiavertės paukščių gripo kontrolės visame pasaulyje.

4.3 EESRK pritaria finansiniam paketui ir ES indėliui siekiant panaudoti likvidavimą, kaip MPPG kontrolės priemonę, jis siūlo, kad kompensacijos dydis išaugtų nuo 30 % iki 50 %.

5. Išvados

5.1 EESRK remia Komisijos pasiūlymą, kuriuo siekiama apsaugoti gyvūnų ir žmonių sveikatą nuo greitai mutuojančio ir prisitaikančio paukščių gripo viruso.

2005 m. rugsėjo 28 d. Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EEB) Nr. 2075/92 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo

COM(2005) 235 final — 2005/0105 (CNS)

(2006/C 24/06)

Vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2005 m. birželio 14 d. Taryba nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2075/92 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **p. FAKAS**.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 3 - prieš ir 14 susilaikius.

1. Įžanga

Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2075/92 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo I ir II antraštinėse dalyse numatyta priemonių ir gamybos apribojimo sistema. Paskutinį kartą ši paramos schema bus taikoma 2005 m. derliui.

Pagal BŽŪP reformos antrąjį priemonių paketą, dėl kurio susitarta 2004 m. balandį ir kuris taikomas Viduržemio jūros regiono produktams, priemonių ir gamybos reguliavimo sistema panaikinama nuo 2006 m. derliaus.

Todėl nebėra būtina laikytis nuostatos dėl 2005 m. derliaus kvotų atpirkimo programos. Be to, siekiant teisinio aiškumo ir skaidrumo, turėtų būti išbraukti keli netenkantys prasmės Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2075/92 straipsniai ir priedas.

Todėl 2005 m. birželio 3 d. Komisija pateikė Tarybai pasiūlymą dėl reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EEB) Nr. 2075/92, 2004 m. patvirtinus tabako sektoriaus reformą⁽¹⁾.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

2. Pastabos

2.1. EESRK nuomone, Komisijos pasiūlymas logiškai remiasi 2004 m. balandžio mėn. priimtu sprendimu vykdyti tabako sektoriaus reformą, kurioje numatyta atsisakyti priemonių ir gamybos kvotų sistemos ir pereiti prie naujos vienodų išmokų ūkininkams primokant už tabako auginimą schemos.

2.2. Siekiant supaprastinimo, kurį nustato 2004 m. reforma ir atsižvelgiant į tiesioginių išmokų vadybos komitete įvykusią diskusiją, Komiteto nuomone, būtų paprasčiau ir praktiškiau, kad Komisija, užuot keitusi ir išbraukusi kai kuriuos straipsnius, pateiktų pasiūlymą dėl konsoliduoto Reglamento (EEB) Nr. 2075/92.

2.3. EESRK mano, kad pasiūlymas susijęs su formaliu dokumento aspektu; jis pateiktas siekiant teisinio aiškumo ir skaidrumo, yra naudingas ir EESRK gali jam pritarti.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Reglamentas (EB) Nr. 864/2004 (OL L 161, 2004 04 30, p. 48)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 3317/94 dėl žvejybos licencijų paraiškų perdavimo trečiosioms šalims

COM(2005) 238 final — 2005/0110(CNS)

(2006/C 24/07)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2005 m. birželio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 3317/94 dėl žvejybos licencijų paraiškų perdavimo trečiosioms šalims.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkosaugos skyrius, atsakingas už darbų šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 6 susilaikius.

1. Derybos dėl naujo protokolo siekiant atnaujinti Bendrijos žvejybos susitarimus su trečiosiomis šalimis pradėdamos šiek tiek anksčiau, kad laivyno žvejybos veikla nenutrūktų.

2. Baigiantis deryboms EB ir trečioji šalis parafuoja naujo protokolo tekstą ir jo priedą bei pasikeitimą laiškais dėl laikino naujojo protokolo taikymo tokią datą, kuri paprastai yra kita diena po ankstesnio protokolo galiojimo pabaigos.

3. Kai visi šie dokumentai yra parafuojami, Komisijos tarnybos pradeda reikalingą procedūrą, kuria siekiama parengti oficialų Komisijos pasiūlymą, vėliau pateikiamą tvirtinti Tarybai.

4. Ši procedūra susideda iš dviejų dalių:

— Tarybos reglamento (Reglamentas) su Europos Parlamento nuomone,

— Tarybos sprendimo (Sprendimas), kuriuo nustatomas:

— Žvejybos galimybių paskirstymas tarp valstybių narių ir

— Pasikeitimo laiškais dėl laikino protokolo taikymo patvirtinimas.

5. Ši procedūra gali užtrukti kelis mėnesius, kol Taryba patvirtina oficialų Komisijos pasiūlymą. Kartais Tarybos teisės aktas gali būti priimtas praėjus keliems mėnesiams nuo pasikeitimo laiškais nustatytos laikino taikymo datos, nes derybų pabaigos data priklauso nuo trečiosios šalies.

6. Kai taip atsitinka, atsiranda tam tikras laiko tarpas nuo laikino taikymo datos, kai negalima naudotis naujajame protokole numatytomis žvejybos galimybėmis.

7. Taikymo procedūros ir nuostatos, kurių turi laikytis Komisija ir Bendrijos žvejybos laivynui priklausanti valstybė narė vykdant žvejybos laivų žvejybinę veiklą pagal žvejybos susitarimus ir tvarkant žvejybos licencijas su trečiaja šalimi, yra nustatytos 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 3317/94. ⁽¹⁾

8. Šiame pasiūlyme priimti reglamentą reikėtų įrašyti Reglamento (EB) Nr. 3317/94 5 straipsnio 2 dalį, kurioje kalbama apie žvejybos licencijų tvarkymą suteikiant Komisijai galimybę neatidėliojant administruoti valstybių narių pateiktas žvejybos galimybių paraiškas ir jas perduoti trečiajai šaliai. Tuomet nereikėtų laukti, kol Taryba priims teisės aktą dėl laikino naujojo protokolo taikymo.

9. EESRK, suprasdamas, kad labai svarbu išvengti žvejybos veiklos sustabdymo, kad pasiūlymas leidžia išsaugoti ankstesniame protokole esančių žvejybos licencijų padalijimo tvarką laikantis sąlyginio stabilumo principo ir nepažeidžiant nuostatų, kurias Taryba vėliau galėtų priimti, pritaria Komisijos pateiktam pasiūlymui priimti Reglamentą.

2005 m. rugsėjo 28 d. Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OL L 350, 1994 12 31.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos

COM(2005) 82 final

(2006/C 24/08)

2005 m. kovo 14 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl „Žaliosios knygos dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos“.

Užimtumo ir socialinių reikalų skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. Retureau.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28 — 29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus „už“, 4 „prieš“ ir 8 susilaikius.

1. Komisijos pasiūlymo komentaras

— iš esmės neišardomos — kanoninės teisės nustatytais pagrindais, ⁽¹⁾

1.1 Komisija paskelbė Žaliąją knygą, pradėdama konsultaciją dėl jurisdikcijos, įstatymų kolizijos ir abipusio pripažinimo „tarptautinių“ skyrybų klausimais; vis dėlto siūloma taikymo sritis apsiribojo ES valstybėmis narėmis (reikia pažymėti, kad Žalioji knyga dėl testamentų ir paveldėjimų apima ir valstybių, kurios nėra narės, asmenis ir turtą).

— dvišalės konvencijos, ypač konvencijos tarp Suomijos ir Švedijos, kurios ir toliau bus taikomos šių dviejų šalių santykiuose. Kai kurios šalys sudarė susitarimus dėl šeimos santykiams taikytinos teisės taip pat ir su trečiosiomis valstybėmis, taip pat ir dėl užsienio santuokų bei skyrybų pripažinimo,

1.2 Daug tarptautinių priemonių tiesiogiai ar netiesiogiai yra susijusios su šiuo klausimu:

— Jungtinių Tautų 1966 m. paktas ir Europos Konvencijos dėl žmogaus teisių, skelbiančių santuokos laisvę ir laisvo bei teisėto sutikimo tuoktis būtinybę, be kurio santuoka negalioja,

— sutikimo („opt in“) ir atsisakymo („opt out“) nuostatų protokolai, kurie pridedami prie sutarčių, išskiriantys Daniją ir suteikiantys galimybę Jungtinei Karalystei bei Airijai nuspręsti, ar jos nori būti susietos su civilinės teisės aktais.

— 1970 m. Hagos Konvencija dėl teismų jurisdikcijos, jurisdikcijos kriterijų ir sprendimų pripažinimo skyrybų ir gyvenimo skyrium (separacijos) klausimais; Konvencijos šalys yra šios ES valstybės narės: Kipras, Danija, Estija, Suomija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas,

1.3 Nėra prasmės neigti, kad klausimas yra sudėtingas — tai lemia su įvairiomis religijomis ir kultūromis susijusios ypatybės, kurios yra stipriai išsiskilusios visuomenės sąmonėje, o kartu (kaip ir visa šeimos teisė) per daugelį dešimtmečių nenutrūkstamai laipsniškai kito. Taigi Europos teisės aktų leidėjas, atsižvelgdamas į Europos teisės ir laisvės erdvę bei laisvą asmenų judėjimą, negali neatsižvelgti į faktą, kad daug procentų santuokų baigiasi skyrybomis ir kad vis daugėja skyrybų tarp kitataučių.

— Briuselio II reglamentas Nr. 2201(2003) dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo Europos Sąjungoje, kuris nėra taikomas Danijoje ir kuris pakeičia pirmiau minėtą Hagos Konvenciją visoms ES valstybėms narėms, išskyrus Daniją,

⁽¹⁾ Reikia pažymėti, kad 2004 m. gruodžio mėn. Ispanijos Parlamentui buvo perduotas svarstyti teisės akto projektas, kuris pakeistų santuokai ir jos nutraukimui taikytiną nacionalinę teisę. Nors Bažnyčia smarkiai priešinosi, neseniai šioje šalyje buvo įteisinta santuoka tarp tos pačios lyties sutuoktinių (jau galiojanti kai kuriose ES valstybėse narėse). Prancūzijoje civilinę sutartį gali sudaryti du neturintys galimybės teisėtai susituokti asmenys. Tokią sutartį (civilinį solidarumo paktą) registruoja teisėjas ir ji atstoja santuoką. Nustatymas ir (arba) sutartis, santuoka ar beveik santuoka ir toliau yra taikomi dviem teisėto amžiaus asmenims, o incestas draudžiamas ir dabar. Reikia pasvarstyti, ar prancūziško civilinio pakto nutraukimas turėtų būti įtrauktas į Žaliojoje knygoje siūlomo teisės akto projektą dėl santuokos nutraukimo, ar jis tiesiog turėtų priklausyti nuo sutartinių įsipareigojimų teisės.

— konvencijos tarp Vatikano ir Portugalijos, Ispanijos, Maltos ir Italijos dėl kanoninės santuokos bei jos nutraukimo ir Vatikano teismų sprendimų pripažinimo (Sainte-Rote teismo jurisdikcija dėl kanoninės santuokos panaikinimo

1.4 Šių dienų nacionalinių šeimos teisių raida daugiausia yra paremta demokratijos (parlamento teise leisti teisės aktus) ir asmenų laisvės ir lygybės sąvokomis, kurios tiek Bendrijos, tiek ir kiekvienos valstybės narės lygmeniu yra viešosios tvarkos nuostatos. Tokiu būdu pastebimai ryškėja tendencija šeimos teisėje sudaryti sutartis (vedybų ar civilines sutartis tarp tos pačios lyties asmenų, skyrybų abiejų šalių susitarimu, sutartis dėl paveldėjimų ir t.t.).

1.5 Pokyčiai yra negrįžtami, nors gali vykti ir netolygiu greičiu. Giliai išsisknijusių religinių sampratų kultūrinė įtaka lemia, koku tempu ir kokie vyksta pasikeitimai, galintys prieštarauti esančioms sampratomis ir taisyklėms, pagrįstoms senomis tradicijomis, kartu jas atspindinčioms teisinėms ir socialinėms sąvokoms.

1.6 Bet koku atveju nacionalinė valstybių narių teisė labai skiriasi, kalbant apie santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium (reparacijos) teisę arba santuokos pripažinimo negaliojančia sąlygas bei pasekmes; viena valstybė narė nepripažįsta skyrybų (Malta). Todėl Žaliojoje knygoje (teisingai) nesiūloma suderinti materialinės teisės normas.

1.7 Siūlomas galimas teisinis dviejų kryptių tarptautinių (Europos) skyrybų reguliavimas:

— teismų jurisdikcija (kompetentingos jurisdikcijos nustatymas ir jų sprendimų pripažinimas visose valstybėse narėse),

— taikytinos teisės, kurią turės taikyti kompetentingas teismas, nustatymas.

1.8 Briuselio II reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo procedūros nuostatos jau taikomos skyrybų srityje; kyla klausimas, ar jos šiuo metu yra pakankamos ir ar valstybė galėtų priešinti savo vidinės viešosios tvarkos nuostatas su kitos valstybės narės kompetentingo teismo, konkrečiu atveju taikančio skirtingą materialinę teisę (ir nebūtinai savo nacionalinę teisę), sprendimu.

1.9 Pagrindinė problema kyla dėl didžiulių skirtumų tarp vidinių teisės normų, reguliuojančių pareiškimų dėl „tarptautinių“ skyrybų priėmimo tvarką; kai kuriais atvejais pareiškimo negali priimti nė vienas valstybės narės teismas. Tokia situacija atima iš šalių teisę kreiptis į teismą, o tai prieštarauja pagrindinėms teisėms, todėl yra nepriimtina.

1.10 Būtina numatyti jurisdikcijos nustatymo taisyklę, siekiant garantuoti teisę kreiptis į teismą; tačiau kokia turėtų būti jos forma?

1.11 Kalbant apie taikytiną teisę, kartais ji skyrybų procesą palengvina, tačiau gali padaryti jį ilgą, sudėtingą, netgi varžantį, jei kalbėtume apie skyrybų motyvus ir sąlygas. Jei būtų taikoma tik pasirinktos jurisdikcijos teisė ir pirmasis besikreipiantis galėtų pasirinkti jo prašymui tinkamesnę teisę ir nacionalinę teisę, tai galėtų lemti „lenktynes į teismą“; tokiu atveju kita šalis gali pasijusti blogesnėje padėtyje, kadangi ši teisė nebūtinai pateisina jos teisėtus lūkesčius jeigu, pavyzdžiui, ta teisė yra nesusijusi ar mažai susijusi su santuokos teise ar sutuoktinių pilietybe.

1.12 Taigi reikėtų suteikti teisę perduoti bylą kito teismo jurisdikcijai, jei atsakovas įrodo esant didesnę ar iki šiol galiojantį ryšį su kita nacionaline teise arba jei pirmasis teismas, į kurį kreiptasi, ir pagrindinės tokiam prašymui taikomos normos neatitinka teisėtų šalies lūkesčių.

1.13 Ši galimybė perduoti bylą į kitą teismą turėtų būti suteikta (tačiau būtina vengti bylos perdavinėjimo iš vieno teismo į kitą), ir byla turėtų būti perduodama per pakankamai trumpą laiką (skubos tvarka), siekiant išvengti bylos nagrinėjimo iš esmės vilkinimo. Šalys iš tiesų turi teisę į galutinio sprendimo priėmimą per protingą laiką, įskaitant ir konfliktinių skyrybų atvejus.

1.14 Kalbant apie nacionalinio teismo taikomą taikytiną teisę jis, atsižvelgdamas į konkretų atvejį, taiko bendrąją vidaus teisę arba tarptautinės privatinės teisės normas įgyvendinančias nacionalines teisės normas. Trečiųjų valstybių teisės normų (pavyzdžiui, asmeninė sugyventinių teisė) taikymo klausimas (neaptartas Žaliojoje knygoje) yra vis dėlto svarbus, jei vienas iš sutuoktinių ar abu yra trečiosios valstybės piliečiai — taip Europoje būna labai dažnai.

1.15 Komitetas pritaria Žaliojoje knygoje siūlomoms rekomendacijoms ir siūlo vengti bet kokios perdavimo trečiosioms valstybėms procedūros, jei vienas iš sutuoktinių yra valstybės narės pilietis, neatsižvelgiant į santuokai taikytiną teisę.

1.16 Be skyrybų pripažinimo, turėtų būti nagrinėjamas ir santuokos pripažinimo negaliojančia bei gyvenimo skyrium (separacijos) klausimas. Nacionalinės teisės skirtingai reglamentuoja santuokos pripažinimo negaliojančia sąlygas ir pasekmes (ypač fiktyvios santuokos problema). Beje, net jeigu valstybės narės nacionalinėje teisėje nenumatytos skyrybos, visos valstybės narės savo teritorijoje privalo pripažinti ne tik kitoje valstybėje narėje įvykusias skyrybas, bet ir visas jų juridines, paveldėjimo pasekmes bei poveikį žmonėms.

1.17 Hagos konvencijos nustatyti jurisdikcijos kriterijai pagal jų svarbą yra tokie: pareiškėjo nuolatinė gyvenamoji vieta arba gyvenimas ne mažiau kaip vienerius metus šalyje, kurioje teismui pateikiamas pareiškimas (?), paskutinė sutuoktinių gyvenamoji vieta prieš pateikiant pareiškimą, abiejų arba mažiausiai vieno iš sutuoktinių pilietybė.

1.18 Reglamentas Nr. 2201/2003 numato (aštuntoji konstatuojamoji dalis), kad „kalbant apie teismo sprendimus dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, šis reglamentas turėtų būti taikomas tik santuokos ryšių nutraukimui ir neturėtų liesti santuokos nutraukimo pagrindų, santuokos turtinių pasekmių ar kitų papildomų priemonių klausimus“ (kad ir kaip būtų, reikia sutikti, kad ekonominės ir kitos skyrybų pasekmės gali keistis, atsižvelgiant į jurisdikciją ar taikytiną teisę ir kad sutuoktiniai galės į tai atsižvelgti pasirinkdami teismą).

1.19 Be to, nacionalinių jurisdikcijų galutiniai sprendimai turėtų būti automatiškai pripažįstami visoje Europos Sąjungoje be kitų jų pripažinimo teisėtais procedūrų ar nevykdymo motyvų paieškų (?). Pažymėjimas, išduodamas teismo sprendimo vykdymui palengvinti, turėtų būti neapskundžiamas apeliacine tvarka.

1.20 Bendroji kompetencija yra teritorinė (valstybė narė arba valstybės narės teritorinis vienetas, Jungtinės Karalystės atveju, kur Anglijoje ir Velse, Škotijoje, Šiaurės Airijoje ir Gibraltare taikoma skirtinga teisė). Prie Hagos kriterijų ir praktiškai tos pačios eilės tvarkos, reglamentas papildomai numato (kai pareiškimas yra bendras) vieno arba kito sutuoktinio nuolatinę gyvenamąją vietą. Pilietybės klausimu, jei pareiškimas pateiktas kilmės šalyje, neatsižvelgiant į gyvenamąją vietą ar nuolatinę abiejų gyvenamąją vietą, abu sutuoktiniai turi turėti tą pačią pilietybę. Jei pareiškimą paduodantis asmuo turi šalies, kurioje jis gyvena, pilietybę, gyvenimo joje laikas mažinamas iki šešių mėnesių.

1.21 7 straipsnio 2 dalis dėl kitos jurisdikcijos sutuoktiniui, turinčiam valstybės narės pilietybę, jei kitas sutuoktinis yra trečiosios valstybės pilietis arba neturi nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje, suteikia teisę paduoti pareiškimą valstybėje narėje, kurioje jis gyvena ir pagal toje valstybėje galiojančias jurisdikcijos normas. Tačiau gali iškilti pozityvios jurisdikcijos kolizijos su kito teismo, į kurį trečiojoje valstybėje kreipėsi kitas sutuoktinis, jurisdikcija problema. Be to, jei joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos, tačiau ją turi trečiosios valstybės teismas, ir jei vienas iš buvusių sutuoktinių arba abu būtų valstybės narės gyventojai arba būtų neseniai joje įsikūrę nuolatinę gyvenamąją vietą ir norėtų, kad užsienio teismo sprendimą pripažintų visos valstybės narės arba bent jau atitinkamos vals-

(?) Kai kuriose valstybėse narėse nepakanka nenutrūkstamo šešių mėnesių pragyvenimo laikotarpio.

(?) Išskyrus galimus viešosios tvarkos nurodymus, kurių reikia griežtai laikytis.

tybės, kurių pilietybes jie turi, arba valstybės, kuriose jie gyvena, jiems būtų taikoma užsienio sprendimams taikytina teisė arba tarptautinių sutarčių nuostatos dėl pripažinimo; ar šiuo požiūriu reikia peržiūrėti Briuselio II reglamentą valstybių narių gyventojų atvejams?

1.22 Taigi aptariamame Bendrijos reglamente jurisdikcijos priskyrimo kriterijų yra daugiau ir jie yra aiškesni palyginti su Hagos konvencijos nuostatomis, todėl jais ir turėtų būti remiamasi specialiaame santuokos nutraukimo reglamente (pavyzdžiui, nukreipimas į šias nuostatas, taip pat į nuostatas dėl sprendimų pripažinimo).

1.23 Tačiau nei Hagos konvencijoje, nei pirmiau minėtame reglamente „Briuselis II“ nėra nuostatų dėl skyryboms taikytinos teisės, o reglamento taikymo sritis apsiriboja santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ir santuokos pripažinimu negaliojančia ir jis nėra taikomas nei santuokos nutraukimo priežastims, nei pasekmėms; šie klausimai paliekami spręsti taikant nacionalinę teisę.

1.24 Kaip pavydžiu galima nurodyti, kad apie 15 proc. pareiškimų dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia Vokietijoje yra tarptautinio pobūdžio. Europinio pobūdžio santuokos nutraukimų skaičius įvairiose šalyse narėse nėra žinomas.

2. Papildomi elementai ir Komiteto pasiūlymai

2.1 Šiuo metu įstatymų kolizijos nuostatos yra valstybės narės, į kurios teismą buvo kreiptasi, nacionalinės teisės normos; įvairiose valstybėse tai gali lemti labai skirtingus tos pačios situacijos sprendimus dėl taikytinos teisės, atsižvelgiant į šalį, kurioje paduotas pareiškimas.

2.2 Žaliojoje knygoje šia tema pateikiama keletas gerai parinktų pavyzdžių, tiek dėl jurisdikcijos, dėl kurios gali kilti neigiama kolizija ir gali būti apribotos teisės, tiek ir dėl sprendimų įvairovės. Taigi sprendimas gali neatitikti vieno arba abiejų sutuoktinių lūkesčių. Tai, savo ruožtu, sukelia tam tikrą neuztikrintumą, o kai kuriais atvejais — teisinės prognozės negalimumą, taip pat „palankiausio teismo ieškojimą ir „lenktynes į teismą“ dėl Reglamento Briuselis II „litis pendans“ taisyklės (pirmasis teismas, į kurį kreiptasi, turi jurisdikciją, jei egzistuoja sąryšio kriterijus).“

2.3 Dažniausiai problema iškyla tuomet, kai sutuoktiniai neturi nei tos pačios pilietybės, nei bendros gyvenamosios vietos arba kai turėdami vienos šalies pilietybę jie gyvena ne savo pilietybės šalyje.

2.4 Tokiais atvejais Komitetas pritaria nuomonei, kad šalims turėtų būti palikta tam tikra laisvė pasirinkti taikytiną teisę arba atsakovui pareikšti savo lūkesčius dėl taikytinos teisės arba prašyti perduoti bylą kitam teismui, su kuriuo santuoka turėtų daugiau objektyvių ryšių. Tam tikromis aplinkybėmis, kuomet pareiškėjas prašo, jog bylą nagrinėtų konkretus teismas, kuris taikytų bendrą nacionalinę teisę, o atsakovas reikalauja kito teismo jurisdikcijos ar kitos taikytinos teisės, pirmos instancijos teismas, į kurį pirmiausiai kreipėsi pareiškėjas, turėtų priimti preliminarų sprendimą dėl jurisdikcijos ar taikytinos teisės ir tai padaryti skubos tvarka.

2.5 Jei vienintelis sąryšio kriterijus yra vienos iš šalių pilietybė, reglamentas nurodo, kad jurisdikcija tuomet priklauso jų nuolatinės gyvenamosios vietos teismui, kur taikytina teisė gali ir neatitikti jų bendrų lūkesčių (pavyzdžiui, noras taikyti teisę tos šalies, su kuria santuoka labiau susijęs).

2.6 Taigi turėtų būti labiau atsižvelgiama į šalių valios savarankiškumą, užuot mechaniškai taikius sąryšio kriterijus. Pavyzdžiui, suteikti galimybę pasirinkti teisę pagal pilietybę arba pagal pasirenkamąją jurisdikciją, tačiau be galimybės perduoti bylą į kitą teismą.

2.7 Kalbant apie bažnytinio teismo sprendimą dėl kanoninio santuokos pripažinimo negaliojančia kai kurios valstybės narės paskelbė, kad tokie sprendimai turės būti pripažįstami bendros kompetencijos teismų, vadovaujantis su Šventuoju Sostu sudarytu konkordatu ar susitarimu (Italija, Portugalija, Ispanija, Malta⁽⁴⁾); kanoninis santuokos pripažinimas negaliojančia gali sukelti koliziją su kitų šalių narių vidine teise dėl to, kad jos nepripažįsta kanoninio santuokos pripažinimo negaliojančia priešasties arba dėl procedūrų⁽⁵⁾.

2.8 Esant kolizijai dėl esmės ar procedūros su vidine viešąja tvarka arba su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, valstybė į kurią kreiptasi, turėtų atsisakyti vykdyti ar pripažinti bažnytinio teismo sprendimą. Tokiu atveju pareiškėjui pageidaujant santuokos pripažinimui negaliojančia, separacijai ar santuokos nutraukimui galėtų būti taikoma normali civilinė procedūra. Kitu atveju pareiškėjui beliktų galimybė kreiptis į Europos žmogaus teisių teismą Strasbūre, o tai gali tik bereikalingai užvilkti procedūrą.

⁽⁴⁾ Lenkija nesudarė konkordato su Vatikanu.

⁽⁵⁾ Žiūrėti Europos žmogaus teisių teismo Strasbūre bylą Nr. 30882/96, 2001 07 26 sprendimas „Pellegrini c. Italija“; Italijos Rote apeliacinio teismo sprendimo dėl santuokos negaliojimo panaikinimas dėl teisės į gynybą pažeidimo.

2.9 Netgi jei negatyvių kolizijų atvejų skaičius būtų sąlyginai nedidelis, Komitetas mano, kad Bendrijos iniciatyva pasiteisina vien dėl to, kad tokios situacijos gali sukelti pagrindinių teisių pažeidimą: teisės kreiptis į kompetentingą teismą, kuris pripažintų esant tokį pažeidimą, nebuvimą ir teisės, kad būtų išnagrinėtas santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacijos) ar santuokos pripažinimo negaliojančia klausimas, nebuvimą.

2.10 Tai turėtų leisti suderinti įstatymų ir jurisdikcijos kolizijos taisykles, siekiant išvengti tokių teisių apribojimo.

2.11 Tačiau šiose suderintose taisyklėse turėtų būti numatyta išlyga dėl viešosios tvarkos, trečiojoje šalyje priimtų sprendimų, turinčių Europos aspektą, pripažinimo ir vykdymo srityje, jei šiuo sprendimu būtų pažeidžiamos vienos iš šalių pagrindinės teisės, pripažįstamos Europoje ar kitos vidaus imperatyvinės viešosios tvarkos nuostatos, kurių teismas privalo laikytis.

2.12 Be to, Bendrijos teisė neturėtų įteisinti privalomo trečiosiose šalyse priimto sprendimo, susijusio su Europos Sąjungos gyventojais, neturinčiais valstybės narės pilietybės, dėl santuokos nutraukimo, jos pripažinimo negaliojančia ar separacijos, pripažinimo visose valstybėse narėse be išankstinės vykdymo procedūros, kai kita valstybė narė, vadovaudamasi dvišale sutartimi su šia trečiąja valstybe⁽⁶⁾, yra pripažinusi tokį sprendimą.

2.13 Komitetas mano, kad sutartinę jurisdikciją turėtų būti numatyta nustatyti bendro pareiškimo atveju, jei yra sąryšio kriterijus su pasirenkama jurisdikcija. Galėtų būti reikalaujama (notaro...) patvirtinto dokumento dėl bendro prašymo nustatyti sutartinę jurisdikciją.

2.14 Komitetas mano, kad turėtų būti atliktas lyginamasis skyrybų pasekmių atskirose valstybėse tėvų teisėms, nepilnamečių vaikų priežiūrai ir turto reikalams tyrimas; į šiuos klausimus turėtų būti atsižvelgiama, kai būna numatomas galimas „veržimasis į teismą“. Bet kuriuo atveju, sunku nagrinėti skyrybų klausimą, visiškai suabstraktinus skyrybų šeimynines ir paveldėjimų pasekmes, kurios gali skirtis valstybėse priklausomai nuo taikomos teisės ar nacionalinių jurisdikcijų turimos teisminės praktikos (pavyzdžiui, nepilnamečių vaikų priežiūros ir tėvų valios klausimais), kaip tai daroma Žaliojoje knygoje.

⁽⁶⁾ Nors tai savaime aišku, kai kalbama apie reglamentą, taikomą valstybės narės teismo sprendimams, vis dėlto reikėtų jį patikslinti, kad būtų išvengta galimų interpretavimo problemų.

2.15 Reikėtų paraginti valstybes nares, jeigu jos to dar nėra padariusios, apsvarstyti visas galimybes taikyti alternatyvius konfliktų sprendimo būdus, tokius kaip tarpininkavimas⁽⁷⁾, ištuokos, sutuoktinių išsiskyrimo ar santuokos pripažinimo negaliojančia atvejais, kai viena iš šalių kilusi iš Europos. Tai palengvintų galimybę kreiptis į teismą ir sutrumpintų proceso trukmę jurisdikcijai priklausantiems asmenims.

2.16 Komitetas ir toliau nagrinės šį piliečiams ir jų mobilumui svarbų klausimą; jis atsižvelgs į Komisijos

pradėto konsultavimosi rezultatus ir į konkretesnius pasiūlymus, kuriuos bus galima po to pateikti; gali būti numatyta priimti naująjį reglamentą Briuselis II arba specialų santuokos nutraukimo reglamentą. Komitetas norėtų žinoti, koks kiekvienoje šalyje yra pareiškimų dėl santuokos nutraukimo, turinčio Bendrijos aspektą, skaičius, neigiamos kolizijos dėl jurisdikcijos skaičius ir kitą svarbią informaciją. Taip pat jis galės konkrečiau įvertinti būsimo pasiūlymo dėl teisės akto problemas jurisdikcijos ir skyryboms taikytinos teisės srityje.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ Žalioji knyga COM(2002) 196 dėl alternatyvių konfliktų sprendimo būdų civilinėje ir komercinėje teisėje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką

COM(2004) 830 final — 2004/0284 (COD)

(2006/C 24/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 251 straipsniu, 2005 m. sausio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialiniu komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Rodríguez García-Caro.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 171 nariui balsavus už, niekam nebalsavus prieš ir 4 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Nuo tada, kai Reglamentai Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, buvo priimti, jie buvo nekartą keičiami, atsižvelgiant į besikeičiančią socialinės apsaugos sistemą ir su ja susijusių išmokų tvarką.

1.2 Šiais pakeitimais iš esmės buvo siekiama reglamentus suderinti su valstybių narių teisės aktais bei su įvairiais Teisingumo Teismo sprendimais. Komitetui pateiktu pasiūlymu dėl reglamento pirmiausia siekiama atspindėti pokyčius naujųjų valstybių narių teisės aktuose bei užbaigti medicininės priežiūros užsienyje gavimo tvarkos supaprastinimą, taikant kai kuriuos šių pakeitimų procedūroms dėl išmokų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų atveju.

1.3 Paskutinį kartą abu šie reglamentai buvo iš dalies pakeisti Reglamentu Nr. 631/2004⁽¹⁾, kuris nustatė pirmiau minėtus medicininės priežiūros užsienyje gavimo tvarkos pakeitimus. Komitetas jau yra pareiškęs savo nuomonę dėl pasiūlymo dėl reglamento⁽²⁾.

1.4 Vis dėlto, pagrindinis pakeitimas siekiant suderinti valstybių narių socialinės apsaugos sistemas padarytas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 883/2004⁽³⁾, kuris buvo priimtas ir paskelbtas Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje po šešerius metus trukusių derybų Europos Sąjungos institucijose. Šio reglamento, pakeičiančio Reglamentą Nr. 1408/71,

įsigaliojimo data priklausys nuo to, kada bus priimtas reglamentas dėl jo įgyvendinimo tvarkos, savo ruožtu pakeisiantis šiuo metu galiojantį Reglamentą Nr. 574/72.

EESRK jau yra pareiškęs savo nuomonę⁽⁴⁾ dėl Komisijos pateikto pasiūlymo dėl reglamento dėl socialinės apsaugos sistemų suderinimo.

2. Pasiūlymo turinys

2.1 Pasiūlyme išdėstyti Reglamento Nr. 1408/71 pakeitimai ir Reglamento Nr. 574/72, nustatančio pastarojo reglamento įgyvendinimo tvarką, pakeitimai. Šiuose dviejuose reglamentuose padaryti pakeitimai remiasi skirtingais teisiniais aspektais ir šia prasme nėra susiję (žr. šios nuomonės 1.2 dalį).

2.1.1 Daug pakeitimų yra padaryta Reglamento Nr. 1408/71 prieduose. Šie pakeitimai susiję su konkrečia įvairių valstybių narių padėtimi, kurią būtina nurodyti prieduose, kad šių valstybių piliečiai galėtų naudotis numatytais sąlygomis.

2.1.2 Reglamento Nr. 574/72 pakeitimais, atsižvelgiant į Reglamentu Nr. 631/2004 nustatytas bendrųjų medicininės priežiūros procedūrų supaprastinimo taisykles, siekiama supaprastinti reglamento tekstą ir sumažinti administracinių procedūrų, kurių šiuo metu reikalaujama medicininės priežiūros užsienyje arba profesinės ligos kitoje valstybėje narėje atvejais, apimtį.

⁽¹⁾ OL L 100, 2004 4 6.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą (EB) dėl socialinio draudimo sistemų koordinavimo (pranešėjas p. Rodríguez García-Caro – OL C 75, 2000 3 15).

⁽³⁾ OL L 166, 2004 4 30.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, siekiant teisių suderinimo ir tvarkos supaprastinimo (pranešėjas p. Boldt – OL C 32, 2004 2 5).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas pritaria pasiūlymo turiniui ir mano, kad šiuo Komisijos dokumentu toliau tobulinamos ir supaprastinamos procedūros, siekiant geriau suderinti socialinės apsaugos sistemas Europos Sąjungoje. Komitetas visuomet pritaris visiems Europos piliečiams naudingiems pakeitimams, kuriais siekiama palengvinti jų santykius su valstybių narių valstybės valdymo institucijomis.

3.2 Todėl Komitetas palankiai vertina pasiūlymą dėl reglamento, kuris skatina vieną iš keturių pamatinių Europos Sąjungos laisvių — darbuotojų judėjimo laisvę ir suteikia šią judėjimo laisvę asmenims, kuriems šis reglamentas yra taikomas. Komitetas turi dar kartą išreikšti pageidavimą, kad įvairios Europos Sąjungos ir valstybių narių institucijos stengtųsi panaikinti visas esamas kliūtis, siekdamas sukurti Europos Sąjungoje tikrą laisvo asmenų judėjimo erdvę ir įtvirtinti tikrąją socialinę teisę. Šia prasme Komitetas palankiai vertina pasiūlymo turinį, nes jis įneša naujovių, stiprinančių šią piliečių teisę.

3.3 Kadangi bendro sprendimo procedūra trunka ilgai, pasiūlymuose gali atsirasti esminių pakeitimų. Anksčiau pateiktoje nuomonėje dėl pasiūlymo iš dalies pakeisti abu reglamentus⁽⁵⁾ Komitetas išsakė savo požiūrį, kad Komitetas turi dalyvauti ir nedelsiant pateikti savo nuomonę, ypač kai pateikiami pasiūlymai keisti teisės aktus, reglamentuojančius socialinę ir profesinę sritis. Šį požiūrį EESRK patvirtino vėlesnėje savo nuomonėje⁽⁶⁾, kurioje buvo minima galimybė Komitetui pareikšti savo poziciją dėl visų pakeitimų, padarytų tekstuose sprendimų priėmimo procedūros metu. Todėl primename, kad būtina atsižvelgti į EESRK vaidmenį šio pobūdžio procedūrose.

3.4 Patvirtinus ir paskelbus Reglamentą Nr. 883/2004⁽⁷⁾ dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, 3 dalies 3 punkte išdėstyta situacija tapo aiškesnė. Ankstesnėje nuomonėje⁽⁸⁾ Komitetas, argumentuodamas tuo, kad pasiūlymas sudėtingas ir kad patvirtinimo proceso metu neišvengiamai bus pakeitimų, pareiškė savo poziciją dėl būtinumo imtis pasiūlymo stebėsenos. Nuo šios nuomonės parengimo praėjus ketveriems

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, siekiant teisių suderinimo ir tvarkos supaprastinimo (pranešėjas p. Rodríguez García-Caro – OL C 367, 2000 12 20).

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje, ir Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 574/72, nustatantį Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką, siekiant teisių suderinimo ir tvarkos supaprastinimo (pranešėjas p. Boldt – OL C 32, 2004 2 5).

⁽⁷⁾ OL L 166, 2004 4 30.

⁽⁸⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą (EB) dėl socialinio draudimo sistemų koordinavimo (pranešėjas p. Rodríguez García-Caro – OL C 75, 2000 3 15).

metams, minėtas reglamentas buvo patvirtintas be jokios EESRK pastabos dėl šio teisės akto.

Kadangi šio pobūdžio teisės aktai yra labai svarbūs ir kadangi reikia, kad EESRK nuomonė būtų išgirsta tinkamiausiu momentu, Komitetas prašo suderinti konsultacijos procedūrą taip, kad jo atstovavimas organizuotai pilietinei visuomenei Bendrijų teisės aktų priėmimo procese būtų kuo veiksmingesnis.

Be to, siekdamas įprasminti savo poziciją, pareikštą pirmiau minėtoje nuomonėje, Komitetas mano, kad būtina parengti nuomonę savo iniciatyva dėl naujojo Reglamento Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų suderinimo, pakeisiančio šiuo metu galiojantį Reglamentą Nr. 1408/71.

3.5 Komitetas taip pat mano, kad Darbuotojų migrantų socialinės apsaugos patariamasis komitetas, įsteigtas pagal Reglamento Nr. 1408/71 V antraštinę dalį, atliks savo vaidmenį sąžiningai ir laikydamasis minėto reglamento nuostatų. Šis Komitetas, kurio daugumą sudaro profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų atstovai, yra forumas, kuriame ekonominiai ir socialiniai dalyviai gali be tarpininkų pareikšti Europos institucijoms (nuomonių ar pasiūlymų forma) savo poziciją dėl pakeitimų, kuriuos Bendrijų lygiu reikėtų daryti socialinės apsaugos srityje.

3.6 Reglamento Nr. 883/2004 90 straipsniu panaikinamas Reglamentas Nr. 1408/71, išskyrus kai kuriuos konkrečius atvejus, o 91 straipsniu nustatoma, kad naujasis reglamentas įsigalios po dvidešimties dienų nuo jo paskelbimo datos. Vis dėlto, antrojoje šio straipsnio dalyje patikslinama, kad reglamentas bus taikomas nuo tos dienos, kai įsigalios reglamentas dėl įgyvendinimo tvarkos.

Tęsdamas veiklą šia kryptimi ir dar prieš prasidedant 2006 metams, kurie paskelbti Europos darbuotojų judumo metais, Komitetas ragina Europos Sąjungos institucijas ir valstybes nares kuo skubiau ir veiksmingiau pradėti būsimąją reglamento dėl įgyvendinimo tvarkos rengimo ir priėmimo procesą, siekiant, kad naujasis reglamentas dėl koordinavimo, pakeisiantis sudėtingas dabartinio Reglamento Nr. 1408/71 nuostatas, galėtų kuo greičiau įsigalioti.

4. Konkrečios pastabos

4.1 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimų nariams, judantiems Bendrijoje.

4.1.1 Pagal pirmąjį pasiūlymo straipsnį, iš dalies keičiami reglamento I, II, Ila, III, IV ir VI priedai.

4.1.2 Siekiant suderinti akto tekstą su pakeitimais Slovakijos teisės aktuose, iš dalies pakeičiamas I priedo II skyrius, susijęs su asmenimis, kuriems taikomas reglamentas ir apibrėžiantis „šeimos nario“ sąvoką.

4.1.3 Dėl pakeitimų Prancūzijos teisės aktuose iš dalies pakeičiamas II priedo I skyrius dėl specialių sistemų savarankiškai dirbantiems asmenims, kuriems netaikomas reglamentas.

4.1.4 Dėl pakeitimų Estijos, Latvijos, Liuksemburgo ir Lenkijos teisės aktuose iš dalies pakeičiamas II priedo II skyrius dėl specialių vaiko gimimo ar įvaikinimo pašalpų, kurioms netaikomas reglamentas. Šiame priede taip pat daromas pakeitimas dėl Liuksemburgo, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo sprendimą, pagal kurį reglamentas turi būti taikomas specialiai vaiko gimimo ar įvaikinimo pašalpai, kuri yra šeimos pašalpa, išmokama kitoje valstybėje.

4.1.5 Dėl daugelio atnaujinimų ir patikslinimų Vokietijos, Slovakijos, Latvijos ir Lenkijos teisės aktuose pakeičiamas IIa priedas dėl specialių neįmokinių išmokų.

4.1.6 Siekiant supaprastinti dokumentą, panaikinant nereikalingus punktus, iš dalies pakeičiamas III priedo A skirsnis dėl socialinės apsaugos konvencijų nuostatų, kurios toliau taikomos nepaisant reglamento nuostatų dėl jų panaikinimo.

Tuo pačiu tikslu iš dalies pakeičiamas III priedo B skirsnis dėl socialinės apsaugos konvencijų nuostatų, netaikomų visiems asmenims, kuriems taikomas reglamentas. Pakeista numeracija ir įtrauktos konvencijos ar dvišaliai susitarimai, atitinkantys įtraukimo į priedą reikalavimus.

4.1.7 Siekiant suderinti tekstą su Čekijos Respublikos teisės aktais, pakeičiamas IV priedo A skirsnis dėl teisės aktų, nustatančių, jog invalidumo pensijų lygis nepriklauso nuo draudimo laikotarpių trukmės.

Tuo pačiu tikslu iš dalies pakeičiamas IV priedo C skirsnis dėl atvejų Čekijoje ir Estijoje, kai gali būti atsisakyta dvigubo pensijų skaičiavimo. Dvigubas pensijų skaičiavimas niekada neduos geresnių rezultatų.

Dėl pakeitimų Slovakijos įstatymuose iš dalies pakeičiamas IV priedo D skirsnis dėl išmokų ir susitarimų dėl tos pačios rūšies išmokų, priklausančių pagal dviejų ar daugiau valstybių narių teisės aktus, sutapimo.

4.1.8 Atsižvelgiant į pakeitimus Nyderlandų Karalystės įstatymuose, iš dalies pakeičiamas VI priedas dėl ypatingų tam tikrų valstybių narių įstatymų taikymo metodų.

4.1.9 Pakeitimais, padarytais skirtinguose Reglamento Nr. 1408/71 prieduose, siekiama įvairių tikslų, kuriuos Komitetas norėtų pabrėžti.

Pirma, Komitetas įsitikinęs, kad šie pakeitimai supaprastina teisės aktą, todėl jį yra lengviau taikyti ir jis yra suprantamesnis. Taigi, pakeitimai atitinka Reglamento Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų suderinimo dvasią, nes juo siekiama, laikantis nacionalinių teisės aktų socialinės apsaugos srityje, supaprastinti ir modernizuoti šį suderinimą. Todėl Komitetas pritaria šioms pakeitimams.

Antra, Komitetas konstatuoja, kad tam tikrais nacionaliniais teisės aktais jau nustatytos naujos konkrečios išmokos, kurias galima laikyti didele pažanga tobulinant šių šalių socialinės apsaugos sistemą. Šia prasme Komitetas patenkintas pažanga, kuri padaryta įvairių valstybių narių socialinių teisių srityje, tačiau apgailestauja, kad naujųjų valstybių narių piliečiai susiduria su konkrečiomis administracinėmis kliūtimis.

4.1.10 Galiausiai, Komitetas mano, kad turėtų būti panaikintas II priedo II skirsnis. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į Teisingumo Teismo praktiką dėl vaiko gimimo ir įvaikinimo pašalpų, kurios nelaikytinos specialiomis, bet šeimos pašalpomis, ir todėl turi būti išmokamos kitoje šalyje. Komitetas pageidauja, kad valstybės narės jau dabar atsižvelgtų į šį realų juridinį aspektą, nors Teisingumo Teismas savo sprendimais dar neįteisino jo visoje Europos Sąjungoje.

4.2 Tarybos reglamentas Nr. 574/72, nustatantis Reglamento Nr. 1408/71 įgyvendinimo tvarką.

4.2.1 Pagal pasiūlymo 2 straipsnį, iš dalies pakeičiami keturi reglamento straipsniai, visi susiję su medicinine priežiūra nelaimingo atsitikimo ar profesinės ligos atveju.

4.2.2 Išbraukiamos 60 straipsnio 5 ir 6 dalys dėl išmokų natūra, kai gyvenama valstybėje narėje, kitoje nei kompetentinga valstybė. Konkrečiai, išbraukiamos tam tikros pranešimo procedūros, kurios praktiškai nebuvo taikomos.

Komitetas pritaria visiems pakeitimams, kuriais siekiama supaprastinti ar panaikinti ne produktyvias biurokratinės procedūras.

4.2.3 Iš dalies pakeičiamas 62 straipsnio (dėl išmokų natūra, kai būnama valstybėje narėje, kitoje nei kompetentinga valstybė) tekstas. Įvedus sveikatos draudimo kortelę tapo įmanoma panaikinti tam tikras nereikalingas procedūras, kurias bet kokių atvejų atliktų valstybių narių kompetentingos institucijos, o ne pats suinteresuotasis asmuo. Straipsnio formuluotė lieka tokia, kaip reglamento 21 straipsnio su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 631/2004.

Komitetas pritaria visiems pakeitimams, kuriais siekiama padėti piliečiams lengviau gauti teisėtą išmoką.

4.2.4 Iš dalies keičiama 63 straipsnio 2 dalis dėl išmokų natūra pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbantiems asmenims, kurie persikėle gyventi arba sugrįžta į šalį, kurioje jie gyvena bei pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbantiems asmenims, kuriems leista išvykti į kitą valstybę narę gydytis, nes joje buvo nurodytos 60 straipsnio 5 ir 6 dalys, kurios išbraukiamos pagal svarstomąjį pasiūlymą dėl reglamento.

4.2.5 Iš dalies keičiama 66 straipsnio 1 dalis dėl ginčų dėl nelaimingo atsitikimo ar ligos profesinio pobūdžio. Pakeitimu išbraukiama nuoroda į Reglamentu Nr. 631/2004 išbrauktą 20 straipsnį.

4.2.6 Komitetas pritaria visiems pakeitimams, jei jie patobulina reglamentą, ypač jei jie supaprastina tekstą ir šalina biurokratinės kliūtis, palengvindami piliečių ir valstybės valdymo institucijų santykius.

5. Išvados

5.1 Apskritai, Komitetas pritaria pasiūlymui dėl reglamento su sąlyga, kad bus atsižvelgta į šiame dokumente pateiktas pastabas. Komitetas suvokia, kaip svarbu, siekiant skatinti Europos Sąjungos piliečių judėjimo laisvę, supaprastinti ir patobulinti Reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 tekstus. Vis

dėlto, jo nuomone, būtų dar geriau, jei įsigaliojūt Reglamentas Nr. 883/2004, kuriuo visapusiškai ir radikaliai supaprastinamas socialinės apsaugos sistemų derinimas.

5.2 Kadangi Komitetas neturėjo galimybės pateikti savo nuomonės dėl galutinio Reglamento Nr. 883/2004 teksto, parengto po ilgai trukusios teisės aktų leidybos procedūros, jis mano, kad būtina kuo skubiau parengti nuomonę savo iniciatyva dėl šio dokumento, kol nepradėta reglamento dėl įgyvendinimo tvarkos, kuri Komisija ketina paskelbti, teisės aktų leidybos procedūra.

5.3 Komitetas prašo Komisijos kuo greičiau baigti darbus, susijusius su pasiūlymu dėl reglamento dėl įgyvendinimo tvarkos. Jis taip pat ragina Tarybą ir Europos Parlamentą sparčiai įgyvendinti teisės aktų leidybos procedūrą, skirtą minėtam reglamentui priimti, kad nepasikartotų delsimas, kuris buvo būdingas rengiant Reglamentą Nr. 883/2004, tuo labiau, kad 2006 m. yra paskelbti Europos darbuotojų judumo metais.

5.4 Kalbant apie įvairias Reglamento Nr. 1408/71 priedų reformas, Komitetas prašo, suderinus su visomis valstybėmis narėmis, kurios dar taiko išimtis, kuo skubiau išbraukti II priedo II skyriuje numatytą reformą dėl specialių vaiko gimimo ar įvaikinimo pašalpų.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą

COM(2005) 81 final — 2005/0017 (COD)

(2006/C 24/10)

2005 m. kovo 22 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja p. Štechová.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 166-iams balsavus už, 5 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Komiteto išvados ir rekomendacijos ⁽¹⁾

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo pastaruoju metu priimtose nuomonėse dėl lyčių lygybės skatinimo ne kartą minėjo ir dar kartą pabrėžia, kad šioje srityje turėtų būti pasiekta daug daugiau pažangos ⁽²⁾. Lyčių lygybė yra vienas iš Europos Sąjungos politikos prioritetų ir turi toliau juo likti. Nors pastaraisiais metais į lyčių lygybės skatinimą ES buvo įdėta daug pastangų, daugelyje veiklos sričių moterys vis dar diskriminuojamos ⁽³⁾ — tai turi pasikeisti. Egzistuoja ir vyrų diskriminacija dėl lyties, nors ir mažesnė — šis klausimas taip pat turi būti išspręstas. Šioje srityje yra ir daugybė kitų problemų, kurių priežastis — diskriminacija (dėl lytinės orientacijos, amžiaus, sveikatos būklės, neįgalumo, tautybės) arba kurias didina lyčių nelygybė.

1.1.1 Egzistuoja daug įvairių lyčių nelygybės formų; su jomis susiduriama visoje ES, todėl labai svarbu jas atpažinti, dokumentuoti, surinkti apie jas informaciją ir ją išanalizuoti, kad iš jų būtų galima pasimokyti Bendrijos lygmeniu ir rasti reikiamus sprendimus.

⁽¹⁾ Visos šiame dokumente minimos pareigos yra vienodai susijusios tiek su vyrais, tiek su moterimis.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, nustatančio Bendrijos veiksmų programą skatinti vyrų ir moterų lygybės srityje Europos lygiu veikiančioms organizacijoms (pranešėja C. Warholin, 2003 12 10) — OL C 80. 2004 3 30; EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, įgyvendinančios lygių galimybių tarp vyrų ir moterų ir galimybes naudotis prekėmis ir paslaugomis bei tiecti jas principą (pranešėja C. Caroll, 2004 6 3) — OL C 241, 2004 9 28; EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl lygių galimybių ir vienodo požiūrio į vyrus ir moteris įgyvendinimo užimtumo ir darbo srityje (CESE 1641/2004, pranešėja M. Sharma, 2004 12 15); EESRK nuomonė dėl Pekinas +10: Europoje ir besivystančiose šalyse lyčių lygybės srityje pasiektos pažangos peržiūros (C 221, 8 9 2005, pranešėja S. Florio).

⁽³⁾ COM(2005) 44.

1.1.2 Todėl EESRK palankiai vertina bet kokią veiksmingą priemonę, padedančią užtikrinti, kad lyčių lygybė taptų tikrove.

1.1.3 EESRK pritaria pasiūlymui įsteigti Europos lyčių lygybės institutą ⁽⁴⁾ (toliau — „Institutas“), kuris, jo manymu, bus veiksminga ir didelį potencialą turinti priemonė, papildanti ES ir valstybių narių pastangas skatinant lyčių lygybę ES ir valstybių narių teisinėje sistemoje, ir praktikoje.

1.2 EESRK sutinka su priežastimis, dėl kurių siūloma steigti nepriklausomą institutą, ir su sprendimu, kad Institutas neturi pakeisti ar susilpninti dabartinių Bendrijos lygmeniu veikiančių išmėgintų ir išbandytų arba šiuo metu kuriamų specializuotų tarnybų ⁽⁵⁾. Įsteigus Institutą, neturi susilpnėti ir lyčių lygybės principo taikymas Bendrijos struktūroje ir politikoje bei programe: EESRK įsitikinęs, kad Institutas tik dar labiau sustiprins šio principo taikymą.

1.3 EESRK mano, kad Institutas dėl savo objektyvumo, neutralumo, nepriklausomumo, specialistų patirties ir galimybės vienoje vietoje kaupti visą aktualią informaciją taps autoritetingas ir galės būti svarbi priemonė, naudinga patiems įvairiausiems naudotojams. Jei tik lyčių lygybės principas bus plačiai taikomas, Institutas bus naudingas patiems įvairiausiems „klientams“ — pradedant įvairiausiai pilietinės visuomenės sluoksniais ir baigiant ES politiką formuojančiomis struktūromis.

1.3.1 Be to, Institutas veiks ne tik ES, bet ir visoje Europoje, o priėmus naujų narių — ir išsiplėtusioje ES, taip pat tarptautiniu mastu. Todėl jis padės plėtoti ryšius ir mainus tarp įvairių kultūrų.

⁽⁴⁾ Pavadinimas nesutampa su oficialiu vertimu į čekų kalbą. Žr. 3.4 punkto pastabas dėl instituto pavadinimo.

⁽⁵⁾ Dublino fondas, Bilbao agentūra, CEDEFOP, Pagrindinių teisių agentūra.

1.4 EESRK mano, kad, atsižvelgiant į ambicingus Instituto tikslus ir užduotis, reiktų aiškiau apibrėžti jo galias ir pareigas vykdant įvairias jam priskirtas funkcijas: tyrimus, informavimą, visuomenės švietimą ir t. t. Reikia tiksliai apibrėžti duomenų rinkimo ir informacijos apdorojimo užduotis, kad Institutas galėtų atlikti visą jam skirtą vaidmenį formuojant ES politiką. Čia reiktų nurodyti, kad visos Bendrijos struktūros turėtų naudotis atskirų valstybių narių statistikos ištekliais. Institutas turėtų turėti galimybę pateikti savo nuomonę apie planuojamus projektus. Be to, Institutas turėtų atlikti šviečiamąją funkciją lyčių lygybės klausimais ir turėti galimybę pateikti savo nuomonę apie Bendrijos iniciatyvas ir veiklą lyčių lygybės srityje.

1.4.1 EESRK mano, kad Instituto tikslų ir užduočių patikslinimas pagrįstų jo reikšmę ir parodytų, kad jam reikia išteklių šiems tikslams įgyvendinti.

1.5 Institutas turi turėti tvirtą moralinę galią, todėl ypač svarbu, kad jo veikla būtų skaidri ir kad jis užmegztų tikrai veiksmingus santykius su atitinkamomis pilietinės visuomenės grupėmis (išvardytomis 10 straipsnio 1 dalies a–c punktuose), kurios turi didžiulę analitinę patirtį ir kompetenciją lyčių lygybės klausimais ir kurios gali tiesiogiai atspindėti ES piliečių poreikius. Todėl EESRK ypač rekomenduoja pilietinės visuomenės atstovams skirti daugiau vietų Instituto valdančiojoje taryboje (žr. 3.7.2 ir 3.7.3 punktus). Šiame kontekste EESRK dar kartą pabrėžia svarbų įvairių lygmenų socialinių partnerių vaidmenį sprendžiant lyčių nelygybės problemas darbo rinkoje.

1.6 Taip pat EESRK ypač ragina Europos socialinių partnerių ir atitinkamų reprezentatyvių NVO atstovams valdančiojoje taryboje suteikti tokias pat galias kaip ir kitiems nariams, t. y. suteikti jiems balsavimo teises (taip pat žr. 3.7.4 punktą).

1.7 EESRK mano, kad Institutui svarbu skirti pakankamai lėšų, kad jis galėtų vykdyti savo misiją kartu su kitomis lyčių lygybės srityje dirbančiomis Bendrijos tarnybomis arba programomis, bet ne jų sąskaita.

1.8 Pasiūlyme dėl reglamento nenurodoma, kur Institutas bus įsteigtas. Tačiau EESRK mano, kad jis turėtų būti įsteigtas kurioje nors šalyje, įstojusiose į ES 2004 metais. Kai kurios iš šių šalių jau išreiškė norą, kad Institutas būtų įsteigtas jose; be to, tokiu būdu būtų patenkintas poreikis subalansuotai decentralizuoti institucijas ES ir suteikta galimybė palaikyti tiesioginius ryšius su vienos iš šių šalių piliečiais ir daugiau sužinoti apie jos patirtį vyrų ir moterų lygių galimybių srityje.

1.9 EESRK įsitikinęs, kad glaudus bendradarbiavimas su Institutu bus naudingas abiem pusėms, ir pareiškia, kad yra pasirengęs bendradarbiauti su Institutu pagal Bendrijos taisykles.

2. Įvadas ir bendro pobūdžio pastabos

2.1 2005 m. gegužės 8 d. Europos Komisija paskelbė savo pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos lyčių lygybės institutą⁽⁶⁾, ir savo panešime spaudai⁽⁷⁾, be kita ko, nurodė, kad:

„Institutas bus nepriklausomas kompetencijos centras, veikiantis Europos lygmeniu. Jis rinks, analizuos ir platins patikimus ir palyginamus tyrimų duomenis ir informaciją, reikalingą politikos kūrėjams Briuselyje ir valstybėse narėse. Jis turės dokumentacijos centrą ir biblioteką, kuria galės naudotis visuomenė.

Organizuodamas politikos kūrėjų, ekspertų ir suinteresuotųjų asmenų susitikimus Institutas skatins tyrimus ir patirties mainus ir įvairiuose renginiuose, įskaitant konferencijas, kampanijas ir seminarus, informuos apie lyčių lygybės politiką. Kita labai svarbi funkcija — kurti priemones, padėsiančias lyčių lygybės klausimus integruoti į visas Bendrijos politikos sritis.“

2.2 Per šį ilgą laikotarpį nuo 1995 m., kai pirmą kartą buvo pabrėžta apie Europos Instituto įsteigimą, iki 2002 m. gegužės mėn., kai buvo paskelbtas pasiūlymas dėl reglamento, buvo atlikti specializuoti ir strateginiai tyrimai, kurie leido apgalvotai planuoti tolesnius veiksmus⁽⁸⁾.

2.3 2004 m. birželio 1 ir 2 d. susitikime Europos užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų apsaugos taryba visais balsais pritarė Europos instituto įsteigimui⁽⁹⁾.

„Delegacijos visiškai pritarė Instituto steigimo principui ir kartu pabrėžė, kad būtina suformuoti struktūrą, kuri galėtų sukurti pridėtinę vertę ir nedubliuotų jau vykdomų funkcijų šioje srityje. Taip pat buvo paminėta būtinybė užtikrinti biudžeto neutralumą“.

Taryba pavedė Institutui:

— koordinavimą;

— informacijos centralizavimą ir skleidimą;

⁽⁶⁾ Plg. 3 išnašą, kuri remiasi 3.4 punktu.

⁽⁷⁾ Europos Komisijos pranešimas spaudai IP/05/266, 2005 3 8, išspausdinta tik anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

⁽⁸⁾ Europos Parlamentui skirtas tyrimas *Būsimo Europos Instituto vaidmuo*, galutinė ataskaita, 2005 6 15.

⁽⁹⁾ Europos Sąjungos Ministrų Taryba, pranešimas spaudai 9507/04, 2004 6 1–2, išspausdinta tik anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

- lyčių lygybės matomumo didinimą;
- lyčių lygybės užtikrinimo priemonių kūrimą.

2.3.1 Po to Europos Taryba paprašė Komisijos pateikti pasiūlymą⁽¹⁰⁾.

2.4 Taigi sprendimas įsteigti Institutą buvo priimtas po ES plėtros, todėl jis galioja ir dešimčiai naujųjų šalių ir todėl EESRK mano, kad jau nuo pat pradžių Institutas turėtų veikti išsiplėtusiame ES, nes taip jis galės pasinaudoti įvairesne patirtimi, situacijomis ir praktinėmis žiniomis.

2.5 Savo nuomonėje „Pekinas + 10: Europoje ir besivystančiose šalyse padarytos pažangos lyčių lygybės srityje peržiūra“⁽¹¹⁾ EESRK apibendrino ES vykdomą veiklą lyčių lygybės srityje ir jos raidą. Jis atkreipia dėmesį į šią nuomonę ir pabrėžia, kad svarbu suvokti, jog dėl lyčių lygybės principo taikymo, kuriam EESRK karštai pritaria, vis didėja specializuotų pranešimų, analizių ir informacijos bei jų kokybės poreikis.

2.6 Praktika parodo naujas ir esamas problemas, tiesiogiai susijusias su lyčių lygybės klausimais, su kuriomis susiduria ES ir jos valstybės narės ir kurias Institutui teks spręsti:

- nelygybė darbo rinkoje, ypač profesijų segregacija, darbo užmokesčio skirtumai, pavojai darbo rinkoje,
- moterų karjera ir didėjantis vadovaujančių arba administracijos darbuotojų moterų skaičius, vadovaujančias ir atskaitingas pareigas einančių moterų padėties stebėjimas,
- profesijos ir asmeninio gyvenimo suderinimas,
- galimybė mokytis visą gyvenimą, moterų profesinės kvalifikacijos gerėjimo stebėjimas,
- demografinės tendencijos ES,
- prekyba moterimis (ir vaikais) ir jų seksualinis išnaudojimas,
- visų formų smurtas dėl lyties;
- nepakankamas moterų dalyvavimas priimant sprendimus,
- apskritai nepakankamas dėmesys lyčių lygybės klausimams ir tebesitęsiantis nepakankamas lyčių lygybės principo taikymas,

⁽¹⁰⁾ Europos Vadovų Taryba, 2004 6 17–18, Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 43 punktas.

⁽¹¹⁾ C 221, 2005 9 8, pranešėja S. Florio, 4 punktas.

— stereotipinis vyrų ir moterų vaidmenų vaizdavimas (švietime, žiniasklaidoje, visuomenės gyvenime ir darbe),

— nepakankamas pačių moterų suvokimas, kokią padėtį jos galėtų užimti visuomenėje,

— tarpkultūriniai klausimai,

— lyčių lygybė įvairiose įstaigose ir organizacijose, įskaitant organizuotos pilietinės visuomenės organizacijas;

— t. t.

2.6.1 EESRK jau savo „Pekinas + 10“ nuomonėje, su kuria skaitytojui rekomenduoja susipažinti, atkreipė dėmesį į daugybę sričių, kuriose reiktų imtis atitinkamų priemonių, gana išsamiai jas išvardydamas⁽¹²⁾.

2.7 Kaip minėta pirmiau, EESRK supranta, kad lyčių lygybės principas taikomas vis plačiau ir yra toliau plėtojamas. Todėl EESRK sutinka, kad valstybių narių ir pilietinės visuomenės suinteresuotųjų asmenų pastangų sutelkimas norint, kad jie padėtų Bendrijos struktūroms spręsti šiuos klausimus, turi būti pavestas nepriklausomai institucijai, nes taip sustiprės sinergija. EESRK taip pat mano, kad svarbu užtikrinti, jog Institutas ir Bendrijos tarnybos papildytų vienas kitas ir jog jos, glaudžiai bendradarbiaudamos su Institutu, ir toliau stiprintų lyčių lygybės principą. Analogiškai — bendradarbiavimas su institucijų mechanizmais, skirtais lyčių lygybės klausimams, turi tapti norma.

2.8 EESRK primena, kad nors Instituto įsteigimas yra žingsnis pirmyn, jį įsteigus neišnyksta poreikis imtis kitų priemonių, skirtų užtikrinti lygias galimybes įgyvendinant visus tikslus, patvirtintus Bendrijose dokumentuose. Svarbiausias Instituto vaidmuo — aktyviai prisidėti prie Lisabonos uždavinių, susijusių su augimo ir darbo vietų kūrimo skatinimu, įgyvendinimo.

2.9 EESRK pritaria, kad Institutą reikia įsteigti. Tačiau tam turi pritari ir visos Europos, atskirų valstybių ir atskirų teritorijų pilietinė visuomenė, be kurios pritarimo bus sunku užsitikrinti sėkmę. Todėl į šią naują instituciją reikia pakankamai investuoti, kad ji būtų patikima ir ja būtų pasitikima. Tai leis jai sėkmingai vykdyti visokio pobūdžio veiklą ir pelnyti autoritetą, kurio ji bus verta.

3. Konkrečios pastabos

3.1 EESRK pritaria Instituto įsteigimo teisiniam pagrindui, kurį sudaro Europos Bendrijos steigimo sutarties 141 straipsnio 3 dalis ir 13 straipsnio 2 dalis. Jis pritaria ir priežastims, išdėstytoms konstatuojamojoje dalyje, kurioje taip pat nurodoma, kad pasiūlymas atitinka Sutarties 5 straipsnį.

⁽¹²⁾ C 221, 2005 9 8, 6 punktas, Išvados ir darbo pasiūlymai.

3.2 EESRK taip pat sutinka, kad bendradarbiavimas su esama infrastruktūra — fondais ir kitomis struktūromis — suderinamas su Tarybos siekiu išvengti dubliavimo. EESRK pažymi, kad 12 konstatuojamojoje dalyje netiesiogiai įtraukiamos ir kitos įstaigos ir valdžios institucijos, dirbančios ES, pvz., Eurostatas. EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos komunikatą dėl Europos reguliavimo agentūrų sistemos⁽¹³⁾ ir į tarpinstitucinio susitarimo dėl šios sistemos projektą⁽¹⁴⁾ ir pažymi, kad šiame kontekste bus apibrėžta ir Instituto vieta tarp esamų institucijų.

3.3 EESRK pažymi, kad Instituto pavadinimas anglų kalba (1 straipsnis) — The European Institute for Gender Equality — nedviprasmiškai atspindi jo misiją ir gali turėti įvairiausių reikšmės atspalvių (etinių, moralinių, estetinių, seksualinių, t. t.). Tačiau iš patirties žinome, kad daugelyje ES kalbų žodis „gender“ neturi tikslaus ekvivalento. Todėl reikia rasti vertimą, kuris kuo geriau atitiktų originalą.

3.4 Instituto tikslų klausimu EESRK mano, kad 2 straipsnyje turėtų būti aiškiai paminėtas lyčių lygybės principo skatinimas.

3.4.1 EESRK taip pat mano, kad Institutui turėtų būti pavesta padėti darbdavių ir darbuotojų organizacijoms ir kitoms organizuotos pilietinės visuomenės dalims lyčių lygybės klausimais. Šis tikslas turi būti aiškiai nurodytas ir apsvartytas.

3.5 EESRK mano, kad 3 straipsnyje išdėstytos užduotys yra svarbios tiek pat, kiek ir tikslai, todėl jos turėtų būti išplėstos, kaip išdėstyta šios nuomonės 1.4 punkte.

3.5.1 EESRK prašo 3 straipsnio 1 dalies a punkte aiškiai paminėti socialinius partnerius. Čia reiktų pažymėti, kad Europos socialiniai partneriai neseniai patvirtino veiksmų planą lyčių lygybės srityje.

3.5.2 EESRK pabrėžia, kad Instituto teikiama nauda bus akivaizdesnė, jei jis, be savo metinės ataskaitos, reguliariai skelbs informaciją apie pasiekimus pvz., vykdamas Lyčių lygybės pagrindų strategiją. Be kitos informacijos, jis turėtų skelbti ir savo veiklos programą bei metinę ataskaitą (3 straipsnio 1 dalies e punktas).

3.5.3 Institutui pavestiems klausimams reikia ir atitinkamų darbo metodų. Jie turėtų būti pritaikyti įvairioms lyčių nelygybės ir diskriminacijos formoms, todėl turėtų būti naudojami lyginamieji metodai (lyginamasis vertinimas), problemų nagrinėjimai, vertikalusis (sektorių) duomenų rinkimas, lyčių lygybei skirtas biudžeto sudarymas, stebėjimas, t. t. Savaiame

suprantama, jog Institutas šioje srityje taip pat turi bendradarbiauti su specializuotomis tarnybomis ir institucijomis.

3.5.4 EESRK pažymi, kad to paties straipsnio 1 dalies d punkte nurodoma, kad Institutas atliks tyrimus „Europoje“, t. y. plačiau nei ES — visoje EEE, būsimose ES valstybėse narėse ir Europos Tarybos šalyse.

3.5.5 Pritardamas 2 straipsnyje ir konstatuojamojoje dalyje išdėstytiems uždaviniams EESRK norėtų papildyti 3 straipsnio 1 dalies g punktą įtraukdamas nacionalinį arba regioninį lygmenį. Tai leistų įtraukti visus suinteresuotuosius asmenis, pvz., vietas ir regionų valdžios institucijas, kurios atlieka svarbų vaidmenį informuojant plačiąją visuomenę apie lyčių lygybę.

3.6 EESRK pritaria, kad Institutas turi būti nepriklausomas nuo nacionalinių institucijų bei pilietinės visuomenės (5 straipsnis). Tačiau jis mano, kad Institutas turi būti nepriklausomas ir nuo Bendrijos institucijų, nes taip jis būtų objektyvesnis jų atžvilgiu. Jau vien dėl šios priežasties EESRK siūlo padidinti pilietinės visuomenės atstovų skaičių valdančiojoje taryboje, kad būtų užtikrintas didesnis Instituto nepriklausomumas.

3.6.1 EESRK pritaria principui, kad Institutas su valstybių narių institucijomis dirba laisvai ir nepriklausomai. Jis mano, kad patariamojo forumo nariai turėtų būti atsakingi už informacijos surinkimą ir pateikimą laiku (žr. 3.8.2 punktą). Šis vaidmuo tiktų struktūroms, kurios dirba valstybėse narėse pagal direktyvą, sujungiančią direktyvas dėl lygių galimybių⁽¹⁵⁾.

3.7 Instituto struktūrų klausimu EESRK palankiai vertina pastangas valdančiąją tarybą padaryti veikiančia struktūra, galinčia užtikrinti, kad Institutas lanksčiai reaguotų į pokyčius ir poreikius.

3.7.1 Tačiau EESRK mano, kad valdančiosios tarybos narius, kurie atstovaus minėtoms grupėms, turi skirti Komisija šių organizacijų siūlymu. Tai turėtų būti nurodyta 10 straipsnyje.

3.7.2 EESRK pabrėžia, kad jei valdančioji taryba nori tinkamai reaguoti į poreikius, t. y. kad ji vykdytų savo išpareigojimus Europos Komisijai ir valstybėms narėms, ir gautų atitinkamus atsiliepimus iš pilietinės visuomenės, Bendrijos lygmeniu turi būti veiksmingai ir matomai atstovaujama Europos socialiniams partneriams ir atitinkamoms NVO, kurios, kaip teigiama reglamente, „pagrįstai suinteresuotos prisidėti prie kovos su diskriminacija dėl lyties ir lyčių lygybės skatinimo“. Be to, nėra jokių priežasčių, dėl kurių būtų negalima siūlyti įtraukti

⁽¹³⁾ COM(2002) 718, 2002 12 11.

⁽¹⁴⁾ COM(2005) 59, 2005 2 25.

⁽¹⁵⁾ COM(2004) 279, 2004 4 21.

pilietinės visuomenės atstovus. Atsižvelgiant į tai, kad čia, skirtingai nei Bendrijos trišalėse institucijose, socialiniams partneriams nebus atstovaujama nacionaliniu lygmeniu, pageidautina užtikrinti bent jau aktyvų socialinių partnerių ir atitinkamų NVO dalyvavimą.

3.7.3 Todėl EESRK ragina padidinti valdančiosios tarybos narių skaičių. Jis siūlo, kad kiekvienai šaliai (Tarybai, Komisijai, socialiniams partneriams ir atitinkamoms NVO Bendrijos lygmeniu) atstovautų po šešis narius; atrenkant kandidatus, tai leistų 10 straipsnio 1 dalies a–c punktuose minimoms organizacijoms užtikrinti vienodą vyrų ir moterų skaičių. Taip šios organizacijos turėtų po dvi vietas.

3.7.4 Nėra jokios priežasties, dėl kurios socialinių partnerių ir NVO atstovai neturėtų turėti balsavimo teisių. Norėdamas geriau užtikrinti veiklos nepriklausomumą, savarankiškumą ir objektyvumą EESRK prašo Komisijos kiekvienam darbdaviui, darbuotojų ir atitinkamų NVO atstovui suteikti visišką balsavimo teises. Tai suderinama su 4 dalimi, kurioje numatoma, kad „kiekvienas valdančiosios tarybos narys arba, kai jo nėra, jo pavaduotojas turi vieną balsą“.

3.7.5 EESRK mano, kad Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo, Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros, Europos profesinio mokymo plėtros centro ir ES pagrindinių teisių agentūros vadovai taip pat galėtų tiesiogiai dalyvauti Instituto valdančiosios tarybos posėdžiuose stebėtojų teisėmis (10 straipsnio 11 dalis). Instituto direktorius taip pat turėtų turėti galimybę dalyvauti (valdančiosios tarybos vardu ir (arba) pagal „susitarimo memorandumą“) šių institucijų posėdžiuose.

3.8 EESRK atsižvelgia į tai, kad patariamojo forumo vaidmuo leis valstybėms narėms įtraukti atitinkamas struktūras ir sukurti ekspertų tinklą. Kaip numatyta 12 straipsnyje, šis organas neturi sprendimų priėmimo teisės Institute, todėl nebūtina nustatyti, kad trys nariai, kurie Europos lygiu atstovauja suinteresuotoms šalims, neturi balsavimo teisės. Be to, gali kilti klausimas, kodėl juos skiria Komisija: juos turėtų tiesiogiai skirti 10 straipsnio 1 dalies a–c punktuose išvardytos organizacijos.

3.8.1 Reikia rasti būdą, kaip užtikrinti vienodą vyrų ir moterų skaičių patariamajame forume.

3.8.2 Kaip nurodoma 3.6.1 punkte, viena iš patariamojo forumo narių pareigų — užtikrinti Instituto ir šalių, kurioms jame atstovaujama, institucijų bendradarbiavimą (14 straipsnio 4 dalis).

3.9 EESRK šiek tiek abejoja dėl planuojamo Instituto finansavimo. Jis mato prieštaravimų Tarybos pranešime spaudai (minėtame šios nuomonės 2.3 punkte) apie Instituto siekį, t. y. sukurti pridėtinę vertę įgyvendinant didelius tikslus, kartu išlaikant biudžeto neutralumą.

3.9.1 Institutui dalį finansavimo numatoma skirti iš PROGRESS programos lėšų. Pasiūlymo projekto aiškinamojo memorandumo 3.6 punkte teigiama, kad „Instituto veikla skirsis nuo PROGRESS programos (2007–2013 m.) lyčių lygybės dalyje siūlomos veiklos“. EESRK ši teiginį supranta kaip argumentą, palaikantį jo poziciją, išdėstytą jo nuomonėje dėl PROGRESS programos:

„Todėl mes raginame lėšas Lyčių lygybės institutui skirti neatimant jų iš bendro PROGRESS programos biudžeto, kaip akivaizdžiai numatoma šiame pasiūlyme, o numatant atskirą finansavimą“⁽¹⁶⁾.

3.9.2 Todėl EESRK rekomenduoja Instituto išlaikymui ir sklandžiam darbui reikalingą finansavimą apsvarstyti, kai bus svarstoma ES finansinė perspektyva, ir skirti jam tiek lėšų — kad ir etapais — kad Institutui būtų suteiktas reikiamas teisinis ir finansinis saugumas, kad galėtų atlikti jam pavestus darbus.

3.9.3 EESRK mano, kad vienoje vietoje sutelkus lyčių lygybės užtikrinimo veiklą bus galima sutaupyti lėšų Bendrijos ir nacionaliniu lygmenimis. Todėl planuojamas PROGRESS programos biudžetas neturi būti sumažintas; atvirkščiai — jei nebus nuspręsta Institutui skirti atskiro finansavimo, jis turi būti padidintas šia suma.

3.9.4 Teisinantis tuo, kad buvo įsteigtas Institutas, jokiais būdais negali būti sumažintas kitų institucijų, pvz., Dublino fondo, kurių kompetencijai taip pat priklauso lygių galimybių klausimai, finansavimas.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programos – PROGRESS (pranešėjas W. Greif) OL C 255, 2005 10 14, p. 39.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Šiaurės dimensijos ir jos veiksmų plano

(2006/C 24/11)

2005 m. vasario 5 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, remdamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę dėl *Šiaurės dimensijos ir jos veiksmų plano*

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 8 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Filip Hamro-Drotz**.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 163 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 9 susilaikius.

Europos Sąjungos Šiaurės dimensijos (ŠD) politika buvo sukurta 1999 m. ŠD yra ES išorės santykių politikos dalis, kurios tikslas — kelti šiaurinės Europos dalies gerovę remiantis regioniniu ir tarpvalstybiniu bendradarbiavimu. ŠD apima Baltijos jūros regioną ir Arkties zoną. ŠD yra įgyvendinama laikantis Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) su Rusija ir Sutarties dėl Europos ekonominės erdvės (EEE — Norvegija, Islandija). Po ES plėtros suintensyvėjo ŠD veikla su Rusija, ypač dėl šiaurės vakarų regionų.

Tikslo „Keturių bendros erdvės“ patvirtinimas sustiprino ES ir Rusijos santykius. 2005 m. gegužės mėn. buvo pasiektas susitarimas (kelio gairės) dėl to, kaip reikėtų toliau kurti šias bendras erdves. Be to, Rusija veda derybas dėl stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO), kuris palankiai paveiktų prekybinį ir ekonominį ES ir Rusijos bendradarbiavimą. Bendra ES ir Rusijos santykių plėtra suteikia naują impulsą ir Šiaurės dimensijai.

Šiuo metu numatomos galimybės ŠD labiau įtraukti į ES ir Rusijos bendradarbiavimą. Šis aspektas yra paminėtas 2005 m. birželio 16–17 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadoje: „*Europos Vadovų Taryba reiškia pasitenkinimą 15-ojo ES ir Rusijos viršūnių susitikimo, įvykusio 2005 m. gegužės 10 d., rezultatais, ir ypač tuo, kad buvo priimti kelio gairių planai dėl keturių bendrų erdvių kūrimo ... Jų įgyvendinimas sustiprins strateginę ES ir Rusijos partnerystę bei regioninį bendradarbiavimą, ypač per Šiaurės dimensijos programą*“.

ŠD taip pat yra minima ES ir Rusijos kelio gairių planuose dėl bendrų erdvių kūrimo, ypač Bendrajai ekonominei erdvei skirtame skyriuje: „... *Bus atsižvelgta į veiksmų kuriant BEE ir prioritetų, nustatytų kartu atsižvelgiant ir į regionines organizacijas bei iniciatyvas, tokias kaip Baltijos jūros valstybių taryba, Šiaurės dimensija ir t.t., įgyvendinimą*“.

Nuomonė dėl Šiaurės dimensijos yra Komiteto darbo tęsinys ir ji taps EESRK indėliu į ŠD ministrų konferenciją, kuri vyks 2005 m. lapkričio mėnesį.

1. ŠDVP II tikslai ir prioritetinės sritys 2004–2006 m.

1.1. Šiaurės dimensijos antrasis Šiaurės dimensijos veiksmų planas (ŠDVP II) ⁽¹⁾ įsigaliojo 2004 m. sausio mėnesį.

1.2. ŠDVP apima penkias prioritetines sritis:

- ekonomika, verslas ir infrastruktūra;
- žmogiškieji ištekliai, švietimas, moksliniai tyrimai ir sveikata;
- aplinka, branduolinė sauga ir gamtiniai ištekliai;
- pasienio bendradarbiavimas ir regioninė plėtra;
- teisingumas ir vidaus reikalai.

1.3. ŠDVP II taip pat yra kreipiamas dėmesys į konkrečius regionus: Kaliningrado sritį ir Arkties regioną. Jis visus dalyvaujančius partnerius skatina imtis bendrų veiksmų siekiant sustiprinti ekonominę, užimtumo ir socialinę politiką.

1.4. ŠDVP II apibūdinamos įvairios galimybės imtis veiksmų šiose srityse praktinių sprendimų dėl konkrečių veiksmų priėmimą paliekant suinteresuotoms šalims. ŠD neturi atskiro biudžeto, tačiau ji yra finansuojama iš įvairių ES programų (t.y. Tacis), suinteresuotų vyriausybės ir Tarptautinių finansų institucijų (Šiaurės šalių investicijų bankas, ERPB — Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas ir t.t.) lėšų.

1.5. Europos Komisija kasmet rengia pažangos, pasiektos įgyvendinant ŠDVP II, ataskaitas. 2004 m. metinėje pažangos ataskaitoje paminėta daug įvairios veiklos, vykdomos penkiuose prioritetiniuose sektoriuose. Ataskaitoje taip pat minima EESRK išvada, kad pilietinės visuomenės organizacijos nedaug žino apie ŠD veiklą ir raginama pagerinti visuomenės informavimą ir skatinti tolesnį regioninių organizacijų dalyvavimą įgyvendinant ir kontroliuojant ŠD veiklą.

⁽¹⁾ Informacijos apie ŠDVP II galima rasti adresu: http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/ndap/com03_343.pdf

1.6. ŠDVP II įgyvendinimas kontroliuojamas kasmet: 2004 m. įvyko vyresniųjų pareigūnų susitikimas, 2005 m. - ministrų konferencija, o 2006 m. antrajame pusmetyje numatyta surengti vyresniųjų pareigūnų susitikimą.

2. Šiaurės dimensija ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK)

2.1. Įgyvendinant ŠDVP II, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) indėlis yra būtinas: „Siekiant užtikrinti kuo didesnę pilietinės visuomenės grupių dalyvavimą apžvelgiant veiksmų plano įgyvendinimo pažangą, būtų pravartu, jei EESRK taip pat galėtų surengti kasmetinius veiksmų plano įgyvendinimui skirtus forumus, kuriuose susiburtų Komitete atstovaujama socialinių ir ekonominių organizacijų atstovai.“^(?)

2.2. Prašymas buvo grindžiamas kelerių praėjusių metų EESRK indėliu: nuomonėmis dėl Europos Sąjungos ir su Baltijos jūra besiribojančių valstybių santykių^(?), dėl ES Šiaurės dimensijos, įskaitant santykius su Rusija⁽⁴⁾, dėl Šiaurės dimensijos: 2000–2003 m. Šiaurės dimensijos veiksmų planas Europos Sąjungos išorės ir tarpvalstybinėje politikoje⁽⁵⁾ ir dėl ES ir Rusijos strateginės partnerystės: kokie bus tolesni žingsniai?⁽⁶⁾, 1999, 2001 ir 2002 m. ŠD ministrų posėdžių pareiškimais; 2001 ir 2003 m. EESRK surengtų dviejų ŠD konferencijų (forumų) išvadomis.

2.3. EESRK į Komisijos prašymą atsakė teigiamai ir nusprendė surinkti informacijos apie PVO nuomonę dėl:

- pilietinės visuomenės organizacijų informuotumo ir dalyvavimo įgyvendinant ŠDVP II arba vykdamas reikalaujamą veiklą arba veiklą savo iniciatyva;
- pilietinės visuomenės organizacijų nuomonės ir rekomendacijų dėl ŠDVP II turinio ir įgyvendinimo.

2.4. Duomenys apie PVO nuomonę buvo gauti 2004 m. naudojantis klausimynu, kuris buvo išplatintas daugeliui pilietinės visuomenės organizacijų visose suinteresuotose valstybėse, ir vykdamas tiriamąsias misijas Gdanske, Kaliningrade ir Rygoje.

3. 2004 m. EESRK išvados ir rekomendacijos

3.1. EESRK buvo atstovaujama 2004 m. spalio mėn. vykusiame vyresniųjų pareigūnų susitikime ir jo atstovai susitikimo metu pateiktame pranešime pristatė išvadas ir rekomendacijas⁽⁷⁾.

^(?) COM (2003) 343 final, 2003 6 10, 16 p.

⁽²⁾ OL Nr. C 73, 1998 3 9, p. 57

⁽⁴⁾ OL Nr. C 368, 1999 12 20, p. 39

⁽⁵⁾ OL Nr. C 139, 2001 5 11, p. 42

⁽⁶⁾ OL Nr. C 125, 2002 5 27, p. 39

⁽⁷⁾ 2004 m. EESRK pranešimas dėl EESRK išvadų apie ES ŠDVP II

3.2. Bendrosios išvados apie PVO dalyvavimą įgyvendinant Šiaurės dimensijos veiksmų planą II buvo tokios:

- iš esmės, organizacijos mažai žino apie ŠD;
- jos tik minimaliai dalyvauja įgyvendinant ŠDVP II;
- jos neatlieka jokio vaidmens (išskyrus dalyvavimą EESRK veikloje) kontroliuojant plano įgyvendinimą.

Šiais trimis aspektais padėtis šio regiono „senosiose“ ES valstybėse narėse atrodė geresnė nei kitose valstybėse.

PVO, su kuriomis buvo užmegztas ryšys, išreiškė bendrą susidomėjimą ir pageidavimą gauti daugiau informacijos apie ŠD ir ŠDVP II, kad galėtų dalyvauti vykdamas projektus ir kontroliuojant jų įgyvendinimą tiek nacionaliniu, tiek ES lygiu.

EESRK pasiūlė pagerinti PVO informavimą apie ŠDVP II ir aktyviau įtraukti šias organizacijas į plano įgyvendinimą ir kontrolę.

EESRK pasiūlė padėti vykdyti informavimo ir kontrolės veiklą ES lygiu, tačiau pabrėžė, kad ŠD veikla pirmiausia turi būti vykdoma subregioniniu, nacionaliniu ir vietos lygiu siekiant valdžios institucijas ir suinteresuotas PVO įtraukti į konstruktyvų bendradarbiavimą.

EESRK palaikė ŠDVP II⁽⁸⁾ pateiktą principą, kad pilietinės visuomenės atstovus reikėtų skatinti dalyvauti metiniuose vyresniųjų pareigūnų susitikimuose.

Be to, Europos Sąjungai buvo siūloma apsvarstyti kai kuriuos papildomus aspektus, aktualius įgyvendinant ŠDVP II:

- padidinti ŠD reikšmę ES ir Rusijos santykiams ir plėtojant ES kaimynystės politiką;
- regione, įskaitant Kaliningradą, surengti ŠD susitikimą (tai būtų labai naudinga šio regiono PVO);
- patobulinti susitarimus, kurie palengvintų mažų projektų finansavimą siekiant plėtoti tarpvalstybinius ryšius tarp regione veikiančių PVO;
- aiškiai įvardyti prieinamus ES išteklius, skirtus ŠD projektams finansuoti (ieškodamos finansavimo šaltinių, PVO susiduria su sunkumais);

⁽⁸⁾ COM (2003) 343 final, 16 p.

— regione, įskaitant Kaliningradą, skleisti informaciją apie EIB ir kitus finansavimo šaltinius, kurie gali tapti potencialių ŠD projektų partneriais;

— apsvarstyti tinkamą ŠD traktavimą rengiant naują ES finansinę programą 2007–2013 m. laikotarpiui.

3.3. Šios rekomendacijos vis dar tebėra svarbios.

4. Toliau palaikomi EESRK ryšiai su PVO, susijusiomis su ŠD

4.1. 2004 m. pranešime EESRK išreiškė ketinimą įnešti savo indėlį į 2005 m. rengiamą ministrų konferenciją ir 2006 m. įvyksiantį vyresniųjų pareigūnų susitikimą, grindžiamą tais pačiais kriterijais, kaip ir 2004 m. įvykęs susitikimas.

4.2. Įkūrus naują Rytų Europos ryšių grupę (RERG), EESRK toliau tęsė savo veiklą, susijusią su Šiaurės dimensija. RERG sudaro EESRK nariai ir ši grupė tvarko Komiteto veiklą Rytų Europos valstybėse. Šios veiklos tikslas yra remti ES politiką siekiant pagerinti ryšius su Rytų Europos valstybėmis, prisidėti prie pilietinės visuomenės organizacijų nuomonės formavimo šiame kontekste ir užmegzti tiesioginius ryšius su pilietinės visuomenės dalyviais šiose valstybėse.

4.3. Naudodamasis savo ryšiais ir pateikdamas nuorodą į Komisijos Šiaurės dimensijos informacijos sistemą (ŠDIS), EESRK paskleidė informaciją apie Šiaurės dimensiją.

4.4. Rengdamas šią nuomonę, EESRK 2005 m. birželio mėn. išplatino klausimyną beveik 100 pilietinės visuomenės organizacijų. Rengdamas nuomonę dėl ES ir Rusijos santykių, Komitetas taip pat aptarė ŠD su Rusijos PVO. Taigi, šioje nuomonėje pateikiamos išvados atspindi ir valstybėse partnerėse veikiančių PVO požiūrį.

5. 2005 m. EESRK apklausa pagrįstos išvados

5.1 Bendrosios žinios apie Šiaurės dimensijos programą

5.1.1. Visuomenės informuotumo apie NDAP II tyrimas buvo atliktas 2005 m. Klausimynai buvo išsiųsti įvairioms pilietinės visuomenės organizacijoms, veikiančioms valstybėse, kurias iš esmės apima veiksmų planas (Baltijos ir Šiaurės šalys, Vokietija, Rusija, įskaitant Kaliningradą ir Lenkiją). Klausimyne buvo prašoma išreikšti savo nuomonę tais pačiais aspektais, kaip ir praeitais metais: a) pilietinės visuomenės dalyvių informuotumas apie ŠD ir ŠDVP II, b) PVO nuomonė apie ŠD ir c)

PVO dalyvavimas įgyvendinant ŠDVP II ir kontroliuojant jo įgyvendinimą.

5.1.2. Buvo gauta tik 20 atsakymų — tai parodo, kad bendros žinios apie ŠD ir ŠDVP II vis dar yra labai menkos. Tai pasitvirtino ir susumavus rezultatus, gautus naudojantis klausimynu: nors daugelis PVO atsakė, jog turi šiek tiek žinių apie ŠD ir ŠDVP II, buvo akivaizdu, kad PVO realių žinių apie ŠDVP II turi tik kai kuriais atvejais. Trečdalis PVO atsakė, kad yra kažką girdėjusios apie ŠD ir ŠDVP II, bet buvo aišku, kad šios organizacijos nedaug ką žinojo apie jo tikslus ir turinį.

5.1.3. Kai kurie dalyviai žinojo apie keletą viešųjų ir privačių partnerystės (VPP) pagal ŠD programą, o daugiausiai apie aplinkosaugos partnerystę (APŠD). Be to, keletas PVO buvo girdėjusios apie ŠD bendraudamos su įvairiomis Baltijos jūros regiono regioninėmis organizacijomis, daugiausiai su Baltijos jūros valstybių taryba (BJVT). Darbdavių (Verslo patarimoji taryba — VPT) ir profesinių sąjungų tinklais (Baltijos jūros profesinių sąjungų tinklas — BJPST) taip pat skatino informacijos apie ŠD sklaidą tarp savo narių.

5.1.4. Kai kurie pilietinės visuomenės dalyviai žvelgia į ŠDVP II kaip į su PVO nesusijusią programą, kuri veikia politinis projektas, kuriuo siekiama vyriausybės ir atitinkamų valdžios institucijų regioninio bendradarbiavimo. Nepaisant Komisijos pastangų pagerinti visuomenės informavimą naudojantis Šiaurės dimensijos informacijos sistema, tokia nuomonė atrodo visiškai pagrįsta.

5.2. Vietos valdžios institucijų mėginimai informuoti PVO ir įtraukti jas į ŠD veiklą

5.2.1. Rezultatai, gauti naudojantis klausimynu, aiškiai rodo, kad vyriausybės, valdžios institucijos ar kitos asociacijos beveik nesiėmė iniciatyvos informuoti PVO ir jas įtraukti į ŠDVP II įgyvendinimą. Tik keletas atsakymų patvirtino, kad tokia veikla buvo vykdoma. Tačiau atitinkamos valdžios institucijos kai kuriose valstybėse ėmėsi rengti seminarus ir pasitarimus, kuriose buvo aptariamas ŠDVP II įgyvendinimas. Tą patį galima pasakyti ir apie regionų valdžios organus.

5.2.2. Tik kelios PVO į ŠDVP II įgyvendinimą įsitraukė savo iniciatyva. Tai yra susiję su investicinių sąlygų sustiprinimu ŠD zonoje, bendradarbiavimu su kitomis asociacijomis ŠD valstybėse, diskusijomis dėl ŠD ateities kartu sekant bendrą ŠD plėtrą.

5.3. Bendroji nuomonė apie ŠD ir ŠDVP II

Apskritai vyrauja gana teigiama nuomonė apie ŠD ir ŠDVP II, nors yra ir keletas išimčių. Daugelio PVO nuomonė apie ŠD ir ŠDVP II buvo teigiama arba gana teigiama, tik keletas PVO įvertino programą neigiamai, o kai kurios nesuformulavo konkrečios nuomonės, visų pirma dėl žinių apie ŠD ir ŠDVP II veiklą stokos.

5.4. Svarbiausios ŠDVP II sritys

Atrodo, kad PVO bendrai sutarė dėl jų šalims svarbiausių ŠDVP II sričių. PVO paminėjo ekonomiką, verslą, infrastruktūrą, aplinką, branduolinę saugą ir gamtinius išteklius, tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir regioninę plėtrą kaip pačias svarbiausias ŠDVP sritis. Tokiomis sritimis kaip teisingumas ir vidaus reikalai, Kaliningradas ir Arkties regiono bendradarbiavimas, PVO domisi mažiau.

ŠDVP II sritys	Kiek kartų paminėta
Ekonomika, verslas, infrastruktūra	*****
Žmogiškieji išteklių, švietimas, moksliniai tyrimai ir sveikata	*****
Aplinka, branduolinė sauga ir gamtiniai išteklių	*****
Tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir regioninė plėtra	*****
Teisingumas ir vidaus reikalai	***
Kaliningradas	*****
Arkties regiono bendradarbiavimas	****

5.5. Prioritetiniai veiksmai

PVO išreiškė nuomonę, kad pirmenybė turėtų būti teikiama šiems pirmiau išvardytose srityse atliekamiems veiksams:

- Darbo rinkos klausimai, užimtumas ir socialinis dialogas
- Mažų ir vidutinių įmonių veiklos skatinimas
- Prekybos ir ekonominių santykių supaprastinimas

— Tarpvalstybinių investicijų sąlygų gerinimas

— Infrastruktūros susiejimas ir transporto tinklų tobulinimas

Be to, PVO pabrėžė tokių papildomų priemonių poreikį:

— Veiksmai, kuriais pilietinės visuomenės dalyvius siekiama įtraukti į ŠDVP II įgyvendinimą

— ŠDVP II įgyvendinimui skirtų struktūrų sukūrimas

— Pakankamų išteklių skyrimas ŠDVP II

— Ataskaitų apie pažangą įgyvendinant ŠDVP II platinimas

6. Rekomendacijos dėl Šiaurės dimensijos

6.1. EESRK remia šiaurinės Europos dalies regioninio, apimančio ir ES nepriklausančias regiono valstybes bendradarbiavimo, kuris grindžiamas struktūruotu, daugiašaliu tarptautiniu bendradarbiavimu, tęstinumą. Šiaurės dimensijos programa, rodos, puikiai tinka siekiant šio tikslo.

6.2. EESRK remia ketinimus susieti Šiaurės dimensiją, ES ir Rusijos bendradarbiavimą ir Keturių bendrų erdvių kūrimo planus. EESRK neseniai paskelbtos savo nuomonės „Pilietinės visuomenės indėlis į ES ir Rusijos tarpusavio santykius“⁽⁹⁾ 3.2.45. pastraipoje teigė: „ES ir Rusija, dirbdamos kartu, taip pat turėtų peržiūrėti regioninį bendradarbiavimą — Šiaurės dimensiją ... EESRK džiaugiasi, kad į šį aspektą taip pat buvo deramai atsižvelgta veiksnių planuose ir skatina imtis tolesnių priemonių plėtojant regioninį bendradarbiavimą, kuris yra ES ir Rusijos tarpusavio santykių dalis.“

6.3. Siekiant sėkmingo regioninio ŠD bendradarbiavimo, atitinkamas Rusijos dalyvavimas planuojant ir įgyvendinant būsimus ŠD politiką yra būtinas. Todėl taip pat reikėtų apsvarstyti bendradarbiavimo priemones, pvz., jungtinę iniciatyvinę tarybą, atsižvelgiant ir į kitas ES nepriklausančias valstybes, esančias regione.

6.4. Savo nuomonėje dėl ES ir Rusijos santykių EESRK pabrėžia rekomendacijas ES ir Rusijos kelio gairių planuose skirti didesnę dėmesį pilietinės visuomenės klausimams ir įtraukti pilietinės visuomenės dalyvius į ES ir Rusijos bendradarbiavimą. Taip pat, be kitų dalykų, reikėtų apsvarstyti PVO konsultavimo struktūros įtraukimo į būsimas ŠD priemones būdus.

⁽⁹⁾ OL C 294, 2005 10 25, p. 21.

6.5. Penki ŠD bendradarbiavimo sektoriai bus svarbūs ir ateityje. Visų pirma reikėtų pasinaudoti teigiama ŠD partnerystės (aplinkos apsaugos, socialinėje ir sveikatos, informacinių technologijų srityse) patirtimi. Šiuo atžvilgiu derėtų rimtai apsvarstyti partnerystės sukūrimo galimybes tokiose srityse:

- infrastruktūra ir logistika
- užimtumas, žmogiškieji ištekliai ir socialiniai reikalai, įskaitant pilietinį dialogą
- tarptautinis bendradarbiavimas ir tiesioginis žmonių bendradarbiavimas, įskaitant jaunimo bendradarbiavimą, švietimas ir kultūra

6.6. Šiuo metu veikiančios Baltijos jūros regiono valdžios institucijos, pirmiausia BJVT, turi atlikti pagrindinį Šiaurės dimensijos programos įgyvendinimo ateityje vaidmenį. Pilietinės visuomenės organizacijos turėtų gauti gerą progą dalyvauti ir prisidėti prie ŠD įgyvendinimo naudojantis jų pačių regioninio bendradarbiavimo tinklais ir nusistovėjusiomis sąsajomis su pirmiau minėtomis institucijomis.

6.7. EESRK dar kartą pakartoja 2004 m. pateiktą rekomendaciją pagerinti viešosios informacijos apie ŠD sklaidą. Siekiant

šio tikslo, būtina pagerinti Šiaurės dimensijos informacijos sistemą (ŠDIS). EESRK pabrėžia, kad pirmiausia informaciją būtina skleisti nacionaliniu ir vietos lygiu, nes tai yra patikėta atitinkamų valstybių vyriausybėms ir atitinkamoms tų valstybių institucijoms. Geresnis informuotumas sukels didesnę susidomėjimą Šiaurės dimensija ir paskatins pilietinės visuomenės dalyvius aktyviau dalyvauti ir bendradarbiauti.

6.8. Dėl partnerystės finansavimo turėtų būti sprendžiama kiekvienu atveju atskirai, o pagrindinį vaidmenį šiuo atžvilgiu turėtų atlikti vyriausybės ir tarptautinės finansų institucijos. Norvegijos ir EEE finansinės priemonės taip pat būtų naudingos — paspartėtų tarpvalstybinė ŠD veikla. Nuo 2007 m. pradžios turėtų būti pradėta taikyti Europos kaimynystės ir partnerystės priemonė (EKPP).

6.9. EESRK ir toliau vykdys savo su ŠD susijusią veiklą ir ketina dalyvauti 2006 m. įvyksiančiame vyresniųjų pareigūnų susitikime. Jis bendradarbiaus tikriausiai atsižvelgęs į išvadas, kurios bus padarytos po Komiteto ir partnerių šalių PVO diskusijų. EESRK yra pasirengęs dalyvauti tolesnėse diskusijose dėl Šiaurės dimensijos veiksmų plano įgyvendinimo ateityje.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geresnės teisėkūros

(2006/C 24/12)

2005 m. vasario 7 d. Jungtinės Karalystės Europos reikalų ministras Denis McShane ES Tarybai pirminin-kausiančios Didžiosios Britanijos vardu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą dėl tiriamosios nuomonės dėl: „Geresnės teisėkūros“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. liepos 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Daniel Retureau**.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (rugsėjo 28 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 105 nariams balsavus už, 3 nariams – prieš ir 8 nariams susilaikius.

1. Nuomonės santrauka

1.2 Kaip pagerinti Bendrijos teisėkūros kokybę

1.1 Kas yra geresnė teisėkūra?

1.1.1 Geresnė teisėkūra yra realus socialinis poreikis, kurį EESRK tenkins, atsižvelgdamas į pilietinės visuomenės ir teisės taikytojų poreikius Europos institucijose ir vyriausybėse.

1.1.2 Geresnė teisėkūra — tai pirmiausia išgilinimas į teisės normos taikytojo padėtį. Todėl yra svarbus dalyvavimo metodas, reiškiantis, kad turi būti konsultuojamasi su pilietinės visuomenės organizacijomis ir socialiniais partneriais ir atsižvelgta į tai, kaip jiems atstovaujama, t.y. su grupėmis, kurios tiesiogiai junta teisės aktų poveikį, ir turi būti konstruktyviai naudojami patariamųjų institucijų išteklių ir kompetencija..

1.1.3 Tai ir saikingesnė teisėkūra, kova su teisės aktų gausa ir teisyne supaprastinimas, kadangi tokia teisės aktų gausa sukuria teisinį neaiškumą, dėl kurio atsiranda prekybos kliūtys; tai ir garantija, kad normos įgyvendinimas bus ryžtingai ir paprastas.

1.1.4 Geresnė teisėkūra reiškia išskirti teisėkūros esmę, siekti tikslų. Tai reiškia, kad bus kuriami lankstūs, lengvai pritaikomi ir gana ilgalaikiai teisės aktai. Tai reiškia griežtą metodą ir ypač darnumą rengiant ir įgyvendinant teisės aktus.

1.1.5 Supaprastinimas reiškia, kad bus kiek galima labiau sumažinta teisėje vyraujanti painiava, tačiau tai nereiškia, kad būtina drastiškai apriboti Bendrijos teisėkūros veiklą ar panaikinti reglamentavimą, nes tai prieštarautų pilietinės visuomenės saugumo siekiui ir įmonių, ypač MVĮ, teisinio tikrumo ir stabilumo poreikiams.

1.1.6 Visi pasenę teisės aktai ar jų dalys turi būti aiškiai panaikinti.

1.2.1 Kiekvienas Europos Komisijos generalinis direktoratas (GD), priklausomai nuo jo kompetencijai tenkančių tekstų skaičiaus ir jų sudėtingumo (matuojamo, pavyzdžiui, pagal bendrą eilučių ir vidinių nuorodų į ankstesnius teisės aktus skaičių ir pagal iš jų kylančius administracinius išpareigojimus), turi pasiūlyti proporcingą supaprastinimo programą, kuri bus įtraukta į bendrą Komisijos programą, paaiškindamas savo pasiūlymų būtinumą ir numatomą poveikį siūlomų supaprastinti teisės aktų taikytojams. Ši programa turės nustatyti kiekvienai svarstomų tekstų grupei siūlomas priemones (panaikinimas, pakartotinis nagrinėjimas, kodifikavimas ir pan.) ir numatomus išteklius, kurių reikės jai įgyvendinti.

1.2.2 Komisijos metinis konsoliduotas pranešimas „Teisyne supaprastinimas ir geresnė teisėkūra“ pristatys metinę programą ir nurodys, kaip iš tikrųjų yra įgyvendinama praėjusių metų programa, taip pat savo vidutinės trukmės dabar vykdomos supaprastinimo programos ir savo darbo programos padėtį. Jame bus analizuojama, ko Bendrijos ir nacionaliniu lygiu yra pasiekta supaprastinimo ir geresnės teisėkūros srityje, prireikus pridodant naujus pasiūlymus ir rekomendacijas. Svarbu išvengti pranešimų ir komunikatų, kurių turinys pasikartoja ar sutampa, gausos.

1.2.3 Inicijatyvos teisė nėra neutrali; ji turi lemiamas įtakos teisės aktų prioritetų ir tikslų pasirinkimui, teisės aktų rengimui, formulavimui ir performulavimui, įstatymų leidėjui darant pakeitimus. Pasiūlymo priimti teisės aktą kokybė ir tinkamumas turi tiesioginės įtakos priėmimo procedūros trukmei ir rezultatui. Taigi, jei projektas parengiamas netinkamai, visos susijusios organizacijos ir organizacijos, su kuriomis konsultuojamasi, praras daug laiko ir išteklių.

1.2.4 Pasibaigus teisės akto leidybos procesui, priimto teksto ir direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę kokybė turi pasekmių. Jei tekste esama trūkumų ar jį sunku išaiškinti, kyla ginčų ir tenka išikišti nacionalinėms ir Bendrijos teisminėms institucijoms, o nacionalinėms administracijoms ir teisės aktų taikytojams atsiranda papildomų išlaidų.

1.2.5 Komisija ir teisės aktų leidėjas nėra visažiniai, o socialinė, ekonominė, technologinė realybė yra sudėtinga ir kintanti. Todėl teisės aktų, kurių praktiniai rezultatai skiriasi nuo siekiamų tikslų ar kurių įgyvendinimo kaina yra per didelė administracijai ar teisės aktų taikytojams, radikalus teisės aktų keitimas ar jų darymas lankstesniais nereiškia, kad mažinamas teisės aktų leidėjo autoritetas, bet priešingai — rodo politinę įžvalgą, kuri gali sustiprinti teisės aktų taikytojų pasitikėjimą ir pagarbą teisei.

1.2.6 Vertinimas, pradėtas teisės akto rengimo pradžioje, turi būti baigiamas poveikio tyrimu (ar įvertinimu), kuris parodo, kaip teisės aktas yra iš tikrųjų priimamas, kaip jis įsiterps į jau esamą teisyną, supažindina su galimomis jo įgyvendinimo problemomis.

1.2.7 Komisija, atsiimdama pasiūlymus dėl teisės aktų, kurie jau pradėti vertinti, turėtų pateisinti savo sprendimą nutraukti pradėtą teisės akto rengimo procedūrą, taip pat pasikonsultuoti su teisėkūros ir konsultacinėmis institucijomis bei su pilietinės visuomenės organizacijomis, kurių nuomonės buvo paprašyta ir kurių interesai gali nukentėti, jei šis pasiūlymas bus atsiimtas.

1.2.8 Teisės akto įvertinimas, *ex ante* ir *ex post*, turi būti suvokiamas tik kaip pliuralizmo ir bendro dalyvavimo siekis, kad jam būtų suteiktas neiginčytinas politinis ir praktinis teisėtumas. Įvertinimas *ex ante* pradėdamas prieš pradėdant rengti teisės aktą ir tęsiamas jo rengimo metu; įvertinimas *ex post* atliekamas dviem etapais: pirmiausia, direktyvas perkeliant į nacionalinę teisę arba vykdant reglamentus, kai gali išryškėti pirmieji priėmimo ir vykdymo sunkumai, o po to — per patį poveikio įvertinimą, sekantį po nustatyto realaus įgyvendinimo laikotarpio, kurio metu gali išryškėti netikėtos ar nepageidaujamos pasekmės. Šiame poveikio įvertinime gali būti pateikti atsiliepinimai apie teisės aktą ir jo įgyvendinimo nuostatas ⁽¹⁾.

1.2.9 Neigiamos ar nenumatytos pasekmės gali būti labai įvairios: jų įvertinimas dėl per didelių išlaidų administracijai ar taikytojams turi būti papildytas tyrimu apie jų socialinį, ekonominį poveikį, taip pat poveikį aplinkai bei įtaką pagrindinėms teisėms.

1.2.10 Dera įvertinti, kaip įgyvendinimo galiomis naudojasi Bendrija (tiesioginis taikymas, reglamentavimo komitologija, reguliavimo agentūros) ir nacionalinės institucijos (ministerijos, decentralizuotos valdžios institucijos, nepriklausomos administracinės valdžios institucijos), jų poveikį (teisės akto naudotojams nustatyti administraciniai formalumai, kaina, sudėtingumas) ir kontrolės veiksmų ar galimų sankcijų efektyvumą. Teisės aktų leidėjas turi turėti galimybę kontroliuoti, kaip naudojamos šios galiomis, kurios apima reguliavimą ir įgyvendinimą.

⁽¹⁾ Čia siūlomas metodas skiriasi nuo poveikio vertinimą (*impact assessment*) formuluojančio Komisijos metodo, ypatingai skiriasi teisės aktų projekto koncepcijos ir parengimo etapai. EESRK savo ruožtu mano, kad nacionalinių teisės aktų perkėlimo ir ryžtingo teisėkūros poveikio praėjus tam tikram taikymo laikotarpiui dalyvaujantis vertinimas galėtų puikiai papildyti ir sustiprinti vertinimo sistemą, žinant tikrą padėtį vietoje. Taip bus galima patikrinti, ar teisėkūros intervencija pavyko pasiekti nustatytus tikslus.

1.2.11 Valstybės narės taip pat turi kurti ir tobulinti savo vertinimo priemones, ir pateikia Komisijai ir nacionaliniam teisės aktų leidėjui rezultatų ataskaitą, nurodydamos laimėjimus ir problemas.

1.2.12 Koordinavimo, informavimo ir geriausios nacionalinės praktikos ir jos mainų politika, ir reguliarus perkėlimo į nacionalinę teisę lentelių skelbimas, kaip numatyta Komisijos sprendime, taip pat vidaus rinkos pažangos suvestinė užtikrins efektyvią kontrolę ir leis daryti pataisas.

1.2.13 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į savo 2000 m. spalio mėn. išpareigojimą (Elgesio kodeksas) toliau teiks metines nuomones dėl visuotinio pranešimo „Teisyno supaprastinimas ir geresnė teisėkūra“, taip pat dėl Komisijos pateiktų komunikatų ir įvairių sektorių ataskaitų dėl teisyno supaprastinimo ir teisės aktų kokybės.

1.3 Išvada

1.3.1 EESRK mano, kad užduotis padaryti Bendrijos teisyną paprastesniu, darnesniu ir tinkamesniu nėra tik metodų ir technikos dalykas, o gilus, politinis klausimas, reikalaujantis intensyvaus visų institucijų dalyvavimo, palaikomo intensyvaus organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimo ir paramos.

NUOMONĖ

2. Įvadas

2.1 Didžiosios Britanijos atstovai pavedė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui (EESRK) parengti nuomonę dėl geresnės teisėkūros; Komitetui taip pat buvo pavesta parengti nuomonę dėl 12-osios Komisijos ataskaitos dėl Bendrijos teisės supaprastinimo, jis taip pat atsižvelgė į po Europos Vadovų Tarybos dėl Lisabonos strategijos pakartotinio nagrinėjimo parengtą komunikatą „Geresnė teisėkūra, augimas ir užimtumas“, taip pat į naujausią Komisijos sprendimą dėl direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę.

2.2 Komiteto pasiūlymuose nėra ginčijamas Bendrijos metodas, pagrįstas teisinės valstybės (*rule of law*) principu, kuris buvo iš naujo patvirtintas ir įtvirtintas Sutartyje dėl Konstitucijos, ir papildytas tiesioginio pilietinės visuomenės dalyvavimo inicijuojant teisės aktus procedūra. Iš esmės šiuose pasiūlymuose remiamasi 1992 m. Edinburgo Europos Vadovų Tarybos išvadomis, Baltąja knyga dėl valdymo, Lisabonos strategija (2000–2001 m.) ir 2003 m. gruodžio 16 d. Tarpinstituciniu susitarimu ir atsižvelgiama į darbus, pradėtus šesių pirminkavusių valstybių ir Tarybos iniciatyva.

2.3 Vis dėlto juose pabrėžiamas pilietinės visuomenės dalyvavimas teisės aktų rengimo, vertinimo ir vėlesnio jų keitimo procese. Komiteto nuomonėmis ir pasiūlymais dėl teisės aktų projektų objekto ir kokybės siekiama konstruktyviai prisidėti prie teisinės ir administracinės aplinkos gerinimo žmonėms ir piliečiams.

2.4 EESRK pripažįsta geresnės teisėkūros svarbą ir pritaria visoms ją gerinti siekiančioms iniciatyvoms. Tačiau jis pabrėžia — negalima bet kurio reglamentavimo laikyti nereikalingu ir trukdančiu ES įveikti jai iškilusius iššūkius. Be to, jis negali pritarti procesui, kuris priverstų Komisiją, kuri yra Bendrijos interesų gynėja ir Europos integracijos variklis, atsisakyti vykdyti savo iniciatyvos teisę ir taip kurti „vis siauresnę tautų Sąjungą.“

I. Geresnė teisėkūra: apie ką kalbame?

3. Geresnė teisėkūra: prioritetinė Bendrijos strategija

3.1 Geresnė teisėkūra — tai geresnis valdymas ir paprastesni bei suprantamesni teisės aktai, kurie pilietinės visuomenės aktyse kuria gerą Europos institucijų įvaizdį, atskleisdami jų gebėjimą efektyviai veikti; taip atkuriamas pilietinės visuomenės pasitikėjimas normų kūrimo institucijomis.

3.2 Šiuo metu lygybės prieš įstatymą principas kelia abejonių dėl galiojančių normų sudėtingumo ir skaičiaus, dėl to, kad sunku gauti taikomus ir dar rengiamus teisės aktus; teisės aktų suprantamumo ir prieinamumo imperatyvai turi vyrauti tiek supaprastinant teisyne, tiek ir rengiant naujus teisės aktų projektus.

3.3 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 2000 m. iškilmingai paskelbta Nicoje, užtikrina Europos piliečių teisę į gerą administravimą; teisės aktų taikytojų informavimas ir dalyvavimas, pasiūlymo priimti teisės aktą reikalingumas, nepriklausomų ir patikimų ekspertų paslaugos, proporcingumo ir subsidiarumo principų įgyvendinimas, teisės aktų, jų perkėlimo į nacionalinę teisę arba jų taikymo kokybė ir administracinis supaprastinimas yra, teisės aktų taikytojų nuomone, esminės šios teisės veiksmingumo sąlygos.

3.4 Prioritetai „Teisyno supaprastinimas“ ir „Geresnė teisėkūra“ bei su tuo susiję Bendrijos veiksmai priklauso tam pačiam gero valdymo principui ir jiems reikia skirti pakankamai išteklių; jie turi būti integruoti į teisėkūros procesą ir jos

taikymą. Procesui gerai išvirtintus, jis turi būti politiškai palankomas atitinkamais ištekliais.

3.5 Teisyno supaprastinimas ir teisėkūros kokybės bei efektyvumo gerinimas tapo absoliučiu Bendrijos prioritetu siekiant konkurencingumo, užimtumo augimo, tvarios plėtros, ES piliečių gyvenimo kokybės, įskaitant Europos įmonių ekonominės veiklos gerinimą vidaus rinkoje ir prekybos mainų su trečiosiomis šalimis atžvilgiu.

3.6 Vis dėlto, pradėti darbai ir iniciatyvos dar nedavė laukiamų rezultatų; dabartinė Lisabonos strategijos nesėkmė, Wim Kok pranešimo teiginiai ir pasiūlymai ir Europos Vadovų Tarybos pradėtas jos atgaivinimas neišvengiamai reikalauja iš naujo įvertinti nuo 1992 metų pradėtą ir nuo 2001 metų ženkliai sustiprintą institucijų ir valstybių narių strategiją, siekiant pagerinti teisėkūrą ir jos taikymą.

3.7 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, pagal kurį būtina iš naujo visuotinai įvertinti poreikius ir turimus išteklius. Tai reikia padaryti ir nacionaliniu lygmeniu.

3.8 Taigi Europos sunkumai konkurencingumo, žinių ekonomikos įgyvendinimo požiūriu ir politiniu požiūriu, būtent skaidrumo, dalyvavimo, efektyvumo ir teisėkūros pripažinimo iš piliečių ir įmonių pusės reikalauja ryžtingai sustiprinti arba, kai kuriais aspektais, iš naujo nustatyti metodus ir iš naujo skirti priemones geresnei teisėkūrai 25 narių Europoje, kuri, beje, ateityje ir toliau plės.

3.9 Dabartinė Komisijos strategija aiškiai matyti dviejuose komunikatuose, paskelbtuose 2005 m. kovo mėnesį^(?) ir turėtų būti papildyta operacinės sistemos pasiūlymu agentūroms šiais metais. Ši sistema, pagal EESRK, turėtų apsiriboti gairių pateikimu, nepažeidžiant agentūrų autonomijos, kurias jau kontroliuoja Audito Rūmai jų biudžetų vykdymo atžvilgiu ir teisminė valdžia ginčų atveju.

3.10 12-joje ataskaitoje „Geresnė teisėkūra 2004 m.“^(?) primenamas Komisijos veiksmų planas „Reglamentavimo aplinkos supaprastinimas ir gerinimas“, 2003 m. gruodžio mėnesio tarpinstitucinis susitarimas (IS)⁽⁴⁾ ir valstybių narių strategija, įtraukta į tarpvyriausybines veiklos programą, patvirtintą 2002 m. gegužės mėnesį viešosios administracijos ministrų. Savo 11-joje ataskaitoje „Geresnė teisėkūra 2003 m.“^(?) Komisija priminė savo tikslus, kurie, be to, yra detalai išvardyti aštuoniuose teminiuose komunikatuose⁽⁶⁾.

^(?) KOM(2005) 97 galutinis 2005 03 16 d. ir KOM(2005) 98 galutinis 2005 03 21 d.

^(?) KOM(2005) 98 galutinis 2005 03 21 d.

⁽⁴⁾ OL C 321 2003 12 31 d.

⁽⁵⁾ KOM(2003) 770 galutinis 2003 12 12 d.

⁽⁶⁾ Būtent „Europos reguliavimo agentūrų sistema“ KOM(2002) 718 galutinis.

3.11 Komisijos veiksmų planas išplaukia iš parengiamųjų ekspertų darbų ir Baltosios knygos apie Europos valdymą 2001 m. ir iš grupės dėl reglamentavimo kokybės, įsteigtos 2000 m. viešosios administracijos ministrų, darbų; nuo šiol egzistuoja gana platus konsensusas.

3.12 Bendrijos teisyno gerinimas jį supaprastinant yra esminis tikslas Komisijai, kuri nusistatė metodologiją ir priemones jam pasiekti.

3.13 Nuo pat Edinburgo Tarybos 1992 m. pradėto proceso dėl supaprastinimo ir proporcingumo ir subsidiarumo principų taikymo, kurio eiga ir pasiekimai jau buvo pateikti 12-oje metinių ataskaitų, pradžios, Komisija priėmė pagrindų nuostatas dėl išankstinių konsultacijų sąlygų, poveikio vertinimų vykdymo, naujos teisėkūros pataisų kokybės ir sąlygų. Vis dėlto, pasiekimai, nors ir realūs, dar teisės naudotojų dar visiškai neįtikina.

3.14 Nuo Airijos pirmininkavimo Tarybai pradėta iniciatyva dėl geresnės teisėkūros 2004 metais buvo pristatyta šešių vadovybių pareiškime dėl geresnės teisėkūros⁽⁷⁾. 2004 m. lapkričio mėnesio Taryba „Konkurencingumas“ nustatė dvidešimt teisės aktų (išskirtus į 15 prioritetų) supaprastinimui ir pradėjo darbus šiuo klausimu 2005 m. vasario mėnesį; Komisija ėmėsi konkreinti šias kryptis ir būtina, kad pasisektų.

3.15 Savo komunikate „Reglamentavimo gerinimas augimui ir užimtumui Europos Sąjungoje skatinti“⁽⁸⁾, Komisija iš naujo nustato savo 2002 m. požiūrį dėl Lisabonos strategijos peržiūros.

3.16 EESRK yra taip pat nusprendęs, kaip organizuotos civilinės visuomenės institucijos atstovas, prisidėti nuo pat pradžios ir daug aktyviau prie iniciatyvos duoti Europai geresnę teisėkūrą — aiškesnę, darnesnę ir veiksmingesnę, siekiant atliepti teisėtus piliečių ir įmonių lūkesčius. Su Komisija sudarytas protokolais⁽⁹⁾ jam leidžia organizuoti konsultacijas dėl teisėkūros pasiūlymų. Jo nuomonės šiuo požiūriu turi būti įžvalgesnės ir užimti prioritetinę vietą teisėkūros adresatų atžvilgiu.

4. Strategijos dėl geresnės teisėkūros Europoje pagrindai

4.1 Teisėkūra yra prioritetinė Bendrijos veiklos priemonė pagal sutartimis nustatytą juridinę sistemą, skirtingai nuo valstybių narių, kurios gali panaudoti didesnę instrumentų įvairovę.

⁽⁷⁾ Advancing Regulatory Reform in Europe, jungtinis pranešimas, 2004 m. gruodžio 7 d.

⁽⁸⁾ KOM(2005) 97.

⁽⁹⁾ Sudarytas 2001 m. rugsėjo 24 d.

4.2 Teisėkūros gerinimas (esamos ir būsimos) turi siekti ne tik supaprastinimo, bet ir darnaus juridinių koncepcijų naudojimo, pataisų aiškumo, ypač tose srityse, kur teisėkūra yra labiausiai besivystanti, gausiausia ar sudėtingiausia. Pavyzdžiui, galima paminėti su vidaus rinka ir aplinka susijusią teisėkūrą, transporto politiką ar statistiką.

4.3 Lisabonos strategija, o būtent būtinybė gerinti konkurencingumą ir geresnio Europos valdymo tikslas⁽¹⁰⁾ reikalauja imtis nagrinėti reguliavimo funkciją ir jos vykdymo sąlygas, taip pat Europos teisėkūros pasekmes valstybėse narėse (teisėkūra, administravimas), kad būtų užtikrintas vienodesnis teisės taikymas ir teisės aktų daroma vidaus rinkoje. Todėl, perkeltiant teisės aktus į nacionalinę teisę, neturėtų būti pridėdamos nereikalingos nuostatos, o direktyvos neturėtų tapti sudėtingesnės.

4.4 Lisabonos Europos Vadovų Taryba jau buvo prašiusi Komisijos, Tarybos ir valstybių narių nustatyti iki 2001 m. strategiją, skirtą koordinuotais veiksmais supaprastinti reglamentavimo aplinką⁽¹¹⁾. Ji taip pat pabrėžė būtinybę orientotis į naujus ir lankstesnius reglamentavimo būdus.

4.5 EESRK mano, kad šie nauji reglamentavimo būdai, kuriuos jis remia⁽¹²⁾, reikalauja labiau tiesioginio ir nuolatinio civilinės visuomenės dalyvavimo teisės aktų leidimo veikloje, bendradarbiaujant su institucijomis arba labiau autonominiu būdu (bendras reguliavimas ir savireguliuojamas), kaip numatyta 2003 m. gruodžio mėnesio IS.

4.6 Reikia kurti naujas partnerystes su socialiniais ir ekonominiais veikėjais (labiau mobilizuoti užimtumo ir socialinio dialogo komitetus, kartu sudaryti atskirų sektorių komitetus arba, pavyzdžiui, temines darbo grupes), nes ekonomika tampa globalizuota ir netenka materialumo (skaitmeninė ekonomika ir žinių visuomenė, pramoninės nuosavybės ir autorinių teisių klausimai, įmonių auditas ir nauji instrumentai ir finansinės paslaugos)⁽¹³⁾. Tai sąlygoja tam tikrą abejonę tradicinėmis procedūromis ir instrumentais ar jų gebėjimu prisitaikyti prie greito rinkos vystymosi ir poreikių inovacijos, investicijų ar mokslo ir tyrimų srityse.

⁽¹⁰⁾ Komisijos Baltoji knyga apie Europos valdymą, KOM(2001) 428 galutinis.

⁽¹¹⁾ Komisija patenkino Tarybos prašymą komunikatuose KOM(2002) 275 „Europos valdymas, geresnė teisėkūra“ ir KOM(2002) 278 „Veiksmų planas: reglamentavimo aplinkos supaprastinimas ir gerinimas“ 2002 02 06 d.

⁽¹²⁾ Žr. 2005 m. vasario mėn. EESRK priimtą informacinį pranešimą dėl dabartinės bendro reguliavimo ir savireguliuojamo būklės bendrojoje rinkoje, CESE 1182/2004 fin, 2005 02 10.

⁽¹³⁾ Lamfalussy procedūros pavyzdys reguliuojant finansines rinkas.

4.7 Savo ruožtu Komisija jau vykdo konsultavimo, poveikio vertinimų procedūras, kurių aplinkraštis skelbiamas kasmet, ypač naudojant lyginamąjį metodą „išlaidos–privalumai“, kuri papildoma kitomis priemonėmis, tokios kaip daugiakriterinė analizė. Viena ataskaita apie išlaidas ir pelną Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui vis dėlto nėra visiškai tinkama priemonė visoms teisėkūros sritims ir visoms pasekmėms (pavyzdžiui, visuomenės sveikata, aplinka). Iš tikrųjų, pagrindinių teisių ar bendros svarbos klausimų, kurių išlaidas ir naudą kartais būna sunku įvertinti, įgyvendinimas yra įtrauktas į analizę.

4.8 Be komunikato „Bendrijos *acquis* atnaujinimas ir supaprastinimas“⁽¹⁴⁾, nustatančio veiksmų sistemą, buvo pradėtos dvi labiau specializuotos iniciatyvos: pirmą, dėl žemės ūkio teisės aktų⁽¹⁵⁾ ir 2004 m. žuvininkystės teisės aktų⁽¹⁶⁾, kurių yra ypač daug ir kurie sparčiai keičiasi, ir, antra, dėl vidaus rinkos supaprastinimo (BRS), kuri įgyvendinama nuo 1996 m. ir davė dalinių, bet vilčių teikiančių, rezultatų, nors Taryba ir Parlamentas ja beveik nesivadovavo, ir šiuo metu ji atrodo visiškai apleista⁽¹⁷⁾.

4.9. 2003 m. gruodžio 16 d. institucijų susitarimu (IS) tarp Komisijos, Parlamento ir Tarybos⁽¹⁸⁾ siekiama tarp institucijų pagrįsti atnaujintą įstatymų leidybos funkcijos būdą ir sudaroma daugiau galimybių sutartims, bendram ir savarankiškam valdymui. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas po šio susitarimo patvirtino vieną nuomonę dėl supaprastinimo⁽¹⁹⁾ ir pirmiau minėtą pranešimą dėl alternatyvių valdymo formų⁽²⁰⁾. Anksčiau, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas daugiausia dėmesio skyrė BRS veiksams. Komiteto nuomone, IS turėtų būti įgyvendinamas ypatingą dėmesį skiriant mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir Europos mažų įmonių chartijos taikymui.

4.10 Kartais manoma, kad daugiau nei pusė valstybėse narėse taikomų įstatymų yra Bendrijos; 2000 m. vykdant pasirošimo darbus pateikti su valdymu susiję skaičiai priminė apie 80.000 Bendrijos teisyno *acquis*; šiandien, kiti tyrimai rodo mažesnę išsiplėtojamą, kuris sudaro 10 proc. naujų vidaus įstatymų.

4.11 Bet kuriuo atveju, taikant šiuos įstatymus reikia ne tik juos sudaryti, perkelti į nacionalinę teisę ir pritaikyti Sąjungai ir valstybėms narėms, bet tai reikalauja ir įmonių bei fizinių asmenų, siekiančių susipažinti su įstatymais, jų laikytis ir vykdyti konkrečius administracinius veiksmus, indėlio (*įgyvendinimo išlaidos*).

⁽¹⁴⁾ KOM(2003) 71 galutinis, 2003 02 11 d.

⁽¹⁵⁾ KOM(2001) 48 galutinis, ataskaita dėl žemės ūkio teisėkūros supaprastinimo.

⁽¹⁶⁾ KOM(2004) 820 galutinis, 2004 12 15 d.

⁽¹⁷⁾ BRS iniciatyva buvo susijusi tik su vidaus rinka; Komisija numato apibrėžti visiems sektoriams skirtą horizontalią metodiką; naujas gaires numatoma paskelbti 2005 m. spalį.

⁽¹⁸⁾ OL C 321, 2003 12 31.

⁽¹⁹⁾ OLEB C 112/4, 2004 04 30.

⁽²⁰⁾ CESE 1182/2004 fin.

4.12 Įstatymų sudarymo, jų laikymosi, administracinių bei biurokratinių ištraukimų išlaidas sunku įvertinti, tačiau daugėja kritikos, ypač iš įmonių pusės, kuri formuluojama siekiant pabrėžti dėl to kylančius reikalavimus, sunkumus, kliūtis ir kartais neaiškius veiksmus, dėl kurių, kai kurių nuomone, įstatymų leidyba taps dideliu stabdžiu Europos konkurencingumui, tokiu būdu keldama nerimą Tarybai ir Komisijai. Išlaidos turi būti įvertintos tam, kad būtų rastas objektyvus kokybiškos įstatymų leidybos būdas. EBPO paskaičiavimais, reglamentų įgyvendinimo kaina yra 3-4 proc. Europos BVP⁽²¹⁾.

4.13 Tačiau pasirinktas požiūris taškas pagal įstatymų atitikimo išlaidas ir poveikį konkurencingumui yra susijęs tik su vienu aspektu, kuris žinoma yra neginčytinas, tačiau ne vienintelis ir neprivilegiuotas⁽²²⁾. Vis dėlto, bus įmanoma numatyti būdą laiduojant už geresnę įstatymų leidybą; tai bus toks būdas, kuriuo norint pasiekti tikslus, bus pasiūlytos minimalios įstatymų įgyvendinimo ir laikymosi išlaidos; tai Mandelkern ataskaitos pasiūlymas, kurį Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas norėtų matyti kaip eksperimentinį, dėl pasiūlymų, turėsiančių poveikį įmonėms ir ypač MVĮ.

4.14 Įstatymų leidyba yra politinis veiksmas, kuris už Bendrijos institucijų ir vyriausybių ribų yra susijęs su organizuota civiline visuomene ir visais Europos piliečiais. Didelė dalis kritikos yra dėl skaidrumo trūkumo, Europos teisės sudarymo procedūrų sudėtingumo, nepakankamo jų skaidrumo ir nereikalingo jų sudėtingumo (daugiažodžiavimo), kai pridedami direktyvose nenumatyti reikalavimai. Dėl administracinių procedūrų painumo sumažėja dokumento aiškumas, padaugėja biurokratinių procedūrų ir išlaidų teisės aktų naudotojams. Be to, nevyriausybinių organizacijų ir socialiniai partneriai dažnai skundžiasi dėl formalaus išankstinės konsultavimosi procedūros pobūdžio ir apribojimų, kuriems reikia didelių ir brangių laiko ir ekspertizės investicijų.

4.15 Čia kalbama apie institucijų matomumo, valdymo ir demokratijos problemas tiek institucijoms, tiek ir valstybėms narėms; jos kyla iš Europos ir jos institucijų, kurios šiandien turi rasti greitas ir veiksmingas išėitis, įvaizdžio; tai tuo pačiu reiškia, kad reikia kuo veiksmingiau spręsti augimo, užimtumo ir konkurencingumo problemas Europoje. Valstybės narės taip pat turi numatyti valstybės ir jos administracijų reformą, kadangi joms yra tiesiogiai reiškiamą kritika. Taip pat būtina, kad jos aktyviai prisidėtų prie bendro geresnio valdymo.

⁽²¹⁾ Tarptautinis valiutos fondas ją įvertina 3 proc. BVP; Federalinio plano biuras 2000 m. išlaidas Belgijai įvertino 2,6 proc. Tačiau Geresnio reguliavimo tarnyba pranešime „Less in More“ (2005 m. kovas) ją įvertino 10-12 proc. BVP Jungtinėje Karalystėje, o tai sudaro 30 proc. visų bendro reguliavimo administracinių išlaidų

⁽²²⁾ Teisės aktų nekūrimas taip pat gali būti reikalingas, nors jam ir negali būti atliekamas poveikio vertinimas. Neseniai Komisijos parengtas dokumentas (*staff paper*) vertina Lisabonos gairių netaikymo kaštus.

4.16 Tai turi tiesioginės įtakos Europos idėjos ir ES integracijos pažangai, ypač tuo metu, kai visuomenė susidomėjusi stebi politines diskusijas dėl Sutarties dėl Konstitucijos; mums reikia atsižvelgti į piliečių ir pilietinės visuomenės norą, kad ES teisės aktai būtų aiškesni, paprastesni ir aukštos kokybės, kad administracijos įstaigoms ir įmonėms būtų sumažinta biurokratinė teisės aktų įgyvendinimo našta.

II. BENDRIJOS TEISĖKŪROS KOKYBĖS PAGERINIMAS

5. *Acquis* supaprastinimas

5.1 2003 m. Komisija ėmėsi veiksmų, kuriais siekiama sumažinti Bendrijos *acquis* apimtį, pagerinti prieigą prie teisės aktų ir supaprastinti esančius teisės aktus. Tuo remdamasi Komisija parengė supaprastinimo programą ir pateikė apie trisdešimt supaprastinančių iniciatyvų ekonomikos subjektams, piliečiams bei nacionalinėms administracijoms. Šiuo metu teisės aktų leidėjas vis dar nagrinėja 15 teisės aktų pasiūlymų.

5.2 EESRK laukia, kol 2005 m. spalį bus pristatytas naujas Komisijos supaprastinimo programos etapas. Šiuo nauju etapu ypatingai turėtų būti atsižvelgiama į suinteresuotųjų šalių nuomonę (žr. 2005 m. birželio mėn. pradėtą visuomenės nuomonės apklausą interneto svetainėje EUROPA) ir įtraukta sektorių pozicija.

5.3 EESRK primena, kaip svarbu yra įgyvendinti 2003 m. gruodžio mėn. priimtą tarpinstitucinį susitarimą „Geresnė teisėkūra“, ypač jo 36 dalį dėl Tarybos ir Europos Parlamento darbo metodų nagrinėjant supaprastinimo pasiūlymus.

5.4 Kodifikavimas — viena iš esminių supaprastinimo priemonių, turinti teisiškai pakeisti įvairius teisės aktus, juos apjungdama ir suvienodindama. Anksčiau taikyta teisė turi būti panaikinta, tam, kad kodeksas suteiktų teisinę apsaugą, kurios gali tikėtis tie, kuriems ši teisė skirta ir kurie ja naudojami. Tuo tikslu būtina, kad teisės aktų leidėjas, ne taip, kaip Oficialiam leidinių biurui atliekant konsolidavimą, kuris yra techninio pobūdžio ir nesuteikia tokios teisinės apsaugos, bet yra skirtas palengvinti susipažinimą su teise, šiuos kodeksus formaliai patvirtintų. Konsolidavimas yra pasirengimas kodifikavimui.

5.5 Jei kodifikavimas yra atliekamas remiantis nustatyta teise, kodifikuojama teisės sritis turi būti iki tam tikro lygio išbaigta ir stabili. Tačiau jei yra būtina iš dalies pakeisti taikytiną teisę, kai kuriose srityse galima numatyti kitą kodifikavimo formą.

5.6 Jei kuri nors nuostata gali būti įtvirtinta daugiau nei viename kodekse, viename iš jų šios nuostatos įtvirtinimas laikomas pagrindiniu, o kituose kodeksuose ji įrašoma specialia tipografinė forma, su nuoroda į kodeksą, kuriame jos įtvirtinimas yra pagrindinis.

5.7 Jei konsoliduojant iškyla vidinių prieštaravimų, pavyzdžiui, kalbant apie definicijas ar viename tekste vartojamas skirtingas sąvokas, per kiek įmanoma trumpesnį laiką teisės aktų leidėjui turi būti pateikta konsoliduotą tekstą pakeičianti visiškai nauja teksto redakcija.

5.8 Galimos panaikinimo ir kodifikavimo klaidos taisomos ir skelbiamos kiek įmanoma greičiau.

5.9 Nuolatinis konsolidavimas — tai veiksminga supaprastinimo priemonė, kuri gali parodyti, kad būtina konsoliduoti ar keisti teisės aktą, kad jis taptų aiškesnis ir darnesnis; taip palengvinama galimybė susipažinti su galiojančiais teisės aktais.

5.10 EURlex ir PRElex interneto svetainės turėtų suteikti galimybę susipažinti su taikoma teise; visi konsoliduoti galiojančių teisės aktų tekstai turi būti ir toliau nuolat įtraukiami į EURlex.

5.11 Vis dėlto po tam tikro laiko su galiojančiais teisės aktų tekstais tapo sunku susipažinti, kadangi buvo įvestas naujas priegios prie Oficialiojo leidinio metodas; tai gali sutrukdyti susipažinti su visu *acquis*, todėl šią techninę problemą reikia išspręsti.

6. EESRK pasiūlymai dėl taikytinų metodų, siekiant geresnės teisėkūros

6.1 PRElex tinklalapyje turėtų būti prieinama visa teisė, pastarąją pateikiant kartu su susijusiais aktais (įvertinimai, konsultacijos, tyrimai ir paaiškinimai); jei rengiamame teisės akte yra nuoroda į kitas direktyvas ar reglamentus, tai neatsižvelgiant į jų paskelbimo oficialiajame leidinyje datą, su hiperteksto pagalba turėtų būti galimybė į juos patekti tiesiogiai.

6.2 Būtina panaikinti arba pakeisti visas ankstesnes, naujiems teisės aktams prieštaraujančias teisės normas.

6.3 Dauguma šių metodų jau egzistuoja ir yra taikomi, tačiau kai kurie iš jų turi būti patobulinti. Gali būti numatyti kiti metodai ar pataisymai, tačiau jų įgyvendinimas negali apsunkinti ar prailginti ir taip jau labai sudėtingas teisės aktų rengimo procedūras, juo labiau, kad Sutartyje dėl Konstitucinės bendro sprendimo procedūra pakeičiama įprasta teisėkūros procedūra.

6.4 Taigi, Komisija siūlo (COM 2005/097) įsteigti dvi jai pavaldžias darbo institucijas:

- aukšto lygio nacionalinių reglamentavimo ekspertų grupę, kuri Komisijai padės įgyvendinti „Geresnės teisėkūros“ procesą;
- mokslinių ekspertų tinklą, kuris, nagrinėdamas kiekvieną atvejį paeiliui, teiks nuomones dėl pasirinktos metodikos (visų pirma, atliks poveikio įvertinimą).

6.5 Komisija, rengdama teisės aktų projektus, jau ir dabar palaiko ryšius su šiais ekspertais; patirtis parodys, ar oficialus naudojimosi ekspertų paslaugomis įforminimas suteiks pridėtinės vertės palyginus su dabartine praktika.

7. Pasirengimas teisėkūros procedūrai:

- a) tai — teisėkūros siekiamų tikslų nustatymas, atsižvelgiant į pirminę teisę ir jau galiojančius teisės aktus, įskaitant ir susijusios srities Teisingumo teismo (ETT) jurisprudenciją; galimybių, kaip geriau pasiekti numatomus ar siekiamus tikslus įvertinimas, laikantis proporcingumo ir subsidiarumo principų, vengiant per didelio teisės aktų kiekio;
- b) tikslų hierarchijos ir prioritetų nustatymas sektorinėmis arba horizontaliomis priemonėmis; Tarybos vaidmuo šioje veikloje; būtinybės priimti teisės aktą įvertinimas, atsižvelgiant į tai, ar sutartyse arba Bendrijos antrinėje teisėje neegzistuoja priemonės, kuriomis galima pasiekti tų pačių tikslų;
- c) planavimas vidutiniam laikotarpiui (datos, darbotvarkė), siekiant užsibrėžtų tikslų, taip pat galima įtraukti naujus partnerius;
- d) numatytiems tikslams pasiekti labiausiai tinkamo teisės akto ar teisės aktų nustatymas: direktyva (pagrindų įstatymas), reglamentas (įstatymas), supaprastinimas (naujo teisės akto sujungimas su pirmesniu teisės aktu, suvienodinant teises koncepcijas ir sąvokas, sisteminius pakeitimų konsolidavimas su anksčiau galiojusia teise, kodifikavimas, teisės normų sąvadas — nesusistemintos teisės aktų sujungimas pakeistame ir supaprastintame teisės akte) arba kitos reglamentavimo formos pasirinkimas kitais alternatyviais metodais (bendras sprendimas, bendras reguliavimas, kontroliuojamas arba nekontroliuojamas savireguliacijavimas, sutarčių sudarymas); supaprastinimo ir išaiškinimo tikslo įtraukimas į visas naujos teisėkūros procedūras;
- e) preliminarūs poveikio tyrimai, susiję ne vien su finansiniais ekonominės naudos analizės aspektais, visų pirma kalbant apie sritis, kuriose nelengva atlikti tokį įvertinimą (pavyzdžiui, aplinkos apsaugos priemonės: poveikis visuomenės sveikatai, biologinė įvairovė, oro arba vandens kokybė; socialinės priemonės: dalyvavimas, gyvenimo ir darbo sąlygos ir numatomas jų poveikis produktyvumui ir ekonominiame efektyvumui arba socialinei gerovei); bendras balansas, atsižvelgiant į visuomenės interesus arba į bendrus interesus (pavyzdžiui, ekonominių ir socialinių teisių efektyvumas) turi būti teigiamas, tačiau apibrėžiant įgyvendinimo nuostatas, kiek įmanoma, reikia vengti per didelių apribojimų, neproporcingai didelių išlaidų arba, atsižvelgiant į nustatytus tikslus, būtina vengti nereikalingos kontrolės ar nereikalingų nuostatų; nors svarbiausias yra finansinis apskaičiavimas, kai kuriais atvejais pirmenybė gali būti suteikta tam tikriems politiniams tikslams;

f) dalyvaujamoji demokratija: alternatyvios reguliavimo formos, tiesiogiai įtraukiančios tuos, kuriems teisės aktai yra skirti; kalbant apie teisinius dokumentus, atliekamos konsultacijos, pirmiausia efektyviai ir pakankamai tiesiogiai ar per jiems atstovaujančias organizacijas įtraukiant labiausiai susijusius pilietinės visuomenės dalyvius, esant reikalui, kreipiantis į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą ir(arba) Regionų komitetą dėl aiškinamųjų nuomonių; baltųjų ir žaliųjų knygų, kaip parengiamųjų instrumentų panaudojimas bei platus konsultavimasis su pilietine visuomene bei institucijomis; partnerystės su pilietinės visuomenės organizacijomis kūrimas; komunikacijos priemonių panaudojimas, siekiant paaiškinti numatomų priemonių tikslus bei turinį.

8. Teisės aktų projektų rengimas pagal EESRK

8.1 Poveikio įvertinimas

8.1.1 EESRK atsižvelgia į Komisijoje poveikio analizei priimamas naujas vidaus gaires, galiojančias nuo 2005 m. birželio 15 d.

8.1.2 Siektinų tikslų apimčiai ir kompleksiskumui proporcingi preliminarūs poveikio tyrimai, po to, kai politiniu lygiu buvo nustatyti teisės aktu siejami tikslai, turėtų būti inicijuojami naudojant generaliniame direktorate ar direktoratuose, norinčiuose imtis iniciatyvos, esančius žmogiškuosius išteklius bei kompetenciją. Tai būtų pirmasis įvertinimo metodas.

8.1.3 Kriterijai ir metodologija gali atitikti iš anksto nustatytam, tačiau vėliau kiekvienam GD pritaikytam standartui ir, atsižvelgiant į poreikius, gali būti pritaikyti tyrimo projektui. Šioje stadijoje gali būti numatytos konsultacijos su tam tikromis geriausiai atstovaujančiomis ar labiausiai suinteresuotomis organizacijomis ir nacionalinių ekspertų organizacijomis dėl taikymo srities, tikslų, priemonės pobūdžio ir numatomo poveikio, nekeliant grėsmės atvirų konsultacijų principui.

8.1.4 Tai, ką EESRK vadina „preliminarus poveikio įvertinimu“⁽²³⁾ galėtų būti parengtas viduje, o esant reikalui ir kreipiantis dėl nepriklausomos išorės ekspertizės ar pasinaudojant nacionalinių ekspertų pagalba pagal Komisijos siūlomą modelį⁽²⁴⁾.

8.1.5 Komitetas reikalauja, kad poveikio analizėje trys Lisabonos strategijos dimensijos: ekonomika, socialiniai ir aplinkosaugos klausimai būtų nagrinėjami tolygiai.

⁽²³⁾ Skirtinga institucijų vartojama terminologija (EESRK – „preliminarus poveikio vertinimas“, o Europos Komisijoje – „poveikio vertinimas“) parodo metodologinį EESRK numatytą skirtumą.

⁽²⁴⁾ KOM(2002) 713 galutinis, 2002 12 11.

8.1.6 EESRK mano, kad svarbu, jog poveikio tyrimui būtų suteikta reikiama vieta teisės aktų rengimo ir taikymo procese; šie tyrimai daugiau nebeturėtų būti laikomi tik privalomomis administracinėmis procedūromis ar neturinčiomis jokios pridėtinės vertės.

8.1.7 Komitetas primygtinai teigia, kad poveikio įvertinimas būtinas bent jau visiems teisės aktams, kurie turės įtakos įvairiuose ūkio sektoriuose veikiančioms įmonėms ir darbuotojams, taip pat visiems teisėms aktams, susijusiems su bendro sprendimo procedūra. Teisės leidybos instrumento arba alternatyvaus sprendimo (bendro reguliavimo, sutarčių, saviregulavimo), pasirinkimas turi būti pagrįstas, kaip nurodyta 2003 m. gruodžio mėn. Institucijų susitarime dėl geresnės teisėkūros, ir atsižvelgiant į tai, kaip jis prisideda prie teisinio ir administracinio supaprastinimo, kurį pajus teisės aktų taikytojai. Vis dėlto, poveikio analizės rezultatai negali būti pakankamas pagrindas teisės akto siūlymui pateikti.

8.2 Konsultavimasis ir teisės aktų rengimas

8.2.1 Kita, teisės akto projekto rengimo stadija iš pradžių taip pat vyktų viduje, pagal Komisijos darbo metodus, t.y., vadovaujantis teisės aktų rengimo vadovu, kuris Komisijos juristų ir ekspertų galės būti papildytas; teisės akto projekto rengimo etapas kai kuriai atžvilgiais turėtų likti nebaigtas; iš tikrųjų, konsultavimosi etapo tikslas nėra pateikti galutinį tekstą — su suinteresuotomis šalimis turi būti tariamasi dėl įvairių galimų politinių galimybių.

8.2.2 Šiame etape Tam tikros svarbos projektų atveju taip pat reikėtų kreiptis į konsultacines Bendrijos institucijas arba jos pačios turėtų imtis iniciatyvos; pavyzdžiui, be žaliųjų ir baltųjų knygų, dėl išankstinės konsultacinės nuomonės dėl pasiūlymų priimti teisės aktus, kurie susiję su vidaus rinka, ekonomika, įmonėmis, tarptautine prekyba, išorės santykiais, aplinkos apsauga, socialiniais ir imigracijos klausimais, vartojimu, žemės ūkio srities teisės aktų reforma, galėtų būti kreipiamasi į Regionų komitetą, atstovaujantį vietos ir regionų valdžios institucijoms, ir į EESRK, kaip organizuotos pilietinės visuomenės atstovą. Nuomonė turėtų būti pagrįsta preliminariu poveikio tyrimu, nustatytais tikslais ir būdais, kaip jų pasiekti.

8.2.3 Jeigu nuomonės dėl jau išsamiai parengtų teisės aktų, kurie buvo preliminariai apsvarstyti, pateikiamos per vėlavimą, jos neturi didelio poveikio tokių teisės aktų teksto turiniui. Komitetų ekspertizė galėtų žymiai konstruktyviau prisidėti prie geresnių teisės aktų rengimo ir prie jų suprantamumo ir priimtimumo tiems, kuriems jie skirti, gerinimo.

8.2.4 Šiame etape turi būti vykdomas tiesioginis konsultavimasis su suinteresuotais asmenimis ir institucijomis arba nacio-

naliniemis bei vietos organizacijomis ir institucijomis, derinant klasikines priemones (klausymai, seminarai, prašymai pateikti konsultacinę nuomonę) bei elektronines priemones (elektroninis paštas, atsakingo GD tinklalapyje pateikti klausimai). Pagal protokolus, sudarytus su konsultacinėmis institucijomis, pastarosios, žinoma, gali organizuoti konsultavimosi procedūras: šią praktiką reikėtų išvystyti.

8.2.5 Atviro konsultavimosi vykdymas su Bendrijos tinklalapio pagalba reikalauja atitinkamų komunikacijos ir reklamos priemonių panaudojimo, siekiant, kad esmė, apibendrintas turinys ir tinklalapis būtų žinomas kiek įmanoma didesniai asmenų, socialinės ir ekonominės srities dalyvių, įmonių ir su teisės akto projektu susijusių vietos administracijų skaičiui; galėtų būti sukurtas Europos ir nacionalinių organizacijų, vietos valdžios institucijų, nacionalinių ir regioninių ESRK registras, kad būtų galima šioms organizacijoms elektroniniu paštu pranešti, kada bus pradėta konsultavimosi procedūra; galėtų būti įtrauktos ir atitinkamos komunikacijos įstaigos (visa, specializuota ar profesinė spauda...), kurios išplatintų informaciją.

8.2.6 Procedūros pabaigoje Komisijos tinklalapyje turi būti paskelbtas objektyvus konsultacijų rezultatų apibendrinimas. Šiame apibendrinime neturės būti jokios išankstinės nuomonės ar tendencingumo, visų pirma kalbant apie pradinę Komisijos kryptį, taip pat nebūti įtakojamas lobistų, siekiant bendriems interesams suteikti didesnę reikšmę nei atskirų asmenų interesams arba faktams suteikti didesnę reikšmę nei ideologijai.

8.2.7 Priešingu atveju gali iškilti didelių kliūčių, kurias reikės įveikti, kaip, pavyzdžiui, atsitiko dviejų projektų iš „uostų paketo“ atveju (poveikio tyrimo nebuvimas, nesivadavimas tarptautinėmis valstybių narių ratifikuotomis TDO jūrų konvencijomis), direktyvos projekto „paslaugos vidaus rinkoje“ atveju (neatsižvelgimas į teisės aktų suvienodinimą) arba pasiūlymo priimti direktyvą dėl „kompiuteriu įdiegtų išradimų patentavimo“ atveju (kuri sukeldavo juridinės sumaišties ir neaiškumų ir dėl kurios EESRK buvo išreiškęs susirūpinimą. Direktyvą po antrojo skaitymo Parlamentas galiausiai atmetė ⁽²⁵⁾).

8.2.8 Kalbant apie poveikį nacionalinei administracijai, kuri yra pagrindinė Bendrijos teisės vykdytoja, reikėtų taikyti daugelyje šalių jau naudojamus metodus, užmezgant ryšius tarp atitinkamos GD ir nacionalinių administracijų atsakingų tarnybų, juridinių skyrių ir susijusių techninių skyrių. Turės būti numatytas bendradarbiavimas bei vidinių poveikio analizės procedūrų įvertinimas (*benchmarking*) siekiant nustatyti lyginamuosius kriterijus ir atsižvelgti į galutinius teisės aktų adresatus.

⁽²⁵⁾ OL C 61, 2003 3 14 ir OL C 294, 2005 11 25.

8.2.9 Teisės aktų kokybės ir poveikio nustatymo kriterijai turės būti paprasti, kaip kriterijai, pasiūlyti Mandelkern⁽²⁶⁾ pranešime bei kiek įmanoma geriau naudojamosi egzistuojančiais Europos ir nacionaliniais statistikos šaltiniais, kontrolės ir inspektavimo tarnybų patirtimi. Nereikėtų vengti konsultavimosi su vykdymo ir kontrolės personalu, kuris šiuos teisės aktus praktiškai įgyvendins. Jis taip pat numatys informacijos poreikius bei galimus papildomus mokymus arba naujų darbuotojų priėmimą/reorganizavimą, siekiant efektyvaus praktinio įgyvendinimo.

8.2.10 Taigi, bus būtina kiek įmanoma tiksliau nustatyti įgyvendinimo ir techninių poreikių išlaidas kiekviename lygmenyje, atsižvelgiant į susijusioje srityje jau egzistuojančius teisės aktus. Šitaip bus galima geriau susipažinti su įvairiais numatomo teisės akto poveikio aspektais ir mažinant įgyvendinimo išlaidas.

8.2.11 Prie Komisijos sudarytas mokslinių ekspertų tinklas galėtų patobulinti dabar Komisijos naudojamą metodą, siekiant padidinti jos efektyvumą. Jis taip pat turės įvertinti atskirus poveikio tyrimus, susijusius su jam pateiktu projektu ar pakeitimais.

8.2.12 Siekiant nustatyti etapus ir laiko apribojimus, neviršijančius tinkamų teisės akto rengimo terminų, atsižvelgiant į galimas pasekmes ir nenumatytus atvejus, yra būtinas kiekvieno projekto planavimas.

8.2.13 Poveikio analizės, kurios bus įvertintos kaip neišsamos ar nepakankamos, turės būti peržiūrėtos, įskaitant, jei būtina, pasinaudojimą išorės ekspertize. Parlamentas į savo tinklalapį neseniai įtraukė naują rubriką, pavadintą OEIL (įstatymų leidybos observatorija)⁽²⁷⁾, kuri yra susijusi su poveikio tyrimų analize ir kuri, gal būt kritiškai, galėtų papildyti Komisijos jau padarytas publikacijas (nuo 2005 m. Komisijos išpareigojimų lapas ir atskiri įvertinimai kiekvienam projektui, kuriam taikoma bendro sprendimo procedūra).

8.2.14 Perėjus šiuos etapus, taptų įmanoma užbaigti įstatymo pasiūlymą, poveikio tyrimą⁽²⁸⁾ ir finansinę ataskaitą bei paaiškinimų sistemą, kad naudotojai, praktikai ir Bendrijos bei nacionaliniai teisės aktų leidėjai kuo aiškiau suprastų siūlomo įstatymo tikslą, svarbą ir praktines pasekmes. Per šį etapą turi pradėti veikti įsteigti teisės aktų „kokybės kontrolės“ komitetas; jis turi nustatyti praktines įgyvendinimo nuostatas.

⁽²⁶⁾ Keliais reglamentais parengti kaštų vartotojui ir administracijai indikatorius, naudoti ribotą antraščių skaičių: sudėtingumas, tekstų ilgumas, nuorodos į kitus tekstus, deklaratyvių išpareigojimų skaičius ir reikšmė vartotojams ir trečiosioms šalims, mechanizmo valdymui reikalingų darbuotojų skaičius, kilusio ginčo svarba.

⁽²⁷⁾ Teisės aktų leidybos observatorija (<http://www.europarl.eu.int/ceil/>); šiuo metu puslapis „poveikio tyrimai“ yra kuriamas.

⁽²⁸⁾ Komisija jau turi galimybę atnaujinti savo poveikio vertinimą pagal naują arba anksčiau neturėtą informaciją.

8.2.15 Visi šie aspektai turi būti numatyti Komisijos komunikate įstatymų leidėjams ir Bendrijos bei nacionaliniams patariamiesiems organams arba vietiniams įstatymų taikymo ir kontrolės organams.

8.2.16 Jei nustatytas teisės akto pobūdis, reikės tiksliai apibrėžti jo taikymo sritį, atskiriant tai, ką apima numatyta priemonė (direktyva) ir tai, ką galėtų apimti kitokia priemonė (reglamentas) arba tai, ką gali apimti alternatyvus reglamentavimo metodas.

8.2.17 Parengtas įstatymas turės būti aiškus, nedviprasmiškas, be priimto teisinio pagrindo aiškiai paremtas susijusiais sutarčių ir ankstesnių įstatymų straipsniais (neužteks paprastos nuorodos į EBOL). Priešingai, reikės patikslinti pilną pavadinimą ir pateikti priemonių, į kurias atsižvelgiama, turinio santrauką ir reikšmę, kad dokumentą suprastų ne tik specializuoti teisininkai, bet ir dokumento naudotojai). Aiškinamosios dalys ir paaiškinimai bus ypač svarbūs, įstatymų leidybos tikslai ir turinys turės būti aiškiai išdėstyti, aiškiai parengti, vengiant nereikalingų arba trukdančių išplėtojimų.

8.2.18 Tolesnis įstatymų leidybos plėtojimas ir keitimas galės būti įtraukti į pačią įstatymų leidybą (Komisijos ataskaitos praėjus nustatytam taikymo laikui, kurios jau dabar pasitaiko, tipiška peržiūrėjimo sąlyga praėjus tam tikram laikotarpiui, pavyzdžiui trejiems metams)⁽²⁹⁾; todėl gali būti atgalinio ryšio sistema, paremta informacijos prašymu ir civilinės visuomenės, kuri šiuo tikslu turės turėti Bendrijos tarpininką, įtikinėjimams (vienintelis kontaktas su Bendrijos atstovais arba nustatyta Komisijos tarnyba valstybėse narėse nurodytas pačiuose įstatymuose).

8.2.19 Taigi, taikydama peržiūrėjimo sąlygą, Komisija turėtų per nustatytą laikotarpį arba pasiūlyti pakeitimus, arba per tą patį laikotarpį paaiškinti, kodėl ji mano, kad pateikimai yra nereikalingi.

8.2.20 Kai kurie ekspertai siūlo įkurti Europos įstatymų kokybės kontrolės arba tinkamumo tarnybą. Įkurti tam tikrą aukščiausią priežiūros instituciją, turinčią keitimo galią, būtų neproporcinga ir prieštarautų sutartims. Todėl vėl bus svarstoma Komisijos iniciatyvos teisė ir pareiga. Komitetas jokiais būdais nesutinka, kad būtų įsteigta tokia „vyriausioji“ Komisijos iniciatyvos teisės vykdymo kontrolės tarnyba. Komitetas verčiau primygtinai prašo *ex ante* konsultavimosi procedūrų ir preliminarių poveikio tyrimų bei *ex post* tyrimų ir konsultacijų.

⁽²⁹⁾ 2002 m. pristačiusi reglamentavimo sistemos gerinimo veiksmų planą [KOM (2002) 278], Komisija į teisės aktų pasiūlymus įtraukia keitimo/persvarstymo sąlygą priklausomai nuo reglamentuojamo dalyko. Teisės aktų leidėjas turėtų užtikrinti šios nuostatos paisymą priimančiais teisės aktais.

8.2.21 Nepriklausomos arba paskirtos reglamentuojančios institucijos turi atsižvelgti į vertinimų tikslą, nes įstatymų komitetų ir reglamentuojančių tarnybų darbas yra sąlyginai numatomas įprastinių įstatymų leidybos procedūrų požiūriu. Įstatymų leidėjas turi turėti galimybę kontroliuoti šių galių vykdymą. Tarnybų administravimo Tarybose taip pat turi būti vienodai atstovaujama socialiniams partneriams.

8.2.22 Vertimų į oficialias ES kalbas kokybė kartais sudaro problemų. Komisijos juristų-lingvistų skaičius ir kompetencija turi būti didinami atsižvelgiant į plėtrą. Formalaus įstatymų sudarymo ir vertinimo ekspertizė įstatymų pasiūlymus sudarantiems tarnautojams turės būti plėtojama viduje siekiant supaprastinimo ir turi būti sustiprintas universitetinis teisinis paruošimas, siekiant įdarbinti kvalifikuotus Europos ir nacionalinius tarnautojus. Kai kurie universitetai jau užsiima tokiu mokymu ir vykdo tyrimus šiose srityse, o jų ekspertizė gali būti naudinga.

8.2.23 Prieš paskelbiant iniciatyvą, Ekspertų komitetai *ad hoc* prie Komisijos arba Komisijos viduje turi teikti aiškius, suderintus ir tinkamo turinio bei redakcijos ir vieningų įvairiuose dokumentų projektuose naudojamų sąvokų pasiūlymus, lyginant su jau galiojančiais teisės aktais. Komisija jau sudarė bendrą praktinį vadovą asmenims, prisidedantiems prie įstatymų pasiūlymų rengimo, siekiant naudojamų teisinių sąvokų ir koncepcijų vienodumo bei suderinamumo. Šias įstatymų rengimo normas reikia įgyvendinti.

8.2.24 Taigi, įstatymų kokybė labai priklausys nuo poveikio tyrimų ir preliminarinių konsultavimosi procedūrų, kurios turi padėti išvengti per daug ir per plačių pakeitimų pradinio projekto atžvilgiu. Pakeitimų kokybė taip pat turi įtakos galutinio teksto kokybei. Jeigu terminai suvienodinti neaiškiai arba per daug abstrakčiai, siekiant, kad visi būtų patenkinti, gali nukentėti teisės akto veiksmingumas ir aiškumas. Terminologijos komitetas (juristų-lingvistų ir ekspertų) galėtų padėti Komisijai iš naujo suformuluoti pasiūlytus pakeitimus, kad būtų išsaugotas pakeitimų, kuriuos ji galės priimti per naują skaitymą, aiškumas ir suderinamumas.

8.2.25 Komitetas pastebi įdomų faktą, kad Komisija savo poveikio įvertinimo gaires patikslina, nustatydama aiškesnius nurodymus, susijusius su ekonomika ir konkurencingumu, ir be kita ko numato, kad būtų analizuojama, ar nepažeidžiama Pagrindinių teisių chartija⁽³⁰⁾. Į šį patikslintą metodą yra įtraukta keletas šioje nuomonėje pateiktų pasiūlymų, ir Komitetas prižiūrės, kad šie pasiūlymai būtų įgyvendinti.

8.2.26 Taip pat turėtų būti numatyti Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo pateiktų pakeitimų poveikio tyrimai, kai tie pakeitimai yra esminiai, naudojant Komisijos parengtą metodą, bet taip, kad be reikalo neužtruktų priėmimo procedūros. Taip EESRK tikisi, kad visos trys institucijos galės priėti bendros

pozicijos poveikio analizės srityje įgyvendinant tarpinstitucinį susitarimą „Geresnė teisėkūra“.

9. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo įnašas

9.1 Reikės kiek įmanoma labiau apriboti privalomą rėmimąsi interpretavimais siekiant suprasti įstatymus, nors Teisingumo Teismo interpretavimas, kurį papildo doktrinos ir praktikų interpretavimas, išlieka būtinas. Bet neaiškus ar neuztikrintas įstatymas kelia pavojų teisiniam saugumui, padidina jo įgyvendinimo išlaidas, kadangi nuolat reikia kreiptis į teisės ir techninius ekspertus bei į teismus, pailgėja įgyvendinimo terminai ir padaugėja perkėlimo į nacionalinius teisės aktus netikslumų. Kartais teismai atlieka įstatymų leidėjo funkcijas; todėl kyla pavojus, kad teismai turės išnagrinėti pernelyg daug bylų, todėl bus pažeista piliečių teisė kreiptis į teismą arba bent jau jų teisė į sąžiningą bylos išnagrinėjimą laiku..

9.2 Atsakydamas į išankstinius klausimus, Teisingumo Teismas prisideda gerinant nacionalinių įstatymų suvienodinimą. Tačiau dėl blogos įstatymų kokybės privaloma patikslinti neaiškių nuostatų reikšmę ir teisinę galią, taip ištaisant teisės akto leidėjo klaidą

9.3 Reikėtų optimaliai išnaudoti galimybes sukurti specializuotus pirmosios instancijos teismus, siekiant Teismui suteikti galimybę kuo greičiau priimti sprendimus pirmojoje instancijoje, o antrojoje instancijoje geriau ir greičiau atlikti teisės aktų suderinimo ir pirminės bei Bendrijos antrinės teisės aktų suderinimo vaidmenį.

10. Valstybių narių vaidmuo

10.1 Vyriausybės ir jų atstovai Nuolatiniam atstovų komitete, įvairios sudėties Taryba ir įstatymų leidybos komitetai yra ypač atsakingi už įstatymų sudarymą ir taikymą kaip kartu su Komisija veikianti įstatymų leidžiamoji ir įstatymų vykdomoji valdžia.

10.2 Geresnis bendradarbiavimas tarp teisės aktus perkėliančių ir juos taikančių derybininkų ir ministerijų skyrių turėtų prisidėti nuo projektų tyrimo stadijos, siekiant pagreitinti ir geriau paruošti taikymo nuostatas ir sutrumpinti vykdymo terminus.

10.3 Be ištraukimo į Bendrijos institucijų sistemą ir kompetencijos arba bendrų veikimo būdų perkėlimo, valstybė narė taip pat išvystė vidaus planą; atsirado daug sprendžiančiųjų centrų, decentralizuojant arba išskaidant administracijas ir valstybės tarnybas, kompetencijos buvo perduotos teritorinėms valdžios institucijoms arba nepriklausomiems administraciniam organams ir tarnyboms, turinčioms valdymo ir administravimo teisę, o tai turėjo pasekmių biudžetui. Už Europos

⁽³⁰⁾ IP/05/733

Sąjungos ribų, jai taip pat taikoma ne nacionalinė teisinė tvarka (patvirtinta ir taikoma *pacta sunt servanda* principu), ir jos ekonominis valdymas susilpnėjo tam tikrose srityse (globalizacija ir PPO, bendroji rinka, privatizacija).

10.4 Tačiau valstybės ir administravimo reforma ne visada įgyvendinama greitai, o kompetencijų susikirtimas sudaro netikrumą arba sukelia neigiamą poveikį turinčių teisinių sunkumų įmonėms ir valstybės tarnyboms arba administraciniams teritoriniams vienetams, kurie turi įgyvendinti teisės aktus.

10.5 Valstybė nebėra vienintelis teisės aktų šaltinis — ji į savo nacionalinę teisę perkelia Bendrijos teisės aktus, jų taikymo ir kontrolės tvarką, ne visada aiškiai pasidalindama su vietos valdžios įstaigomis ar decentralizuotomis institucijomis. Todėl kartais atsiranda žymių nukrypimų įvairiose šalyse taikant Bendrijos teisės aktus ir administracinius reikalavimus, o tai yra nenaudinga būtinam suderinimui vidaus rinkoje, nes atsiranda konkurencijos iškraipymai.

10.6 Be aktyvaus valstybių narių politinio ir praktinio bendradarbiavimo Europos įstatymų supaprastinimo ir gerinimo procese, piliečiai šio proceso nepajus, o įdėtos pastangos bus iššvaistytos veltui. Vienintelės valdybos, administracijos, blankų supaprastinimo ir suvienodinimo principai, taip pat ir pasienio srityje, progresuoja, tačiau per lėtai. Taip pat reikia atsižvelgti į „skaitmeninį lūžį“ platinant informaciją teisės normų naudotojams.

10.7 Vis dėlto, daug nacionalinių vyriausybių ir parlamentų suprato poreikį geriau leisti įstatymus ir administruoti, dažnai paklausę tam tikrų civilinės visuomenės sektorių ir įpareigoti prižiūrėti įstatymų kokybę juos rengiant ar perkeltiant į nacionalinę teisę, kuria specializuotus organus. Turi būti sudaryta tokios patirties ataskaita, po kurios turi būti keičiamasi patirtimi ir derinami taikomų metodų kriterijai.

10.8 Taip pat turėtų būti atsižvelgta į nacionalinių teismų vaidmenį ir jų apgalvotai teikiamą pagalbą negalutiniams klausimams spręsti; viešojo teisingumo tarnyba paprastai turi būti gerinama procedūrų trukmės požiūriu, o kai kuriais atvejais, asmenų, kuriems taikomi įstatymai priėjimo prie teisingumo kainos požiūriu.

10.9 Komisijai padedančių prie įstatymų kokybės prisidedančių ekspertų (nacionalinių ekspertų grupė ir kitas nepriklausomų, Komisijos rekomenduotų ekspertų tinklas) ⁽³¹⁾ įgaliojimai

⁽³¹⁾ 2005 3 16, KOM (2005) 97 galutinis.

turėtų būti išplėsti, jie turėtų apimti konsultavimą ir perkėlimą į nacionalinę teisę kokybę. Galėtų būti sukurta nacionalinių pilietinės visuomenės sukurta organizacijų ir asmenų, kuriems skirti įstatymai pavojaus skelbimo sistema (konkretus kontaktinis taškas, Europos informacijos centrai ir pan.).

10.10 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas taip pat galėtų pagalvoti apie civilinės visuomenės organizacijų prie skyrių, ypač tokių kaip Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos bei Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus įkūrimą, pavyzdžiui su jo bendrosios rinkos stebėjimo tarnyba ir atnaujinta jo duomenų baze PRISM. Šitaip komitetas galėtų įvertinti Komisijos ataskaitas įstatymų supaprastinimo ir geresnės leidybos srityje, kuo labiau priartėjant prie asmenų, kuriems skirti įstatymai poreikių ir veiksmingiau formuluoti pasiūlymus kaip juos pagerinti.

11. Galutinės nuostatos

11.1 Valstybės narės taip pat bus įpareigosotos gerinti įstatymų kokybę, siekiant geresnės konkurencijos Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos viduje. Daugeliu atveju, įvairios EBPO ataskaitos rodo ribotus rezultatus siekiamų tikslų, bet kai kurie susikerta su Bendrijos lūkesčiais (reglamentavimo kokybė, administravimo supaprastinimas ataskaitų ir veiksmų pagalba (vieningas valdymas), naujų pagalbos priimant sprendimus priemonių sukūrimas, atviresnės sprendimų priėmimo procedūros (skaidrumas, dalyvavimas), e-administravimas, decentralizavimas ir t.t.).

11.2 EBPO skatina kiekvienoje šalyje įkurti tarnybą, įgaliojantą vertinti naujų reglamentų kainą, kokybę ir poveikį. Jei su Bendrijos įstatymais susijusios skatintinos iniciatyvos ir kriterijai nesutaps su EBPO iniciatyvomis ir kriterijais, siekiant įvairių bendrų 25 valstybių Sąjungos kompetencijų ir Bendrijos įstatymų išbaigtumo, tarp šių dviejų būdų vis tiek yra sinergija ⁽³²⁾.

11.2.1 Be to, yra rengiamas ES ir EBPO projektas dėl Bendrijos teisės integravimo dešimtyje naujų valstybių narių. Todėl turėtų būti numatyta didesnė ES ir EBPO sinergija.

11.3 Perkėlimo problemos daugiausiai kyla iš nacionalinių vyriausybių ir jų centrinių administracijų. Šioje srityje kokybė turėtų būti pagrindinis prioritetas. Terminų laikymasis taip pat yra svarbus, siekiant išvengti laiko padalijimo vidaus rinkoje.

⁽³²⁾ EBPO primygtinai reikalauja privatizuoti valstybines tarnybas ir reformuoti valstybę (administravimo supaprastinimas). Šios rekomendacijos dažnai yra daugiau ideologinės nei praktinės; nacionalinio administravimo vaidmuo tikrai turi tapti veiksmingesnis, tačiau reformos tikslu neturi būti siekiama pakeisti valstybės rinką, kuri ir toliau turi sugebėti atlikti jai priskirtą vaidmenį.

11.4 Sutarties dėl Konstitucijos numatytas bendro sprendimo srities išplėtimas yra svarbus demokratinio požiūriu; kartu su konsultavimosi ir vertinimo procedūromis skirtingais momentais ir skirtingais lygmenimis, procedūros gali tapti ilgesnės ir sudėtingesnės. Taip pradinė projektų kokybė ir direktyvų perkėlimo kokybė gali kompensuoti jų parengimo laikotarpio ištesimą. Taip pat yra labai svarbūs reglamentų kokybės rodikliai ⁽³³⁾.

11.5 Sudėtingiausias yra Bendrijos teisyne klausimas. Ši užduotis yra svarbi ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas abejoja, ar būtini ištekliai galės būti panaudoti, jeigu valstybės narės neparems politinių sprendimų ir jų finansinio įtraukimo. Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas į jas kreipiasi šiuo klausimu.

11.6 Reikėtų pabrėžti, kad dalyvavimas kelia neginčijamus reikalavimus pilietinės visuomenės organizacijoms, institucijoms ir jų atstovams, vyriausybėms ir jų administratoriams. Formalūs arba technokratiniai patarimai negalės susilaukti sėkmės patys savaime, netgi jeigu techninės ir įstatymų leidybos priemonės arba poveikio vertinimo rodikliai būtų tinkami.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

11.7 Nors Komisijai yra suteikta teisė sudaryti tarptautines sutartis Bendrijos vardu (su PPO ir kt.), socialinių ir ekonominių veikėjų organizacijos ir kiti pilietinės visuomenės atstovai taip pat turėtų teisę pareikšti savo nuomonę nacionaliniu ir Bendrijos lygiu. Reikia apsvarstyti atitinkamus principus ir metodus.

11.8 *Acquis* supaprastinimas ir geresnė teisės aktų kokybė nepainiojami su kokia nors ekonominio ir socialinio nesklaido ideologija. Jie padeda geriau valdyti, todėl ir geriau techniškai bei politiškai reguliuoti sudėtingą valstybių sąjungos teisės aktų rengimą vadovaujantis demokratiškomis, bendro dalyvavimo ir racionaliomis procedūromis.

11.9 Galiausiai buvo aiškiai išdėstytos problemos ir sprendimo perspektyvos; priemonėmis, kurių imtasi, galima pasiekti nustatytus tikslus. Tad kodėl vis dar tiek mažai praktinių postūmių? Ar yra pasipriešinimo faktorių ir kokie jie? Ar išteklių pakanka ar reikia juos plėsti? Ar visiems susijusiems veikėjams užtenka politinės valios pasiekti sėkmę? Ar galima įveikti kliūtis? Atsakymai į šiuos klausimus lieka neatsakyti, tačiau stipri politinė valia ir ilgalaikis veiksmų vykdymas atrodo yra pagrindiniai veiksniai siekiant bendros sėkmės „supaprastinant Bendrijos teisyne ir geriau leidžiant įstatymus Europoje“.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ Komisija finansavo rodiklių tyrimą Bradfordo universitete; Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas su susidomėjimu laukia jo paskelbimo. Laikiną leidimą galima rasti universiteto tinklalapyje (<http://www.bradford.ac.uk/>).

PRIEDAS

Europos ekonomikos socialinių reikalų komiteto nuomonės

Tolesni pakeitimai, už kuriuos balsavo mažiausiai ketvirtadalis dalyvavusiųjų, buvo atmesti svarstymo metu:

8.2.7 Punktas

Šį punktą išbraukti.

Paiškinimas

Tai, kad šie pasiūlymai nebuvo priimti, neturi nieko bendro su pirmiau esančiuose punktuose aprašytais silpnomis vietomis. Mano nuomone — kuriai daugelis pritaria — problemos kilo ne dėlto, kad nebuvo pateikti poveikio įvertinimas ar objektyvi rezultatų santrauka. Uostų direktyvos atveju iki šiol direktyvą priimti trukdė nors ir nedideli, tačiau ypač galingi mažumos interesai. Kad iki šiol nebuvo priimtas pasiūlymas dėl paslaugų direktyvos, taip pat kalti stiprūs mažumos interesai, kurie protekcionistinių, nedorų ketinimų turinčių aljansų forma bando pasipriešinti bendram interesui laisvai teikti paslaugas. Sunkumai, susiję su Komisijos pasiūlymu priimti direktyvą dėl kompiuterių įdiegtų išradimų patentavimo, kilo todėl, kad nebuvo įvertinta rizika, jog tam tikra ribota mažumos interesų grupė politiniame procese galėtų pasinaudoti tuo, kad pasiūlymas priimti direktyvą (kuris buvo pateiktas galiojantiems teisės aktams suderinti ir aiškiau suformuluoti) techniniu požiūriu buvo labai sudėtingas.

Požiūriai, kodėl skirtingiems interesams pavyko pirmiau minėtus pasiūlymus priimti direktyvą užvilkinti ar sustabdyti, gali skirtis, tačiau svarstymų EESRK metu tai bet koku atveju parodė, kad pasiūlymai buvo ginčytini.

Subalansuotai, gerai, iš dalies netgi puikiai nuomonei labai ginčytina 8.2.7 punkto redakcija, be kita ko, jokios papildomos naudos neduoda. Todėl reikėtų šį punktą išbraukti ir tai, žinoma, padidintų narių pritarimą šiai nuomonei.

Balsavimo rezultatai:

Už: 31

Prieš: 61

Susilaikė: 3

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Kaip patobulinti ES teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą

(2006/C 24/13)

2005 m. vasario 10 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio antra dalimi, nusprendė parengti savo nuomonę: *Kaip patobulinti ES teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šia tema organizavimą, 2005 m. liepos 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Joost van Iersel**.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdyje), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 90 nariams balsavus už, 6 prieš ir 12 susilaikius.

Igyvendinimas ir vykdymas

Santrauka

Savo nuomonėje EESRK teigia, kad tobulesnė įstatymų leidyba, įgyvendinimas ir vykdymas yra glaudžiai susiję: geras įstatymas yra įvykdomas ir vykdomas. Komisija, Taryba ir Teisingumo Teismas reguliariai sprendžia įstatymų taikymo problemas. Tačiau tolesnė veikla yra ribota. Tai susiję su skirtingomis Europos šalių kultūromis, kompetencijos sritimis ir skirtingais dalyvavimo veiksmingai įgyvendinant teisės aktus lygiais. EESRK išskiria skirtingas veiksmų, kurių turi imtis valstybės narės ir Komisija, grupes. Valstybėms narėms pirmausia reikalinga politinė valia. Valstybių administracijų nuostatose turėtų atsispindėti tai, kad jos pačios yra ES dalis ir atitinkamai prisideda prie Sąjungos sprendimų. Dėl to, reikia keisti tam tikrą požiūrį, pavyzdžiui, garantuoti administracinius gebėjimus, peržiūrėti vidaus taisykles ir tvarką, atsakyti perteklinio ir nepakankamo reglamentavimo, pagerinti informavimo tvarką. Kalbant apie valstybes nares, pageidautina, kad tarp atitinkamų valdžios institucijų visoje ES nuolat vyktų diskusija, valstybių vyriausybės atliktų *ex-post* vertinimus ir atsiskaitytų analogiškomis kitų valstybių narių valdžios institucijoms. Teritorinių valdžios institucijų, turinčių savarankišką įstatymų leidybos galią, dalyvavimas taip pat reikalingas. EESRK yra už aktyvų Komisijos vaidmenį skatinant pasitikėjimą tarp teisėsaugos institucijų, remiant valdžios institucijų bendradarbiavimą, nuolat vertinant jų veiklą ir nustatant bei skleidžiant geriausią praktiką. Turėtų būti svarstoma galimybė išplėsti esamas mokymo programas, skirtas teisėjams ir viešojo administravimo institucijoms. Dėl kai kurių šioje nuomonėje aptariamų pasiūlymų diskutuojama su Komisija, o kai kurie pokyčiai valstybėse narėse jau praktiškai įgyvendinami. Tačiau šiuo metu bendra įgyvendinimo ir vykdymo padėtis rodo, jog esama didelių spragų. Europos Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai taip pat turėtų įsitraukti į šį procesą. EESRK nuomone, būtinas kultūros pokytis, įskaitant perėjimą nuo naujų europinių įstatymų skaičiaus didinimo prie jų veiksmingo taikymo akcentavimo, taip užtikrinant, kad suderinti europiniai įstatymai ir politika būtų visapusiškai įgyvendinta. Tokia nuostata padės gerai funkcionuoti 25 ir daugiau valstybių narių Europos Sąjungai, užtikrinant jos būtiną sanglaudą.

1. ES teisė — Europos integracijos pagrindas

1.1 Gerai veikianti vidaus rinka sudaro Europos integracijos esmę. Ji įteisina integraciją, suteikdama piliečiams ir įmonėms daug naudos. Daugeliu atvejų gali trūkti atitinkamo noro nuosekliai įgyvendinti visą procesą.

1.2 ES pagrindas — teisės normos. Jos stiprina vidaus rinkos pamatą ir užkerta kelią diskriminacijai dėl produktų, įmonių kilmės ar piliečių tautybės. Veiksmingas ES teisės taikymas didina visuomenės pasitikėjimą Europos politika ir procesais, dėl to ES geriau atitinka piliečių ir įmonių interesus. Tačiau tam reikia laiku ir tinkamai perkelti ES teisę į nacionalinius teisės aktus.

1.3 Be to, Europos teisės aktai, kuriais siekiama panaikinti visas kliūtis ir sukurti visiems vienodas sąlygas, privalo būti operatyviai ir nuosekliai taikomi visoje ES, o visos atitinkamos valdžios institucijos — ir nacionalinės, ir regioninės — privalo juos efektyviai vykdyti.

1.4 Vidaus rinka tinkamai veikia ir tampa augimo bei gerovės šaltiniu tik tada, kai joje nėra diskriminuojančių ar paslėptų kliūčių piliečiams arba verslo įmonėms, taip pat painių ir ilgų administracinių procedūrų. Daugybė skundų, kuriuos kasmet pateikia piliečiai ir įmonės, pateikiami dėl nacionalinių priemonių, kurios dažnai būna pernelyg ribojančios, pernelyg sudėtingos ir neproporcingos⁽¹⁾. Taip yra iš dalies dėl vadinaamojo perteklinio reglamentavimo, kuris vyksta ES teisę perkeliant į nacionalinę teisę. Perteklinio reglamentavimo atveju, nacionaliniai norminiai aktai papildomi nuostatomis, dėl kurių ES tikslai gali tapti neaiškūs.

⁽¹⁾ Apklausa dėl galimų įgyvendinimo trūkumų ir spragų valstybėse narėse, kurias atliko EESRK, rezultatai yra apibendrinami A priede.

1.5 Tobulesnė teisėkūra yra neatskiriama Lisabonos darbotvarkės dalis. 2005 m. kovo 22–23 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose buvo aiškiai pripažinta, kad būtent tobulesnis reglamentavimas turi teigiamą poveikį konkurencingumui. Tą pat padarė Konkurencingumo taryba 2005 m. birželio 6–7 d. ⁽²⁾. Šiuo atžvilgiu būtina pabrėžti, kad tobulesnė teisėkūra, įgyvendinimas ir vykdymas yra glaudžiai susiję: geras įstatymas yra įvykdomas ir vykdomas įstatymas.

1.6 Kad įstatymą būtų galima įgyvendinti, jis turi būti pakankamai aiškus, o, kad jis veiktų, jis turi tinkamai spręsti konkrečias problemas. Jei įstatymas yra pernelyg sudėtingas ir neaiškus, pavyzdžiui, dėl to, kad nebuvo atliktas tinkamas poveikio įvertinimas, neišvengiamai kyla jo įgyvendinimo problemų. Dėl to šioms problemoms spręsti turi būti rengiami papildomi įstatymai. Dėl blogų įstatymų daugėja įstatymų ir priimama pernelyg daug taisyklių, kurių laikymasis tampa nereikalinga našta įmonėms ir klaidina piliečius ⁽³⁾.

1.7 Valdžios institucijos privalo turėti administracinius gebėjimus, kad užtikrintų, jog įstatymai yra taikomi veiksmingai. Kitaip administracinės spragos sukelia įgyvendinimo ir vykdymo problemų.

1.8 Veiksmingas ES teisės taikymas kartu gerina konkurencingumą ir palengvina pasienio bendradarbiavimą — tai yra du esminiai Lisabonos darbotvarkės tikslai.

1.9 EESRK mano, kad ES egzistuoja teisės aktų įgyvendinimo ir laikymosi problema. Statistiniai duomenys dėl ES teisės įgyvendinimo būklės rodo, kad valstybės narės vėluoja perkelti direktyvas į savo nacionalinius teisės aktus. Statistiniai duomenys dėl pažeidimų bylų rodo, kad perkėlimas į nacionalinius teisės aktus dažnai būna netinkamas arba nepakankamas. Iš tiesų, 78 % bylų, kurias Europos Komisija iškėlė valstybėms narėms 2002–2005 m., yra susijusios su direktyvų perkėlimu į nacionalinę teisę ir taikymu. Tai rodo, kad valstybės narės, pasirinkdamos nacionalinį įgyvendinimo metodą, kad jos įsigaliotų, susiduria su problemomis.

1.10 Įvairiose rezoliucijose Taryba sprendė teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo problemas ⁽⁴⁾. 2003 m. tarpinstitucine sutartimi dėl geresnės teisėkūros taip pat buvo siekiama „geresnio perkėlimo į nacionalinius teisės aktus ir taikymo“.

⁽²⁾ Taryba savo išvadų 11 punkte „siūlo valstybėms narėms padvigubinti savo pastangas, kad sumažėtų perkėlimo į nacionalinius teisės aktus spragų ir įvertintų, ar vidaus teisės aktai yra suderinti su ES normomis ...“

⁽³⁾ Šioje vietoje gana tikslinga paminėti Britanijos geresnio reglamentavimo darbo grupę, kuri 2003 m. ir 2004 m. paskelbė tris svarbius dokumentus dėl nacionalinės ir Europos teisėkūros, įskaitant įgyvendinimą. Analizėje ir rekomendacijose, be kitų dalykų, pabrėžiamas būtinas teisėkūros aiškumas ir veiksmingumas, kad būtų užtikrinta reikalinga sėkminga įvairių procesų sąveika.

⁽⁴⁾ 1994 m. birželio 16 d., 1995 m. birželio 29 d. ir 1996 m. liepos 8 d. Tarybos rezoliucijos, žr.: ES teisės įgyvendinimas nacionaliniu lygiu ir Europos administracinės politikos formavimas, Hans Petter Graver, ARENA darbo dokumentai WP 02/17, p. 6.

1.11 Daugeliu atvejų ES Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės privalo užtikrinti veiksmingą teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą ⁽⁵⁾.

1.12 Komisija parengė keletą dokumentų, kuriuose nagrinėjama, kaip valstybės narės galėtų patobulinti perkėlimo į nacionalinius teisės aktus ir taikymo praktiką ⁽⁶⁾. Savo Valdymo baltojoje knygoje Komisija konstatuoja: „pagaliau Europos Sąjungos normų poveikis priklauso nuo valstybių narių valdžios institucijų noro ir gebėjimų užtikrinti, kad jos būtų efektyviai, visiškai ir laiku perkeltos ir įgyvendintos“ ⁽⁷⁾. Visai neseniai savo 2005 m. kovo 16 d. komunikate „Geresnis reglamentavimas siekiant augimo ir darbo vietų kūrimo Europos Sąjungoje“ ji nurodė veiklos, skirtos Bendrijos reguliavimo sistemai tobulinti, nepatiriant pernelyg didelių administracinių išlaidų, kryptis.

1.13 Nuo 1985 m. „Naujasis požiūris“ buvo vis naudingesnis skatinant veiksmingą standartų ir reguliavimo požiūrių suderinimą. Jis sukuria stabilią, lanksčią ir skaidrią teisinę sistemą, paremtą valdžių pasidalijimo principu, taikant didelę direktyvose apibrėžtų priemonių įvairovę, ir numato didelę gamintojų ir trečiųjų šalių atsakomybę. Kalbant apie įgyvendinimą, Komisija daro išvadą dažniausiai remdamasi nuodugnia analize, bylojančia, jog „patirtis taip pat parodė, kad šių direktyvų įgyvendinimas gali būti įvairiais būdais tobulinamas“ ⁽⁸⁾. Šiame dokumente atskleidžiama rimtų trūkumų.

1.14 Savo antrojoje 2003–2006 m. Vidaus rinkos strategijos įgyvendinimo ataskaitoje ⁽⁹⁾ Komisija analizuoja teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo įvairiose srityse spragas. Ataskaitoje taip pat nurodomi ketinimai ir tikslai dėl tobulinimo. Be kitų dalykų, tai reiškia didesnę tiesioginių valstybių narių išpareigojimą, taigi ir politinę valią. Komisijos rekomendacijoje dėl direktyvų, turinčių poveikį vidaus rinkai, perkėlimo į nacionalinę teisę ⁽¹⁰⁾ nurodoma tam tikra praktika, kurią valstybės narės yra raginamos įgyvendinti. Pagrindinis tokios praktikos aspektas – atsakomybė už stebėseną ir koordinavimą yra perduodama vienam ministrui ir ministerijai, sukuriama nacionalinė perkeltų į nacionalinę teisę direktyvų duomenų bazė ir skatinamas glaudus nacionalinių pareigūnų, dalyvaujančių derybose Briuselyje, ir pareigūnų, kurie įgyvendina nacionalines priemones, bendradarbiavimas.

1.15 Teisės aktų įgyvendinimo „rezultatų vertinimas“ rodo, kad esama formalaus perkėlimo spragų. Tačiau nepaisant šių atitinkamų Europos institucijų dėmesio ženklų, tai, kaip suderintos taisyklės yra įgyvendinamos nacionaliniuose teisės

⁽⁵⁾ Ten pat, p. 21.

⁽⁶⁾ Žr. paskutinę 2004 m. liepos 12 d. Komisijos rekomendaciją, 2005/309/EB.

⁽⁷⁾ Europos valdymo baltoji knyga, COM(2001) 428 final, p. 25.

⁽⁸⁾ Naujojo požiūrio direktyvų įgyvendinimo tobulinimas, COM(2003) 240 final, p. 3.

⁽⁹⁾ COM(2005) 11 final, 2005 m. sausio 27 d.

⁽¹⁰⁾ OL L 98/47, 2005 4 16.

aktuose ir (arba) norminiuose aktuose, Taryboje nebuvo sistemingai analizuojama ir vėliau aptariama. Skirtingas teisės aktų įgyvendinimas įvairiose valstybės narės dalyse greitai priverstų viešai raginti imtis priemonių, o skirtingas įgyvendinimas įvairiose valstybėse narėse netgi nėra įtrauktas į politinę darbotvarkę.

1.16 Be jokios abejonės, dėl „rezultatų vertinimo“ valstybių narių duomenys apie perkėlimą į nacionalinę teisę tapo skaidresni. Kol kas nėra atitinkamų taikymo „rezultatų vertinimų“, kad duomenys apie tai, kaip nacionalinės valdžios institucijos taiko ES teisę ir politiką, būtų skaidresni.

1.17 Nors diskusijos dėl tobulinimo vyksta, viešųjų institucijų žinios ir jų išpareigojimas garantuoti, kad ES teisė, kaip Europos integracijos pagrindas, veiktų teisingai, yra nepakankami. To bus pasiekta tik jei visas procesas vyks deramai: direktyvų priėmimas, perkėlimas į nacionalinę teisę, įgyvendinimas, vykdymas. Daugeliu atveju, gali taip pat pritrūkti valios nuosekliai įgyvendinti visą procesą. Komisijos dokumentuose, daugybėje Teisingumo Teismo nutarčių ir atitinkamoje mokslinėje literatūroje pateikiama pakankamai šaltinių, kuriais valstybės narės gali remtis, gerindamos savo teisinių išpareigojimų vykdymą.

1.18 Kad ES teisė būtų taikoma veiksmingai, ES, kurią sudaro vis daugiau valstybių narių, būtinas ypatingas dėmesys ir apsaugos priemonės. ES normų efektyvumo mažėjimas negali stabdyti ES integracijos proceso.

2. Kontekstas ir raida

2.1 Nors EB sutartyje yra numatyta įvairių suderinimo ir derinimo priemonių, skirtų bendrajai rinkai sukurti⁽¹⁾, patirtis, įgyta 8-ajame dešimtmetyje ir 9-ojo dešimtmečio pradžioje, parodė, kad išsamus suderinimas yra lėtas, sunkus ir, tam tikrais atvejais, nereikalingas procesas. Priemonės, paremtas abipusiu pripažinimu ir kontrole kilmės šalyje, yra lengviau suderinti ir įgyvendinti. Jos taip pat buvo veiksmingesnės užtikrinant didesnę prekybos ir investicijų laisvę, nesukuriant pernelyg didelės naštos dėl jų laikymosi. Tačiau reikia pažymėti, kad ES pasiekė naują etapą, kuriam būdingi didėjantys valdymo kultūros skirtumai. Dėl to gali būti vėl pageidaujama norminių aktų, kurie padėtų siekti konvergencijos ir skatintų gerą praktiką.

2.2 Nepaisant perėjimo prie naujų politikos priemonių, Bendrijos teisės aktų skaičiaus augimas iš dalies buvo natūralus integracijos gilinimo ir plėtos rezultatas, iš dalies — nevisiško arba netinkamo jų įgyvendinimo valstybėse narėse rezultatas. Buvo įgyvendintos naujos normos, kad valstybės narės negalėtų nevykdyti savo išpareigojimų arba jų nacionalinės normos nebūtų pernelyg sudėtingos⁽²⁾. Tipinis pavyzdys — liberalizavimo direktyvos, kurias Komisija priėmė remdamasi 86 straipsnio 3 dalimi, tokiose srityse kaip telekomunikacijų paslaugos ir telekomunikacijų įranga.

⁽¹⁾ EB sutarties 94-97 straipsniai.

⁽²⁾ Žr. Valdymo baltąją Europos knygą, COM(2001) 428 final.

2.3 Atsižvelgiant į teisės aktų įgyvendinimo sunkumus, kuriuos patiria daugelis valstybių narių⁽³⁾, norint patobulinti ES teisės taikymą, būtinos suderintos valstybių narių valdžios institucijų pastangos. Jų iki šiol trūko valstybėse narėse pereinant prie patrauklesnių mažiau intervencinių ir paprastesnių politikos įgyvendinimo ir reglamentavimo priemonių.

2.4 2000 m. Lisabonos Europos Vadovų Taryba, kuri pradėjo Europos konkurencingumo didinimo procesą, siekdama patobulinti teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą, įvedė atviro koordinavimo metodą, naudojant kokybinius ir kiekybinius rodiklius, palyginimus ir geriausios praktikos pavyzdžius. Valstybės narės, siekdamos patobulinti savo politikos įgyvendinimo rezultatus, kol kas sistemingai ir plačiai tokios geros praktikos pavyzdžių netaiko.

2.5 Iš pradžių atviro koordinavimo metodas kėlė daug lūkesčių, kaip ir palyginimo tikslai bei geriausios praktikos pavyzdžiai. Patirtis neleidžia daryti teigiamų išvadų. Panašu, kad, nesant privalomų išpareigojimų, valstybės narės nenori priimti teisės aktų, jau nekalbant apie jų įgyvendinimą ir vykdymą.

2.6 Iki 2004 m. dešimt valstybių narių kandidačių integravo *acquis communautaire* į savo nacionalinius teisės aktus, todėl formaliai šio termino buvo laikomasi. Tačiau įstatymo pakeitimas savaime dar nereiškia tinkamo perkėlimo į teisės aktus. Be to, teisės aktams įgyvendinti ir vykdyti yra reikalingos pakankamos administracinės valdžios institucijos ir procedūros, kurios daugeliu atveju turėjo būti sukurtos iš naujo, nes trūksta reikalingos veiksmingo ES taisyklių taikymo patirties. Glaudesnis nacionalinių valdžios institucijų ir Bendrijos institucijų tarpusavio bendradarbiavimas turėtų palengvinti vienodą ES normų taikymą visoje Sąjungoje⁽⁴⁾.

2.7 Nors ES reglamentų ir teisės aktų tikslas — atviroje Europos rinkoje sukurti vienodas sąlygas, skirtingose srityse taikomos priemonės gali smarkiai skirtis. Visose srityse gali būti taikomas tas pats principas, tačiau siekiamas integracijos lygis gali labai skirtis. Dėl to vienos Bendrijos taisyklės yra ne tokios griežtos, kitos — griežtesnės, atitinkamai ir požiūris bei teisiniai principai yra skirtingi.

2.8 Šių skirtumų atsiranda dėl skirtingų integracijos tikslų tokiose srityse kaip vidaus rinkos bei aplinkos apsaugos politika ir socialinė politika bei sveikata, kurios pirmiausia yra nacionalinės sritys. Pačios Sutarties tekste, kalbant apie visuomenės sveikatą arba švietimą, vartojamos ne tokios pretenzingos sąvokos. Šiose politikos srityse ES vaidmuo yra „koordinuoti“ ir „skatinti“, o ne integruoti.

⁽³⁾ Pavyzdžiui, Komisijos XXI Bendrijos teisės taikymo stebėsenos ataskaita, COM(2004) 839, 2004 12 30.

⁽⁴⁾ T. p. žr. J. Vervaele, Europos bendrijos teisės aktų laikymasis ir vykdymas (*Compliance and Enforcement of European Community Law*), Haga, Kluwer Law International, 1999, Ph. Nicolaides, Nuo grafito iki deimanto: institucijų struktūros svarba stiprinant gebėjimus efektyviai ir patikimai taikyti ES normas (*From Graphite to Diamond: The Importance of Institutional Structure in Establishing Capacity for Effective and Credible Application of EU Rules*), Europos viešojo administravimo institutas, 2002 m., ir juose pateikiamas nuorodas.

2.9 Todėl dabartinė raida atskleidžia spalvingą įvairovę, kai įvairios teisinės priemonės yra lygiagrečiai taikomos ES lygu, savo ruožtu jos daro įtaką nacionaliniams metodams. Tarp jų:

- ES priemonės, kuriose numatomas visiškas teisės aktų suderinimas;
- ES priemonės, kuriose numatomas minimalus suderinimas, suteikiantis galimybę valstybėms narėms priimti griežtesnes taisykles (kurios tarpvalstybiniu mastu gali būti taikomos tik remiantis abipusio pripažinimo principu);
- „Naujojo požiūrio“ direktyvos, kuriomis siekiama nustatyti esminius reikalavimus, kuriuos turi atitikti ES rinkos produktai;
- ES teisės aktai, paremti „kilmės šalies“ principu;
- Pagrindų direktyvos, kurias valstybėms narėms leidžiama laisvai įgyvendinti;
- Rekomendacijos, kurias galima perkelti į valstybių narių teisę,
- Sprendimai.

2.10 Tokia didelė Bendrijos priemonių, kurias valstybės narės turi perkelti į savo teisės aktus, įgyvendinti ir vykdyti, įvairovė dažnai lemia nacionalines, kartu ir skirtingas, interpretacijas, kas turi būti įgyvendinta nacionaliniu lygiu ir kaip tai reikia padaryti.

2.11 Vertinant praktinį dabartinio modelio poveikį, atsižvelgiama į šių elementų įvairovę valstybėse narėse:

- skirtingus nacionalinius teisinius principus ir sistemas,
- skirtingą nacionalinių administracijų ir ministerijų atsakomybę,
- konkrečią regioninę ir vietinę valstybių narių kompetenciją,
- nacionalinio lobizmo — politinio, socialinio ir ekonominio bei visuomeninio — poveikį,
- vidaus poreikius (pageidavimus), kurie lemia perteklinį ir nepakankamą reglamentavimą,
- finansinius ir organizacinius išteklius tinkamai įgyvendinti teisės aktus.

2.12 ES modelyje, žinoma, gerbiama valstybių narių bei jų turtingų valdymo tradicijų, teisinės kultūros ir politinių sistemų įvairovė. Tai netgi yra principo klausimas. Tačiau skirtingos tradicijos ir kultūra privalo suteikti galimybę garantuoti veiksmingą ES teisės aktų taikymą taip, kad būtų išvengta jų iškreipimo arba diskriminacijos. Sąjungos išplėtos kompetencijos sritys ir toliau vykstanti plėtra rodo, kokia sudėtinga yra ši užduotis.

2.13 Kalbant apie Komisiją, svarbiausi elementai, turintys poveikio galutiniam rezultatui, yra šie:

- netikslus techninės ir teisinės kalbos vartojimas (įskaitant su vertimu susijusias problemas), kai sudaromi teisės aktai;
- skirtingas daugiau ar mažiau privalomų teisinių priemonių taikymo laipsnis, priėmus Tarybos sprendimus,
- skirtingas Komisijos dalyvavimo įgyvendinant ir vykdant teisės aktus laipsnis; tarp GD yra svarbių skirtumų,
- kartais aiškumo dėl valstybių narių prerogatyvų ir (arba) Komisijos prerogatyvų trūkumas dėl subsidiarumo poveikio,
- kartais pakankamo Komisijos personalo trūkumas,
- lingvistinės problemos (atliekant priežiūrą naujose valstybėse narėse),
- pažeidimų procedūrų svarba ir poveikis.

2.14 Daugėjant Bendrijos teisės aktų, atitinkamai padaugėjo ir neteisinių priemonių bei procesų, kurių tikslas — paskatinti valstybes nares laiku ir teisingai įgyvendinti ES teisę, tokių kaip reguliarios ataskaitos bei perkėlimo į nacionalinius teisės aktus valstybėse narėse rezultatų vertinimas.

2.15 Be to, Komisija ėmėsi kai kurių priemonių siekdama informuoti piliečius ir įmones apie jų teises ir jas paskatinti naudotis šiomis teisėmis nacionalinėse valdžios institucijose bei nacionaliniuose teismuose. Pavyzdžiui, informacinių centrų, skirtų piliečiams bei verslo įmonėms, ir SOLVIT centrų paskirtis — nustatyti ir spręsti sunkumus, kuriuos patiria asmenys ir įmonės, persikėlę į kitas valstybes nares arba veikiantys kitose valstybėse narėse.

2.16 Naujausioje SOLVIT centrų nagrinėtų atvejų ataskaitoje nurodoma, kad daugiau kaip 50 % visų problemų yra susijusios su profesinės kvalifikacijos pripažinimu, rinkos prieinamumu produktams, transporto priemonių registracija ir leidimais gyventi. Nors 80 % visų atvejų yra sėkmingai išsprendžiami, šie statistiniai duomenys taip pat rodo, kad problemos nėra naujos arba neįprastos. Piliečiai ir įmonės patiria sunkumų daugiausia dėl biurokratinių procedūrų ir nacionalinių administracijų nenoro supaprastinti savo reikalavimus. Be to, nepaisant SOLVIT centrų sėkmės, 20 % visų problemų nėra išsprendžiamos. Valstybės narės turėtų veikti taip, kad šis procentas mažėtų, o nacionaliniai SOLVIT biurai bei Europos SOLVIT tinklas būtų geriau žinomas visuomenei — ir įmonėms, ir piliečiams.

2.17 Sąjungos plėtra taip pat yra iššūkis. Narių skaičiaus padidėjimo negalima suvaldyti atitinkamai nesustiprinus konsultavimo ir stebėjimo procedūrų.

2.18 Šis konsultavimo ir stebėjimo procedūrų stiprinimas buvo akivaizdžiausias pastarosios plėtros atveju bei 2004 m. Briuselio Europos Vadovų Tarybai tariantis dėl ateinančios plėtros. Būsimas valstybes nares Komisija analizuos dar nuodugniau, bus tikimasi, kad jos, prieš įstodamos į ES, bus įgyvendinusios didesnę *acquis communautaire* dalį. Taip pat bus tikimasi, kad jos greičiau įvykdys visas pereinamojo laikotarpio, kuris joms gali būti suteiktas, priemones.

3. Svarstymo poreikis

3.1 Veiksmingas teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymas yra itin svarbūs piliečiams ir bendrovėms. Tai neatskiriama teisės normų dalis. Dažnai skirtingas visuotinai priimtų teisės aktų interpretavimas kelia klausimų įmonėms ir piliečiams, pavyzdžiui: kam galima skųstis? Kas yra atsakingas? Ką daryti artimiausiu metu? Dar svarbesnis klausimas: kokia apimtimi neefektyvus teisės aktų įgyvendinimas lemia investicijų vėlavimą arba investavimo modelių pokyčius, pasitikėjimo tarp piliečių trūkumą? Šie klausimai yra susiję su ES politikos teisėtumu, darna ir prognozavimo galimybėmis. Dabartinio nepatenkinamo teisės aktų perkėlimo ir įgyvendinimo tempo ilgiau toleruoti nebegalima.

3.2 Kadangi ES lygiu priimtų direktyvų teisingas įgyvendinimas yra labai sudėtingas ir painus, būtina atlikti bendrą sistemos veikimo stipriųjų ir silpnųjų pusių, galimybių ir grėsmės (SSGG) analizę. Kur mes esame? Kas sukelia problemas? Su kokiais iššūkiais susiduria valstybės narės? Ko siekia valstybės narės: koks yra pageidaujamas ryšys ir subsidiarumo ir ES stebėsenos sąsaja? Kitais žodžiais tariant, kas yra atsakingas už tam tikrų dalykų įvertinimą ir kokiais kriterijais remiantis? Kokia apimtimi teisinės priemonės ir dabartinė praktika atitinka Europos integracijos tikslus? Kaip ES ir valstybės narės ketina reaguoti į įmonių ir piliečių skundus dėl nepakankamo ir kartais našumui kenkiančio ES normų perkėlimo būdo, įgyvendinimo ir vykdymo nacionaliniuose norminiuose aktuose bei praktikoje?

3.3 Vykstant diskusijoms dėl padėties gerinimo valstybėse narėse, šie visus dominantys klausimai turi būti keliami, siekiant paskatinti plačius ir atvirus debatus tarp politikos formuotojų ir pareigūnų bei privataus sektoriaus ir civilinės visuomenės dėl pageidaujamo procedūrų ir praktikos adaptavimo ES ir valstybėse narėse. Jie turi daugiau informuoti apie teisingo visų ES politikos sričių perkėlimo ir nacionalinę teisę, įgyvendinimo ir vykdymo poveikį.

3.4 Būtina svarstyti, kokį poveikį busima plėtra turės Bendrijos teisės darnai ir vienodam Bendrijos teisės taikymui visoje ES. ES taip pat turėtų svarstyti, kaip išvengti tokios situacijos, kai 27 arba daugiau valstybių narių Sąjunga, kurioje egzistuoja dar didesnė įvairovė, gali pati sukurti tam tikras kliūtis prekybai, investavimui ir steigimuisi.

3.5 Esama įvairių nuomonių, kaip spręsti netinkamo ES teisės taikymo problemą, kuri, žvelgiant iš politinės pusės, yra susijusi su subsidiarumo ir Bendrijos principų priešprieša. Manoma, kad visiškai pripažindama valstybių narių atsakomybę už ES teisės įgyvendinimą, Komisija turėtų atidžiai sekti šį procesą. Kita nuomonė yra paremta subsidiarumu: valstybėms narėms suteikti laisvę ir leisti kiekvienai spręsti savo problemas. Trečia galimybė — valstybės narės imasi didesnės atsakomybės ir atsakingumo ir atsiskaito viena kitai, o Komisija atidžiai seka, kaip laikomasi teisės aktų nuostatų, prireikus ryžtingai pasinaudoja savo teisinėmis galiomis.

3.6 Komisija, kaip sutarčių vykdymo priežiūrą atliekanti ir teisės aktų inicijavimo teisę turinti institucija, atlieka svarbų vaidmenį, turintį įtakos tinkamam vidaus rinkos veikimui. Ji yra atsakinga už paprastų ir įgyvendinamų teisės aktų, kuriais sprendžiamos vidaus rinkos problemos, siūlymą, be pernelyg didelių išlaidų valstybėms narėms ir įmonėms. Iš tiesų Komisija per pastaruosius kelerius metus ėmėsi rimtų priemonių teisės aktams supaprastinti ir siūlomų teisės aktų poveikiui įvertinti. Kartu Komisija turi veikti operatyviai ir ryžtingai, kad sustabdytų pažeidimus. Komisija turėtų apsvarstyti, kaip išplėtoti rekomendacijas, kurias ji pateikė 2004 m. (žr. pirmiau) dėl teisės aktų perkėlimo laiku ir tinkamai, kad jos apimtų ir teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo etapus.

3.7 Būdamos bendrai atsakingos už Sąjungą, valstybės narės privalo būti lojalios Sąjungai, vykdyti savo įsipareigojimus, palengvinti Bendrijos uždavinių vykdymą ir netrukdyti siekti EB sutarties 10 straipsnyje numatytų tikslų. Tiksliau valstybių narių požiūris turi atspindėti tai, kad jos pačios yra Europos Sąjungos dalis ir atitinkamai prisideda prie Sąjungos sprendimų.⁽¹⁵⁾

3.8 Europos Teisingumo Teismas daugelyje bylų aiškiai nurodė, kad valstybės narės savo gynyboje negali remtis jokiais vidiniais administraciniais sunkumais, kad pagrįstų nepakankamą arba netinkamą Bendrijos teisės aktų įgyvendinimą. Šios nutartys gali padėti tobulinti ateityje numatomų bylų nagrinėjimą.

3.9 Taip pat reikės apsvarstyti, kokio tipo teisinės ir neteisinės priemonės ir procedūros bus tinkamiausios veiksmingam politikos įgyvendinimui daugiau nei 30 narių Sąjungoje užtikrinti.

3.10 Neteisinių priemonių ir procedūrų taikymo rezultatai yra gana įvairūs. Nepaisant daug žadančios pradžios, nepanašu, kad atviro koordinavimo metodas būtų buvęs sėkmingas. Palyginti: SOLVIT centrai išsprendė 80 % jų nagrinėtų problemų.

⁽¹⁵⁾ Referendumų Prancūzijoje ir Nyderlanduose neigiamų rezultatų analizė rodo, kokia apimtimi klaidinga visuomenės ir kai kurių politikų (!) nuomonė vis dar grindžia santykius tarp valstybių narių ir „Briuselio“, suprantant juos kaip „mes“ ir „jie“.

3.11 Konkurencingumo taryba savo 2005 m. kovo mėn. išvados valstybėms narėms pasiūlė išanalizuoti, ar vidaus teisės aktai atitinka ES taisykles, kad būtų pašalintos rinkos kliūtys, o konkurencija būtų atviresnė. Europos Parlamentas taip pat pripažino, kad būtų naudinga, jei nacionalinės administracijos stebėtų, kaip jų šalyse laikomasi ES taisyklių. Analizė yra praktinis būdas nustatyti ir pašalinti kliūtis prekybai, nesvarbu, ar jas sukelia netinkamas teisės aktų įgyvendinimas, tinkamos ES teisės įgyvendinimo priežiūros trūkumas ar paprasčiausia administracinė praktika, neatitinkanti ES reikalavimų.

4. Išvados ir rekomendacijos

4.1 Bendrosios nuostatos

4.1.1 EESRK nuomone, teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymas yra neatskiriami geresnės teisėkūros elementai, todėl tai yra politinis prioritetas⁽¹⁶⁾. Tačiau kol kas taip nėra, nepaisant kintančio kai kurių valstybių narių ir Komisijos požiūrio, kuriuo grindžiamas ateities kelias. Įstatymų leidėjai nepakankamai atsižvelgė į teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo reikalavimus. Atliekant nuoseklų poveikio vertinimą, siekiant geresnės teisėkūros, turi būti atsižvelgiama ir į tai, kaip teisės aktai turėtų būti rengiami ir kaip turėtų būti vykdomi. Visas šis procesas — tai būtina sąlyga, kad būtų sukurtos visiems lygios sąlygos ir užtikrintas ES teisėtumas.

4.1.2 Iš principo didžiausia atsakomybė už tinkamo ES teisės įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimą pirmiausia tenka valstybėms narėms. Komisijos, kaip sutarčių sergėtojos, vaidmuo yra užtikrinti, kad valstybės narės faktiškai vykdytų savo įsipareigojimus. Bet kokias spragas Komisija gali šalinti pradėdama pažeidimų procedūras arba taikydama kitas priemones, kurios, kaip manoma, yra tinkamos neteisingo ES teisės taikymo problemai spręsti.

4.1.3 Pasirašius 2003 m. tarpinstitucinį susitarimą, Taryba svarsto, kaip tobulinti reglamentavimą ir supaprastinti teisėkūrą. EESRK mano, kad pakankamai dėmesio turėtų būti skiriama geresniam visų ES taisyklių, ne tik direktyvų, kurias turi vykdyti valstybės narės, taikymui.

4.1.4 EESRK mano, kad, aptariant teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą, Konkurencingumo taryba, dirbanti vidaus rinkos, kuri sudaro integracijos proceso branduolį, srityje, būtina turėtų būti Komisijos partnerė ES lygiu.

4.1.5 Labai svarbus ir dažnai lemiamas aspektas yra tas, kad valstybių narių vidaus administracinės procedūros nepatenka į sutarčių taikymo sritį. Nepaisant to, pagal EB sutarties 10 straipsnį ir precedentinę teisę nacionalinės valdžios institucijos privalo užtikrinti tinkamą teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą.

⁽¹⁶⁾ Tokia nuostata puikiai atitinka pastabas, dėstomas EESRK nuomonėse nuo 2000 m. dėl *acquis communautaire* ir reguliavimo sąlygų atnaujinimo, supaprastinimo ir patobulinimo.

Šiuo atžvilgiu EESRK pabrėžia bendrą ES valstybių narių atsakomybę ir, žinoma, jų bendrus įsipareigojimus.

4.1.6 Jau pernelyg ilgai buvo pabrėžiamas ES naujas reglamentavimas. EESRK sutinka su Komisija, kad ES, kurią sudaro 25 valstybės narės, daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama esamiems teisės aktams įgyvendinti ir vykdyti, o ne papildomam reglamentavimui kurti. Nauji Bendrijos teisės aktai nebūtų labai patraukli alternatyva, nes tam reikėtų didelių ir laiko, ir išteklių sąnaudų. Taip pat ir išimtinė priklausomybė nuo teisinių procedūrų, siekiant priversti valstybes nares pašalinti problemas, užims daug laiko ir išekvos negausius išteklius. Vietoj to reikia keisti pačią kultūrą taip, kad valstybės narės ir Komisija pereitų nuo naujų norminių aktų kūrimo prie teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo, taip užtikrindamos, kad suderinta ES teisė ir politika būtų visiškai įgyvendinta. Žinoma, tai nereiškia, kad ypatingas dėmesys teisės aktų įgyvendinimui ir vykdymui gali tapti pasiteisinimu dėl teisėkūros spragų tose srityse, kuriose nauji teisės aktai yra vis dar reikalingi.

4.1.7 Jau taikomos ir įgyvendinamos ES teisės peržiūra — žr. Danijos patirtį — padės gerinti teisėkūrą. Tai pavyzdys, kokia turi būti teisės aktų supaprastinimo, geresnio įgyvendinimo ir vykdymo tarpusavio sąveika.

4.1.8 Kalbant apie alternatyvas, t. y. savarankišką reguliavimą arba bendrą reguliavimą⁽¹⁷⁾, kiekvienu atveju turi būti atskirai analizuojama, kada jos pasiteisintų, kada ne. Nepaisant poreikio skatinti savarankiško reguliavimo ir bendro reguliavimo iniciatyvas, jų perspektyvumą privalo patikrinti konkretaus taikymo metu.

4.1.9 EESRK nuomone, taip pat yra akivaizdu, kad didėjantys teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo procesų skirtumai nacionaliniu lygiu turi būti sprendžiami ir šalinami nacionalinėms ir Bendrijos valdžios institucijoms glaudžiau bendradarbiaujant.

4.1.10 EESRK mano, kad toks intensyvesnis bendradarbiavimas taip pat padeda siekti tikslo išvengti perteklinių Bendrijos teisės aktų, kuriuos vargu ar būtų teisinga įgyvendinti, taikant nacionalines procedūras. Jos yra pernelyg lėtos ir sudėtingos, dažnai nacionalinės politikos tikslų jomis siekiama neproporcingomis priemonėmis.

4.2 Valstybės narės

4.2.1 EESRK mano, kad valstybėms narėms turėtų būti ir toliau palikta prerogatyva spręsti dėl jose taikomų teisės aktų įgyvendinimo metodų ir procedūrų. Šiuos metodus ir procedūras valstybės narės ir Komisija taip pat gali analizuoti, atlikdamos jų poveikio vertinimus.

⁽¹⁷⁾ „Dabartinė bendro reguliavimo ir saviregulavimo būklė bendrojoje rinkoje“, pranešėjas p. Vever, CESE 1182/2004.

4.2.2 EESRK nuomone, nesvarbu, kokius metodus ar procedūras valstybės narės pasirinktų ES teisei ar nacionaliniams įstatymams, kurie turi poveikio vidaus rinkos veikimui, įgyvendinti, pasiekti rezultatai turi būti panašūs visoje ES. Be to, šie rezultatai privalo faktiškai įgyvendinti ES pirminę ir antrinę teisę.

4.2.3 Kalbant apie valstybes nares, EESRK mano, kad būtina įtraukti ir regionų valdžios institucijas, turinčias autonominių įstatymų leidybos galių ir (arba) atsakingas už teisės aktų įgyvendinimą (pvz., žemes, provincijas, regionus).

4.2.4 EESRK mano, kad kitas bendradarbiavimo tarp ES institucijų ir nacionalinių valdžios institucijų įgyvendinant ES teisę ir politiką žingsnis yra nacionalinių administracinių gebėjimų taikyti politiką stiprinimas ir suderinimas — apie tai kai kurios valstybės narės dabar diskutuoja.

4.2.5 Administraciniai gebėjimai yra „visiems aktualus“ dalykas, ir valstybės narės privalo aiškiai parodyti, kad institucijų, atsakingų už įgyvendinimą ir vykdymą, gebėjimai yra aukšto lygio. EESRK, be kitų dalykų, tai reiškia glaudų bendradarbiavimą tarp derybininkų Briuselyje ir įstatymų leidybos institucijų nacionalinėse administracijose.

4.2.6 Vienas konkretus EESRK pastebėtas principas — tai nacionalinių reguliuojančių institucijų praktika tam tikrose srityse, pavyzdžiui, telekomunikacijų. Nacionalinės reguliuojančios institucijos tuo pat metu laikosi ir Europos taisyklių, ir nacionalinių priežiūros reikalavimų. Ši praktika taip pat turi būti analizuojama.

4.2.7 Valstybės narės turi būti skatinamos analizuoti vidaus taisykles ir procedūras (kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Danija, šiuo metu tai daro). Teisės aktų įgyvendinimo problemų dažnai kyla dėl to, kad nacionalinės taisyklės ir procedūros nėra pakankamai pritaikytos didelei Europos rinkai.

4.2.8 Specifinis būdas įgyvendinti ES teisę yra perteklinis ir atrankinis reglamentavimas. EESRK mano, kad galėtų būti nustatyta bendra taisyklė, pagal kurią valstybės narės, pranešdamos apie nacionalines įgyvendinimo priemones, Komisijai oficialiai pateiktų perkėlimo į nacionalinę teisę lenteles, patvirtinančias, kad šios priemonės visiškai atitinka Bendrijos teisę.

4.2.9 Gali būti tikslinga, kad valstybės narės pateiktų daugiau ir geresnės informacijos apie teises ir prievoles ir savo pačių administracijų viduje, ir plačiau visuomenei. Tinkamos informacijos trūkumas dažnai tampa nepakankamo reikalavimų laikymosi priežastimi. EESRK mano, jog galėtų būti svarstomos nacionalinės sankcijos už tai, kad piliečiai arba įmonės nesilaiko reikalavimų.

4.2.10 Šiuo metu konsultacijos dėl teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę ir taikymo, iš esmės, apsiriboja dvišaliais

santykiais tarp vyriausybių ir Komisijos. Reikalingi aktyvesni tarpusavio ryšiai ir lankstumas. Turėtų sustiprėti nacionalinių ekspertų grupėse jau vykstančių daugiašalių diskusijų dėl teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę ir jų įgyvendinimo poveikis. Būtinos visų atitinkamų valdžios institucijų visoje ES nuolatinės ir apgalvotos tarpusavio diskusijos apie pasiektus rezultatus bei valstybių narių patirtį bet kurioje politikos srityje. Pageidautini *ex-post* vertinimai.

4.2.11 Valstybėms narėms palaikant dvišalius santykius, turėtų būti svarstoma galimybė keistis pareigūnais, įgyvendinant sėkmingus „dvynių projektus“, nes jie labai padeda naujoms valstybėms narėms ir šalims kandidatėms.

4.2.12 Turi būti nuolat atliekamas direktyvų ir taikomos ES teisės *ex-post* vertinimas. Kadangi konsultacijos turi esminės svarbos teisėkūrai tobulinti, panašios procedūros turi būti numatytos *ex-post* vertinimo procesui⁽¹⁸⁾. Pirminės įstatymų leidybos institucijos neturėtų būti atsakingos už tokius vertinimus, kurių metu gali būti vertinama, ar bus reikalingos tam tikros taisyklės ateityje ir, ar jos aktualios.

4.2.13 EESRK mano, kad diskusijomis bus galima nustatinėti geriausios praktikos atvejus, kuriuos valdžios institucijos galėtų taikyti visoje ES. Kai teisiniai arba administraciniai skirtumai tarp valstybių narių neleidžia įgyvendinti geriausios nustatytos praktikos, nacionalinės valdžios institucijos turėtų parodyti, kaip jų pačių metodas arba procedūra padeda pasiekti panašaus rezultato kaip kitose valstybėse narėse, kuriose geriausia praktika yra taikoma. Vienas tokios geros praktikos, įgyvendinamos tam tikrose valstybėse narėse, pavyzdys būtų „pirmumo taisyklė“. Pagal ją, taikomą kaip esminis darbo principas, ES teisės aktų perkėlimas turi pirmumą prieš nacionalinio pobūdžio teisės aktų įgyvendinimą.

4.2.14 Nacionalinės valdžios institucijos paprastai būna atskaitingos vyriausybėms arba ministrams ir galiausiai parlamentui. Kadangi netinkamas ES teisės įgyvendinimas arba neįgyvendinimas taip pat neigiamai veikia kitų valstybių narių piliečių ir įmonių interesus, EESRK mano, kad ES gali tekti parengti naują abipusės atsakomybės koncepciją, skirtą analogiškomis kitų valstybių narių valdžios institucijoms.⁽¹⁹⁾

4.2.15 Valstybės narės valdžios institucijos privalo analogiškoms kitų valstybių narių institucijoms išaiškinti savo administracinę praktiką, formalius sprendimus bei kitus veiksmus, susijusius su ES teisės įgyvendinimu, kurie, analogiškų kitų valstybių narių institucijų nuomone, neleidžia vidaus rinkai sklandžiai veikti.

4.2.16 EESRK yra svarbu, kad valstybės narės reguliariai vertintų savo vykdomosios valdžios ir teisėsaugos institucijų gebėjimus, taip pat tai, kaip jų vidaus taisyklės, norminiai aktai ir administracinė praktika atitinka ES teisės reikalavimus.

⁽¹⁸⁾ Užpildytame EESRK klausimyne — žr. A priedėlį — pateikiami pavyzdžiai, kurie pabrėžia tokių *ex post* vertinimų poreikį.

⁽¹⁹⁾ Visai neseniai Jungtinės Karalystės vyriausybė sudarė atskaitomybės reguliavimo grupę. Kai kurie šios valdybos elementai gali būti naudingi ir ES lygum.

4.2.17 Vykstant tolesnei plėtrai, šalys kandidatės privalo perkelti visą Bendrijos *acquis*. EESRK pageidautų, kad jos turėtų pakankamai administracinių gebėjimų tinkamai jam įgyvendinti dar prieš įstodamos į ES.

4.2.18 EESRK mano, kad valstybės narės privalo būti pasirėngusios skirti daugiau žmogiškųjų ir finansinių išteklių, kad būtų rimtai skatinamas teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymas. Komitetas atkreipia dėmesį į akivaizdų neatitikimą tarp išteklių, skiriamų atviro koordinavimo metodui (pareigūnų, susirinkimų, dokumentų), ir sunkumų, susijusių su finansavimu ir žmogiškaisiais ištekliais, su kuriais susiduriama daugelyje valstybių narių, remiant toki svarbų tinklą kaip SOLVIT. Teigiama išimtis šiuo atžvilgiu yra, pavyzdžiui, Švedija.

4.2.19 Ypatingą dėmesį privalu sutelkti būtent į darbą teismų, kurie yra atsakingi už Bendrijos teisės aktų (reglamentų) aiškinimą ir tiesioginį taikymą bei teisės aktus, atsirandančius dėl jų perkėlimo į nacionalinę teisę (direktyvas). Siekiant suvienodinti šių aktų aiškinimą ir juos greitai taikyti konkrečiais atvejais, buvo susidurta su esminiais sunkumais. Todėl labai reikia, kad teisėjai ir advokatai dalyvautų su Bendrijos teise susijusiose mokymuose, ypač konkurencijos bei sveikatos ir vartotojų apsaugos srityse.

4.3 Komisija

4.3.1 EESRK mano, kad Komisija, be savo pastangų tinkamai gerinti teisėkūrą savo tarnybose, taip pat atlieka tam tikrą vaidmenį skatindama pasitikėjimą tarp teisėsaugos institucijų, remdama nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimo ryšius, sistemingą jų veiklos vertinimą ir nustatydamas bei skleidždamas geriausią praktiką. Ji gali prisidėti įgyvendindama konkrečias priemones, tokias kaip informacinės sistemos, kad palengvėtų kasdieninis administracinis pareigūnų tarpusavio bendradarbiavimas. Šiuo požiūriu Vidaus rinkos patariamasis komitetas suteikia Komisijai ir valstybėms narėms puikią galimybę. Tokia pati nuostata taikoma vidaus rinkos informacinei tarnybai, kurią Komisija planuoja įsteigti, kad būtų skatinamas valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimas.

4.3.2 Be pažeidimų prevencijos priemonių, kurias Komisija nurodė savo *Komunikate dėl geresnės Bendrijos teisės taikymo stebėsenos* ⁽²⁰⁾, EESRK manymu, taip pat svarbu plėtoti tolesnį nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimą. Komisija gali padėti patikslinti nacionalinę praktiką, net jei dėl jos nebuvo pradėtos formalios pažeidimų procedūros, padėdama spręsti problemas ir skatindama valstybės nareis keistis tarpusavyje geriausios praktikos taikymo pavyzdžiais.

4.3.3 EESRK rekomenduoja pasiūlyti Komisijai atlikti valstybių narių teisėsaugos struktūros auditus — tam gali būti pasiūlytas nešališkas partneris — ir reguliariai pranešti apie

teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą, pateikiant rezultatų vertinimus.

4.3.4 Turi būti skatinamos ES finansuojamos mokymo programos, paremtos studijomis valstybėse ir jų patirtimi, suburiantios ekspertus iš visos Europos. Per neseniai vykusius Komisijos remiamus kursus teisėjams konkurencijos tema pasiekta teigiamų rezultatų. Tokios mokymo programos žemesnės instancijos ir regioninių teismų teisėjams bei viešojo administravimo institucijoms privalo būti plėtojamos visose aktualiose srityse, nes reikalingų žinių vis dar trūksta. Dėmesys galėtų būti skiriamas ir ombudsmeno funkcijoms.

4.3.5 Komisija turėtų aktyviai ieškoti alternatyvų formalioms teisinėms priemonėms, kurios ieškovams dažnai būna pernelyg lėtos. 50 % pažeidimų procedūrų trunka ilgiau nei ketverius metus! Alternatyvos apima susirinkimus įvairiems klausimams spręsti ir tokias priemones kaip SOLVIT. Komisija galėtų svarstyti galimybę viešai skelbti susirinkimų, skirtų įvairiems klausimams spręsti, rezultatus.

4.3.6 Reikėtų nuolat rūpintis, kad būtų nustatyta tinkamiausia priemonė norimam politikos rezultatui pasiekti. Tam tikrais atvejais, siekdama patikimų rezultatų valstybėse narėse, Komisija galėtų svarstyti galimybę teikti pasiūlymus dėl reglamento, o ne dėl direktyvos. Apskritai Komisija turėtų atsižvelgti į problemas, kurių gali kilti dėl nacionalinių teisės aktų įgyvendinimo procedūrų įvairovės.

4.3.7 Komiteto nuomone, Komisija privalo įgyti reikalingos kompetencijos ir išteklių, kad tradiciškai galėtų prižiūrėti, kaip įgyvendinama ES teisė, ir atlikti savo naują funkciją — palengvinti geriausios praktikos nustatymo ir sklaidos galimybes. EESRK pritaria Komisijos ketinimams 2006 m. atlikti vidaus auditą, kad būtų įvertintos šios srities procedūros ir darbo metodai.

4.3.8 Komisija turėtų būti skatinama supaprastinti teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo priežiūrą. Tam Komisijai taip pat gali prireikti daugiau išteklių. Šiuo atžvilgiu būtina didesnė skirtingų GD požiūrių darna.

4.4 Geras valdymas ir visuomenė

4.4.1 EESRK nuomone, ataskaitos, konsultavimas ir teisės aktų įgyvendinimo bei vykdymo priežiūra neturi būti taikoma tik administracijoms ir pareigūnams. Europos Parlamentas, taip pat ir nacionaliniai parlamentai turėtų būti pasiryžę siekti tų pačių procesų. EESRK pritaria iniciatyvai, kurios pastaruoju metu ėmėsi Europos Parlamentas, įtraukti teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą į savo darbotvarkę. Ši iniciatyva iš tiesų padės atkreipti taip reikalingą politinį dėmesį į šį klausimą.

⁽²⁰⁾ COM(2002)725 final, 2002 12 11.

4.4.2 Įgyvendindama geresnio valdymo iniciatyvą, Komisija išpareigojo teikti plačias konsultacijas ⁽²¹⁾. To paties buvo tikimasi iš valstybių narių. Tam tikruose antriniuose teisės aktuose, pavyzdžiui, reglamentuose dėl konkurencijos arba direktyvose dėl telekomunikacijų, reikalaujama, kad nacionalinės valdžios institucijos konsultuotų suinteresuotas šalis prieš joms priimant bet kurias priemones. Kai kuriose valstybėse narėse susiklostė viešųjų apklausų kaip priemonės politikos formavimui ir vertinimui paremti tradicija. Dauguma valstybių narių atlieka tam tikros formos finansinio arba aplinkosauginio poveikio vertinimą. Poveikio vertinimas apima ir konsultavimo etapą, ir vertinimo komponentą. EESRK nuomone, tokios konsultacijos ir vertinimai, kuriais iš esmės nustatomi piliečių ir įmonių poreikiai ir politikos daromas poveikis jiems, didina politikos

supratimą, stiprina jos teisėtumą ir parengia pagrindą politikai tobulinti.

4.4.3 Dėl šių procesų sudėtingumo geras valdymas reiškia, kad visoje Europoje yra aiškinama, jog, nepaisydamos subsidiarumo ir konkrečių administracinių tradicijų, vyriausybės privalo vykdyti tai, ką yra sutarusios ES lygiu. Tai taip pat reiškia, kad labiausiai laukiama ne tik Komisijos ir valstybių narių, bet ir privataus sektoriaus indėlio, siekiant patobulinimų ir skatinant gerą praktiką.

4.4.4 EESRK nuomone, kai tik Komisija ir valstybės narės turės konkrečių idėjų dėl teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo — neatskiriamos geresnės teisėkūros dalies — pristatymo, bus reikalingas tinkamai subalansuotas viešumas.

2005 m. rugsėjo 28 d. Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽²¹⁾ Žr. COM(2002) 713 final, 2002 12 11.

PRIEDĖLIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės priedas

Tolesni pakeitimai, už kuriuos balsavo mažiausiai ketvirtadalis dalyvavusiųjų, buvo atmesti svarstymo metu:

1.2 punktas

Iš dalies pakeisti:

„ES pagrindas — teisės normos. Jos stiprina vidaus rinkos pamatą ir užkerta kelią diskriminacijai dėl produktų, įmonių kilmės ar piliečių tautybės. Veiksmingas ES teisės taikymas, griežtai laikantis dabartinių socialinių, vartotojų apsaugos ir aplinkosaugos normų, didina visuomenės pasitikėjimą Europos politika ir procesais, dėl to ES geriau atitinka piliečių ir įmonių interesus. Tačiau tam reikia laiku ir tinkamai perkelti ES teisę į nacionalinius teisės aktus.“

Paiškinimas

Tik sudarius pirmiau minėtas sąlygas bendra rinka didžiai gyventojų daliai galės užtikrinti laukiamus rezultatus. Referendumų (referendumai dėl Konstitucijos Europai Prancūzijoje ir Nyderlanduose) ir apklausų (Eurobarometras) rezultatai pastaruoju metu parodė, kad gyventojai aiškiai nori tokios politikos, kuri bendrai būtų skirta jiems.

Balsavimo rezultatai

Už: 43

Prieš: 45

Susilaikė: 7

2.1 punktas

Iš dalies pakeisti:

„2.1 Nors EB sutartyje yra numatyta įvairių suderinimo ir derinimo priemonių, skirtų bendrajai rinkai sukurti (⁽¹⁾), patirtis, įgyta 8-ajame dešimtmetyje ir 9-ojo dešimtmečio pradžioje, parodė, kad išsamus suderinimas yra lėtas, sunkus ir, tam tikrais atvejais, nereikalingas procesas. Tiesa, kai kuriais atvejais priemonės, paremtas abipusiu pripažinimu ir kontrole kilmės šalyje, yra lengviau suderinti ir įgyvendinti. Jos taip pat buvo veiksmingesnės užtikrinant didesnę prekybos ir investicijų laisvę, nesukuriant pernelyg didelės naštos dėl jų laikymosi. Norint taikyti visaapimančią kilmės šalies principą, pirmiausia būtina sukurti sąlygas, laikantis diferencijuoto metodo, teikiančio pirmenybę suderinimui su tam tikrų sektorių aukštomis darbuotojų, vartotojų ir aplinkos normomis. Tik taip bus galima įgyvendinti tinkamos kokybės bendrą rinką. Tai atitinka EESRK reikalavimą, pateiktą 2005 m. vasario mėn. priimtoje nuomonėje dėl paslaugų direktyvos (⁽²⁾). Tačiau taip pat reikia pažymėti, kad ES pasiekė naują etapą, kuriam būdingi didėjantys valdymo kultūros skirtumai. Dėl to gali būti vėl pageidaujama norminių aktų, kurie padėtų siekti konvergencijos ir skatintų gerą praktiką“

Paiškinimas

Dabartinėje nuomonėje nederėtų plačiai svarstyti nuostatų suderinimo, turint galvoje, kad po ilgų diskusijų dėl nuomonės dėl paslaugų direktyvos visgi, kaip pirmiau minėta, buvo susitarta. Šių diskusijų išvadų pateikimas nepagerins EESRK nuomonių suderinimo, tačiau turinio atžvilgiu tai papildo dokumente nagrinėjamą suderinimo temą.

(¹) EB sutarties 94-97 straipsniai.

(²) OL C 221, 2005 9 8.

Balsavimo rezultatai

Už: 44

Prieš: 48

Susilaikė: 9

Šis skyriaus nuomonės tekstas buvo atmestas kito pakeitimo naudai, tačiau už jį balsavo daugiau nei ketvirtadalis balsavusių Komiteto narių.

1.1 punktas

Iš dalies pakeisti 1.1 punktą:

„1.1 Gerai veikianti vidaus rinka, pasižyminti atitinkamomis socialinės, ypač darbuotojų, apsaugos, vartotojų apsaugos ir aplinkos normomis, sudaro Europos integracijos esmę. Ji įteisina integraciją, suteikdama piliečiams ir ~~įmonėms~~ daug naudos.“

Balsavimo rezultatai:

Už: 38

Prieš: 44

Susilaikė: 10

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Nutukimo Europoje — pilietinės visuomenės partnerių vaidmuo ir atsakomybė

(2006/C 24/14)

2005 m. vasario 18 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalies nuostatomis, nusprendė parengti nuomonę savo šiuo klausimu: *Nutukimas Europoje — pilietinės visuomenės partnerių vaidmuo ir atsakomybė*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Madi Sharma.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 28 d. posėdis), Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 83 nariams balsavus „už“, 4 „prieš“ ir 10 susilaikius.

1. Nutukimas — visuomenės atsakomybė

1.1 Labai liūdna, kad šiuo metu pasaulis susiduria su dviem pagrindinėmis mitybos problemomis: 600 milijonų žmonių badauja, nors tuo pačiu metu 310 milijonų žmonių yra nutukę.

1.2 Specialistai, apskritojo stalo diskusijų dalyviai ir žinomos tarptautinės organizacijos ruošia šūsnis dokumentų, apžvalgų ir pranešimų apie dietą, fizinį aktyvumą ir nutukimą, kuriuose nepateikė nei sprendimų, nei VEIKSMŲ, kaip sustabdyti šią visuomenę ir ekonomiką luošinančią ligą.

1.3 Prie suvartotos perteklinės maisto energijos pridėję menkas energijos sąnaudas gauname energijos perteklių, kuris kaupiasi kūno riebalų pavidalu. Tokiu būdu tunkama, ir šis reiškinys, kurį nulėmė daugelis ekonominių, socialinių ir psichologinių veiksnių, per pastaruosius dešimtmečius paspartėjo tiek, kad nutukimas tampa prioritetiniu sveikatos apsaugos klausimu.

1.4 Per paskutinius 30 metų nutukusių žmonių skaičius grėsmingai išaugo. 2000 m. Pasaulio sveikatos organizacija paskelbė nutukimą „didžiausia grėsme sveikatai, su kuria susiduria Vakarai“.

— **14 milijonų vaikų turi atsvorį, įskaitant 3 milijonus nutukusių. Per metus šis skaičius padidėja 400 000, o ši problema kamuoja beveik 1 iš 4 vaikų ES-25 mastu.**

— **10–20 % vaikų Šiaurės Europoje turi atsvorį, Pietų Europoje, Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje — 20–35 %.**

— **Daugelyje ES šalių daugiau nei pusė suaugusiųjų turi atsvorį, 20–30 % suaugusiųjų apibūdinami kaip nutukę.**

— Nutukimas vidutiniame amžiuje padidina silpnaprotystės riziką ateityje.

— **6 iš 7 svarbiausių rizikos veiksnių, turinčių įtakos anksčiau mirčiai, yra susiję su tuo, kaip mes valgome, geriam ir judame (likęs veiksnys — tabakas).**

— **2–7 % išsivysčiusios šalies bendrų sveikatos apsaugos išlaidų sudaro išlaidos dėl nutukimo.**

1.5 Dėl augančių nutukimo tendencijų ir jo neigiamų asmeninių ir socialinių padarinių šiuo metu reikia imtis daugelį disciplinų ir aspektų apimančio metodo, kuris reikalauja veiksmų, priklausančių nuo daugelio tautų, bendruomenių ir pavienių asmenų. Vyriausybės kartu su kitais suinteresuotais veikėjais atlieka pagrindinį vaidmenį kurdamos aplinką, suteikiančią galimybę ir skatinančią pavienius asmenis, šeimas ir bendruomenes priimti teigiamus, gyvenimo kokybę gerinančius sprendimus ir sveikai gyventi.

2. Įtakos veiksniai

Pagrindiniai dabartinės nutukimo epidemijos veiksniai tikriausiai yra sėdimosios veiklos rūšių daugėjimas, dažnesnis motorizuoto transporto naudojimas, fizinio aktyvumo mažėjimas, didesnis daug energijos teikiančių ir nesubalansuotos sudėties maisto produktų ir gėrimų vartojimas.

2.1 Bendrieji veiksniai

Kultūriniai ir elgesio modeliai, būdingi „į gerovę orientuotai civilizacijai“ yra svarbiausi veiksniai, lemiantys tokį staigų nutukimo padidėjimą, kuriam užkirsti kelią galima tik suderintais informacijos teikimo ir prevencijos veiksmais (nacionaliniu, vietos ir netgi asmeniniu lygiu), kurie pakeistų daugiausiai žalos darančius kultūrinius požiūrius ir elgesio normas, išvengiant klaidos, kurią sudarytų nutukimo problemos sprendimas pernelyg dažnai pasitelkiant mediciną.

2.2 Atsižvelgiant į pirmiau nurodytus veiksnis, pagrindinės veiklos sritys apimtų šiuos glaudžiai susijusius sektorius ir veiksmus, kuriuos būtų galima apibendrinti taip:

— **Socialinis sektorius:** švietimas mitybos klausimais (išsamiau analizuojant klausimą dėl maisto produktų bendros maistinės vertės, o ne tik jų kiekybinius aspektus) ir švietimas apie sveikesnę gyvenimą, ypač apie fizinius pratimus;

- **Švietimas:** pamokos apie maisto produktų vertę, nutukimo priežastis ir pasekmes, atgaivintas namų ūkio ekonomijos ir pilietinio elgesio mokymas, skirtas sveikesnės gyvensenos ugdymui ir didesniai fizinės veiklos, įskaitant ir poilsinę veiklą, vertinimui;
- **Pramonės sektorius:** etiško elgesio maisto pramonėje ugdymas, ypač rinkodaros ir reklamos žiniasklaidoje srityse, ir teisingą mitybą bei pakankamą fizinę veiklą skatinančių personalo politikų kūrimas;
- **Transporto sektorius:** priešinimasis pernelyg dažnam fizinei veiklai pakeičiančių transporto priemonių naudojimui ir distribucijos, ypač šviežių maisto produktų, sąnaudų nedidinančių politikų nustatymas;
- **Žiniasklaida:** užtikrinimas, kad reklama nenulemia pernelyg gausaus ir nesuderinto vartojimo, ir tėvų išpėjimas apie fizinių pavojų, grėšiantį jų vaikams dėl pernelyg ilgo ir dažno televizijos žiūrėjimo, video žaidimų ir interneto naudojimo;
- **Sveikatos apsauga:** aktyvios informacijos teikimo paslaugos visiems asmenims bei informavimo ir prevencijos kampanijų rengimas vietoj nesėkmingo gydymo, kuris pradamas per vėlai;
- **Politinis sektorius:** nuo nacionalinio iki vietos lygio atskaitingai vykdomos ir pakankamos investicijos į praktines iniciatyvas, skirtas visoms gyventojų grupėms, ir ypač toms grupėms, kurios yra labiausiai pažeidžiamos švietimo ir pajamų srityse.

3. Nebesivadovaukime „kaltinimo kultūra“

3.1 Dabartinio pramoninio pasaulio aplinka itin skatina tukti. Kai kurios priežastys yra akivaizdžios, daugiau ar mažiau suprantamos, tačiau daugumos jų visuomenė nelaiko kenksmingomis. Susirūpinimą kelia tai, kad trūksta išvalgumo ateities kartų labui — niekas nenori imtis iniciatyvos ar atsakomybės, o tik kaltina kitus.

3.2 Pagrindiniai nutukimo veiksniai yra didesnis produktų, kurie turi daug energijos, mažai maistinės vertės ir daug riebalų, cukraus ir druskos, vartojimas; mažesnė fizinė veikla namie, mokykloje, darbe, laisvalaikiu ir kelionėse. Rizikos ir poveikio sveikatai pokyčiai iš dalies susiję su ekonominių, demografinių ir socialinių pokyčių nacionaliniu ir pasauliniu lygiu intensyvumu įvairiais laikotarpiais.

3.3 Siekiant pakeisti mitybos įpročius, fizinės veiklos būdus ir skatinti sveiką gyvenseną prireiks kelių dešimtmečių daugelio viešųjų ir privačių suinteresuotų subjektų bendrų pastangų. Reikia keisti mentalitetą, didinti sąmoningumą ir gerinti švietimą, visais lygiais derinant veiksmingas priemones, teikiant psichologinę paramą, atidžiai stebint ir vertinant jų poveikį. Be to, asmenys turi imtis iniciatyvos ir atsakomybės už pokyčius.

3.4 EESRK mano, kad būtina vadovautis požiūriu „**įtraukti visus**“ į bendros kovos su šia problema strategiją, vadovaujantis politika „iš viršaus į apačią“ kartu su strategija „iš apačios į viršų“, imantis horizontalių ir vertikalų priemonių, kai kiekvienas išsipareigoja skirti laiko, lėšų ar panašiai prisidėti. Nors ir nelengva, tikslas yra sukurti aplinką, skatinančią sveiką, subalansuotą mitybą ir fizinių aktyvumą Europos mastu, nieko nekalbinant.

4. Nutukimo kontrolė

4.1 EESRK savo pasiūlymu prisidės prie nutukimo mažinimo Europoje propaguodamas svorio tikrinimo kampaniją — *nutukimo kontrolę*: bus daugiau informuojama apie sveikos gyvensenos naudą ir visų šalių atsakomybę užkirsti kelią nutukimui. Kampanija siekiama paskleisti žinią, apimančią dešimt aspektų ir įtraukiančią viešąjį ir privatų sektorius, pilietinę visuomenę ir piliečius, jei jie išsipareigos remti kampaniją. Tikslas — propaguoti sveikos gyvensenos įpročius, netrukdamt piliečio asmenims pasirinkimams.

4.2 Dešimt aspektų

- Tęsti ir tobulinti gyventojų švietimą;
- dirbti kartu, siekiant veiksmingo bendravimo ir iniciatyvų;
- užtikrinti, kad bus pasiektas kiekvienas Europos asmuo;
- siekti, kad kiekvienas prisiimtų atsakomybę ir išsaugotų paskatas;
- įtikinti asmenis ir organizacijas, kad jie gali daryti įtaką kitiems;
- pripažinti, kad visi veiksmai turi būti įtraukti į daugelį ES ir nacionalinės politikos kryptį;
- pripažinti, kad tai yra „kolektyvinė socialinė atsakomybė“;
- užtikrinti daugiasluksnį horizontalų ir vertikalų požiūrį visais lygiais;
- užtikrinti skaidrumą, nesavanaudiškumą ir pašalinti slaptus motyvus;
- skatinti supratimą, kad nutukimo padarinius sveikatai galima įveikti sveikai maitinantis ir sportuojant.

4.3 *Nutukimo kontrolės* kampanija, tiksliai apibrėžta politikų ir suinteresuotų subjektų, vadovaujama Sveikatos apsaugos generalinio direktorato, aiškiai parodytų Europos visuomenei poreikį sveikai valgyti ir daugiau sportuoti bei išreikštų visų šalių išsipareigojimą įtraukti kovą su nutukimu į formuojamą politiką ir praktiką. Visų atitinkamų organizacijų — nuo Europos Komisijos iki kiekvienos šeimos nario — gali būti prašoma prisijungti prie kampanijos, patikrinti savo veiklą ir pagalvoti, kaip ją pakeisti, kad būtų išvengta rizikos nutukti.

4.4 Ankstesnės kampanijos, pvz., „džerkšt-spragt“ — saugos diržai, tabako kontrolė, maitinimas krūtimi ir sportas be dopingo, pasirodė esančios paprastos, bet veiksmingos. Jas rėmė visi visuomenės sluoksniai. Visose buvo naudojama vykusi vartotojų švietimo, teisėkūros, politikos pokyčių ir Bendrijos programų sintezė.

5. Nutukimo kontrolės kampanija

Buvo sudaryta anketa, kurioje prašoma nurodyti kiekvieno asmeniškai pasirinkto laiko dalį, kurią galės skirti savo organizacijose arba kitose įstaigose Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinio direktorato darbui remti — propaguoti svorio tikrinimo idėją, *nutukimo kontrolės kampaniją*. (Anketa pridėjama prie nuomonės. Ją galima iš dalies keisti ir pritaikyti kiekvienai organizacijai.)

Tikslas — pasiekti numatytus rezultatus ir stebėti pažangą.

Trumpasis laikotarpis: užpildytos anketos rodo asmenų ir organizacijų išsipareigojimą ir norą žadinti sąmoningumą, šviesti ir informuoti kitus apie poreikį keisti gyvenimo būdą. Užduotį galima išmatuoti kampanijai skirto laiko arba išteklių kiekiu. Taip pat galima rinkti geriausios praktikos pavyzdžius.

Vidutinės trukmės laikotarpis: tikrieji veiksmai. Vykdomi išsipareigojimai ir „tikrinamas nutukimas“ organizacijose. Leidžiami ir platinami geriausios praktikos pavyzdžiai, surinkti per trumpąjį laikotarpį. Užduotis galima išmatuoti teigiama reakcija ir veiksmais, kurių imamasi pagal pirmines anketas, ir stebint ES programos pažangą.

Ilgasis laikotarpis: rengiama EESRK nuomonė-pranešimas kitoms ES institucijoms, kuriame įvertinama reali pažanga. Tai pagerina grįžtamąjį ryšį ir toliau išlaiko paskatas.

5.1 EESRK

5.1.1 EESRK yra įgaliotas dirbti su Komisija, Parlamentu ir Taryba, kad priartintų pilietinę visuomenę prie sprendimų priėmimo proceso. Turėdamas tokius įgaliojimus, EESRK kartu su kitais suinteresuotais subjektais gali inicijuoti veiksmingus pokyčius, o jo nariai gali savanoriškai propaguoti sveikesnę gyvenseną. EESRK narių buvo prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą ir rodyti pavyzdį tokiais siūlomais būdais:

— Darbdaviams reikėtų pagalvoti, kaip sveikiau organizuoti darbą, skatinti rinktis sveiką maistą, taikant nuoseklią mitybos politiką, įrengti sporto sales su sporto inventoriu. Mažesnės įmonės galėtų skatinti darbuotojus sveikiau

gyventi. Vertingas indėlis būtų darbas už įmonės ribų, ypač švietimo srityje. Jungtinių Tautų Tūkstantmečio deklaracijoje (2000 m. rugsėjo mėn.) pripažįstama, kad ekonominis augimas yra ribotas, jei žmonės nėra sveiki.

— Darbuotojų organizacijos galėtų perduoti panašią žinią savo nariams, pvz., suteikti darbuotojams galimybę į savo kasdieninę dienotvarkę įtraukti fizinę veiklą: pasivaikščiojimus arba važinėjimą dviračiu. Taip pat juos gali raginti perduoti patarimus savo šeimoms ir bendruomenėms kaip tęstinio švietimo proceso dalį.

— NVO, ypač vartotojų organizacijų, nariai galėtų skirti laiko ir padėti skleisti informaciją kitoms institucijoms ir bendruomenėms. Jaunimo ir šeimos organizacijos turi didelę reikšmę ir gali padėti skatinti rinktis subalansuotą mitybą ir sportą. Visi gali propaguoti sveiką mitybą, sveikos gyvenamosios pasirinkimą ir su tuo susijusius praktinius patarimus.

5.1.2 EESRK dirba visų 25 valstybių narių visuose pilietinės visuomenės lygiuose, todėl gali daryti žymų poveikį skleisdamas kampanijos informaciją ir nustatydamas standartus kitiems.

5.2 ES Komisija ir Parlamentas

Komisijos generalinių direktoratų ir Parlamento nariai bus prašomi užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą ir parodyti pavyzdį.

5.2.1 Reikia pasveikinti Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinį direktoratą už tai, kad pradės veikti įsteigta „Europos veiksmų programa, skirta nutukimo problemoms“. Tikimasi, kad programos nariai sukurs paprastą šūkį (kampanijos raginimą), kuris paplistų po visą Europą ir skatintų sveiką gyvenimo būdą. Vyriausybė, nevyriausybinės ir pilietinės organizacijos bei pramonės įmonės turėtų parengti ir perteikti nuoseklius, aiškius ir suprantamus raginimus. Jie turėtų būti skirtingų formų, atitikti vietos kultūrą, būti priimtini skirtingo amžiaus ir lyčių žmonėms ir skelbiami įvairiais kanalais. Ypač palanku daryti įtaką elgesiui mokyklose, darbo vietose, švietimo ir tikėjimo bendruomenėse per vietos lyderius ir žiniasklaidą.

5.2.2 Programos pirmininkas Robert Madelin pabrėžė, kad visi veiksmai turi būti integruoti į daugelį ES politikos krypčių, kad juos lydėtų sėkmė. Pasauliniuose pranešimuose teigiama, kad tai yra ilgalaikis darbas, kuris turi turėti trumpalaikes, vidutinio laikotarpio ir ilgalaikes tvarias ir veiksmingas strategijas bei numatytus veiksmus ir įtraukti daugelį sektorių, sričių ir veiksmų. Vadinasi, turi būti tariamasi su labiausiai nukentėjusiais subjektais — šeimomis, tėvais ir vaikais.

5.2.3 Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinis direktoratas rengia programą dialogui su kitų Komisijos politikos sričių pareigūnais iš Žemės ūkio, Įmonių, Švietimo, Mokslinių tyrimų ir Transporto generalinių direktoratų. Labai svarbu, kad visos suinteresuotos šalys būtų įtrauktos nuo strategijos pradžios. O kai strategija parengta, reikia atlikti konsultacinį poveikio vertinimą siekiant užtikrinti, kad nebūtų apkaltintos ir nepatirtų neigiamo poveikio konkrečios institucijos, bet būtų pateikti aiškūs pasiūlymai ir visi įtraukti.

5.2.4 Nacionalinių institucijų, privataus sektoriaus ir nevyriausybinų organizacijų iniciatyvų poveikį Bendrijos lygmeniu galima sustiprinti reklamos priemonėmis, remiantis subsidiarumo ir papildomumo principais. Be nacionalinių biudžetų, turėtų būti įvardyti kiti įvairūs finansavimo šaltiniai, padėsiantys įgyvendinant strategiją ir *Nutukimo kontrolės* kampaniją.

5.2.5 Siekdamas parengti pagrindines strategijas kartu su nacionalinėmis vyriausybėmis, Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas, ypač Sporto skyrius, turės prašyti papildomų lėšų. Tačiau turi būti pripažįstama, kad ne visada reikia finansinių išteklių norint paskatinti fizinį aktyvumą, t. Y. Mokykloms ne visada reikia naujos sporto salės įrangos, o daugelis sportininkų ieško darbo ir galėtų būti skatinami dirbti švietimo srityje. Įstaigos, atsakingos už sporto propagavimą, gali įtikinti žymius sportininkus skleisti teigiamas žinias.

5.2.6 Švietimo ir kultūros generalinis direktoratas atliks išsamų jaunimo fizinio aktyvumo tyrimą. Tačiau taip pat turėtų būti atliktas ir suaugusiųjų poilsio veiklos tyrimas. Reikia apsvarstyti, kaip įtraukti šeimą, pvz., savaitgaliais sportuojantys tėvai galėtų kartu pasiimti vaikus ir skatinti juos sportuoti, praleisti laiką kartu ir keisti kultūros tendencijas.

5.2.7 Žemės ūkio generalinis direktoratas turi skatinimo biudžetą, kurį būtų galima panaudoti kaip investiciją skatinant vartoti šviežius vaisius ir daržoves. Tai galėtų būti jo įnašas įgyvendinant *Nutukimo kontrolės* kampaniją, panašiai kaip ir ankstesnė pagalba nacionalinėms institucijoms rengiant vietines skatinimo kampanijas, skirtas maistingiems žemės ūkio produktams propaguoti.

5.2.8 Taip pat reikėtų apsvarstyti tarptautinių partnerių vaidmenį, siekiant šių tikslų. Reikia koordinuoti Jungtinių Tautų sistemos organizacijų, tarpvyriausybinių įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, profesinių asociacijų, mokslinių tyrimų institutų ir privataus sektoriaus subjektų darbą.

5.3 Valstybės narės

Visų vyriausybų skyrių visoje Europoje bus prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą ir parodyti pavyzdį. Skyrių taip pat gali būti teiraujama, ar jie galėtų skirti lėšų kampanijai remti.

Svarbiausia, kad vyriausybės laikytųsi bendro požiūrio svarstydamos ekonominius, socialinius ir aplinkos veiksnius.

5.3.1 Visi partneriai, ypač vyriausybės, turi tuo pačiu metu svarstyti keletą klausimų, tarp jų: visi mitybos, maisto kokybės (sveiko maisto pasiūla, galimybė įsigyti, prieinamumas) ir saugos aspektai, susiję su dieta. Darbe, namie ir mokyklose turi būti skatinama fizinė veikla, į tai turi būti atsižvelgiama planuojant miestus, transportą, saugumą, ji turi būti prieinama laisvalaikio. Vyriausybių kovos su nutukimu prioritetai bus nustatomi pagal nacionalines aplinkybes kaip *Nutukimo kontrolės* kampanijos dalis. Esama daug skirtumų skirtingose šalyse ir tarp jų, todėl regioninės įstaigos turėtų bendradarbiauti kurdamas regionines strategijas.

5.3.2 Parama turėtų būti teikiama pasiūlant tinkamą infrastruktūrą, įgyvendinimo programas, deramą finansavimą, stebėseną ir vertinimą bei nuolatinius tyrimus. Strategijos turi būti pagrįstos geriausiais esamais moksliniais tyrimais ir įrodymais, į jas turi būti įtraukiama politika, veiksmai ir numatomi laiko limitai.

5.3.3 Prioritetas turėtų būti teikiamas veiklai, darančiai teigiamą poveikį skurdžiausioms gyventojų bendruomenėms. Tam paprastai reikia veiksmų Bendrijos mastu, tvirtos vyriausybių paramos ir priežiūros.

5.3.4 Kaip ir „Europos programos“ atveju, nacionalinės vyriausybės turi sukurti komunikacijos kanalus ir organizuoti „apskritojo stalo“ diskusijas kovai su nutukimu aptarti, įtraukti ministerijas ir institucijas, atsakingas už maisto, žemės ūkio, jaunimo, poilsio, sporto, švietimo, prekybos ir pramonės, finansų, transporto, žiniasklaidos ir komunikacijų, socialinių reikalų, aplinkos ir miestų planavimo politiką. Galėtų būti organizuojami „tėvų“ ir jaunimo apskritieji stalai, kad dalyvautų labiausiai nukentėję asmenys. Turi būti bendradarbiaujama ir atsižvelgiama į visus suinteresuotus subjektus be jokių slaptų siekių. Tarptautinė nutukimo darbo grupė yra moksliniais tyrimais pagrįstas intelekto centras, atliekantis katalizatoriaus vaidmenį ir teikiantis reikiamus duomenis tokioms diskusijoms. Šie komunikacijos kanalai turi būti išplėsti, kad apimtų viešąjį ir privatų sektorius. NETURI būti švaistomi ištekliams administracinėms išlaidoms didinti arba jau esamoms įstaigoms dubliuoti.

5.3.5 Vyriausybės turi apsvarstyti veiksmus, kaip vartotojams bus teikiama paprasta ir esminė informacija, leidžianti jiems lengvai pasirinkti; kaip užtikrinti, kad būtų prieinamos deramos sveikatos propagavimo ir švietimo programos. Vartotojams skleidžiama informacija turi atitikti jų raštingumo lygį ir vietos kultūrą, įveikti komunikacijos kliūtis ir būti suprantama visiems gyventojų segmentams.

5.3.6 Vyriausybės, laikydamosi subsidiarumo principo ir bendradarbiaudamos su kitais suinteresuotais subjektais, kuria aplinką, teikiančią galimybę ir skatinančią asmenis, šeimas ir bendruomenes priimti teigiamus, gyvenimo kokybę gerinančius sprendimus ir pasirinkti sveiką gyvenimą.

5.4 Švietimas

Visų švietimo įstaigų darbuotojų bus prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą. Švietimo skyrių taip pat gali būti teiraujama, ar jie galėtų skirti lėšų kampanijai remti jiems priklausančiose, visą švietimo sistemą apimančiose įstaigose.

5.4.1 Norint užkirsti kelią nutukimui ir jį kontroliuoti, labai svarbi yra viso gyvenimo perspektyva. Paprastą *Nutukimo kontrolės sąrašą* gali suprasti ir mažamečiai, ir suaugę. Šis metodas prasideda kartu su motinos sveikata ir maitinimusi prieš gimdymą, gimdymo rezultatais, maitinimu krūtimi ir vaiko bei jaunuolio sveikata; jis pasiekia vaikus mokyklose, suaugusius asmenis darbe ir kitur bei vyresnio amžiaus žmones ir skatina sveikesnį gyvenimo būdą nuo jaunystės iki senatvės.

5.4.2 Žinios apie sveikatą turi būti įtrauktos į suaugusiųjų švietimo programas. Tokios programos sveikatos profesionalams ir paslaugų teikėjams suteikia galimybę gilinti žinias apie mitybą ir fizinį aktyvumą, pasiekti socialiai atskirtas visuomenės grupes. Taip pat galima šviesti vartotojus apie žiniasklaidos priemones, padėti jiems suprasti etiketes ir reklamas, teikti praktinius patarimus apie maisto ruošimą.

5.4.3 Mokyklos daro įtaką daugumos vaikų gyvenimui. Jos turėtų saugoti vaikų sveikatą, teikti informaciją ir skatinti ją domėtis, lavinti skonį ir skatinti sveiką gyvenimo būdą. Mokyklose mokiniams turi būti numatytas minimalus kasdieninis fizinis lavinimas (bent 2 valandos per savaitę), mokytojai turi šviesti apie subalansuotą mitybą ir turėti reikiamas priemones bei įrangą. Mokyklos turi pripažinti, kad, esant net ir ribotam biudžetui, galima imtis veiksnių su turimomis priemonėmis.

Reikia atidžiai stebėti išlaidas sporto priemonėms siekiant užtikrinti, kad veikla būtų naudinga ir mergaitėms, ir berniukams, nes nutukusių mergaičių skaičius auga greičiau nei berniukų.

5.4.4 Vyriausybės raginamos priimti politiką, remiančią subalansuotą mitybą mokyklose ir ribojančią daug druskos, cukraus ir riebalų turinčių produktų prieinamumą. Mokyklos kartu su tėvais ir atsakingomis institucijomis turėtų apsvaistinti galimybę siūlyti mokyklinių pietų tiekimo sutartis vietiniams maisto augintojams, siekdamas užtikrinti sveikų maisto produktų vietos rinką. Pasikonsultavus su personalu, mokiniais, tėvais ir atitinkamomis institucijomis, reikėtų priimti nuoseklią maisto ir mitybos politiką.

5.4.5 Kai mokyklose skatinama verslo veikla, tai neturėtų būti saldumynų parduotuvės, kur daugiausia parduodama traškučių ir konditerijos gaminių. Sveiki maisto produktai gali būti siūlomi kaip pakaitiniai patiekalai.

5.4.6. Reikia ypač atsižvelgti į vyresnius žmones, nes šešiasdešimtmečiai ir vyresni asmenys yra ypač nutukę. Be to, jie turi daugybę informacijos ir patirties apie tradicinę mitybą ir maisto ruošimo būdus, todėl gali padėti lavinti savo šeimos narius.

5.5 Sveikatos paslaugos

Visų sveikatos apsaugos įstaigų darbuotojų bus prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą. Skyrių taip pat gali būti teiraujama, ar jie galėtų skirti lėšų kampanijai remti jiems priklausančiose įstaigose (pvz., klinikose, ligoninėse, personalo valgyklose, pacientų grupėse).

5.5.1 Vyriausybės vaidmuo yra labai svarbus siekiant ilgalaikių visuomenės sveikatos pokyčių. Inicijuojant ir rengiant nutukimo mažinimo strategiją kaip platesnių, išsamių ir koordinuotų visuomenės sveikatos apsaugos pastangų dalį svarbiausias yra vyriausybių vaidmuo. Reikia teikti paprastą ir tiesioginę informaciją apie tai, kokios ir kiek fizinės veiklos užtenka, kad būtų jaučiama akivaizdi nauda sveikatai. Šiame informavimo procese taip pat turi aktyviai dalyvauti vietos ir regionų valdžios institucijos.

5.5.2 Įprastose sutartyse su sveikatos apsaugos personalu turėtų būti numatyti praktiniai patarimai pacientams apie sveikos mitybos ir didesnio fizinio aktyvumo naudą, įskaitant *Nutukimo kontrolinį sąrašą* kaip paramą pradedantiems sveikai gyventi ir besilaikantiems tokios gyvenimo pacientams. Vyriausybės turėtų apsvaistinti paskatas teikti prevencines paslaugas ir įvardyti esamų klinikinių paslaugų galimybes, įskaitant geresnę finansinę struktūrą sveikatos priežiūros, ypač pirminės, specialistams ir kitoms tarnyboms (pvz., socialinėms ir farmacinėms) remti bei suteikti joms galimybę daugiau laiko skirti prevencijai. Tai galėtų būti paprastas, aktyvus šūkis, pvz., „Daugiau vaikščiokime, mažiau valgykime!“.

5.5.3 Paramos ir informavimo priemonės pirmiausia turėtų būti skirtos tėvams. Juos reikia konsultuoti apie teisingą ir geriausią mitybos parinkimą jauniausiai amžiaus grupei (kūdikiams ir mažiems vaikams). Dabar esama patikimų mokslinių įrodymų, kad krūtimi maitinti kūdikiai vėliau būna mažiau nutukę nei maitinti mišiniiais, taigi prevencija turi prasidėti nuo tinkamo kūdikių maitinimo propagavimo.

5.5.4 Paramos ir informavimo priemonės taip pat turėtų būti skirtos pagyvenusiems žmonėms, ypač vienišiams, gyvenantiems skurde ar benamiams, siekiant išvengti labai dažnai pasitaikančio nesveiko maitinimosi, kurį sukelia gyvenimas tokiomis sąlygomis.

5.6 Vietos valdžia

Nutukimo kontrolės anketa būtų pildoma kiekvienoje regioninės ir vietos valdžios įstaigoje: jos siūlytų veiksmus kovai su nutukimu ir konkrečią pagalbą *Nutukimo kampanijai*. Biurų ir skyrių gali būti teiraujamasi, ar jie turi lėšų kampanijai remti.

5.6.1 Vietos institucijos turėtų skatinti kurti konsultacines įvairių sektorių ir sričių specialistų tarybas, įskaitant techninius specialistus ir vyriausybės agentūrų atstovus. Jos turi turėti nepriklausomus pirmininkus, užtikrinančius, kad moksliniai įrodymai bus aiškinami be interesų konflikto.

5.6.2 Nacionalinė, regioninė ir vietos valdžia turi rūpintis užtikrinti, kad vaikščiojimas, važinėjimas dviračiu ir kitos fizinės veiklos formos būtų prieinamos ir saugios; transporto politikoje turi būti numatyta nemotorizuota transporto rūšis; darbo ir darbo vietos politika turi skatinti fizinį aktyvumą; sporto ir laisvalaikio srityje turi būti įkūnyta koncepcija „sportas visiems“.

5.7 Pramonė

Pramonė — čia darbdaviai ir darbuotojai, dirbantys kartu vieni kitą naudai.

Daugelio pramonės šakų darbdavių ir darbuotojų bus prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą ir paremti *Nutukimo kontrolės* kampaniją. Įmonių ir profsąjungų taip pat gali būti teiraujamasi, ar jos galėtų skirti išteklių ar lėšų *Nutukimo kontrolės* kampanijai remti ir taip įgyvendinti įmonių socialinę atsakomybę.

5.7.1 Privatus sektorius gali būti svarbus veiksnys, ypač todėl, kad daugelis įmonių veikia pasaulio mastu ir savo filialuose gali taikyti politiką visais lygiais. Įmonių socialinę atsakomybę turėtų įgyvendinti daugelis partnerių, dirbdami su vietos mokyklomis ir remdami švietimo strategiją, teikiančią žinių apie sveiką mitybą ar didinančią fizinį aktyvumą. Tačiau pirmiausia reiktų konsultuotis, kad būtų galima aptarti galimus interesų konfliktus.

5.7.2 Maisto pramonė, mažmenininkai, viešojo maitinimo bendrovės, sporto prekių gamintojai, reklamos ir laisvalaikio įmonės, draudimo ir bankų grupės, farmacijos įmonės ir žiniasklaida — visi turi atlikti svarbų atsakingų darbdavių ir sveiko gyvenimo būdo propaguotojų vaidmenį. Visi gali tapti vyriausybių ir nevyriausybinių organizacijų partneriais teikdami

teigiamą ir nuoseklią informaciją, kuria siekiama palengvinti ir sujungti pastangas skatinti sveiką gyvenimo būdą.

5.8 Maisto pramonė

5.8.1 Maisto gamintojai praityje aktyviai dirbo kurdami paskatas mažinti riebalų, cukraus ir druskos kiekį maisto produktuose, mažinti porcijas ir didinti naujų, sveikų ir maistingų produktų pasiūlą.

5.8.2 Pramonė žino, kad maisto reklama veikia pasirinkimą ir daro įtaką mitybos įpročiams; todėl turi užtikrinti, kad reklamoje nebūtų išnaudojamas vaikų nepatyrimas ar patiklumas. Vyriausybės turėtų dirbti su vartotojų grupėmis ir privačiu sektoriumi, rengdamos deramus metodus įvairiems sektoriams, skirtus derinti maisto vaikams pateikimą į rinką, apimančius rėmimą, propagavimą ir reklamą. Kartu turėtų būti parengtas susitarimas dėl socialiai atsakingos praktikos, kuriuo nebūtų ribojama pasirinkimo laisvė, bet pripažįstama, kad vaikai negali suvokti maistinės vertės.

5.8.3 Neturėtų būti skatinami dabartiniai planai aptarti greitas ir supaprastintas priemones, kaip antai „šviesoforo“ indikatoriai ant maisto pakuočių. Prieš įgyvendinant rekomendacijas, turi būti konsultuojamasi su maisto pramonės įmonėmis ir vartotojais. Šias pastangas papildytų žinios apie žiniasklaidos priemones, įskaitant informaciją apie maisto etiketes ir reklamą, teikiamą pardavimo vietose, mokyklose ir suaugusiųjų švietimo organizacijose.

5.8.4 Vartotojai reikalauja tikslios, standartizuotos ir suprantamos informacijos apie maisto sudėtį, kad galėtų rinktis sveiką maistą. Vyriausybės gali reikalauti pateikti informaciją apie pagrindinius maistinius aspektus, kaip siūloma „Maisto produktų ženklavimo gairėse“.

5.8.5 Vartotojams vis labiau domintis sveikata ir didesni dėmesį skiriant maisto produktų maistinei vertei, gamintojai dažniau naudoja su sveikata susijusią informaciją. Tokia informacija apie naudą ar riziką neturi klaidinti visuomenės.

5.8.6 Rekomendacijos maisto pramonei, kurias remia pilietinės visuomenės organizacijos, be kita ko, yra šios:

- skatinti sveiką gyvenimo būdą pagal Europos gaires ir bendrus pasaulinės strategijos tikslus;
- riboti sočiųjų riebalų, transriebalų rūgščių, laisvojo cukraus ir druskos kiekį produktuose;
- toliau kurti ir siūlyti prieinamus, sveikus ir maistingus produktus vartotojams;
- suteikti vartotojams tinkamą ir suprantamą informaciją apie produktą ir maistingumą;

- vykdyti atsakingą rinkodarą, remiančią **Nutukimo kontrolę**, kai reklamuojami ir į rinką pateikiami daug druskos, cukraus ir sočiųjų riebalų turintys produktai, ypač kai jie skirti vaikams;
- leisti paprastas, nuoseklias maisto ženklavimo etiketes ir įrodymais pagrįstus teiginius apie sveikatą, padedančius vartotojams informuotai rinktis sveiką maistą.
- teikti informaciją apie maisto sudėtį nacionalinėms institucijoms;
- padėti kurti ir įgyvendinti sveikos mitybos ir fizinio aktyvumo programas.

5.9 Žemės ūkis

5.9.1 Nacionalinė maisto ir žemės ūkio politika turi atitikti visuomenės sveikatos apsaugą ir skatinimą sveikai gyventi. Reikia apsvarstyti politiką, leidžiančią patvirtinti sveikos mitybos dietą, apimančią maisto saugą ir tvarų maisto patikimumą.

5.9.2 Kainos daro įtaką vartojimo alternatyvoms. Valstybė gali veikti kainas mokesčiais, subsidijomis ar tiesiogiai reguliuoti kainas ir taip skatinti vartoti sveikatai naudingus maisto produktus.

5.10 Žiniasklaida

5.10.1 Žiniasklaidos pramonė turi didžiausią įtaką, nes išskverbia į kasdieninį gyvenimą, dažnai per pasąmonę. Visų žiniasklaidos kanalų išpareigojimas sujungti jėgas bendroje Europos kampanijoje ir paprastai bei nuosekliai reklamuoti ją savo auditorijoms tam tikrą laikotarpį užtikrintų, kad kampanijos informacija tikriausiai pasiektų **kiekvieną** Europos gyventoją.

5.10.2 Visuomenėje, kurioje išžymybės garbinamos kaip idealai, įskaitant olimpinis čempionus, galima nuveikti kur kas daugiau, jei jie būtų įtraukti ir skleistų informaciją apie kampaniją.

5.10.3 Naujoji žiniasklaida, įskaitant kompiuterinius žaidimus ir internetą, daro esminę įtaką jaunajai auditorijai, kadangi tokie užsiėmimai tiesiogiai susiję su svorio augimu.

5.10.4 Produkto pateikimas ir reklamos kampanijos, susijusios su filmais, taip pat turi būti atidžiai apsvarstytos, nes reikia žinoti, kokiai auditorijai jos skiriamos. Tai ypač svarbu, kai žiūrovai yra vaikai.

5.11 Visuomenė

5.11.1 NVO ir pilietinių visuomenės organizacijų bus prašoma užpildyti **Nutukimo kontrolės** anketą. Organizacijų

gali būti teiraujamasi, ar jos galėtų skirti išteklių, įskaitant išteklius natūra, kampanijai remti jiems priklausančiose organizacijose ir tarp narių. Šių organizacijų vertingas darbas bendruomenės lygiu labai pripažįstamas ir yra svarbus bet kokios iniciatyvos sėkmei.

5.11.2 Daug žmonių mano, kad kova su nutukimu yra asmeninis jų reikalas. Iš dalies jie teisūs, bet kartu tai — ir visuomenės reikalas, ypač plačiosios visuomenės ir bendruomenių. Pilietinė visuomenė ir NVO turi atlikti svarbią funkciją, motyvuodamos aktyvų požiūrį ir bendrais svarstymais bei vietos iniciatyvomis skatindamos veiklą. Tokios iniciatyvos gali būti leidimas mokykloms naudotis sporto asociacijų priemonėmis; vietos žiniasklaida, reklamuojanti vietines kampanijas; vietos gamintojai, dirbantys su vietos institucijomis ir teikiantys paramą švietimui; vietiniai ūkininkai, teikiantys šviežius gaminius mokykloms. Jų tikslas gali būti užtikrinti, kad būtų prieinamas sveikas, tinkamas ir tvarus maistas už prieinamą kainą.

5.11.3 NVO gali veiksmingai remti šią strategiją, bendradarbiaudamos su nacionaliniais ir tarptautiniais partneriais, ypač:

- mobilizuodamos visuomenę ir skatindamos kasdieninį sveiką gyvenimo būdą;
- remdamos informacijos apie nutukimo prevenciją sklaidą, t. Y. Reklamuodamos subalansuotas, sveikas dietas ir fizinę veiklą;
- kurdamos sistemas ir veiklias grupes sveiko maisto prieinamumui ir fizinės veiklos galimybėms, sveikatai naudingoms programoms ir švietimo kampanijoms propaguoti;
- organizuodamos kampanijas ir renginius, skatinančius veikti;
- pabrėždamos vyriausybės vaidmenį propaguojant sveiką gyvenimo būdą, stebint pažangą ir dirbant su kitais suinteresuotais subjektais, pvz., privataus sektoriaus subjektais;
- aktyviai prisidedamos prie ES **Nutukimo kontrolės** kampanijos įgyvendinimo;
- padėdamos įgyvendinti žinias ir panaudoti duomenis;
- propaguodamos idealus ir geriausią praktiką, ypač šeimų ir tėvų. Labai svarbu, kad idealai būtų siejami su gera sveikata, o ne kūno įvaizdžiu.

5.11.4 Fizinės veiklos ir mitybos ypatumai skiriasi priklausomai nuo lyties, kultūros ir amžiaus. Sprendimus dėl maisto ir maistingumo dažniausiai priima moterys; o juos lemia kultūra ir tradicinė mityba. Todėl nacionalinėse strategijose ir veiksmų planuose turi būti atsižvelgiama į šiuos skirtumus.

6. Ateitis be veiksmų

6.1 Žmogiškoji kaina

6.1.1 Vaikų nutukimas yra viena iš didžiausių visuomenės sveikatos problemų, su kuria susiduria ne tik išsivystęs pasaulis, bet vis dažniau ir besivystančios šalys. Daugėja nutukusių vaikų visose amžiaus grupėse.

6.1.2 Nutukę vaikai kenčia dėl daugybės negalavimų: kai kurie iš jų yra akivaizdūs, o kiti tik išpėja apie būsimas ligas. Nors pirminė prevencija yra pati veiksmingiausia strategija epidemijai pažaboti, reikia gydyti ir jau nutukusius vaikus siekiant pagerinti jų dabartinę ir ilgalaikę sveikatos būklę.

6.1.3 Jaunimo nutukimas susijęs su daugybe psichosocialinių ir medicininių komplikacijų. Dažniausios pasekmės yra susijusios su psichosocialine disfunkcija ir socialine izoliacija. Atran-
kinių grupių tyrimai rodo atvirkštinių ryšių tarp svorio ir savi-
garbos bei kūno įvaizdžio, ypač tarp paauglių. Mergaičių baimė
priaugti svorio susijusi su nepasitenkinimu savo kūnu, noru
būti lieknom ir bulimija.

6.1.4 Pavojingiausia liga yra antros grupės diabetas, kuri sukelia apytakos sutrikimus, žmogus apanka, nustoja veikę inkstai. Kai kurios vėžio rūšys (ypač krūties vėžys), širdies ir kraujagyslių sutrikimai, įskaitant hipertenziją, kvėpavimo sutri-
kimai, įskaitant miego apnėją, kepenų ligos, depresija, sąnarių ir odos problemos — visa tai išsivysto dėl nutukimo.

6.1.5 Kai kurių antsvorio pasekmių sveikatai galima išvengti numetus svorio.

6.2 Finansinė kaina

6.2.1 Nutukimas yra didelė ekonominė našta ir taip apkrautoms sveikatos apsaugos sistemoms, jis sudaro didelę visuomenės išlaidų dalį. Sveikata yra pagrindinis vystymosi veiksnys ir ekonominio augimo sąlyga. Jungtinės Karalystės nacionalinis audito biuras apskaičiavo, kad per metus tiesioginės išlaidos sveikatai sudaro apie 500 milijonus svarų sterlingų ir dar 2 milijardus svarų sterlingų papildomų išlaidų, kurias patiria ekonomika.

6.2.2 Nutukimas paplitęs visose socialinėse klasėse, bet ypač būdingas socialiai remtinoms grupėms, kurias nuo saugių gatvių ir parkų skiria dideli atstumai, kurios maitinasi pigiausiais produktais, o juose dažnai būna daugiausia riebalų ir cukraus.

6.2.3 Išsivysčiusiose visuomenėse moterys, turėjusios antsvorio vėlyvoje paauglystėje ir jaunystėje, dažniau turi mažesnes pajamas ir dažniau yra netekėjusios. Be to, nutukę asmenys patiria socialinį atstūmimą ir diskriminaciją darbe.

6.2.4 Aktyvūs veiksmai ir švietimas dabar gali užtikrinti, kad ateityje bus galima sumažinti finansines išlaidas ir investuoti jas į tvarų Europos vystymąsi.

6.3 Socialinės atsakomybės siekimas

Kovos su nutukimu priemonės didina visuomenės dalį, kuri prisiima atsakomybę deramai atsižvelgdama į asmens laisvę. Pavyzdžiui:

6.3.1 Politiniu lygiu

— ES Komisija ir valstybių narių vyriausybės dvišalėmis bendravimo strategijomis, atsakingomis investicijomis arba veiksmų iniciatyvomis kovoja su nutukimu.

— Švietimo sistemos propaguoja sveiką gyvenimo būdą.

— Sveikatos tarnybos skiria išteklių gerai sveikatai propaguoti.

— Planavimo institucijos propaguoja dviračių takus, parkus ir sporto vietas.

6.3.2 Pramonė

— Maisto pramonė vadovaujasi vartotojų prieinamų ir maistingų maisto produktų poreikiu.

— Mažmeninės įmonės užtikrina, kad geras maistas būtų prieinamas visiems, net ir skurdžioms bendruomenėms.

— Žemės ūkis gausiai tiekia prieinamus šviežius ir sveikus produktus.

— Transporto pramonė skatina rečiau naudoti automobilius, saugiai vaikščioti ir važinėti dviračiu.

— Žiniasklaidos kultūra skatina atsisakyti pasyvaus vartojimo ir propaguoja fizinę veiklą.

6.3.3 Visuomenė

— Šeimų kultūra — kai namie galima gaminti maistą ir bendrai valgyti, taip pat sveikesnis maistas mokyklose, ligoninėse, socialinių tarnybų ir įstaigų valgyklose.

— Vartojimas tampa tvarus, taupomi gamtiniai išteklių ir propaguojama fizinė veikla.

- Miestų rajonai tampa saugesni, mažėja nusikalstamumas, o eismo srautas kontroliuojamas.
- Didesnė lygybė ir socialinė sanglauda užtikrina, kad kiekviena šeima turėtų galimybę įsigyti sveiko maisto ir saugių laisvalaikio pramogų.
- Parama tėvams ir globėjams užtikrina, kad jie galėtų pasirinkti sveikas alternatyvas sau ir savo vaikams.

6.3.4 Vyriausybės renka gyventojai. Gyventojai asmeniškai, grupėmis ar per organizacijas daro didžiausią įtaką visuomenei ir gali daug ką pakeisti. Sąnaudos ne visada turi būti finansinės. Kartu galime daug ką pakeisti, kai tik nustosime kaltinti ir prisiimsime atsakomybę.

7. Išvada

Nutukimas yra Gordijaus mazgas, apimantis psichologinius, sociologinius, ekonominius, kultūrinius, istorinius aspektus ir individualių elgesį.

1997 m. PSO patologinį nutukimą paskelbė liga, o 2005 m. patį nutukimą įvardijo kaip ligą. Patologinis ir paprastas nutukimas siejami su didesniu mirtingumu dėl tokių ligų kaip antros grupės diabetas, hipertenzija ir širdies liga.

7.1 Yra unikali galimybė sukurti ir įgyvendinti veiksmingą strategiją, kuri padėtų žymiai sumažinti mirčių ir ligų skaičių, gerinant mitybą ir propaguojant fizinę veiklą. Esama tvirtų įrodymų, kad tokia gyvensena ir daug vėliau užklumpančios ligos ar prasta sveikata yra tarpusavyje susiję. Kiekvieną įtraukianti paprasta ir aiški kampanija, kuri bus vertinama *a posteriori*, gali veiksmingai padėti žmonėms ilgiau ir sveikiau gyventi, mažinti nelygybę ir spartinti vystymąsi.

7.2 Siekiant pakeisti mitybos įpročius, fizinės veiklos būdus ir skatinti sveiką gyvenimo būdą, prireiks kelių dešimtmečių daugelio viešųjų ir privačių suinteresuotų subjektų bendrų pastangų. Reikia keisti mentalitetą, didinti sąmoningumą ir gerinti švietimą visais lygiais, derinant patikimas ir veiksmingas priemones, teikiant psichologinę paramą, atidžiai stebint ir vertinant jų poveikį. Be to, asmenys turi imtis iniciatyvos ir atsakomybės už pokyčius.

7.3 Subūrus visą pilietinės visuomenės potencialą kartu su pagrindiniais suinteresuotais asmenimis, ši vizija gali tapti tikrove. „**Jūs turite tapti pokyčiu, kurį norite matyti**“ (*Gandis*).

8. Klausimynas, pateikiamas kartu su EESRK nuomone savo iniciatyva

Nutukimas — visuomenės atsakomybė

Klausimynas šiuo metu naudojamas **tik tyrimo tikslams**, bet būtume dėkingi, jei užpildytumėte ir grąžintumėte.

XXI amžiaus pramoninio pasaulio aplinka itin skatina tukti. Kai kurios priežastys yra akivaizdžios, daugiau ar mažiau suprantamos, tačiau daugumos jų visuomenė nelaiko kenksmingomis. Didžiausią susirūpinimą kelia tai, kad trūksta išvalgumo ateities kartų labui — niekas nenori imtis iniciatyvos ar atsakomybės, o tik kaltina kitus.

— 14 milijonų vaikų, turinčių antsvorį, įskaitant 3 milijonus nutukusių ES-25 mastu.

— Daugelyje ES šalių daugiau nei pusė suaugusiųjų turi antsvorį, 20-30 % suaugusiųjų apibūdinami kaip nutukę.

— ES per metus antsvorį turinčių ir nutukusių vaikų padaugėja 400 000, šią problemą patiria beveik 1 iš 4 vaikų ES-25 mastu.

— **10–20 % vaikų Šiaurės Europoje turi antsvorį, Pietų Europoje, ir Jungtinėje Karalystėje — 20–35 %.**

Per trumpą laikotarpį užpildyti klausimynai rodo asmenų ir organizacijų išsipareigojimą ir norą didinti sąmoningumą, šviesti ir informuoti kitus apie poreikį keisti gyvenimo būdą. Tikslą galima išmatuoti kampanijai skirto laiko arba išteklių kiekiu. **Geriausios praktikos pavyzdžius galima nusiųsti pranešėjui.**

EESRK nuomonėje laikomasi požiūrio, kad reikia **įtraukti visus** į bendrą kovą su šia problema. Siekiama pasirinkti politiką „iš viršaus į apačią“ kartu su strategija „iš apačios į viršų“, sukuriant horizontalias ir vertikalias priemones, **kai kiekvienas išsipareigoja skirti laiko, lėšų ar panašiai prisidėti.**

Norėčiau įvertinti Jūsų ir Jūsų organizacijos išsipareigojimą ir būčiau dėkingas, jei perduotumėte šį klausimyną kitiems, kurie galbūt norės pateikti komentarus ar prisidėti.

Klausimyną prašome grąžinti madi.sharma@esc.eu.int arba faksu 0115 9799333, arba paštu: Madi Sharma, EESC, C/o 40 Ridge Hill, Lowdham, Notts. NG14 7EL, UK.

Buvo sudarytas klausimynas, kuriame asmenys ir organizacijos prašomi nurodyti asmeniškai pasirinkto laiko arba išteklių dalį ir savo organizacijose arba kitose įstaigose remti Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinio direktorato darbą — propaguoti sveiką gyvenimo būdą. Svarbu, kad tai galima išreikšti kiekviškai ir taip stebėti pažangą.

Pavyzdžiui:

- Darbdaviams reikėtų pagalvoti, kaip sveikiau organizuoti darbą, skatinti rinktis sveiką maistą, ypač vietoj smulkių prekių automatų produktų, ir įrengti sporto sales su sporto įranga. Mažesnės įmonės galėtų skatinti darbuotojus pasirinkti sveikesnę gyvenimą. Vertingas indėlis būtų darbas už įmonės ribų, ypač švietimo sistemoje. Įsipareigojimas skirti x valandų per mėnesį.
- Profesinės sąjungos ir darbuotojų organizacijos galėtų platinti panašią informaciją savo nariams ir skatinti juos į savo kasdieninę dienotvarkę įtraukti fizinę veiklą: pasivaikščiojimus arba važinėjimą dviračiu. Be to, jie gali taip patarti elgtis savo šeimoms ir bendruomenėms.

- NVO, ypač vartotojų organizacijos, galėtų skirti savo narių laiko ir padėti skleisti informaciją kitoms institucijoms ir bendruomenėms.
- Asmenys gali įsipareigoti pakeisti savo gyvenimą daugiau sportuodami ar sveikiau maitindamiesi ir tapti sektiniais pavyzdžiais. Tai galima propaguoti žodžiu ir skatinti kitus taip pat išbandyti pokyčius. Toks būdas ypač naudingas šeimose. Paskirkite 15 minučių per mėnesį aptarti savo pokyčius su kitais.

Aš įsipareigoju 30 minučių per mėnesį mokyklose skatinti sąmoningumą ir informuoti apie sveiką gyvenimo būdą ir moterų organizacijoms padėti skleisti informaciją tėvams. Aš taip pat propaguoju gyvenimo būdo pokyčius, kuriuos pati patyriau, nes vaikščiodama ir stebėdama savo mitybą numečiau 10 kg.

Ką Jūs galite pasiūlyti?

Turėkite omenyje, kad ši informacija yra konfidenciali ir nebus pateikiama be Jūsų leidimo; šiuo metu tai tik pasižadėjimas.

Pavardė .....

Organizacija .....

Kontaktiniai duomenys: telefonas ..... **e. paštas** .....

Įsipareigojimas

Laikas: valandų skaičius ..... per savaitę/mėnesį

atlikti: .....

.....

Nuosavos lėšos

Skiriamos .....

.....

Ištekliai .....

Parama teikiama .....

.....

Papildomi komentarai / geriausios praktikos pavyzdžiai .....

Jei būtų sukurtas logotipas arba šūkis, propaguojantis gyvenimo būdo pokyčius, ar Jūsų organizacija reklamuotų jį ant savo rinkodaros produktų? ..... Taip/Ne.

2005 m. rugsėjo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transportą reglamentuojančiai sistemai

(2006/C 24/15)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo dėl *Socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transportą reglamentuojančiai sistemai*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, atsakingas už komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, priėmė savo nuomonę 2005 m. birželio 15 (pranešėjas p. ETTY; antrasis pranešėjas p. SIMONS).

Savo 420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28 d. ir 29 d. (2005 m. rugsėjo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 92 nariams balsavus už, 7 nariams — prieš ir 12 narių susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2004 m. nuomonėje⁽¹⁾ savo iniciatyva, kuri buvo Europos Komisijos siekio plėtoti didžiulį vidaus vandenų transporto potencialą atspirties taškas, pagrindinis dėmesys buvo skirtas dabar galiojantiems teisės aktams. Nuomonėje nurodyta, kad būtina suderinti ir suvienodinti teisės aktus, ypač dabar, kai dėl Europos Sąjungos plėtros gali kilti dar daugiau sunkumų nei anksčiau. Reikės suderinti ir suvienodinti Reino upėje taikomą tvarką su Dunojaus tvarka. Naująja Europos Komisijos politika siekiama naujos įvairių transporto rūšių pusiausvyros. Šiuo požiūriu vidaus vandenų transportas buvo nurodytas kaip vienas iš būdų labiau subalansuotai transporto rinkai sukurti. Kad būtų galima visapusiškai pasinaudoti šios transporto rūšies galimybėmis, būtina pašalinti daugelį kliūčių, šiuo metu trukdančių šiam sektoriui vystytis.

1.2 Nuomonėje buvo pabrėžti šie socialinės politikos klausimai ir padėtis darbo rinkoje:

- laisvas darbuotojų judėjimas ir su tuo susijęs socialinės apsaugos koordinavimas;
- kvalifikuotų darbuotojų 15 „senųjų“ valstybių narių vidaus vandenų transporto sektoriuje trūkumas, palyginti su dideliu jų pertekliumi naujosiose ir būsimosiose valstybėse narėse;
- skirtingi Reinui ir Dunojui taikomi kvalifikacijos liudijimai ir egzaminų reikalavimai, lemiantys sunkumus įdarbinant VVT darbuotojus ir trukdantys jiems laisvai judėti, bei Reinui ir Dunojui taikomų nuostatų dėl laivų įgulų skirtumai (taip pat privalomų norminių aktų ir rekomendacijų skirtumai);
- įguloms taikomų nurodymų suderinimas su laivų techniniais reikalavimais

⁽¹⁾ Ši nuomonė papildoma kitą nuomonę savo iniciatyva – „Europos vidaus vandenų transporto sistemos link“, OL C 10, 2004 1 14, p. 49.

— būtinybė suderinti mokymą su suderintais, įguloms taikomais Europos teisės aktais;

— galimos įgulų narių ir įvairių laivybos Europos vandenų keliuose dirbančių asmenų bendravimo problemos ir noras apsvarstyti šias problemas, kad padidėtų saugumas;

— Reino norminiai aktai taikomi visiems įgulos nariams (darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims) ir juose nėra jokios specialios darbuotojams taikomos nuostatos, o Bendrijos teisėje pagrindinis dėmesys skiriamas darbuotojų apsaugai, neatsižvelgiant nei į konkrečias aplinkybes, nei į įguloms taikomus teisės aktus. Siekiant suderinti šias tvarkas, būtinas socialinis dialogas Bendrijos lygiu.

2. Bendros pastabos

2.1 Tradiciškai techniniai ir socialiniai norminiai aktai, reglamentuojantys vidaus vandenų transportą, būdavo glaudžiai susiję. Tokia nuostata ypač taikytina įguloms taikomos nuostatomis, nes jos nustato bendrus saugumo bei darbo jėgos apsaugos reikalavimus ir yra glaudžiai susijusios su laivams taikomais techniniais reikalavimais.

2.2 Reino techniniai norminiai aktai buvo nustatyti Manheimo akte, priimtame Centrinės Reino navigacijos komisijos (CCNR), įsikūrusios Strasbūre. Kai kurios valstybės narės šias teisės normas taiko visiems savo laivybos keliams.

Be to, navigacijai Dunojumi taikoma ir Belgrado konvencija. Kadangi pastarosios struktūra skiriasi (Dunojaus komisija išleisdžia rekomendacijas, o ne norminius aktus) ir, nepaisant to, dar taikomas ribotas ES teisės aktų skaičius, sukuriama sudėtinga Europos reglamentavimo sistema.

Manheimo aktas galėtų tapti vienu iš kertinių techninių Europos teisės aktų, reglamentuojančių vidaus vandenų transportą.

2.3 Be įguloms taikomų norminių aktų, pagrindiniai socialiniai vidaus vandenų transporto aspektai, kuriuos nustato CCNR reglamentas, yra laivo plaukiojimo laikas ir įgulos narių poilsio laikas.

2.4 Dunojaus valstybės šiuo metu taiso Belgrado konvenciją, nes nori Dunojaus komisijai suteikti panašius įgaliojimus, kaip ir CCNR. Pataisyta konvencija netrukus turėtų būti priimta, kad prie jos galėtų prisijungti visos suinteresuotos šalys.

2.4.1 Atsižvelgiant į augančius ekonominius interesus (laivų eismas Dunojuje sparčiai intensyvėja), Dunojaus valstybėms šis klausimas yra svarbiausias. Dunojaus komisija siekia keturių pagrindinių tikslų:

- a) patentų, profesinės kvalifikacijos ir techninių sertifikatų abipusio pripažinimo,
- b) vidaus vandenų transporto rodiklių ekvivalentiškumo,
- c) Europos vidaus vandenų transporto rinkos atvėrimo,
- d) socialinės politikos integravimo.

2.4.2 Didelė laivybos Dunojumi problema yra santykinai bloga Dunojaus laivyno priežiūra. Taip yra dėl pasenusių konstrukcijų bei įrangos ir dėl to, kad ilgą laiką jie nebuvo naudojami, kai upė buvo užtvenkta ties Novi Sad.

Reino valstybių, kuriose labai trūksta vietos darbuotojų, vidaus vandenų transportas

2.4.3 Dunojaus komisijos nuomone, išskyrus Belgrado konvencijos rekomendacinį pobūdį, nėra didelių skirtumų tarp Reino bei Dunojaus techninių reikalavimų ir socialinių norminių aktų nėra. Dunojaus vidaus vandenų transporto socialinės politikos aspektai iš esmės reglamentuojami nacionaliniais teisės aktais ir kolektyvinėmis susitarimais.

Dunojaus komisija mano, kad pagrindinė socialinė problema yra ta, jog ribojamos Dunojaus valstybių kapitonų galimybės dirbti Reino valstybėse.

2.4.4 Dunojaus komisija niekada nedarė lyginamojo valstybių narių vidaus vandenų transporto socialinių teisės aktų ir reglamentavimo tyrimo. Iki šiol šis vidaus vandenų transporto aspektas nekėlė susidomėjimo, nors jis yra labai svarbus konkurencijos požiūriu.

2.5 Pagrindinės profesinių sąjungų įvardytos socialinės problemos, kylančios Reino ir Dunojaus valstybių narių vidaus vandenų transporto darbuotojams, yra susijusios su įgulų komplektavimo klausimais, darbo ir poilsio laiku bei skirtumais tarp nacionalinių socialinės apsaugos nuostatų, taip pat jos kyla

dėl nepakankamo įvairių susijusių nacionalinės teisės ir norminių aktų bei kolektyvinių susitarimų žinojimo.

Reino valstybių darbdaviai mano, kad jų pagrindinės socialinės problemos kyla dėl nelanksčių ir sudėtingų norminių aktų, taip pat dėl nacionalinių teisės aktų skirtumų. Šios problemos daro didelį poveikį konkurencingumui ir verčia kai kurias įmones ieškoti palankesnės teisinės aplinkos ir (arba) perkelti personalą, kad išvengtų profesinių ir socialinių išipareigojimų. Įmonės taip pat bando pasinaudoti darbo užmokesčio dydžio ir išlaidų socialinei apsaugai skirtumais.

2.6 Šiame sektoriuje dirba apie 40 000 asmenų; 30 000 – enosiose ES valstybėse narėse, 10 000 – naujosiose, iš kurių apie 3 000 šiuo metu dirba Reino upėje. Daugiau kaip pusė asmenų, dirbančių senųjų valstybių narių vidaus vandenų transporte, yra samdomi darbuotojai, o kiti yra savarankiškai dirbantys.

2.7 CCNR tariasi su socialiniais partneriais socialinės politikos klausimais. Tačiau profesinės sąjungos mano, kad šių konsultacijų nepakanka.

Tokių konsultacijų Dunojaus valstybėse nevyksta. Didžioji darbuotojų dalis yra profesinių sąjungų nariai, tačiau darbdaviams šiuo metu yra pereinamasis laikotarpis, nes vyksta privatizavimo procesas.

2.7.1 Senosiose ES valstybėse narėse socialinis dialogas tarp vidaus vandenų sektoriaus darbuotojų ir darbdavių yra menkai išvystytas, bet vyksta, ko negalima pasakyti apie naujas valstybes nares arba šalis kandidates. Nepriklausomos ir atstovaujamos darbdavių ir profesinių sąjungų organizacijos itin svarbios, kad vyktų tikras socialinis dialogas. Dunojaus valstybėse į šį klausimą turi būti atkreiptas ypatingas dėmesys.

2.7.2 Tokia susiklosčiusi padėtis, o kartu ir ilgas techninių teisės aktų ir (arba) norminių aktų dominavimas, paaiškina, kodėl žmogiškasis veiksnyas vidaus vandenų transporte tokį ilgą laiką buvo nepakankamai vertinamas. Tai priklauso nuo laivų savininkų nuomonės. Didžioji dalis vidaus vandenų transporto laivų priklauso fiziniams asmenims, o savininkai visada būna suinteresuoti valdyti veiklos riziką ir žmogiškąjį veiksny. Dėl to, palyginti su kitais transporto sektoriais, nebuvo didelio poreikio priimti teisės aktus, nustatančius kvalifikacijos liudijimų reikalavimus.

2.8 Ar galima tikėtis teigiamų pokyčių šioje srityje, atsižvelgiant į didėjantį poreikį stiprinti vidaus vandenų transporto vaidmenį būsimoje Europos transporto politikoje bei suderinti įvairius vidaus vandenų transporto techninius reikalavimus? Trijuose neseniai paskelbtuose pranešimuose bei svarbioje Europos konferencijoje, kurioje buvo aptarta šio sektoriaus ateitis, buvo išreikšta neigiamą nuomonė.

2.8.1 CCNR pranešime, pavadintame „Ateities laivai“⁽²⁾, vidaus vandenų transporto ateitis nagrinėjama labiau technologiniu požiūriu.

2.8.1.1 Kalbant apie socialinius klausimus, šiame pranešime beveik visas dėmesys skiriamas ateities kapitoniui, kuris įvardijamas kaip „operatorius“, vykdyantis labai mažai fizinių užduočių, tačiau kuris privalės būti pasiruošęs atitinkamai reaguoti skubos atvejais. Kol kas ši perspektyva yra nereali, tačiau ji padeda atkreipti dėmesį į milžinišką technologijų vystymosi įtaką socialinėms vidaus vandenų transporto sąlygoms. Remiantis šia teorija, pranešime remiama aktyvi šio sektoriaus socialinė politika.

2.8.1.2 Pranešime numatyta atveju, atrodo, kad šiam sektoriui pakaks aukštos kvalifikacijos personalo, bet iš tikrųjų tai nerealu. Mažiau kvalifikuotiems darbuotojams turėtų būti sunkiau įsidarbinti, tačiau vidaus vandenų transporto sektorius jokiū būdu negalės visiškai apsieiti be šios kategorijos darbuotojų.

2.8.1.3 Kalbant apie darbo rinką, pranešime įvardijama reguliaraus laisvo laiko, didesnės darbo vietų pasiūlos ir darbo jėgos mobilumo svarba.

2.8.2 PINE⁽³⁾ pranešime pateikiama vidaus vandenų transporto ateities apžvalga ekonominiu požiūriu. Pagrindinis jame nagrinėjamas socialinės politikos klausimas yra susijęs su laisvo darbuotojų judėjimo ES poveikiu šio sektoriaus finansiniams ir ekonominiams rodikliams.

Pranešime taip pat kalbama apie problemą, susijusią su dabartiniu ir ateityje numatomu personalo trūkumu vidaus vandenų transporto sektoriuje.

2.8.3 EFIN⁽⁴⁾ pranešime kalbama apie pagrindinę bendradarbiavimo tvarką, į kurią būtų įtrauktos suinteresuotos valstybės ir institucijos. EESRK artimiausiu metu atskiroje nuomonėje išnagrinės šiame pranešime išdėstytus pasiūlymus. Socialinių partnerių vaidmuo čia nėra aptartas, todėl galima manyti, kad tai nėra svarbu pranešime nagrinėjamu aspektu.

2.8.4 Socialiniai aspektai dar kartą buvo iškelti Nyderlandų pirmininkavimo ES laikotarpiu: 2004 m. lapkričio 10–12 d. Hagoje vykusiame kongrese dėl vidaus vandenų transporto pajėgumų, kuriuo buvo siekiama paskatinti vidaus vandenų transportą prisidėti prie ekonomikos augimo ir prie visuomenės bendros pažangos.

⁽²⁾ Baigiamasis CCNR pranešimas Centrinei komisijai, *Ateities laivai*, 2002 m.

⁽³⁾ „Vidaus laivybos perspektyvos išsiplėtusioje Europoje“ (2004 m. kovas) – Europos Komisijos užsakytas tyrimas.

⁽⁴⁾ „Europos vidaus laivybos tvarka. Nauja institucinė vidaus laivybos Europoje tvarka“ (2004 m.). Šis pranešimas buvo paskelbtas Nyderlandų vyriausybės prašymu, kurį palaikė Vokietija, Belgija, Prancūzija ir Šveicarija.

2.9 Trijų tyrimų rezultatai, kaip ir konferencijoje vykusios diskusijos, parodė, kad vyriausybės ir daugelis šiame sektoriuje veiklą vykdančių asmenų vis dar mano, jog socialinės politikos klausimai vidaus vandenų transporte yra nesvarbūs.

Kitas įrodymas yra tai, kad socialiniai partneriai nebuvo pakviesti kartu atlikti tyrimus nei į konferenciją. Kalbant apie PINE pranešimą, Europos Komisija įtraukė ir socialinius partnerius; tačiau, kaip buvo pastebėta, socialiniams klausimams buvo skirta labai mažai dėmesio, nors socialiniai partneriai (ir, žinoma, profesinės sąjungos) juos laiko labai svarbiais.

2.10 Anksčiau minėtoje nuomonėje Europos vidaus vandenų transporto sistemos link komitetas išsamiai nenauginėjo sektoriaus socialinės politikos dėl jos sudėtingos struktūros, tačiau pasirėmė šia paskesne nuomone. Išvardytose pastabose yra pakankamai argumentų labiau įsigilinti į šį klausimą. Atėjo laikas socialinę politiką atskirti nuo visada dominuojančių techninių klausimų ir darniau ją taikyti, įtraukiant visas suinteresuotas Reino ir Dunojaus valstybių, senųjų ir naujųjų valstybių narių, šalių kandidačių, jei reikia, ir kitų suinteresuotų valstybių šalis.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Komitetas pageidauja tokios socialinės politikos, kuri būtų kuriama vienodu pagrindu ir atsižvelgiant į regionų ir net vietos ypatumus. Socialiniai partneriai turėtų būti kuo glaudžiau susieti su šia politika.

3.2 Įguloms taikomi norminiai aktai

3.2.1 Pagrindiniai teisės aktai, taikomi CCNR valstybių narių įguloms, yra išdėstyti Reglamento dėl Reino laivininkystės priežiūros 23 skyriuje, pagal kurį įgulos dydis ir sudėtis nustatoma atsižvelgiant į laivų klasifikaciją ir kasdienės navigacijos laiką. Labai svarbu tinkamai kontroliuoti įguloms taikomų norminių aktų laikymąsi. Praktikoje yra pasitaikę keli atvejai, kai buvo padaryta pažeidimų.

3.2.2 Europos Komisija jau dvidešimt metų ieško tinkamų priemonių, tačiau pažanga kol kas yra labai nežymi. Tai galima iš dalies paaiškinti prieš keletą metų suinteresuotų valstybių narių pareikštu pageidavimu visų pirma sulaukti pataisyto 23 skyriaus. Numatomos Europos priemonės turėtų apimti norminius aktus, susijusius su įgulos sudėtimi, laivų plaukiojimo grafiku ir įgulos narių privalomo poilsio laiku.

3.2.3 Dėl Reino valstybėse įguloms taikomų norminių aktų kyla nesutarimų tarp vyriausybių ir darbdavių arba tarp savarankiškai dirbančių asmenų ir profesinių sąjungų. Profesinių sąjungų nuomone, CCNR parengtas ir 2002 m. liepos mėn. pataisytas Reglamentas dėl įgulos narių nėra tinkamas. Jie mano, kad numatytų minimalių įgulų komplektavimo reikalavimų nepakanka, o reikalavimai, susiję su profesiniu mokymu ir kvalifikacijos liudijimais, nėra patenkinami. Jų nuomone, derinant šiuos reikalavimus su šiuo metu numatytais darbo ir poilsio valandomis, kyla grėsmė vidaus vandenų transporto saugumui.

Darbdavių organizacijos laikosi nuomonės, kad dabar įguloms taikomi norminiai aktai visiškai užtikrina šio sektoriaus saugumą. Jos mano, kad reikėtų padidinti lankstumą ir supaprastinti darbuotojų iš kitų laivybos sektorių atvykimą. Galėtų būti sumažinti itin modernia įranga aprūpintų laivų įguloms taikomi reikalavimai.

3.2.4 Kalbant apie Dunojaus techninius reikalavimus, dėl įguloms taikomų minimalių reikalavimų, atrodo, nekyla problemų. Svarbiausios Belgrado konvencijos taisyklės iš esmės skirtos kapitonams ir mechanikams, jose mažai rašoma apie žemesnio rango įgulos narius. Palyginti su atitinkamomis įgulos narių kategorijomis Reino valstybėse, kapitonų ir mechanikų išsilavinimo lygis yra aukštas.

Nuo 2005 m. Dunojaus valstybės planuoja pradėti vienodinti įguloms taikomus nacionalinius norminius aktus, o darbdavių organizacijas į šį darbą tikimasi įtraukti stebėtojų teisėmis. Dunojaus komisija teigia, kad „darbdaviai atstovaus savo darbuotojams“. Tai ne itin sutampa su įvairių šalių profesinių sąjungų nuomone.

3.2.5 Reino valstybėse įguloms taikomos taisyklės dažnai pažeidžiamos, o tai, profesinių sąjungų teigimu, dar labiau didina nerimą dėl saugumo. Vidaus vandenų transporto sektoriuje nedažnai tikrinama, ar laikomasi šių taisyklių.

Darbdavių ir savarankiškai dirbančių asmenų organizacijos mano, kad svarbu tinkamai taikyti įguloms skirtas taisykles siekiant užtikrinti ne tik saugumą, bet ir sąžiningą konkurenciją. Jie taip pat pabrėžia, kad šios taisyklės turi būti parengtos taip, kad ne stabdytų, o skatintų naujoves vidaus vandenų transporto sektoriuje.

3.3 Darbo ir poilsio valandos

3.3.1 Kaip buvo minėta, laivų plaukiojimo laikas ir įgulos narių poilsio laikas yra pagrindiniai Reino techniniuose reikalavimuose išdėstytos socialinės politikos aspektai. Pagal šiuo metu galiojančias taisykles, darbo laikas yra darbo valandos, kai laivas veikia darbo režimu, neskaičiuojant realiai dirbamų valandų. Todėl tikrinimo metu į tai neatsižvelgiama.

3.3.2 Vidaus vandenų transporto sektoriuje ilgos kasdienio darbo valandos dažniausiai yra taisyklė, o ne išimtis. Paprastai

įgula laive būna nustatyta laiko tarpą (pavyzdžiui, keturiolika dienų), tačiau kai kurie įgulos nariai visą laiką gyvena laive. Nors *ad hoc* norminiuose aktuose poilsio valandos numatytos, įgula tuo laiku turi būti pasiekiami (pasirengusi visoms galimoms situacijoms).

3.3.3 CCNR apklaustos profesinės sąjungos nesutiko, kad patikrinimai būtų atliekami tik dėl laivų plaukiojimo valandų, netikrinant realiai dirbamų valandų. Tačiau į šiuos prieštaravimus suinteresuotos valstybės visiškai neatsižvelgė.

3.3.4 Dabar galiojančiuose vidaus vandenų transporto norminiuose aktuose (taikomuose tiek savarankiškai dirbantiems asmenims, tiek samdomiems darbuotojams) darbo laikas nėra nustatytas. Reino valstybių teisės aktuose nustatytas laikas, kai laivai veikia darbo režimu, įgulos sudėtis ir įgulos privalomoms poilsio valandos.

3.3.4.1 Suinteresuotų šalių teigimu, Europos direktyva dėl darbo laiko organizavimo (šiuo metu taisoma) nėra pakankamai pritaikyta ypatingoms sąlygoms vidaus vandenų transporto sektoriuje. Todėl jos pateikė savo prieštaravimus. Sektoriaus socialiniai partneriai užsibrėžė tikslą susitarti šiuo klausimu plėtodami socialinį dialogą Europos mastu, kuris po buvusio sąstingio neseniai vėl buvo pradėtas.

3.3.5 Plaukiant Reinu, kaip ir kai kuriais kitais Reino valstybių vidaus vandenų keliais, minimalus poilsio laikas per parą yra aštuonios valandos, iš kurių šešios turi būti be pertraukos.

3.3.6 Dunojaus laivyboje nėra norminių aktų, nustatančių laiką, kai laivas veikia darbo režimu, ar reikalavimus įguloms. Laikomasi nuostatos, kad įgulą turi sudaryti ne mažiau kaip keturi asmenys. Esant tokiai įgulai laivas gali veikti darbo režimu dvidešimt keturias valandas. Nėra privalomų poilsio laiką reglamentuojančių taisyklių.

3.3.7 Dėl Europos vidaus vandenų transportą reglamentuojančių norminių aktų skirtumų būtina nustatyti bent minimalias bendras taisykles. Socialinių partnerių siekiamas susitarimas, nurodytas 3.3.4.1 punkte, galėtų būti labai svarbus ateityje.

Siekiant sukurti tinkamas sąlygas, būtina skubiai priimti panašius norminius aktus, kurie būtų taikomi Dunoju, Reinui ir kitiems vidaus vandenų keliams. Be to, šie norminiai aktai turėtų būti suderinti ir skaidrūs.

3.4 Darbuotojų sveikata ir sauga

3.4.1 Kaip ir kiti dabartinės vidaus vandenų transporto sektoriaus socialinės politikos aspektai, darbuotojų sveikatos ir darbo saugos klausimus reglamentuojantys norminiai aktai, yra glaudžiai susiję su laivams keliamais techniniais reikalavimais. Didžioji šios srities nurodymų dalis buvo nustatyta Reglamente dėl Reino laivų priežiūros bei susijusiuose nacionaliniuose teisės aktuose; šie nurodymai buvo pateikti laivų statybai ir įrangai taikomų taisyklių forma.

3.4.2 Darbuotojų apsaugos nuostatos yra išdėstytos ES direktyvose dėl darbuotojų sveikatos ir saugos. Šie teisės aktai įpareigoja darbdavius įvertinti rizikos lygį, tačiau vidaus vandenų transporto sektoriuje šio įsipareigojimo vis dar nesilaikoma.

3.4.3 Kai kurie šiame sektoriuje dirbantys asmenys kritikuoja Europos sveikatos ir saugumo teisės aktus, esą juose neatsižvelgiama į kai kurias vidaus vandenų transporto realijas ir konkrečias aplinkybes, esą jie nesujungę su galiojančiais šios srities teisės aktais, taikomais visiems įgulos nariams. Iš tiesų direktyvose apsiribojama samdomų darbuotojų apsauga ir nėra atsižvelgiama į savarankiškai dirbančius asmenis. Šiuo atveju būtina pažymėti, kad panaši situacija susiklostė ir kituose ekonominės veiklos sektoriuose. Kelių transportui pagal EB⁽⁵⁾ sutarties 71 straipsnio ir 137 straipsnio 2 dalį buvo priimta atskira direktyva dėl darbo laiko nustatymo.

3.5 Darbo tikrinimas

3.5.1 Be vienodų ir privalomų šio sektoriaus norminių aktų, būtinas rimtas, reguliarus ir kompetentingas tikrinimas, nes šiame sektoriuje kartu su darbdavių samdomais darbuotojais dirba daug savarankiškai dirbančių asmenų (arba asmenų, turinčių panašų statusą), o esant tokiai padėčiai darbuotojų apsauga gali greitai pablogėti arba atsirasti nesąžininga konkurencija.

3.5.2 Tačiau darbo tikrinimas vidaus vandenų transporto sektoriuje yra ribotas, nes tikrinti trukdo šiam sektoriui būdingi sunkumai. Viena iš konkrečių problemų, išskylančių atliekant patikrinimą laive, yra gana unikali situacija, nes čia, kitaip nei daugelyje kitų ekonominės veiklos sektorių, sunku atskirti privatų gyvenimą nuo darbinės veiklos. Todėl nenuostabu, kad į tikrintojus žiūrima neigiamai.

3.5.3 Daugelyje šalių patikrinimai turi daug trūkumų (Vokietiją ir Šveicariją galima paminėti kaip ganėtinais teigiamus Reino valstybių pavyzdžius). Tikrinimo tarnyboms trūksta žmonių. Nyderlanduose ir Belgijoje dėl didelio personalo trūkumo darbo inspekcijos labai retai atlieka patikrinimus (iš esmės laivas tikrinamas kas dveji, treji metai). Be to, būtina pabrėžti, kad laivų konstrukciją ir įrengimus tikrina nacionalinė navigacijos inspekcija, o vandens policija užtikrina teisės aktų laikymąsi.

Dunojuje patikrinimų iš esmės nebūna.

3.5.4 Dauguma šiame sektoriuje dirbančių asmenų nesilaiko ne tik teisės aktų reikalavimų, bet ir kolektyvinėse darbo sutartyse nustatytų susitarimų.

3.5.5 Kiekvieną kartą atliekant didesnę patikrinimą, daugelyje laivų nustatomi norminių aktų pažeidimai.

⁽⁵⁾ 2002 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/15/EB dėl asmenų, kurie verčiasi mobiliąja kelių transporto-veikla, darbo laiko organizavimo - 2002 03 23 OL L 80, 35-39 psl.

3.5.6 Nors manoma, kad vidaus vandenų transportas yra gana saugi transporto rūšis, avarijų, aišku, pasitaiko. Tačiau registruojamos tik tos avarijos, kuriose žūna žmonės ar įvyksta kitos didelės nelaimės. Vidaus vandenų transporto avarijos sąvoka nėra tinkamai apibrėžta. Atsižvelgiant į vidaus vandenų transporto sektoriaus augimą ir į anksčiau pateiktas pastabas dėl įgulos taikomų norminių aktų laikymosi, visos šios transporto rūšies skatinimu suinteresuotos šalys turės skirti daugiau dėmesio šiems klausimams.

3.6 Mokymas, profesinis rengimas, egzaminai

3.6.1 Siekiant ateityje užtikrinti darbo vietas šiame sektoriuje ir išsaugoti santykinai saugaus transporto reputaciją, svarbu skirti dėmesį mokymui ir profesiniam rengimui. Tuo tikslu reikės nustatyti bendras ir aiškias, su mokymu susijusias teisės normas bei griežtai jų laikytis.

Dunojaus valstybėse išsilavinimo lygis yra gana aukštas (ypač kapitonų). Kalbant apie Reino valstybes, esama didelių kokybės skirtumų.

Tokia padėtis verčia nustatyti bendrus minimalius standartus visos Europos mastu.

3.6.2 CCNR įsipareigojo parengti bendrą jūreivių ir škiperių pareigybių aprašymą. Šiame darbe dalyvaus ir socialiniai partneriai. Šie aprašymai, kurie turi būti baigti 2005 m., padės suderinti profesinį mokymą Europos vidaus vandenų transporto srityje suinteresuotose valstybėse. Jie teigiamai prisidėtų ir prie abipusio kvalifikacijos liudijimų pripažinimo.

3.6.3 Socialinio dialogo metu iš naujų ES valstybių narių buvo surinkta informacija apie mokymą vidaus vandenų transporto srityje.

3.6.4 Mokymas turi būti derinamas su vidaus vandenų transporto sektoriaus, kuris domintų įsidarbinti norintį jaunimą, pristatymu.

3.7 Bendravimas

3.7.1 PINE pranešime pabrėžiama, kad yra kalbų mokėjimo ir užsienio vandenų kelių pažinimo spragų, kurios atsiranda dėl darbuotojų migracijos ir suintensyvėjusio tarptautinio eismo tarp Rytų ir Vakarų. Šie trūkumai gali susilpninti vidaus vandenų transporto saugumą.

3.7.2 Ko gero, jau atėjo laikas Reino ir Dunojaus baseinų vidaus vandenų tarptautiniam transportui nustatyti bendrą kalbą bendrauti laivams tarpusavyje ir tarp laivų ir žemės.

3.8 Socialinis dialogas

3.8.1 CCNR ir Dunojaus komisijai rengiant vidaus vandenų transporto socialinę politiką, socialiniai partneriai beveik nedalyvavo. Tokia padėtis yra nepatenkinama ir visų pirma patys socialiniai partneriai turėtų siekti ją pakeisti. Valstybių narių vyriausybės, kurios nėra itin linkusios išklausti socialinius partnerius, turės pakeisti savo požiūrį.

3.8.2 Europos Komisija, turinti patirties konsultacijų su socialiniais partneriais ir socialinio dialogo srityje, gali geriau nei CCNR ir Dunojaus komisija vystyti išsiplėtusios ES vidaus vandenų transporto politikos, kuria bandoma rasti naują pusiausvyrą transporto srityje skatinant vidaus vandenų transportą, socialinį aspektą.

3.8.3 Šia prasme galima pasidžiaugti, kad 1998 m. socialiniai partneriai pagyveno socialinį dialogą vidaus vandenų transporto sektoriuje, kuris keletą pastarųjų metų buvo vangus. Šis socialinis dialogas dėl vidaus vandenų transporto vyksta ir Komitete, pagal Europos Komisijos, socialinių partnerių prašymu, priimtą sprendimą.

Deja, šio komiteto veikla iki šiol nėra itin aktyvi. Darbo laiko organizavimo darbai pradėti 2004 m. pavasarį, o pirmoji plenarinė sesija įvyko 2005 m. birželio mėn.

3.8.4 Kitas socialinio dialogo prioritetinis klausimas yra Europos darbo rinkos veikimas vidaus vandenų transporto sektoriuje, įskaitant ir laisvą darbuotojų judėjimą.

3.8.5 Socialinį dialogą vystyti tenka socialiniams partneriams. Pageidautina, kad Europos Komisija skatintų socialinį dialogą laikydamosi minėto principo. Galima būtų nustatyta tvarka paprašyti socialinių partnerių nuomonės ir paskatinti šios nuomonės paskelbimą per protingą laiką. Pavyzdžiui, nustatant tikslų terminą.

3.8.6 Siekiant patenkinti išskirtinius vidaus vandenų transporto sektoriaus poreikius, į socialinių partnerių Bendrijos lygio susitarimus, sudarytus pagal EB steigimo sutarties 139 straipsnio nuostatas, galėtų būti įtraukti konkretūs norminiai aktai. Šie susitarimai, paremti minimaliomis pagal EB sutarties 137 straipsnį Tarybos nustatytomis instrukcijomis, yra veiksmingi tik tuomet, jei socialiniai partneriai sutaria, kad reikalingos papildomos konkrečios taisyklės.

4. Išvados ir rekomendacijos

4.1 EESRK mano, kad atėjo laikas Bendrijos socialinę politiką taikyti ir vidaus vandenų transporto sektoriuje. Pageidautina visoje Europoje. Ši politika turi būti taikoma visiems Europos vandenų keliams, ji turi būti kuriama vienodu pagrindu ir atsižvelgiant į regionų ir net vietos ypatumus. Socialiniai partneriai turėtų kuo aktyviau dalyvauti ją įgyvendinant.

4.2 EESRK bendrais bruožais parengtos pastabos dėl teisinės Europos vidaus vandenų transporto tvarkos turi būti išplėtos a

fortiori iki socialinių šio sektoriaus teisės aktų, kurie, kaip jau minėta, šiuo metu yra fragmentiški ir turi būti suderinti bei suvienodinti ypač atsižvelgiant į tai, kad dėl ES plėtros gali kilti daugiau sunkumų nei jų buvo iki 2004 m. gegužės mėn.

4.3 Iki šiol socialinei politikai vidaus vandenų transporto sektoriuje buvo skiriama nepakankamai dėmesio. Iš esmės ji buvo įtvirtinta laivams taikomuose teisės aktuose ir techninėse normose. Atėjo laikas vidaus laivyboje iškelti žmogiškąjį veiksnių ir skirti jam daugiau dėmesio.

4.4 Todėl visos susijusios šalys turės iš esmės pakeisti savo požiūrį. Ypač turės pasikeisti socialinių partnerių vaidmuo šiuolaikinės socialinės politikos raidoje. Reikės panaudoti ir kitas priemones, padėsiančias modernizuoti kitus Europos vidaus vandenų transporto aspektus.

4.5 Dėl daugelio aspektų reikės atlikti išsamų tyrimą ir priimti tinkamai parengtus ir suderintus sprendimus. Šiuo metu iguloms taikomi norminiai aktai ir tie, kurie susiję su darbo bei poilsio laiku, yra svarbiausi, neužmirštant būtinybės užmegzti aktyvų socialinį dialogą.

4.6 Europos Komisija, remdamasi senomis tradicijomis, patirtimi ir Centrinės Reino navigacijos komisijos bei Dunojaus komisijos kompetencija, gali paskatinti šį procesą. Įvertinus pastarųjų dviejų komisijų ilgametę veiklą, dėmesį, kurią jos skyrė socialinei politikai, ir socialinių partnerių įtraukimą, tampa aišku, kad nepakaks suvienodinti ir suderinti Reino ir Dunojaus techninius reikalavimus, siekiant sukurti optimalias sąlygas vidaus vandenų transporto sektoriaus šiuolaikinės socialinės politikos raidai.

4.7 Europos Komisija, rengdama naują ES vidaus vandenų transporto socialinę politiką, turės glaudžiai bendradarbiauti su socialiniais partneriais, Centrine Reino navigacijos komisija ir Dunojaus komisija. Šiuo požiūriu Centrinės Reino navigacijos komisijos ir Dunojaus komisijos valstybės narės turės leisti savo institucijoms išplėsti veiklos sritį ir įtraukti socialinės politikos klausimus bei padidinti pajėgumus, kad būtų kuo veiksmingiau bendradarbiaujama su Europos Komisija. Europos Komisija, savo ruožtu, turės įdėti papildomai pastangų siekdamą sukaupti konkrečios informacijos apie vidaus vandenų transportą.

4.8 Taip sprendžiant dabartines Europos vidaus vandenų transporto socialinės politikos problemas bus galima sukurti tokią tvarką, pagal kurią bus galima suderinti sektoriui būdingus ypatumus ir problemas bei visų jame dirbančių asmenų interesus.

4.9 Pakartotinio vertinimo ir peržiūrėjimo metu svarbiausia nustatyti vienodas sąlygas ir padaryti jas patrauklesnes tiek šiame sektoriuje jau dirbantiems asmenims, tiek tiems, kurie planuoja jame dirbti ateityje, ypač atsižvelgiant į numatomą konkurencijos augimą ne tik vidaus vandenų transporto sektoriuje, bet ir tarp vidaus vandenų transporto ir kitų transporto rūšių.

4.10 Šie pokyčiai truks nemažai laiko ir pareikalaus visapusiško socialinių partnerių dalyvavimo. Šio sektoriaus dalyvių socialinis dialogas (tiek nacionaliniu, tiek Europos lygiu) yra svarbiausia priemonė, galinti suvienyti darbdavių, savarankiškai dirbančių asmenų ir samdomų darbuotojų nuomones bei Europos politikos tikslus. Tai ypač aktualu kalbant apie iguloms taikomus teisės ir norminius aktus bei igulos narių darbo ir poilsio laiką.

4.11 Dėl Europos vidaus vandenų transporto ateities reikia kuo skubiau ypatingą dėmesį skirti mokymui ir profesiniam rengimui. Socialiniai partneriai turėtų prie to prisidėti.

2005 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirminikė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos bendros deklaracijos dėl Europos Sąjungos plėtros politikos „Europos sutarimas“

COM(2005) 311 final

(2006/C 24/16)

2005 m. liepos 29 d. Taryba, remdamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos, Europos Parlamento ir Komisijos bendros deklaracijos dėl Europos Sąjungos plėtros politikos „Europos sutarimas“*

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo organizavimą šia tema, 2005 m. rugsėjo 8 d. priėmė šią nuomonę. Pranešėjas José María Zufiaur.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę 84 nariams balsavus už, 5 prieš ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Komisijos ir Tarybos **iniciatyva persvarstyti 2000 m. patvirtintą Deklaraciją dėl plėtros politikos** ir apskirtai ateityje šiai politikai suteikti naują formą yra visais atžvilgiais itin svarbi. Tarptautinės arenos raidos procesas, nauji požiūriai ir sutarimai tarptautinės bendrijos plėtros politikos srityje ir pokyčiai pačioje Sąjungoje rodo, kad peržiūra reikalinga. Poreikį keisti Bendrijos plėtros politiką taip pat rodo problemų dėl nepakankamo išsivystymo augimas, visų pirma Afrikoje, ir dėl globalizacijos tarp valstybių atsirandančių skirtumų didėjimas.

1.2 Kai kurie **tarptautinio masto** pokyčiai, vienu ar kitu būdu turėję įtakos plėtros politikai, yra šie: po rugsėjo 11 d. įvykių išaugę su saugumu susiję rūpesčiai; 2001 m. PPO susitikimo Dohoje rezultatai ir su jais susijęs procesas, kuris yra sudėtinė Plėtros darbotvarkės dalis; naujas tarptautinis sutarimas plėtros srityje, kuris buvo pasiektas Tūkstantmečio aukščiausio lygio susitikime ir pakartotas Monterejaus, Johanesburgo, Kairo ir kitose konferencijose finansavimo, aplinkos

4.12 Siekiant patenkinti visus sektoriaus dalyvių poreikius, į socialinių partnerių Bendrijos lygio susitarimus, sudarytus pagal EB steigimo sutarties 139 straipsnio nuostatas, galėtų būti įtraukti konkretūs vidaus vandenų transporto norminiai aktai. EESRK nuomone, šie susitarimai bus veiksmingi tik tuomet, jei socialiniai partneriai sutars, kad dėl specifinių sektoriaus poreikių minimalioms pagal EB sutarties 137 straipsnį Tarybos nustatytoms instrukcijoms reikia priimti papildomas nuostatas.

apsaugos, lyčių aspekto integravimo ir ŽIV/AIDS klausimais; pagalbos teikėjų vykdomos plėtros politikos, kurią pradėjo EBPO Plėtros paramos komitetas (PPK), derinimo procesas; daugybės naujų pagalbos planavimo ir įgyvendinimo priemonių, pavyzdžiui, Skurdo mažinimo strategijos dokumentai (SMSD), visus sektorius apimantys principai (VSAP) arba biudžetinė parama. Naujusias įvykis, prisidėjęs prie pažangos šioje srityje — 2005 m. kovo mėn. Paryžiuje surengtas aukščiausio lygio forumas dėl pagalbos veiksmingumo, kuriame pagalbos teikėjai prisiėmė daugybę išpareigojimų dėl nuosavybės, derinimo, rezultatais paremto valdymo ir bendros atsakomybės.

1.3 Šiems pokyčiams įtakos taip pat turėjo nepakankamai geri rezultatai siekiant tikslų, kurie prieš penkis metus buvo nustatyti Tūkstantmečio pažangos tikslų (TPT) programoje. Siekdama užtikrinti, kad TPT būtų pasiekti iki galutinio termino - 2015 m., tarptautinė bendrija privalo keisti savo politiką ir

pateikti tikrą neatidėliotinų priemonių planą. Tas planas turėtų padėti surasti papildomų išteklių viešajai plėtros pagalbai ir apimti ekonominę pagalbą, prekybos politiką, skolas, intelektinę nuosavybę atsižvelgiant į imigracijos poveikį ir į pilietinės visuomenės organizacijų stiprinimą.

1.4 Per tą patį laikotarpį **Bendrijoje** iškilo svarbių klausimų, kurie taip pat daro poveikį bendradarbiavimui vystymosi labui; išorės pagalbos reforma prasidėjo 2000 m. konsolidavus EuropeAid, ėmus dekoncentruoti ir decentralizuoti Komisijos delegacijas; 2003 m. įsigaliojęs Kotonu susitarimas (ką tik pasirašyta pataisyta susitarimo versija, pagal kurią AKR šalims užtikrinama minimali suma nepaisant derybų dėl 2007 — 2013 m. finansinės perspektyvos rezultatų) ir šiuo metu vykstantis Europos plėtros fondo (EPF) įtraukimo į biudžetą procesas. Platesniame kontekste ES plėtra iki 25 valstybių narių, Europos saugumo strategijos ir Bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) įgyvendinimas ir Sutarties dėl Konstitucijos aptarimas, kuriuo plėtros politika įtraukiama į ES užsienio santykių politikos sferą, plėtrai teikiama pagalba suteikia naujų bruožų, reikalaujančių naujo požiūrio. Pagaliau, 2007–2013 m. finansinės perspektyvos aptarimas galėtų suteikti galimybę konkretizuoti visų pirmiau paminėtų klausimų sąsajas ir tuos klausimus paversti konkrečiais išpareigojimais.

1.5 Taip pat sveikintinas **konsultacijų procesas**, pradėtas dėl plėtros politikos peržiūros, nes juo plečiamas visų su tuo susijusių dalyvių demokratinis dalyvavimas.

1.6 Šio **svarstymų** proceso pradžioje 2005 m. sausio mėn. buvo numatyta šių metų pirmąjį ketvirtį parengti Komisijos komunikatą. Galiausiai, šis komunikatas buvo paskelbtas 2005 m. liepos mėnesį ir Komisija kreipėsi į EESRK dėl nuomonės šiuo klausimu. Ši nuomonė pateikiama atsakant į prašymą. Atsižvelgiant į tai, kad Jungtinių Tautų Tūkstantmečio tikslų įgyvendinimo aptarimo konferencija įvyks rugsėjo mėnesį, EESRK mano, kad, paskelbus šios konferencijos išvadas, Komisija, prieš pateikdama galutinę deklaracijos redakciją, kuri turi būti pristatyta lapkričio mėn. Taryboje, turėtų vėl atnaujinti konsultacijų procesą. Be to, tai, kad šis procesas sutapo su kitų Bendrijos institucijų pozicijų rengimu — savo ruožtu EESRK prisidėjo rengiant poziciją dėl Tūkstantmečio pažangos tikslų programos, vadinamos *TPTP paketu* ⁽¹⁾, kurio spartesnę eigą inicijavo Taryba — galėtų padėti užtikrinti didesnius išpareigojimus visos Europos Sąjungos mastu sprendžiant plėtros klausimus ir suteiktą galimybę sustiprinti tą vadovaujantį vaidmenį,

⁽¹⁾ Ši „paketa“, kuris buvo paskelbtas 2005 m. balandžio mėn., sudaro trys komunikatai: COM(2005) 132 dėl Europos Sąjungos indėlio, COM(2005) 133 dėl finansavimo siekiant plėtros ir pagalbos veiksmingumo ir COM(2005) 134 dėl politikos darnos plėtros srityje.

kurį ES vaidina besivystančiame pasaulyje. EESRK mano, kad labai svarbu, jog visos Bendrijos institucijos susitartų dėl plėtros politikos plačiąja prasme.

1.7 **Deklaraciją dėl plėtros politikos**, kuri buvo priimta 2000 m., bendrai rengė Komisija ir Taryba. Ji sulaukė visapusio palaikymo ir bendro sutarimo. Artimiausiu metu Komisija taip pat ketina įtraukti Parlamentą. EESRK aktyviai dalyvauja šiame procese, nes mano, kad plėtros politikai reikia didesnės visuomenės ir pilietinei visuomenei atstovaujančių institucijų paramos.

1.8 EESRK mano, kad būtų buvę naudinga, jei Komisijos dokumente — *ES plėtros politikos ateitis* — dėl kurio neseniai šiais klausimais buvo surengtos konsultacijos ir debatai, būtų išsamiau įvertintas Bendrijos nuo jos sukūrimo teikiamas **pagalbos veiksmingumas**, ir pateikiama išsamesnė kliūčių ir problemų, daugybę metų turėjusių įtakos jos veiksmingumui, analizė. ⁽²⁾ Problemos, mūsų nuomone, yra šios: lėtas programų įgyvendinimo tempas, pernelyg didelės, palyginus su projektams skirtomis lėšomis, administracinės ir kitos išlaidos, pagalbos sujungimas, pagalbą gaunančių valstybių antraeilis vaidmuo ir pagalbos srautų neprognozuojamumas ir nepastovumas. Būtų buvę gerai gauti bent trumpą 2000 m. deklaracijos poveikio ir įvairių problemų, su kuriomis susidūrė Bendrijos bendradarbiavimas, Komisijos įvertinimą, taip pat per tą laiką pasiektų rezultatų ir gautų pamokų įvertinimą. Tačiau yra ir kitų naujų tyrimų ⁽³⁾, atliktų remiant Europos Komisijai, kuriuose pateikiama šiuo klausimu labai naudinga informacija. EESRK nuomone, parodytas ribotas pagalbos plėtrai kovojant su skurdu veiksmingumas reikalauja tam tikros savikritikos ir būsimos plėtros politikos peržiūros kartu tęsiant Komisijos inicijuotas pastangas gerinti Bendrijos pagalbos kokybę ir veiksmingumą.

2. ES plėtros politika: tikslai ir siekiai

2.1 Tiek komunikatuose dėl TPT paketo, tiek 2002 m. Barcelonos išpareigojimuose dėl Monterėjaus tikslų įgyvendinimo nagrinėjami du pagrindiniai pagalbos politikos aspektai — suteiktų valstybinių lėšų apimtis ir jų veiksmingumas. Šiuo klausimu yra pasiekta **nemažai tarptautinių sutarimų**,

⁽²⁾ Vis dėlto reikia paminėti prie Komisijos siūlymo pridedamą poveikio analizę, metinę Bendrijos plėtros politikos ir užsienio pagalbos ataskaitą ir teminius bei geografinius Komisijos įvertinimus, kurie sistemingai apima plėtros politikos konkretų įgyvendinimą.

⁽³⁾ ODI/ICEI/ECDPM EB plėtros politikos įvertinimas. DPS tyrimo pranešimas 2005 m. vasario mėn.

įkūnijančių TPT, kuriuos remia 189 valstybės. ⁽⁴⁾ Pagrindinė plėtros politikos gairė turi būti skurdo sumažinimas ir ilgai neišsprendžiamas jo likvidavimas. Šis bendras sutarimas dėl TPT kartais tampa per daug retoriškas, užmirštama tai, kad juos sudaro aštuoni socialinės, ekonominės ir aplinkos apsaugos plėtros tikslai, kurių bendras tikslas — iki 2015 m. 50 proc. sumažinti kraštutinį skurdą. Taip pat užmirštama tai, kad šių tikslų siekiama įgyvendinant 18 kiekybinių tikslų kiekvienam iš jų skiriam vieną arba kelis rodiklius. Europos įsipareigojimai kiekvieno TPT atžvilgiu turi atitikti jų praktinius ir veiksmingus bruožus. TPT praktinių tikslų ir rodiklių egzistavimas gali taip pat padėti padidinti taip reikalingą bendradarbiavimo apskritai ir konkrečiai Europos pagalbos atskaitomybę ir skaidrumą ⁽⁵⁾.

2.2 Pirmą kartą per daugelį metų išsivysčiusios ir neturtingos šalys turi **bendrą plėtros darbotvarkę**, skirtą globalizacijai valdyti ir ją padaryti visaapimančiu procesu, kuris socialinės sanglaudos propagavimui teiktų daugiau reikšmės. Plėtros klausimus bet kuriuo atveju reikia spręsti integruotai ir globaliai, kad, kovojant su skurdu, galima būtų atsižvelgti į įvairių politikos sričių - prekybos, aplinkos apsaugos, migracijos arba saugumo politikos - jai daromą įtaką. Kiekviena kovos su skurdu iniciatyva turėtų apimti ir lyties klausimą.

3. Europos plėtros politikos gairės ir kanalai

3.1 **Esminių skurdo priežasčių** yra daug, jos įvairios ir skiriasi pagal kontekstą. Skurdo taip pat negalima apibrėžti vien duotuoju pajamų lygiu. Tai itin pažeidžiama padėtis, kurios priežastys — fizinių, finansinių ir žmonių išteklių trūkumas. Taigi, norint kovoti su skurdu nepakanka padidinti bendrą pagalbos apimtį. Būtina sukurti sąlygas turtui kauptis ir jo teisingo paskirstymo sąlygas; išsivysčiusios šalys privalo keisti savo prekybos ir ekonomikos politiką; būtina išplėsti neturtingų šalių vietinę rinką, skatinti demokratines institucijas, stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas. Taip pat yra būtinas veiksmingas ir teisingas valstybės ir rinkos atliekamo vaidmens santykis. Pastarųjų dešimtmečių patirtis parodė, kad, jei valstybės nesugeba sukurti tinkamos materialinės ir nematerialios infrastruktūros plėtros, skatinimas yra neįmanomas.

3.2 Pačių neturtingiausių sektorių nuosavybės teisių formalizavimo programos (susijusios su akivaizdžiai mažos vertės nuosavybe, kaip antai, skurdūs miestai kai kuriose Lotynų Amerikos valstybėse) parodė, kad tokios teisinės nuosavybės teisės gali turėti teigiamą poveikį plėtrai ir, EESRK nuomone, į jas reikėtų atsižvelgti Europos plėtros politikoje.

⁽⁴⁾ 2000 m. rugsėjo 8 d. Generalinės asamblėjos rezoliucija A/RES/55/2.

⁽⁵⁾ Tūkstantmečio pažangos tikslai yra šie: 1. likviduoti kraštutinį skurdą ir badą; 2. pasiekti visuotinį pradinį išsilavinimą; 3. skatinti lyčių lygybę ir suteikti moterims teises; 4. sumažinti vaikų mirštamumą; 5. pagerinti motinų sveikatą; 6. kovoti su ŽIV/AIDS, maliarija ir kitomis ligomis; 7. užtikrinti aplinkos apsaugos tvarumą; 8. sukurti visuotinę partnerystę plėtros srityje

3.3 Antra vertus, EESRK nori pabrėžti, kad švietimas ir mokymas yra svarbus valstybės turtas. Švietimas teigiamą poveikį daro ne tik tiems, kurie mokosi, bet ir visai visuomenei. Bet koks švietimas yra prielaida žmogiškojo kapitalo augimui, kuris sudaro augimo, užimtumo ir pajamų didėjimo sąlygas. Artimiausiu metu antrasis TPT tikslas, t.y. visiems prieinamas pradinis išsilavinimas, turėtų perraugti į kitas su viduriniu ir profesiniu lavinimu susijusias iniciatyvas. ES institucijos ir šalys narės turėtų sustiprinti savo pastangas bendradarbiauti švietimo srityje.

3.4 **Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas** — būtinos neturtingų šalių vystymosi sąlygos. Tačiau negali būti augimo be minimalaus infrastruktūros lygio, pajamų paskirstymo sistemų, galimybės mokytis ir gydytis, aukštos kokybės institucijų ir socialinio sutarimo. Jei nėra šio socialinio kapitalo, ekonominis vystymasis ir socialinė sanglauda neįmanomi. Skurdas savo ruožtu tampa neįveikiama kliūtis plėtros kelyje. Kuriant gamybos kultūrą, priemonės, padedančios plėtoti neoficialią ekonomiką (savisamos ir socialinės ekonomikos skatinimas, MVĮ vystymas, deramos socialinės apsaugos sistemos kūrimas), taip pat reikšmingos vietinės ir regioninės rinkos plėtra, EESRK nuomone, yra tos priemonės, kurios galėtų prisidėti prie neturtingų šalių ekonominio vystymosi.

3.5 **Tarptautinės prekybos** erdvė suteikia svarbias galimybes padėti mažiau išsivysčiusioms šalims išbristi iš skurdo ir įveikti nepakankamą išsivystymą. Nepaisant to, dabartinės pasaulio prekybos taisyklės yra palankios labiausiai išsivysčiusioms šalims neturtingesniųjų sąskaita. EESRK yra tai pabrėžęs reikšdamas įvairias nuomones, iš kurių paskutinė buvo nuomonė dėl globalizacijos socialinės dimensijos ⁽⁶⁾. Todėl dabar vykstančio PPO derybų raundo, kurio artimiausia ministrų konferencija įvyks Hong Konge gruodžio mėnesį, metu ir dvišalių Europos Sąjungos derybų metu derėtų pagerinti sąlygas besivystančioms šalims patekti į išsivysčiusių šalių rinkas, sumažinti arba panaikinti visas subsidijas, įskaitant subsidijas žemės ūkiui, kurios iškreipia prekybinius mainus, iš esmės sumažinti kliūtis besivystančių šalių eksportui ir reformuoti susitarimą dėl su prekyba susijusios intelektinės nuosavybės. Todėl patartina ES pagalbos plėtrai neteikti remiantis tomis pozicijomis, kurias besivystančios šalys priima daugiašalėse prekybos derybose, kad būtų išvengta kai kurių tarptautinių finansų institucijų praktikos męgdžiojimo.

⁽⁶⁾ Nuomonė dėl globalizacijos socialinės dimensijos – ES politikos indėlis teikiant naudą visiems, OL C 234, 2005 9 22.

3.6 Neturtingesnės ir mažiau išsivysčiusios šalys taip pat yra labai pažeidžiamos integracijos į išorines rinkas atžvilgiu ir neturi išteklių įveikti įvairias ekonominių pokyčių pakopas. Todėl plėtros politika turi būti orientuota į **laipsnišką integravimąsi į pasaulines rinkas**, skatinti investicijas į infrastruktūrą, švietimą, sveikatos apsaugą, demokratinę institucijų plėtrą ir į nuosavų veiksmingų vidaus rinkų ir regioninių rinkų atsiradimą šiose šalyse.

3.7 EESRK daugeliu atvejų yra pareiškęs, kad remia **socialinės dimensijos įtraukimą** į ES prekybos, politikos ir bendradarbiavimo **asociacijos susitarimus** ⁽⁷⁾. Šis minimali socialinė dimensija turėtų apimti padoraus darbo skatinimą, valstybinių ir privačių socialinės apsaugos sistemų plėtrą, pagarbos teisei į darbą veiksmingą (aštuonios pagrindinės TDO konvencijos ⁽⁸⁾ ir konvencijos Nr. 168 dėl užimtumo skatinimo, Nr. 183 dėl motinystės apsaugos ir Nr. 155 dėl profesinės sveikatos ir darbo saugos).

3.8 **Padorus darbas** (t.y. darbas padoriomis sąlygomis tiek sutartinių įsipareigojimų, tiek sąlygų, kuriomis atliekamas darbas, atžvilgiu) labai svarbus plėtrai. EESRK mano, kad norint, jog žmogaus teisių būtų laikomasi darbo vietoje, į PPO taisykles reikėtų įtraukti socialinį skyrių.

3.9 TPT, savo ruožtu, nepakankamai atsižvelgiama į šį pagrindinį matmenį tame kontekste, kuriame aiškiai matyti globalizacijos poveikis socialinėms sąlygoms apskritai ir darbo sąlygoms konkrečiai. EESRK siūlo numatyti, kad į šiuo metu atliekamą TPT peržiūrą būtų įtraukta ekonominių teisių, socialinių ir darbo teisių padėties analizė ir kad padorus darbas ateityje taptų **9-tuoju Tūkstantmečio pažangos tikslu**.

3.10 **Plėtra ir žmogaus saugumas** ES plėtros politikoje turėtų būti viena kitą papildančios ir paremiančios sąvokos. Akivaizdu, kad saugumas ir aplinkos be konfliktų užtikrinimas yra būtinos sąlygos plėtros strategijai, kurios pagrindą sudaro skurdo likvidavimas. Tačiau kita vertus, ekonominis ir socialinis vystymasis yra pagrindinė saugumo garantija. EESRK mano, kad pagarba žmogaus teisėms turi būti vienas iš pagrindinių ES plėtros politikos prioritetų skiriant ypatingą dėmesį tam, kad kovoje su skurdu būtų gerbiamos moterų teisės. Tai bus esminis indėlis mažinant skurdą ir didinant pasaulio saugumą.

⁽⁷⁾ Nuomonė dėl to, „Kaip derybose dėl Ekonominės partnerystės sutarčių atsižvelgti į socialinius aspektus“ OL C 255, 2005 10 14; Nuomonė dėl socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros baseine, OL C 110, 2004 4 30; Nuomonė dėl žmogaus teisių darbo vietoje, CESE 933/2001.

⁽⁸⁾ Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo (Nr. 87), Konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo (Nr. 98), Konvencija dėl priverstinio ar privalomojo darbo (Nr. 29), Konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo (Nr. 105), Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje (Nr. 111), Konvencija dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už visavertį darbą (Nr. 100), Konvencija dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus (Nr. 138), konvencija dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo (Nr. 183).

3.11 Ta proga EESRK dar kartą pabrėžia ⁽⁹⁾ poreikį į ES plėtros politiką įtraukti priemones, orientuotas į žmogaus teisių, įskaitant žmogaus teises darbo vietoje ⁽¹⁰⁾, gynėjų apsaugą visame pasaulyje.

3.12 Itin didelis daugelio bendruomenių **pažeidžiamumas** ir naujų bei ilgalaikių grėsmių egzistavimas padidino tiek stichinių, tiek žmogaus sukeltų nelaimių riziką. Plėtros politika turi turėti tai omeny ir labiau laikytis prevencinio požiūrio. Smurtu pasižyminčiose teritorijose vienas iš plėtros politikos priemonių planavimo elementų turi būti kruopšti konfliktus sukeliančių veiksnių analizė, o daugelis šių priemonių turi būti nukreiptos pilietinės visuomenės organizacijų veiklai, kuria siekiama sustiprinti taiką ir spręsti naujus konfliktus bei grėsmes bei užkirsti jiems kelią, remti.

3.13 EESRK mano, kad aplinkos apsauga yra vienas iš trijų **tvariosios plėtros** ramsčių, todėl jai turi būti suteikiamas toks pat prioritetas kaip ir ekonominiam bei socialiniam matmenims. Todėl EESRK pabrėžia poreikį į plėtros strategijų įgyvendinimą, kaip veiksmingumo rodiklį, įtraukti aplinkos apsaugos metmenį. Be to, poveikio aplinkai tyrimai turėtų tapti būtina išankstine tam tikro masto projektų ir veiksmų sąlyga.

3.14 EESRK taip pat mano, kad remiamose šalyse vien tik nacionalinių strategijų nepakanka **globaliems aplinkos apsaugos iššūkiams** įveikti. Išsivysčiusios šalys turi prisiišti atsakomybę ir sumokėti pagrindinę išlaidų, atsirandančių sprendžiant globalias aplinkos apsaugos problemas, dalį. ES turėtų skirti papildomų finansinių išteklių programoms, skirtoms šio pobūdžio problemoms spręsti.

3.15 Panašu, kad norint besivystančias šalis išvaduoti iš juos kamuojančio skurdo ir nelygybės, nepakanka jas paprasčiausiai įtraukti į tarptautinę prekybą. Šiose šalyse reikia sudaryti vystymuisi, vadinasi, ekonominiam ir politiniam progresui pasiekti, būtinas sąlygas, ir įgyvendinti turto perskirstymo iš turtingų šalių neturtingoms politiką. Taip pat pagalbą teikiančios šalys turi suprasti, kad pagalba plėtrai naudinga ne tik neturtingoms šalims. Ji taip pat turi lemiamą reikšmę turtingų šalių ateičiai, kadangi skurdas ir nelygybė sudaro grėsmę šių šalių saugumui ir plėtros galimybėms. EESRK nuomone, šis uždavinys yra vienas tokių, kuriuos organizuota pilietinė visuomenė gali kuo geriausiai įvykdyti.

3.16 Todėl ES plėtros politika gali teigiamai paveikti **migrantų srautų integravimą** ir skatinti **bendrą su migrantų kilmės šalimis plėtros politiką** ⁽¹¹⁾. Bendradarbiavimas su kilmės šalimis turi lemiamą reikšmę valdant legalių migrantų srautus ir priimant migrantus taip, kad būtų visiškai gerbiamos

⁽⁹⁾ Nuomonė dėl socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros baseine. OL C 110, 2004 4 30, p. 55

⁽¹⁰⁾ Ypač aktualus klausimas yra profesinių sąjungų teisių pažeidimas daugelyje pasaulio dalių, kaip antai Lotynų Amerikoje, kurioje profesinių sąjungų veikėjai yra persekiojami, sodinami į kalėjimą ir net nužudomi.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Žaliosios knygos dėl ES požiūrio į ekonominę migracijos valdymą*, OL C 255, 2005 10 14.

jų, kaip imigrantų, o sykiu ir kaip pilnateisių piliečių, teises⁽¹²⁾. Migracija turi taip pat prisidėti prie emigrantų kilmės šalių plėtros⁽¹³⁾. Todėl būtina sukurti kompensavimo už „protų nutekėjimą“ politikos priemonės, būtina sustabdyti piktnaudžiavimą migrantų gimtinei likusioms šeimoms siunčiamų piniginių perlaidų tarifais ir palengvinti emigrantų grįžimą į gimtą šalį, kad jie galėtų prisidėti prie jos plėtra ir ten įsteigtų, pavyzdžiui, produktyvias įmones.

4. Europos plėtros politikos mobilizavimo kriterijai

4.1 Atskirų politikos rūšių tarpusavio **darnos** klausimas — jau seniai egzistuojantis Bendrijos pagalbos klausimas, kurio teisinė bazė yra Sutartyse — įgyja naują reikšmę naujame tarpautiniame kontekste, kuriam labai aktualus saugumo klausimas, globalizacijos padariniai prekybai, žemės ūkiui, užimtumui ir migracijai. Neseniai paskelbtas Komisijos komunikatas aiškiai rodo šio klausimo aktualumą ir ES ryžtą pateikti deramą atsaką. Inicijatyvos „Viskas, išskyrus ginklus“ dėka neturtingoms šalims palanki prekybos politika įgavo daugiau nuoseklumo.

4.2 ES plėtros politika nėra kompensavimo priemonė, kurios tikslas sumažinti galimą žalą neturtingų šalių plėtrai, kurią padaro kitos politikos sritys, pavyzdžiui, prekybos arba saugumo politika. EESRK mano, kad geresnis įvairių Komisijos direktoratų tarpusavio bendradarbiavimas (pavyzdžiui, Prekybos ir Užimtumo direktoratų) padarytų šį požiūrį veiksmingesnį, kaip ir periodiškas Bendrijos politikos poveikio besivystančių šalių socialinei sanglaudai įvertinimas, kuriame pagrindinį vaidmenį vaidintų organizuota pilietinė visuomenė.

4.3 Nors ir siekiama visų ES politikos rūšių darnos, tai neturėtų užgožti plėtros politikos turinio, pajungiant ją kitiems Bendrijos veiksmams ir ignoruojant specifines plėtros iniciatyvų savybes ir tikslus. Sąjungoje, kuri vis labiau įsijungia į išorinius veiksmus ir jie nuolat keičiasi, plėtros politika, norint, kad ji pasiektų jai iškeltus siekius ir tikslus, turi išlaikyti tam tikrą **nepriklausomybę** nuo kitų išorinių veiksmų.

4.4 EESRK mano, kad reikia toliau stengtis suderinti Bendrijos plėtros politiką ir 25 valstybių narių politiką. Jų visų vieninga parama TPT ir EPBO Plėtros paramos komiteto (PPK) pozicijoms turėtų tai palengvinti. Svarbu pasiekti to, kad paramą teikiančių šalių politikos, kurios dažnai tarpusavyje kertasi, būtų darnesnės, ir stengtis, kad jos būtų tarpusavyje nuoseklios. Dėl šio nuoseklumo trūkumo „didėja sandorių sąnaudos“: nuostoliai, pastangų dubliavimas, nenuoseklus

požiūris ir didžiulė painiava paramą gaunančioms šalims. 2002 m. kovo mėn. Barselonoje įvykusiame Europos viršūnių susitikime ES išipareigojo iki 2004 m. priimti praktines politikos koordinavimo ir procedūrų derinimo priemones tiek Europos Komisijoje, tiek valstybėse narėse. Nepaisant to, iš tų išipareigojimų kylančios rekomendacijos iš tiesų nebuvo įgyvendintos. EESRK mano, kad ES ir valstybių narių politikos veiksmingas tarpusavio suderinimas turi lemiama reikšmę būsimai Bendrijos plėtros politikai. EESRK kiek galėdamas skatins diskusijas su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis, siekdamas sukurti **plėtros politikai bendrą Europos platformą**. EESRK taip pat remia Komisijos poziciją dėl poreikio turėti plėtros politiką Europos lygiu. Tai įpareigotų tiek valstybes nares, tiek pačią Komisiją.

4.5 Pagrindinė Bendrijos plėtros politikos pridėtinė vertė turėtų būti koordinavimo su valstybių narių politikomis ir tarpusavio papildymo sustiprinimas. ES turi kai kurių lyginamųjų privalumų, kaip antai jos dydis, neutralus įvaizdis ir indėlis į pasaulinius fondus. Reikėtų išnaudoti visus šiuos privalumus.

4.6 Kartu EESRK remia idėją, kad **ES ir toliau dalyvautų ir vieningai išsakytų nuomonę visuose daugiašaliuose forumuose**, kuriuose nagrinėjami plėtros klausimai. ES privalo vaidinti aktyvų vaidmenį reformuojant daugiašalę sistemą ir rasti bendrą poziciją šiuo klausimu. Tai turėtų įtakoti Jungtinių Tautų sistemą dėl to proceso, kurį paskatino jos generalinis sekretorius, o taip pat tarptautines finansines institucijas ir kitus daugiašalius forumus, kaip antai PPK, Paryžiaus klubas, G8 ir PPO. ES gebėjimas būti tarptautinių procesų dalyviu, turinčiu jiems įtaką ir realią galią, priklauso nuo jos gebėjimo išlaikyti vieningą frontą daugiašaliuose organuose. Analogiškai ES privalo sustiprinti konsultavimosi ir koordinavimo vietoje su JT specializuotomis agentūromis ir kitais pagalbos teikėjais mechanizmus.

4.7 **Institucinis** plėtros **matmuo** turi lemiama reikšmę ir todėl būtina stiprinti vietinių institucijų gebėjimus. Stipresnės institucijos yra pagrindas gero viešųjų reikalų valdymo, kuris sudaro sąlygas taip paskirstyti ir valdyti išteklius, kad problema būtų sprendžiamas laikantis dalyvavimo, skaidrumo, atskaitomybės, kovos su korupcija, teisingumo ir teisinės valstybės principų. PVO gebėjimų ir išteklių didinimas turi lemiama reikšmę užtikrinant, kad šios šalys pačios imtųsi vadovauti plėtros procesui.

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl *Galimybės naudotis Europos Sąjungos pilietybe* OL C 208, 2003 9 3.

⁽¹³⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonominių ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Migracija ir vystymasis: konkrečios gairės* (COM(2005) 390 final).

4.8 Todėl ES turėtų **kaupiti informaciją ir pasimokyti** iš bendradarbiavimo programų su naujomis valstybėmis narėmis, kurios per trumpą laiką iš pagalbos gavėjų virto pagalbos teikėjų bendrijos narėmis. Jų, kaip pagalbą gavusio partnerio, suvokimas ir požiūris gali būti itin naudingi diegiant inovacinius pagalbos valdymo metodus.

4.9 Kadangi **decentralizacijos** lygis tose šalyse, kurios yra Bendrijos bendradarbiavimo gavėjos, aukštas, reikia tobulinti įvairių partnerių dalyvavimo mechanizmus ir sukurti tokius koordinavimo mechanizmus, kurie atitiktų bendradarbiavimo „iš apačios į viršų“ principą.

4.10 Koordinavimo ir konsultavimosi mechanizmų tobulinimas turėtų padidinti pagalbos **veiksmingumą ir efektyvumą**, nes sumažės sandorių sąnaudos. Tačiau veiksmingumui poveikį daro ir kiti veiksniai ir jo stebėseną turi būti neatskiriama viso Bendrijos bendradarbiavimo dalis. Komisija sukūrė griežtas pagalbos kokybės vertinimo ir kontrolės sistemas. Jos turėtų būti plačiau naudojamos ne vien tam, kad užtikrintų reikalingą atskaitomybę, bet ypač ir tam, kad būtų pasisemta patirties. Į Bendrijos institucijų atliekamą pagalbos vertinimą reikėtų įtraukti kitus, bendresnius klausimus, kaip antai pagalbos pakeičiamumo ⁽¹⁴⁾ tyrimą.

4.11 Reikėtų suderinti **įsisavinimo** principą, kuris iki šiol skirtinguose geografiniuose kontekstuose buvo skirtingai taikomas, pasinaudojant šiuo metu egzistuojančiomis geromis praktikomis ir jų įgyvendinimo patirtimi. Dalyvavimas ir **įsisavinimas** turi būti būdingi kiekvienam veiklos, programų arba projektų etapui, pradedant preliminarių nacionalinių programų aptarimu, baigiant galutiniu veiksmų įvertinimu.

5. Dalininkai plėtros politikoje

5.1 Bendrijos plėtros politika — tai **viešoji politika**, apimanti **daugybę dalininkų**. Šį faktą turėtų labiau pripažinti Bendrijos institucijos, sudarydamos palankesnes sąlygas įvairioms Europos organizacijoms dalyvauti šioje politikoje. Įvairių dalininkų — tiek valstybinių, tiek privačių — tarpusavio bendradarbiavimas — būtina veiksmingos ir nuoseklios plėtros politikos sąlyga.

5.2 Įgyvendinus **jungimosi, dalyvavimo ir įsisavinimo** principus, pagerėjo bendradarbiavimas plėtros srityje, kurį būtina palaikyti ir plėsti, labiau įtraukiant ne tik vyriausybinis, bet ir kitus socialinius atstovus.

⁽¹⁴⁾ Terminas, reiškiantis, kad pagalbos gavėjas nederamai naudoja pagalbos išteklius.

5.3 Kad būtų parengta ilgalaikė kovos su skurdu politika ir geriau panaudojamos pagalbos plėtrai lėšos, reikia veiksmingo išipareigojimo ir pagalbą gaunančių šalių demokratinių valdžios institucijų, ir tų, kurie tose šalyse turi ekonominę ir socialinę galią.

5.4 EESRK mano, kad pilietinės visuomenės organizacijų (darbuotojų, darbdavių, vartotojų, žmogaus teisių gynimo organizacijų ir t.t.) stiprinimas pietų kraštuose turi tapti vienu iš pagrindinių ES plėtros politikos prioritetų. Skurdo ir nelygybės mažinimas didele dalimi susijęs su pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų teikti reikalavimus, vesti derybas, siekti kompromisų ir dalyvauti veikloje stiprinimu. Taigi, ES plėtros politika turėtų ne tik skatinti konkretų **tikrų pilietinės visuomenės organizacijų** dalyvavimą veiksmuose, kylančiuose iš pagalbos plėtrai, bet taip pat ir **stiprinti** šias organizacijas ir siekti, kad jų visuomenė ⁽¹⁵⁾ jas pripažintų pagrindiniais plėtros proceso dalininkais. Tuo tikslu reikėtų numatyti specialias finansavimo lėšas.

5.5 Be to, ES plėtros politika turėtų pagalbą gaunančiose šalyse propaguoti teisinę sistemą, kuri sudarytų sąlygas pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti jų šalies plėtroje: gaunant finansines lėšas pilietinės visuomenės pajėgumams tobulinti ir sustiprinti, telkiant nuolatiniam dalyvavimui ir dialogui reikalingas priemones, nustatant šių organizacijų konsultavimo procedūras visuose preliminarių nacionalinių ir regioninių programų etapuose, skleidžiant gerą praktiką. Europos organizacijos turi būti lygiai taip pat konsultuojamos ES remiamų veiksmų klausimais.

5.6 Šiuo metu tik AKR šalys pripažįsta oficialų PVO atstovų dalyvavimą visuose bendradarbiavimo vystymosi labai etapuose. Šios Kotonu susitarime nustatytos prievolės nėra bendradarbiaujant su kitais regionais, kur vyksta tik neoficialios konsultacijos ⁽¹⁶⁾. EESRK ragina, kad ES plėtros politika ateityje šią iniciatyvą atveju išplėstų į kitus regionus ir sukurtų oficialius mechanizmus, kurie įtrauktų pilietinės visuomenės organizacijas į plėtros politikos planavimą, įgyvendinimą ir vertinimą.

⁽¹⁵⁾ EESRK žino, koks svarbus yra pilietinės visuomenės organizacijų reprezentatyvumas. Šiai temai išnagrinėti buvo sukurtas pakomitetis. AKR-EB Kotonu sutartyje numatyti įvairūs nevyriausybinis organizacijų reikalavimų atitikimo kriterijai, vadovaujantis kuriais šiuo atveju galima įgyti teisę naudotis Europos plėtros fondo lėšomis. Ir EESRK nuomonė dėl *Organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos valdymo: Komiteto įnašas rengiant Baltąją knygą* pateikia reprezentatyvumo kriterijus Europos pilietinės visuomenės organizacijoms.

⁽¹⁶⁾ Pavyzdžiui, DG RELEX organizuojami pilietinės visuomenės forumai dėl santykių tarp ES ir Andų bendrijos, Centrinės Amerikos, Meksikos ir MERCOSUR šalių.

5.7 Kotonu susitarime siūloma unikali galimybė nevalstybiniam atstovams pasinaudoti tam tikru kiekvienai šaliai skirtu ES fondų procentu (EPF lėšos, skirtos nacionalinėms ir regioninėms preliminarioms programoms). Šių lėšų tikslas — stiprinti pilietinės visuomenės gebėjimus ir sudaryti jai palankias sąlygas aktyviai įsitraukti į regioninės ir nacionalinės skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimą.

EESRK ragina, kad pilietinės visuomenės konsultacijų modelis būtų naudojamas ES santykiuose su kitais regionais, kaip antai Lotynų Amerika, Europos ir Viduržemio jūros partnerystės šalys.

5.8 Be to, šia ES plėtros politikos peržiūra būtina siekti užtikrinti, kad teisės dalyvauti veikloje būtų ne tik pripažintos, bet ir įgyvendinamos ten, kur jos buvo suteiktos. Praktiškai esama daug spragų įgyvendinant tai, dėl ko yra sutarta. Todėl PVO atstovams sunku iki galo suprasti susitarimus ir veiksmingai konsultuoti. Taip pat reikia apibrėžti pilietinės visuomenės organizacijų reprezentatyvumo kriterijus ir panaikinti kliūtis trukdančias naudotis Bendrijos lėšomis.

5.9 **Stabilių ir demokratiškų darbo santykių sistemų** sukūrimas yra padoraus įdarbinimo tikslo propagavimo pagrindas. Tačiau tai taip pat ir ekonominio vystymosi kertinis akmuo. Todėl EESRK mano, kad subalansuoto socialinio dialogo skatinimas turėtų būti įtrauktas į Europos plėtros politikos tikslų sąrašą. Turėdamas omeny Europos patirtį šioje srityje, EESRK mano, kad į šio uždavinio vykdymą būtina įtraukti Europos profsąjungas ir darbdavių organizacijas.

5.10 Įmonės privalo imtis aktyvaus ir pozityvaus vaidmens įgyvendinant tvarios plėtros tikslus, kaip pripažino EBPO Tarptautinio verslo įmonių elgesio kodekse⁽¹⁷⁾. EESRK mano, kad ES plėtros politika turėtų prisidėti prie **įmonių socialinės atsakomybės** skatinimo, visų pirma Europos įmonių šalyse, kurioms ji teikia pagalbą. EESRK, kaip jau anksčiau buvo pareiškęs⁽¹⁸⁾, tiki, kad jei įmonės pagalbą gaunančiose šalyse elgsis bent taip pat, kaip jos paprastai elgiasi Europoje, vadovaudamosi tais pačiais darbo, socialiniais ir aplinkos apsaugos kriterijais, jos labai smarkiai prisidės prie tų šalių ekonominio ir socialinio vystymosi.

5.11 Plėtros politika bus sėkminga ir augs tik tuomet, jei ją deramai **palaikys visuomenė**. EESRK mano, kad reikalingos didelės pastangos, siekiant padidinti žmonių informuotumą pagalbos plėtrai klausimais. „Pasaulinės pilietinės sąmonės“ atsi-

⁽¹⁷⁾ EBPO gairės tarptautinio verslo įmonėms, OECD, 2000.

⁽¹⁸⁾ EESRK nuomonė dėl „Žaliosios knygos – Europos teisinės bazės įmonių socialinės atsakomybės srityje“ OL C 125, 2002 2 27 ir „Komisijos komunikato – Socialinės darbotvarkės“ OL C 294, 2005 11 25.

radimas, kuris akivaizdžiai pastebimas visų pirma aplinkos apsaugos srityje, turi būti stiprinamas ir plečiamas, apimant skurdo, nelygybės, pasaulio viešųjų gėrybių klausimus. EESRK mano, kad į šio uždavinio vykdymą būtina įtraukti mokyklas, žiniasklaidą ir, žinoma, pilietinės visuomenės organizacijas. EESRK, bendradarbiaudamas su Europos institucijomis, mielai atliktų šios politikos instrumento vaidmenį.

6. ES plėtros politikos prioritetai, koncentracija ir diferenciacija

6.1 Siekiant užtikrinti, kad pagalba būtų veiksmingesnė ir turėtų didesnę įtaką, būtų protinga sutelkti dėmesį į tuos sektorius ir iniciatyvas, kuriems ES galėtų suteikti **didesnę pridėtinę vertę** arba kuriems kiti donorai ko nors negali suteikti. Vis dėlto, patirtis rodo, kad kartais nustatyti tokius prioritetus arba iš anksto apibrėžti tikėtiną Bendrijos pridėtinę vertę yra neįmanoma. Bet kuriuo atveju, šalies programų rengimas turėtų tapti derybų tarp partnerių priemone. Šio darbo atspirties taškas turėtų būti Skurdo mažinimo šalyje strategijos dokumentai (SMSD).

6.2 EESRK laikosi požiūrio, kad plėtros politiką stiprinantys motyvai turi būti ir politiniai, ir etiniai: jeigu nepavyks nugalėti šių dienų nelygybės, globalizacija nebus sėkminga. Todėl mes manome, kad ES plėtros politika negali apsiriboti neišsivystymo problemos sprendimu. Viena ES galių ir turėtų būti jos veikla, siekiant **globalių daugiasektorių strateginių tikslų**, tokių kaip sveikata (įskaitant reprodukcinę sveikatą), švietimas, lyčių lygybė, aplinkos apsauga ir produktyvių įmonių ir darbo vietų kūrimas, padorus darbas. Tam tikslui bendradarbiavimui plėtros srityje reikalingi papildomi finansiniai išteklių, kuriuos suteiktų naujos finansavimo priemonės.

6.3 Bendrijos bendradarbiavimas iš pat pradžių buvo labai **koncentruotas geografiškai**, o AKR šalių atveju, kaip parodė Kotonu susitarimas, tapo itin sudėtingas. Paskesnių Lomės ir Kotonu konvencijų patirtis turėtų būti pritaikyta kitiems, ypač Azijoje esantiems, regionams arba šalims, kurios yra išpareigosios siekti TPT. Taigi, egzistuoja poreikis plėtoti nuolatines, lankstesnes ir struktūruotas priemones kitose pasaulio dalyse, gaunančiose Bendrijos pagalbą. Jos turėtų peržengti tradicinių viršūnių susitikimų ir susitarimų ribas ir siekti strategiškesnės bendradarbiavimo vizijos. Be to, Bendrijos pagalba turėtų pasiekti **visas** neturtingas šalis.

6.4 EESRK pritaria, kad į ES plėtros pagalbos prioritetines zonas būtų įtraukta su Saharos dykuma besiribojanti Afrika. Tačiau, siekiant veiksmingumo, šis projektas turi būti susietas su geresniu valdymu Afrikoje tiek nacionaliniu, tiek ir regioniniu lygiu, įtraukiant tarpvalstybines Afrikos organizacijas, valstybes ir pilietinės visuomenės organizacijas. Pilietinės visuomenės organizacijos turi būti įtrauktos todėl, kad jos yra nepriklausomos, arti žmonių ir yra pajėgios reaguoti; jos gali užtikrinti, kad piliečiai prisiims rimtą atsakomybę už jiems tiesioginę įtaką darančią plėtros politiką.

6.5 Taigi, EESRK siūlo palengvinti galimybę Afrikos PVO gauti Bendrijos finansavimą, užtikrinant joms tiesioginę galimybę gauti lėšas nacionaliniu lygiu. Taip pat turi būti numatyta horizontali programa, skirta nevalstybiniam veikėjams finansuoti, o pilietinę visuomenę reikia daugiau ir sistemingiau įtraukti į bendradarbiavimo politikos bei strategijų rengimą ir įgyvendinimą.

6.6 Siekiant užtikrinti, kad ekonominės plėtros teikiama nauda pasinaudotų kuo daugiau žmonių ir ja nebūtų piktnaudžiaujama, EESRK pageidautų, kad ES plėtros pagalbos Afrikai veikloje būtų atsižvelgta į socialinės sanglaudos ir padoraus darbo visiems principus. Šie principai bus geriau apsaugoti, jeigu vyks rimtas socialinis dialogas, o bendriau — dialogas su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis organizacijomis. Siekdamas šio tikslo, EESRK, remdamasis Europos Komisijos komunikatu⁽¹⁹⁾, bendradarbiaus kartu su Afrikos ekonomikos, socialiniu ir kultūros komitetu ir keisis patirtimi bei žiniomis svarbiomis pripažintose sferose.

6.7 Bendrijos plėtros politika daugiau dėmesio turėtų skirti šalims su vidutiniu pragyvenimo lygiu, kurios vis dar susiduria su didelėmis vidaus skurdo ir nelygybės problemomis. Todėl keista pripažinti, kad nuolat mažėja ES pagalbos Lotynų Amerikai apimtys, kai tuo tarpu būtent šiame regione pragyvenimo lygio skirtumai yra ryškiausi. Antra vertus, šalyse su vidutiniu pragyvenimo lygiu (tokiose kaip Brazilija, Urugvajus arba Meksika) yra didelių „skurdo kišenių“. Reikėtų sukurti rodiklių sistemą, kuri leistų prižiūrėti padėtį tokiose šalyse. EESRK pritaria, kad ES savo plėtros politikoje Lotynų Amerikai suteiktų didesnę prioritetą.

6.8 Sveikiname Komisijos siūlymą kurti specialias **pereinamųjų laikotarpių** priemones, kurios prisitaikydamos prie besikeičiančios padėties ir nestabilių valstybių, palengvintų galimybę plėtoti tarpusavio ryšius tarp pagalbos, rekonstrukcijos bei plėtros, ir visa tai, vadovaujantis būtina diferenciacijos logika. Kartu, plėtojant bendradarbiavimą tokiomis aplinkybėmis, mums reikės stiprinti preventyvius ir ankstyvojo įspėjimo komponentus.

⁽¹⁹⁾ Paspirtinti pažangą siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo (COM(2005) 132 final).

7. Finansavimas

7.1 Sąjunga yra išpareigojusi siekti bent jau to, kas sutarta Monterėje, tačiau jau matyti, kad reikėtų prisiimti didesnius išpareigojimus, jei norime, kad būtų pasiekti TPT. Barcelonos 2002m. Kovo mėnesio Europos Vadovų Taryboje buvo sutarta 2006 m. padidinti oficialią pagalbą plėtrai (OPP) iki 0,39 proc. BVP. Palyginti su dabartiniu 0,22 proc. vidurkiu, tai yra reikšmingas išpareigojimas, tačiau jis neprilygsta ES valstybių narių pagalbos lygiui 1990 m., kai sudarė 0,44 proc. BVP. 2005 m. gegužės 23 — 24 d. vykusioje Taryboje buvo apibrėžti nauji **daugiau reikalaujantys tikslai** ir buvo išpareigota 2010 m. pasiekti 0,56 proc. BVP vidutiniškai visoje ES. 15 senųjų ir 10 naujųjų valstybių narių išpareigojimams skiriasi. Vis dėlto akivaizdu, kad, siekiant TPT, reikalingas nuolatinis išpareigojimas.

7.2 2005m. liepos mėn. G8 valstybių išpareigojimas nurašyti visą daugiašalę 18 skurdžiausių valstybių skolą yra reikšmingas žingsnis į priekį, kurį būtina paremti, nors mes turėsime palaukti, kol bus galutinai patvirtintas šis išpareigojimas, o sykiu ir informacija, kad panaši priemonė bus pritaikyta dar 20 šalių. EESRK mano, kad ši priemonė turi būti pritaikyta visoms mažiau išsivysčiusioms valstybėms ir finansuojama iš atskirų papildomų šaltinių, o ne tiesiog perskirstant valstybinės pagalbos plėtrai skirtas lėšas.

7.3 Todėl 2007 — 2013 m. finansinėje perspektyvoje turės būti rastas aiškesnis ir specifiskesnis būdas įtraukti finansinius išpareigojimus būtinus TPT pasiekti.

7.4 Plėtros **finansavimo būdai** kito, palaipsniui prisitaikydami, kad partneriai juos išsivystintų. Bendrijos bendradarbiavimas turi būti tobulinamas, plėtojant ilgalaikį prognozavimą ir gerinant daugiamečių planavimo priemones, kurios sumažintų galimo biudžeto perskirstymo ir pagalbos „lakumo“ neigiamus padarinius.

7.5 Pagalbos poreikis, kuris yra nuspėjamas ir stabilus, prieštarauja nacionalinių biudžetų, kurie derinami kasmet, principui. Tai yra viena iš priežasčių, pagrindžiančių **papildomų finansavimo šaltinių** poreikį. Bet pagrindinė priežastis — poreikis rasti papildomų lėšų plėtrai, tuo pat metu išsaugant tradicinį finansavimą. Nesutarimas tarp valstybių narių dėl naujų papildomo finansavimo šaltinių, kurie papildytų oficialią pagalbą plėtrai (OPP) ir suteiktų TPT naujų išteklių, stabdo jų įgyvendinimą. Iš esmės egzistuoja du novatoriški būdai, kaip sukurti papildomas pagalbos plėtrai finansavimo priemones. Visų pirma, yra Tarptautinė finansavimo priemonė *International Finance Facility (IFF)* ir, antra, tarptautinių mokesčių įvedimas.

Be sunkumų siekiant politinio sutarimo įgyvendinti šias priemones, pirmuoju atveju iškyla rimtų šių lėšų valdymo ir naudojimo klausimų. Antruoju atveju, sunkiausia pasiekti tarptautinį sutarimą dėl jo taikymo. EESRK mano, kad abi priemonės gali būti tinkamos ir papildyti viena kitą. Jas įgyvendinti yra itin svarbu, tačiau kartu turi būti užtikrinama, kad jos liks tik papildomos priemonės.

7.6 Artimiausiais metais vienu iš plėtros tikslų turėtų būti visiško pagalbos **atsiejimo** užtikrinimas. Remdamasis gausiais pasiūlymais šiuo klausimu⁽²⁰⁾, EESRK ragina Tarybą ryžtingai užbaigti pasiūlymo priimti reglamentą dėl paramos atsiejimo ruošimą ir užtikrinti, kad valstybės narės sektų šį klausimą labiau, o ne tik remdamosi PPK rekomendacijomis.

7.7 Dabartinė valstybių donorų ir konkrečiai ES politikos pozicija yra mažinti pagalbą projektams ir finansuoti valstybių gavėjų vyriausybės biudžetus, siekiant suteikti jiems galimybę plėtoti savarankišką politiką. EESRK mano, kad tai niekada neturėtų kenkti tikslų, kurių turėtų būti pasiekta pasinaudojant ES suteikta pagalba, įgyvendinimui. Antra vertus, toks finansavimo būdas gali puoselėti išsavinimo principą, jeigu jis nepakeičia senojo pobūdžio projektų stebėsenos nauja — politinė — sistema, apibrėžiančia, kokia kryptimi turėtų būti vykdoma ekonominė ir socialinė politika.

7.8 Plėtros finansavimo priemonės privalo **atitikti** savo tikslus. Didesnis Bendrijos bendradarbiavimo vikrumas ir lankstumas yra būtinas, atsižvelgiant į ilgą projektų ciklą arba iniciatyvų, kurioms skirta dabartinė Europos pagalba, ciklų valdymą. Be to, būtų netikslinga sujungti bendro pobūdžio ekonominio bendradarbiavimo priemonės su bendradarbiavimo plėtros labai priemonėmis. Plėtros politika tikslų požiūriu yra sąlyginai nepriklausoma, o tai reikalauja, kad jai skirtos priemonės būtų šiek tiek prie jos pritaikytos. Tai liečia ir planavimo, ir skyrimo priemones.

7.9 **Vikrumas** dar svarbesnis tampa tuomet, kai po karo arba stichinės nelaimės vykdoma rekonstrukcija arba kai susiklosto kritinė padėtis, kai lėtumas ir nelankstumas neleidžia imtis veiksmų. Tokios iniciatyvos, kaip Taikos fondas Afrikai, yra priderintos prie tokių padėčių realių.

7.10 Visa ES parodė pakankamą pagarbą Itin išsiskolinusių neturtingų šalių (IINŠ) iniciatyvai, skirtai jų **išorės skolai** sumažinti. Tačiau per trumpą laiką ši iniciatyva nėra pajėgi išspręsti ilgalaikės skolos ir skolos aptarnavimo problemų, todėl turi būti apsvarstytos kitos alternatyvos. Komisija pasiūlė laikinas priemones šalims, kurios atsigauja po karo arba patyria neramumus, tačiau ilgalaikės problemos lieka neišspręstos. EESRK

⁽²⁰⁾ Žr. nuomonę OL C 157, 2005 6 28 dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl galimybės pasinaudoti Bendrijos išorės pagalba“.

siūlo aktyvesnes skolų valdymo priemones, tokias kaip skolų mainymas į švietimą arba socialines investicijas arba galimybė panaikinti skolą tiems regionams, kurie nukentėjo nuo didelio masto nelaimių.

7.11 Didėjantis susirūpinimas taip vadinamomis **pasaulio viešosiomis gėrybėmis** reiškia, kad jų apsaugai turėtų būti skirtas specialus finansavimas. Siekdama šio tikslo, ES turėtų parengti veiksmų planą remdamasi jų apsaugos svarba bei priemonės tai apsaugai finansuoti ir būti lanksti skirstydama lėšas. Pastaraisiais metais atskirais atvejais, tokiais kaip AIDS, vanduo, skiepai ir pan., panaudotos bendros lėšos ir įvykdytos bendros iniciatyvos atrodo galėtų būti vikrumo pavyzdžiu, todėl Bendrijos parama tokio tipo iniciatyvoms, kurių kai kurios valstybės narės jau ėmėsi⁽²¹⁾, turėtų būti tęsiama.

7.12 Kaip jau esame pabrėžę, EESRK siūlo į ES plėtros strategiją įtraukti specifines problemas **vidutinio pragyvenimo lygio valstybių**, kuriose dar gausu „skurdo kišenių“ ir kur didelės gyventojų grupės skursta. Nors minėtu atveju tinkama pagalbos forma neapsiriboja negrąžintina pagalba, o sykiu teikiamos ir paskolos arba naudojamos kitos sujungtos pagalbos formos, į šią problemą reikia atkreipti dėmesį. Tokiais atvejais, kriterijai, atsižvelgiant į ES ir Lotynų Amerikos bei Karibų jūros regiono šalių viršūnių susitikimą 2004 m. Gvadalaharoje, turės papildyti TPT, socialinę sanglaudą įvardindami tikslu⁽²²⁾. Siekiant socialinės sanglaudos, reikės be kitų dalykų atlikti biudžeto valdymo reformas ir įdiegti progresyvinę mokesčių sistemą.

8. Pasiūlymai

8.1 EESRK mano, kad kova su skurdu privalo būti esminis ES iniciatyvų veiksnys, siekiant teisingesnės, saugesnės ir mažiau ekologiškai kenksmingos globalizacijos. Todėl ji turėtų tapti logiška Europos vidaus ekonominės plėtros ir socialinės harmonijos modelio tąsa išorėje⁽²³⁾.

8.2 EESRK laikosi nuomonės, kad ES plėtros politika privalo suvaidinti pagrindinį vaidmenį skleidžiant pamatines ES vertybes ir apsaugant nuo neigiamų skurdo ir nelygybės (nesaugumo, gamtinių išteklių mažėjimo, nekontroliuojamos migracijos) padarinių. Todėl EESRK siūlo ES plėtros politikai suteikti toki patį vaidmenį, kaip ir saugumo politikai.

⁽²¹⁾ Europos Komisija atliko tyrimą papildomo plėtros finansavimo tema „Komisijos darbo dokumentas Nauji plėtros finansavimo šaltiniai. Galimybių apžvalga“ (SEC(2005) 467; 2005 m. balandis) ir parengė Komunikatą „Paspartinti pažangą siekiant TVT įgyvendinimo. Plėtros finansavimas ir pagalbos efektyvumas“ (COM(2005) 133 final). Minėtuose dokumentuose siūlomos įvairios iniciatyvos ir pristatoma valstybių narių pozicija šiuo klausimu. Nors tos pozicijos ir nėra galutinės, naujų finansavimo šaltinių aspektu kai kurios valstybės narės užėmė progresyvesnes pozicijas.

⁽²²⁾ Žr. nuomonę OL C 112, 2004 4 30 dėl „Socialinės sanglaudos Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regione“.

⁽²³⁾ Šiuo klausimu žr. dabar EESRK rengiamą nuomonę „Sąjungos išorinė pagalba: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo“ (pranešėjas M. Koryfidis – OL C 74, 2005 3 23).

8.3 Atsižvelgdamas į aukščiau išdėstytus punktus, EESRK siūlo, kad naujame ekonominės globalizacijos kontekste Europos socialinio modelio (socialinis reguliavimas, pasirošimas siekti susitarimo tarp socialinių partnerių, universalios socialinės apsaugos sistemos) sklaida turėtų tapti pagrindiniu ES plėtros politikos ramsčiu.

8.4 EESRK mano, kad muitų barjerų besivystančių šalių eksportui panaikinimas ir su eksporto kainomis susijusių subsidijų (įskaitant žemės ūkio subsidijas) mažinimas galėtų padėti mažinti⁽²⁴⁾ skurdą. Nors tokio žingsnio trumpalaikės pasekmės gali būti ginčytinos (ta prasme, kad besivystančios šalys, kuriose vyrauja importas, gali nukentėti dėl kainų šuolio). Kartu jis ragina reformuoti susitarimą dėl intelektinės nuosavybės, kuri susijusi su prekyba. Todėl EESRK rekomenduoja, kad atsivėrianti prekyba besivystančiose šalyse būtų nukreipta į palaipsnį šių šalių integraciją į pasaulines rinkas, o kartu su ja būtų vykdomos programos, skirtos struktūriniam sutvirtinimui šiose šalyse.

8.5 EESRK siūlo į ES ir įvairių šalių bei pasaulio regionų asociacijos susitarimus įtraukti socialinį matmenį, kuris apimtų bent padorus darbo propagavimą, valstybinių ir privačių socialinės apsaugos sistemų plėtrą ir veiksmingą pagarbą darbo teisėms, įtvirtintoms TDO pagrindinėse konvencijose. EESRK taip pat siūlo šiuose susitarimuose numatyti priemones, skirtas organizuoti pilietinei visuomenei įtraukti.

8.6 Padorus darbas, remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) apibrėžimu, yra neatsiejamas nuo kovos su skurdu ir socialinės sanglaudos stiprinimo. Todėl EESRK siūlo padorų darbą įvardinti kaip 9-ąjį Tūkstantmečio plėtros tikslą.

8.7 Žmogaus teisių gynimas yra vienas iš kertinių ES plėtros politikos dalykų. Todėl EESRK siūlo į šią politiką įtraukti priemones, skirtas veiksmingai apsaugoti žmogaus teisių, įskaitant žmogaus teises darbo vietoje, gynėjus tuose regionuose, kuriuose vyksta bendradarbiavimas.

8.8 EESRK mano, kad svarbu įtraukti aplinkos matmenį, kuris taptų plėtros strategijų įgyvendinimo efektyvumo rodikliu. Jis taip pat mano, kad poveikio aplinkai studijos turi tapti išankstine tam tikro masto projektų sąlyga.

8.9 EESRK laikosi požiūrio, kad ES plėtros politika turėtų prisidėti prie migracijos srautų sustyguoto integravimo, įskaitant ir teises. Be to, jis pasisako už bendrą plėtros politiką su imigrantų kilmės valstybėmis numatant kompensacijas už „protų nutekėjimą“ šalinant perlaidų siuntimo kliūtis ir padedant migrantams grįžti ir steigti produktyvias įmones. Bet

kuriuo atveju migracijos politika neturėtų tapti nauju plėtros politikos kompleksinio susiejimo šaltiniu.

8.10 EESRK ragina, kad visos ES politikos atitiktų plėtros strategiją, o plėtros politika kitų politikos sričių atžvilgiu būtų specializuota ir nepriklausoma. EESRK mano, kad vis svarbiau derinti Bendrijos ir valstybių narių plėtros politiką. Europos plėtros politikai turi būti sukurta bendra platforma arba darbotvarkė, kurioje valstybėms narėms būtų nurodyti konkretūs terminai ir įgyvendintinos sistemos. EESRK taip pat remia valstybių narių ir ES dalyvavimą daugiašaliuose forumuose, kai laikomasi bendrų pozicijų. EESRK remia Komisijos poziciją, kad yra galimybė suformuoti Europos Sąjungos lygio plėtros politiką, kurioje dalyvautų valstybės narės ir pati Komisija.

8.11 Siekiant mažinti skurdą, reikia kitaip paskirstyti galią ir galimybes. Siekiant šio tikslo, būtina konsoliduoti įstatymo viršenybe pagrįstos socialinės ir demokratinės valstybės institucijas. Taip pat reikia stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas. Todėl EESRK siūlo biudžete numatyti išlaidų kategorijas, skirtas šiam tikslui.

8.12 Remdamasis laiko patikrintu ES ir AKR šalių santykių pavyzdžiu, EESRK ragina Europos Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą paremti EESRK, kad jo vaidmuo, kurį jis atlieka santykiuose su kitų regionų, pavyzdžiui, Lotynų Amerikos ir Europos Viduržemio jūros valstybių, ekonominiiais ir socialiniais sluoksniais, būtų išplėstas. EESRK ragina politinius partnerius paremti šiuos punktus: politinį mandatą ir finansinius išteklius, leidžiančius dalyvauti ekonominiams ir socialiniams sluoksniais; institucinį pilietinės visuomenės dialogo pripažinimą ir oficialų bei reguliarių pilietinės visuomenės dalyvavimą prižiūrint asociacijos susitarimus viršūnių susitikimuose, jungtiniuose parlamentiniuose komitetuose ir pilietinei visuomenei svarbioje politikoje, pavyzdžiui, socialinės sanglaudos ir padorus darbo; EESRK pastangas puoselėti tiek konsultavimo funkciją, tiek ir socialinį dialogą bendradarbiaujant su TDO ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis. Šiame kontekste EESRK prašo Europos Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą paremti Jungtinės deklaracijos dėl ES plėtros politikos 2.2 pastraipos papildymą specialia nuoroda į EESRK, kaip veiksmingą ir būtiną dialogą su ekonominiiais ir socialiniais sluoksniais katalizatorių.

8.13 EESRK siūlo, kad stabilų ir demokratiškų darbo santykių ir socialinio dialogo skatinimas, taip pat įmonių socialinės atsakomybės skatinimas būtų vienas iš pagrindinių ES plėtros politikos tikslų.

⁽²⁴⁾ Remiantis įvairių tarptautinių institucijų atliktais tyrimais, sunku įvertinti, kokio poveikio besivystančių šalių ekonomikai turės sumažinta parama eksportui, nes šis poveikis yra skirtingas atsižvelgiant į kiekvienos šalies konkrečią padėtį ir prekybos struktūrą.

8.14 EESRK mano, kad Bendrijos veiksmų pridėtinė vertė turi būti orientuota į pasaulinius daug sektorių apimančius strateginius tikslus. Jis taip pat norėtų, kad pagalba su Saharos dykuma besiribojančiai Afrikai liktų prioritetu tol, kol šioje teritorijoje bus sukurtos geresnio valdymo sąlygos. EESRK taip pat ragina Bendrijos pagalbą skirti visoms neturtingoms šalims.

8.15 EESRK mano, kad Bendrijos plėtros politika daugiau dėmesio turėtų skirti šalims, kurių gyvenimo lygis yra vidutinis ir kurios susiduria su didelėmis vidaus skurdo ir nelygybės problemomis. Į šį apibrėžimą patenka kai kurios Lotynų Amerikos, regiono su kuriomis ES siekia strateginės partnerystės, šalys ir kai kurios Azijos šalys.

8.16 EESRK siūlo, kad G8 valstybių patvirtintos skolos sumažinimo priemonės apimtų visas neturtingas valstybes ir būtų finansuojamos iš papildomų pajamų šaltinių.

8.17 EESRK pažymi, kad reikia papildomų finansavimo išteklių siekiant plėtros tikslų. Vis dėlto turėtų būti pritariama tik tokioms tarptautinių finansinių įnašų rūšims, dėl kurių panaudojimo bus galima pasiekti platų politinį sutarimą.

8.18 EESRK mano, kad skolos atsiejimas turėtų būti vienas iš pagrindinių ES plėtros strategijos tikslų. Jis ragina Tarybą toliau tobulinti reglamentą dėl paramos atsiejimo ir neapsiriboti vien Plėtros pagalbos komiteto (PPK) rekomendacijomis.

8.19 EESRK siūlo naudoti naujas skolos mainų priemones, pavyzdžiui į švietimą arba į investicijas, turinčias socialinio pobūdžio tikslų (migrantų grįžimas, socialinių organizacijų stiprinimas ir kt.).

8.20 Didesnis pagalbos veiksmingumas tebelieka iššūkis visiems su šia pagalba susijusiems. EESRK laikosi nuomonės, kad reikia ir toliau dėti pastangas ir jas stiprinti siekiant geresnio plėtros tikslų įgyvendinimo.

8.21 EESRK mano, kad itin svarbu suformuoti politiką, skirtą visuomenės paramai plėtros politikai ir pilietiniam sąmoningumui pasaulio mastu didinti. EESRK, bendradarbiaudamas su Europos institucijomis, mielai sutiktų būti šios politikos priemone.

2005 m. rugsėjo 29 d., Briuselis

Europos ekonominių ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinio dialogo ir darbuotojų dalyvavimo — svarbiausių pramonės permainų numatymo ir kontrolės veiksnių

(2006/C 24/17)

2004 m. liepos 1 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pateikti nuomonę savo dėl *Socialinio dialogo ir darbuotojų dalyvavimo — svarbiausių pramonės permainų numatymo ir kontrolės veiksnių*.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gustav Zöhrer.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28-29 d. (2005 m. rugsėjo 29 d. posėdis) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Įžanga ir tikslai

1.1 Pramonės permainos — nuolatinis procesas, kurio metu pramonės sektorius prisitaiko prie kintančių jo ekonominės aplinkos sąlygų, kad išliktų konkurencingas ir sudarytų sąlygas vystymuisi.

1.2 Taigi pramonės permainos — tai būtinas prisitaikymas prie rinkų, technologijų, teisinių, socialinių ir ekonominės politikos sąlygų ir prie visos visuomenės keitimosi. Geriausia, jei šie pakitimai numatomi iš anksto arba sąmoningai įdiegiami, kad atitinkamas sektorius galėtų aktyviai valdyti laipsniško prisitaikymo eigą ir sumažinti neigiamą prisitaikymo proceso įtaką.

1.3 Jei į pokyčius nebus reaguojama arba bus reaguojama per vėlai, tai neigiamai paveiks atitinkamos įmonės arba sektoriaus konkurencingumą ir užimtumą. Netinkamai atliktas restruktūrizavimas gali pakenkti įmonės arba viso sektoriaus įvaizdžiui, be to, skatinti nuotaikas, kurios apskritai būtų nukreiptos prieš permainas.

1.4 Bet kokio pobūdžio pramonės permainos yra nuolatinis ekonomikos procesas, kurį vis dėlto iš esmės gali ir turi formuoti suinteresuotos šalys. Jis vyksta įmonėse ir daro įtaką visai su jomis susijusiai aplinkai (darbuotojams, darbdaviams, regionams ir t. t.).

1.5 Šio proceso sėkmę parodo, pirma, atitinkamos įmonės arba sektoriaus konkurencingumas ir naujovių diegimo gebėjimai, antra — darbo vietų užtikrinimas ir tinkamas neigiamų socialinių padarinių valdymas.

1.6 Be jokios abejonės, procesas iš tikrųjų būtų sėkmingas, jei į permainų valdymą įsitrauktų suinteresuotos šalys. Permains valdymas visuose sektorių arba įmonių lygiuose, t. y. ne tik įmonės administracijos lygiu, ne tik parodo sėkmingo

suderinto prisitaikymo svarbą, bet ir yra svarbi konkurencingumo sąlyga. Tiek socialinis dialogas, tiek ir darbuotojų dalyvavimas — svarbios Europos socialinio modelio sudėtinės dalys.

1.7 Peržiūrėjus dabartines Europos Komisijos pramonės politikos iniciatyvas matyti, kad jose vis labiau stengiamasi nustatyti tarpusavio sąsajas ir įtraukti visas suinteresuotas šalis į struktūrinių permainų procesą. Šios priemonės gali suteikti galimybę valdyti pramonės permainas socialiai priimtiniu būdu, jei į procesus, susijusius su jos numatymu ir valdymu, būtų sistemingai įtraukiami socialiniai partneriai ir nuolatos būtų siekiama dvejopo tikslo, t. y. išlaikyti įmonių konkurencingumą ir sumažinti neigiamus socialinius padarinius.

1.8 Savo nuomonėje dėl *Pramonės permainų: dabartinė situacija ir perspektyvos* ⁽¹⁾ Komitetas rekomendavo, kad CCMI ateiityje apimtų ir šiuos klausimus:

— Ieškoti bendro požiūrio pramonės permains numatyti ir valdyti, taip pat kelių, kaip ES ir valstybės narės, remdamosi visų suinteresuotų šalių socialiniu dialogu ir bendradarbiavimu, galėtų padidinti įmonių konkurencingumą ir pelningumą.

— Ieškoti bendro požiūrio darniam vystymuisi skatinti ir socialiniam ir teritoriniam vientisumui gerinti, kad būtų suteiktas naujas impulsas Lisabonos strategijai ir sudarytos prielaidos ir sąlygos tam, kad pramonės permainos būtų suderintos tiek su įmonių konkurencingumo didinimo, tiek ir su ekonominiu, socialiniu ir teritorinio vientisumo gerinimo būtinybe ⁽²⁾.

1.9 Savaiame suprantama, kad siekiant tinkamai valdyti permainas, reikia diegti priemones įvairiais lygiais. Bendrijos lygiu permainas reikia nagrinėti taikant horizontalų metodą ir taikyti joms įvairias priemones (pavyzdžiui, susijusias su makroekonomikos sąlygomis, užimtumo ir socialine politika, finansų skatinimo priemonėmis, pramonės politika ir t. t.).

⁽¹⁾ (CCMI/002); pranešėjas: Joost P. Van Iersel; antrasis pranešėjas: Rafael Varela Nieto.

⁽²⁾ *Ten pat*, 1.7 punktą.

1.10 Šios nuomonės tikslas — pabrėžti socialinio dialogo ir darbuotojų dalyvavimo, kaip veiksmų, kurie turėtų padėti tinkamai valdyti pramonės permainas, svarbą ir pateikti išvadas dėl socialinio dialogo ir Bendrijos priemonių vystymosi ateityje.

2. Socialinio dialogo indėlis į pramonės permainų valdymą

2.1 Socialinis dialogas vyksta įvairiais lygiais tarp įvairių suinteresuotų šalių. Kiekvienu lygiu atskirai — nacionaliniu, regioniniu, Europos, įmonės, sektoriaus arba kelių sektorių — gali būti svariai prisidedama rengiantis permainoms ir jų neigiamų socialinių padarinių mažinimui. Vis dėlto siekiant, kad socialinis dialogas atliktų jam keliamą užduotį, jis turėtų atitikti tam tikras sąlygas; be to, turėtų būti suderinami įvairūs lygiai, kuriuose vyksta veikla.

2.1.1 Siekiant valdyti permainas jas iš anksto numaćius, reikia, kad socialiniai partneriai bendrai numatytų ilgalaikes perspektyvas. Tam reikia tvirtos, pasitikėjimo grindžiamos partnerystės ir dialogo kultūros, kurie padėtų įgyvendinti ne tik ilgalaikius tikslus, bet ir bendrus sprendimus krizių metu. Svarbi veiksmų prielaida — tinkamos ir stabilios socialinių partnerių organizacijų struktūros.

2.1.2 Taigi ypač svarbu naujosioms valstybėms narėms teikti paramą socialinio dialogo struktūroms kurti ir stiprinti, kad būtų galima bendrai spręsti pramonės permainų uždavinius, iškilusius dėl integracijos proceso.

2.1.3 Siekiant skatinti teigiamą požiūrį į permainas, svarbu iš anksto — aktyviu dalyvavimu paremtos įmonių kultūros pagrindu — sukurti bendrą nuomonę apie permainų esmę ir apie socialinių partnerių galimybes jas valdyti. Tuo pačiu metu gali būti imamasi ilgalaikių permainų valdymo priemonių, pavyzdžiui, mokymo, įvairių įgūdžių ugdymo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi. Šiomis priemonėmis visų pirma turėtų būti siekiama užtikrinti darbuotojams galimybę dalyvauti darbo rinkoje.

2.2 2002 m. sausio mėn. Komisijos surengtų klausymų metu socialiniai partneriai nagrinėjo restruktūrizavimo, jo padarinių ir valdymo klausimus. Remiantis konkrečiais pavyzdžiais, buvo pristatyta geriausia praktika. Socialiniai partneriai sukūrė „permainų valdymo gaires“. Komitetas norėtų, kad šis darbas būtų pratęstas ir įgyvendintas.

2.3 Tam, kad permainas būtų galima numatyti, reikia žinų apie jų priežastis ir sąsajas. Taigi svarbu, kad socialiniai partneriai reguliariai keistųsi informacija apie savo sektorių ir įmonių perspektyvas. Šiuo atžvilgiu svarbus vaidmuo tenka Dubline

įsikūrusio Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo Permainų stebėsenos centrui.

2.4 Be to, ypač svarbios yra konkretiems sektoriams skirtos ES iniciatyvos, kuriose po išsamių konsultacijų su socialiniais partneriais ir remiantis konkrečios sektoriaus padėties analize ir jo perspektyvomis pateikiamos konkrečios priemonės konkurencingumui pasiekti ir išlaikyti.

2.5 Pirmasis sektorių socialinio dialogo pavyzdys pateiktas EAPB sutartyje. Nuolatinis socialinis dialogas, susietas su EAPB nuostatomis ir apimantis nuolatinį rinkos stebėjimą, tyrimų ir naujovių diegimo programas, kainų ir konkurencijos politiką, darbuotojams ir regionams skirtas prisitaikymo palengvinimo priemones, parodė, kad pramonės permainos ir restruktūrizavimas gali būti valdomi socialiai priimtiniu būdu.

2.5.1 Taip pat ir pasibaigus EAPB sutarties galiojimo laikui pageidautina, kad ši visapusiška priemonė būtų įtraukta į Europos sektorių dialogą, vykstantį tarp sektorių socialinio dialogo komitetų. Taip šie komitetai galėtų ne tik nagrinėti socialinius klausimus, bet ir vaidinti svarbesnį vaidmenį kaip patariamąsios organizacijos, kurios pateiktų nuomonę apie visas ES iniciatyvas, darančias įtaką tam tikro sektoriaus pramoniniam vystymuisi.

3. Darbuotojų įtraukimas ir dalyvavimas ir jų svarba pramonės permainoms

3.1 Pramonės permainų poveikis darbuotojams yra įvairus pradedant dėl technologijų naujovių pakitusiais kvalifikaciniais reikalavimais, darbo organizavimo ir darbo sąlygų pasikeitimu ir baigiant darbo vietos praradimu. Taigi svarbu, kad darbuotojai galėtų prisitaikyti prie šių skirtingų sąlygų ir kad būtų imtasi tinkamų priemonių, kurios sumažintų jiems daromą neigiamą poveikį. Taip pat svarbu, kad darbuotojai būtų laiku ir tinkamai informuojami apie permainas ir galėtų patys dalyvauti šiame procese.

3.2 Tik šitaip gali būti užtikrinta, kad permainoms pritaris ne tik įmonių administracija, bet ir darbuotojai. Jei pramonės permainų nepavyktų valdyti darbuotojams socialiai priimtiniu būdu, konfliktai būtų neišvengiami.

3.3 Darbuotojų (jų įmonės darbuotojų atstovų ir profesinių sąjungų) įtraukimas į permainų valdymą ir dalyvavimas jame — svarbi priemonė socialiai priimtiniu būdu valdyti permainas ir išlaikyti darbuotojų kvalifikaciją taip išvengiant konfliktų. Būtų geriausia, kad įmonės taptų sąveikaujančiomis, aktyviai veikiančiomis organizacijomis. Tai skatina diegti naujoves įmonėse ir didina jų konkurencingumą.

3.4 Kadangi verslo sprendimai vis dažniau priimami pasaulinio verslo aplinkoje ir dažnai yra susiję su koncernais, be darbuotojų dalyvavimo galimybių ir priemonių nacionaliniu lygiu vis daugiau reikšmės įgauna tarptautinės darbuotojų atstovavimo struktūros.

3.5 Ypatingas vaidmuo turėtų tekti Europos įmonių taryboms. Jau esama pavyzdžių, kai įmonės su Europos įmonių tarybomis sudarė susitarimus dėl restruktūrizavimo. Taip pat esama susitarimų, kurie buvo sudaryti su Europos profesinių sąjungų federacijomis, pavyzdžių. Ši patirtis vertintina teigiamai, kadangi, ypač tarptautiniuose koncernuose, kyla pavojus, kad socialinių padarinių mažinamas vienoje vietoje gali turėti neigiamos įtakos kitur.

3.6 Neabejotina, kad tarptautinis socialinis dialogas dinamiškai vystysis įmonių lygiu. Vis dėlto Komitetas teigia, kad šis vystymasis gali kelti dalyviams problemų. Šiems susitarimams trūksta patikimo teisinio pagrindo, kad būtų galima išspręsti klausimus, susijusius su teisėtumu ir su socialinių partnerių, t. y. darbdavių ir teisėtų darbuotojų atstovų, teisėmis ir tradiciniais vaidmenimis. Šiuo požiūriu reikėtų vertinti ir pasiūlymą sukurti neprivalomą tarptautinių derybų dėl kolektyvinių sutarčių sistemą, kurį Komisija paskelbė savo komunikate dėl Socialinės politikos darbotvarkės 2005–2010 m. laikotarpiui.

3.7 Komitetas supranta, kad priemonės ir struktūros, skirtos darbuotojų dalyvavimui, MVĮ lygiu nėra taip gerai išvystytos kaip didelių įmonių lygiu. Vis dėlto Komitetas mano, kad, nepaisant skirtingų sąlygų, partnerystėje paremtas bendradarbiavimas yra ypač svarbus permainų valdymo šiose įmonėse veiksnys.

4. Bendrijos politika pramonės permainų atžvilgiu

4.1 Teisės aktai

4.1.1 Šiuo metu galioja nemažai Bendrijos teisės aktų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai yra susiję su pramonės permainomis ar restruktūrizavimu ir to padariniais. Įvairios direktyvos reglamentuoja informavimo ir konsultavimo teisę, taip pat darbuotojų apsaugą nuo restruktūrizavimo padarinių (Europos įmonių tarybos, Europos akcinės bendrovės, informacijos ir konsultacijų teikimo nacionaliniu lygiu teisiniai pagrindai, darbdavio nemokumas, įmonės perdavimas, kolektyviniai atleidimai, konsultacijos konkursų metu).

4.1.2 Visi šie teisės aktai arba numato labai bendrus informavimo ir konsultavimo teisės pagrindus, arba yra skirti tam tikriems konkretiems pramonės permainų ar restruktūrizavimo padariniams ir gali būti taikomi daugiau ar mažiau nepriklausomai vieni nuo kitų. Komiteto nuomone, turi būti atliktas tęstinis esamų teisės aktų įvertinimas ir Bendrijos teisė turi būti toliau stiprinama ir plėtojama atsižvelgiant į numatomus pokyčius.

4.2 Pramonės politika

4.2.1 Komisija savo 2004 m. balandžio mėn. komunikatu dėl Struktūrinės kaitos skatinimo: išsiplėtusios Europos pramonės politika ⁽³⁾ pradėjo naują Europos pramonės politikos erą. Komitetas savo 2004 m. gruodžio mėn. nuomonėje pritarė pagrindinei Komisijos strategijos krypčiai. Dar kartą turi būti pabrėžtas požiūrio pakeitimas, kuriam pasiryžo Komisija, pramonės politiką vėl padarydama svarbiausiu Europos darbotvarkės klausimu.

4.2.2 Komiteto nuomone, dabar svarbiausia gilinti į sektorių orientuotą požiūrį, kuris padėtų rasti geriausius metodus konkrečiam sektoriui. Svarbu, kad dėmesys būtų skiriamas ne tik sunkumų patiriančioms ekonomikos sritims, bet taip pat kiek įmanoma daugiau analizuojama Europai svarbių sektorių būklė, kad būtų galima kuo anksčiau reaguoti į permaitas ir jas aktyviai valdyti. Kartu turi būti skiriamas svarbus vaidmuo socialiniam dialogui.

4.3 Socialinis dialogas

4.3.1 2004 m. pavasarį Europos Vadovų Taryba kreipėsi į valstybes nares, kviesdama bendradarbiauti permaitų procese įtraukiant socialinius partnerius, pilietinę visuomenę ir valstybės institucijas.

4.3.2 Atsižvelgdama į šį kvietimą ir Lisabonos strategijos peržiūrą vidutinės trukmės laikotarpiu, Komisija paskelbė komunikatą dėl *Partnerystės permaitų išsiplėtusioje Europos Sąjungoje procese* — Europos socialinio dialogo indėlio gerinimas ⁽⁴⁾.

4.3.3 Šio komunikato tikslas — atkreipti dėmesį į Europos socialinio dialogo rezultatus ir skatinti supratimą, stiprinti jų poveikį ir tolesnį dialogo plėtojimą, kuris remtųsi veiksminga darbdavių ir darbuotojų sąveika įvairiais lygmenimis.

4.3.4 Savo komunikate Komisija reikalauja, kad socialinis dialogas duotų konkrečius rezultatus. Atsižvelgdama į tai, ji socialiniams partneriams siūlo aktyviau skelbti parengtus dokumentus, skatinti jų skaidrumą ir aiškiau formuluoti (pavyzdžiui, vartojant lengvai suprantamą kalbą), užtikrinti jų tęstinumą ir suvienodinti tekstų rūšis. Šiame kontekste turi būti paminėta, kad Europos socialinio dialogo veiksmingumas vis labiau priklauso nuo darbo santykių kokybės nacionaliniu lygiu.

4.3.5 Komisija pateikia nemažai pasiūlymų, kurie turi pagerinti sąveiką įvairiais lygmenimis (Europos, nacionaliniu, sektorių, įmonių) ir stiprinti socialinio dialogo struktūras ir jo bei tolesnių priemonių poveikį.

⁽³⁾ COM(2004) 274 final, 2004 4 20.

⁽⁴⁾ COM(2004) 557 final.

4.3.6 Šiuo metu Komitetas nenorėtų išsamiau komentuoti Komisijos pasiūlymų, nes tai pirmiausia kaip savarankiški asmenys turėtų daryti socialiniai partneriai.

4.3.6.1 Komitetas pritaria visoms pastangoms, kuriomis siekiama stiprinti socialinį dialogą. Tai visų pirma susiję su socialinio dialogo plėtojimu naujosiose valstybėse narėse, kuriose dar pastebima didelių trūkumų. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad, pavyzdžiui, mokymo, struktūrų stiprinimo ir techninės paramos srityse turi būti imamasi svarbių priemonių, pirmiausia finansinio pobūdžio.

Komisijos pasiūlymą šiam tikslui panaudoti dalį struktūrinių fondų lėšų galima vertinti kaip tinkamą ir logišką.

4.3.6.2 Komitetas remia Komisijos ketinimą skatinti naujus sektorius pradėti socialinį dialogą ir prisidėti prie Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimo.

4.4 Restruktūrizavimas ir užimtumas

4.4.1 2005 m. vasario 9 d. priimtoje Socialinėje darbotvarkėje kaip ir Komunikate dėl tvaraus vystymosi strategijos peržiūros Komisija numato parengti geresnę atitinkamų Europos politikos sričių sąveiką, aktyvesniu socialinių partnerių dalyvavimu, glaudesne politikos sričių ir joms skirtų finansinių svertų sąveika ir teisinių nuostatų bei susitarimų koregavimu paremtą restruktūrizavimo administravimo strategiją.

4.4.2 Komisijos pateiktame 2005 m. kovo 31 d. Komunikate⁽⁹⁾ dėl restruktūrizavimo ir užimtumo išdėstoma, kokių priemonių turi imtis ar kokias priemones turi sustiprinti Sąjunga, siekdama sutelkti esamus išteklius. Kartu atsižvelgta tiek į horizontalią, tiek į sektorių perspektyvą ir pasiūlyta nemažai priemonių, skirtų įvairioms Bendrijos politikos sritims.

4.4.3 Komitetas dėl šio komunikato parengs specialią nuomonę. Tačiau jis tikrai remia Komisijos pasirinktą platų, įvairias sritis apimančią požiūrį. Atsižvelgiant į tai, šioje nuomonėje turi būti pabrėžiami keli Komisijos pasiūlymai.

4.4.3.1 Ypač daug dėmesio skiriama sektorių socialinio dialogo stiprinimui. Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad socialiniams partneriams, atsižvelgiant į jų kompetenciją sektorių srityse, gali būti skirtas ypatingas institucijų perspėjimo vaidmuo. Vis dėlto ši priemonė turėtų būti taikoma visais atvejais, kai socialiniai partneriai mano, jog reikia imtis veiksmų, o ne tik kritinėse situacijose — kai jie pastebi „nerimą keliančius pokyčius“. Tai labiau atitiktų siekį numatyti ir valdyti restruktūrizavimo procesus.

(9) COM(2005) 120 final

4.4.3.2 Komitetas susidomėjęs laukia būsimo komunikato dėl bendrovių socialinės atsakomybės, kuriame daug dėmesio skiriama konkrečioms iniciatyvoms, kurių imasi bendrovės ir suinteresuotos šalys, kai vykdomas restruktūrizavimas. Be tolesnio teisinio pagrindo plėtojimo, turėtų būti skelbiama ir skatinama gera permmainų valdymo praktika. Pirmiausiai Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šiuose procesuose turi būti atsižvelgta ir į tiesiogiai su restruktūrizavimu nesusijusias įmones (pvz., įmones tiekėjas, paslaugų teikėjas ir pan.).

4.4.3.3 Komitetas pritaria „Restruktūrizavimo forumo“ sukūrimui. Jo uždavinys bus stebėti atitinkamus pokyčius ir užtikrinti, kad įvairios iniciatyvos būtų tarpusavyje suderintos. Šiame forume, be Komisijos atstovų, dalyvauja ir kitų Europos Sąjungos institucijų atstovai, socialiniai partneriai ir mokslo sričių atstovai. Tai atitinka komunikato reikalavimą apimti įvairias politikos sritis. Komitetas mielai dalyvauja šio forumo darbe ir dalijasi savo patirtimi.

4.4.3.4 Komisija taip pat planuoja antrąjį Europos socialinių partnerių konsultacijų dėl įmonių restruktūrizavimo ir Europos įmonių tarybų etapą. Kaip jau minėta 2.2, 3.5 ir 3.6 punktuose, Komitetas mano, kad šioje srityje būtina imtis veiksmų.

5. Išvados

5.1 Sėkmingas pramonės permmainų valdymas ir su tuo susijęs įmonių ir sektorių konkurencingumo išlaikymas ir atkūrimas — tai pagrindiniai Europai keliami uždaviniai, kuriuos ji turi išspręsti siekdama įgyvendinti Lisabonos proceso uždavinius.

Šio permmainų proceso sėkmę parodo ne vien įmonių arba sektorių konkurencingumas, bet ir gebėjimas užtikrinti darbo vietas ir tinkamai valdyti neigiamus socialinius padarinius.

5.2 Kartu su įvairiomis skirtinguose lygiuose taikomomis priemonėmis socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas yra ypač svarbūs pramonės permmainų valdymo veiksniai.

5.3 Socialiniam dialogui plėtoti reikalinga tvirta, pasitikėjimu grįsta partnerystė bei dialogo kultūra ir tinkamos stabilios struktūros. Komitetas pritaria visiems socialinio dialogo stiprinimo veiksams. Tai pirmiausia pasakytina apie socialinio dialogo vystymą naujosiose valstybėse narėse, kuriose dar yra ypač daug trūkumų.

5.4 Reikia stiprinti analitines priemones, kuriomis naudojasi socialiniai partneriai. Šiuo atžvilgiu svarbus vaidmuo tenka Dubline įsikūrusio Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo Permainų stebėsenos centrui.

5.5 Ypač svarbios yra konkreitiems sektoriams skirtos ES iniciatyvos, kuriose po išsamių konsultacijų su socialiniais partneriais pateikiamos konkrečios priemonės konkurencingumui pasiekti ir išlaikyti remiantis konkrečiaus sektoriaus padėties analize ir jo perspektyvomis. Komitetas remia Komisijos ketinimą skatinti, kad nauji sektoriai diegtų socialinį dialogą ir prisidėtų prie Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimo.

5.5.1 Svarbu, kad dėmesys būtų skiriamas ne tik sunkumų patiriančioms ekonomikos sritims, bet taip pat analizuojama kuo daugiau Europai svarbių sektorių būklė, kad būtų galima kuo anksčiau reaguoti į permainas ir jas aktyviai valdyti.

5.6 Darbuotojų (įmonės darbuotojų atstovų ir jų profesinių sąjungų) įtraukimas į permainų valdymą ir dalyvavimas jame — svarbi priemonė socialiai priimtiniu būdu įmonės lygiu jas valdyti. Tai skatina diegti naujoves įmonėse ir kartu didina jų konkurencingumą.

2005 m. spalio 5 d., Briuselis

5.7 Ypatingas vaidmuo turėtų tekti Europos įmonių taryboms. Neabejotina, kad tarptautinis socialinis dialogas dinamiškai vystysis įmonių lygiu; tai rodo įmonių ir Europos įmonių tarybų sudarytų susitarimų dėl restruktūrizavimo ar susitarimų, sudarytų su Europos profesinių sąjungų federacijomis, pavyzdžiai. Šiuo požiūriu reikėtų vertinti ir pasiūlymą sukurti neprivalomą tarptautinių derybų dėl kolektyvinių sutarčių sistemą, kuri Komisija paskelbė savo komunikate dėl Socialinės politikos darbotvarkės 2005–2010 m. laikotarpiui.

5.8 Komitetas remia Komisijos pasirinktą platų, įvairias sritis apimančią požiūrį, išdėstytą 2005 m. kovo 31 d. Komisijos pateiktame komunikate dėl Restruktūrizavimo ir užimtumo ⁽⁶⁾. Ypatingas dėmesys skiriamas sektorių socialinio dialogo, kuris galėtų labai prisidėti numatant ir valdant restruktūrizavimo procesus, plėtojimui.

5.8.1 Komitetas susidomėjęs laukia būsimo komunikato dėl bendrovių socialinės atsakomybės.

5.8.2 Komitetas mielai dalyvauja „Restruktūrizavimo forumo“ darbe ir dalijasi savo patirtimi.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ COM(2005) 120 final.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Moterų skurdo Europoje

(2006/C 24/18)

Europos Parlamentas, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. balandžio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Moterų skurdo Europoje*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja **Brenda King**.

420-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. rugsėjo 28 — 29 d. (2005 m. rugsėjo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 79 nariams balsavus už, niekam nebalsavus prieš ir 2 susilaikius.

1. Prielaidos

1.1 Tarptautinė kovos su skurdu diena

Siekdama visose šalyse skatinti kovos su skurdu poreikio supratimą, JT Generalinė Asamblėja spalio 17 d. paskelbė Tarptautine kovos su skurdu diena.

1.2 Moterų ir skurdas ES

Regionų komitetas, EESRK ir Europos Parlamentas leidžia leidinius apie *Moteris ir skurdą ES*, siekdami prisidėti prie platesnių diskusijų apie skurdą ES šiomis dienomis. Nors visi leidiniai parašyti remiantis skirtingais požiūriais, koordinavimo lygis tarp šių institucijų yra labai aukštas.

1.3 Skurdo ribos apibrėžimas

Ties skurdo riba gyvenantys laikomi asmenys, kurių pajamos sudaro mažiau nei 60 proc. vidutinių pajamų. Pajamos apibrėžiamos kaip namų ūkio disponuojamų pajamų visuma, padalinta ir paskirstyta tarp visų namų ūkio narių.

1.4 Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi ES pagrindas

2000 m. valstybės narės sutarė sukurti Europos strategiją, numatytą kovoti su socialine atskirtimi ir skurdu (2000 m.) atvirojo koordinavimo metodu. Ši strategija apima sutartus tikslus bei įpareigoja kiekvieną valstybę narę pagal šiuos tikslus kas dveji metai pristatyti Nacionalinį veiksmų planą. Į rodiklių sąrašą įtraukti keturi socialinės integracijos metmenys — finansinis skurdas, užimtumas, sveikata ir švietimas. Vyrų ir moterų lygybė nėra įtraukta kaip šios ES strategijos tikslas.

1999 m. Taryba priėmė suderintą strategiją, skirtą socialinei apsaugai modernizuoti. Socialinė apsauga yra viena iš svar-

biausių priemonių, kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi ES valstybėse narėse. Strategijoje dėmesys skiriamas trimis sritims — socialinės integracijos politikai, pensijų sistemos reformai ir sveikatos priežiūros sistemos reformai. Lyčių lygybė nėra įtraukta.

Atsižvelgdama į pastaruosius referendumų dėl ES Konstitucijos rezultatus, Tarybai pirmininkaujanti JK paskelbė, kad 2005 m. spalio mėn. bus pateiktas komunikatas dėl socialinės apsaugos sistemų.

1.5 Teisinis pagrindas

Didžioji skurdą ir socialinę atskirtį nagrinėjančios politikos dalis išlieka kiekvienos valstybės narės kompetencijoje. Tačiau, remiantis Sutarties 136 ir 137 straipsniais, ES vaidina aktyvų vaidmenį kovoje su socialine atskirtimi, remdama ir papildydama valstybių narių veiklą.

Sutarties 13 straipsnis suteikia ES kompetenciją imtis veiksmų, įskaitant teises priemones, kovoje su diskriminacija lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba tikėjimo, negalios, amžiaus arba lytinės orientacijos pagrindu.

1.6 Skurdo lygis ES

2001 m. santykinis skurdas yra labai ženklaus, jis palietė daugiau kaip 55 mln. žmonių arba 15 proc. visų ES gyventojų, gyvenančių ties skurdo riba. (1) Daugiau nei pusė iš jų nuolatos gyvena iš mažų santykinų pajamų. Ši proporcija tarp įvairių valstybių narių gana smarkiai skiriasi: ties skurdo riba gyvenančių gyventojų dalis svyruoja nuo 9 proc. Švedijoje iki 21 proc. Airijoje. Tai ypač pasakytina apie moterų padėtį.

(1) Skurdo ribos rodikliai gauti iš Europos Bendrijos namų ūkio tyrimo.

1.7 Socialinės atskirties lygis

Kuo ilgesnis laikotarpis, kai asmuo gyvena iš mažų pajamų, tuo didesnė rizika, kad jis bus atskirtas nuo socialinės, kultūrinės ir ekonominės veiklos. Visose valstybėse narėse pusė ir daugiau ties skurdo riba gyvenančių žmonių 2001 m. gyveno iš mažų pajamų ilgai, t.y. jų pajamos sudarė mažiau nei 60 proc. vidutinių pajamų visus tuos metus, taip pat prieš tai buvusius trejus metus (t.y. 1998 — 2000 m.). Vidutiniškai 9 proc. ES gyventojų 2001 m. ilgai buvo neturtingi. Taip pat ir šiame kontekste tai ypač pasakytina apie moterų padėtį.

1.8 Demografinis ir visuomeninis kontekstas ES

Demografinis kontekstas ES ryškiai kinta — visą šimtmetį augęs darbingo amžiaus gyventojų skaičius Europoje netrukus pradės mažėti. 65 metų amžiaus ir vyresni žmonės sudaro 16 proc. visų gyventojų, tuo tarpu 15 metų amžiaus ir jaunesni — 17 proc., o gyvenimo trukmė ilgėja. Per artimiausius 15 metų vyresnių kaip 80 metų amžiaus žmonių skaičius išaugs beveik 50 proc. ⁽²⁾

Kartu kinta ir namų ūkio struktūros raida. Mažėja santuokų ir jos yra vėlyvesnės, daugėja skyrybų, taip pat mažėja porų, turinčių vaikų. Tokia namų ūkio struktūros raida lėmė namų ūkio mažėjimo tendencijas visose amžiaus grupėse. Nobelio premijos laureatas ekonomistas Gary Becker ir jo kolega teisėjas Richard Posner pažymi, kad šiuos pokyčius didžia dalimi galima paaiškinti ekonomiškai. ⁽³⁾ Jie teigia, kad darbo galimybių lemtas moterų finansinės nepriklausomybės augimas reiškia, jog pereinama nuo „patriarchalinės santuokos“ — kurioje maitintojas yra vyras, o moteris yra nuo jo priklausoma — prie „partnerystės grindžiamos santuokos“. Taip pat didėja gimdymo „sąnaudos“: kuo didesnės moters pajamos ir aukštesnė darbo teikiama padėtis, tuo daugiau ji netenka galimo karjeros kilimo ir pajamų augimo atžvilgiu, palikdama darbą laikinai arba visam laikui ir augindama vaikus.

Kitas didelis pokytis yra išpūdingas vaikų, gyvenančių su vienu suaugusiuoju, skaičiaus augimas. 2000 m. 10 proc. iki 14 metų amžiaus vaikų gyveno tik su vienu suaugusiuoju, o 1990 m. tokių vaikų buvo 6 proc. Tai yra dažnėjančio santuokos ir partnerystės ryšių nutraukimo bei daugėjančių neplanuotų nėštumų rezultatas.

⁽²⁾ Bendrasis Komisijos ir Tarybos pranešimas socialinės integracijos tema – 2004 m. kovo 5 d.

⁽³⁾ Gary Becker ir Richard Posner „Sexual revolution“, 2005 m. balandžio 10 d. Pateikiama tinklapyje <http://www.becker-posner-blog.com/archives/2005/04/index.html>.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK džiaugiasi galimybe išsakyti savo požiūrį šiuo klausimu, tačiau mano, kad dėmesys turėjo būti sutelktas ne į „Moteris ir skurdą“, bet į „Lytį ir skurdą“, kadangi, kalbant apie skurdo priežastis, dėmesys nukryps į vyrų ir moterų skirtumus bei į jų santykius.

Komitetas primygtinai siūlo Komisijai peržiūrėti skurdo apibrėžimą, nes jis pabrėžia vien tik akivaizdžias skurdo priežastis ir nepakankamai įvertina moterų skurdo lygį bei šio skurdo įtaką. Apibrėžimas remiasi prielaida, kad namų ūkio ištekliai šeimoje yra paskirstomi po lygiai, tačiau galima teigti, kad skurdas patiriamas individualiu lygiu ir jį reikia nagrinėti šiuo lygiu, siekiant suprasti lyčių skirtumus.

2.2 EESRK sveikina Tarybai pirmininkaujančios JK sprendimą tęsti pradėtą diskusiją dėl socialinės apsaugos sistemų ir primygtinai rekomenduoja atlikti lyties poveikio analizę, siekiant užtikrinti, kad šiose sistemose bus atsižvelgta į moterų ir vyrų poreikius. Remiamasi besąlygiška prielaida, kad moteris turi tenkintis vyro gaunamomis pajamomis. Ši prielaida, neatitinkanti šių dienų visuomenės realijų, yra pagrindinė priežastis, dėl kurios moterys dažniau susiduria su skurdu.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Skurdo rizikos paplitimas

Apskritai moterys susiduria su didesne rizika gyventi neturtingame namų ūkyje: 2001 m. 16 proc. suaugusių moterų (16 metų ir vyresnių) gavo mažesnes už nustatytą ribą pajamas, o tos pačios amžiaus grupės vyrų, gaunančių mažesnes už nustatytą ribą pajamas, buvo 14 proc. ⁽⁴⁾ Šis modelis būdingas visoms valstybėms narėms. Skurdo rizika didžiausia vienišų tėvų namų ūkiuose (35 proc. ES vidurkio), 85 proc. kurių šeimos galva yra moteris. Namų ūkiams vadovaujančios moterys, kurios yra 18 metų arba jaunesnės, susiduria su ypatinga skurdo rizika.

65 metų amžiaus ir vyresni žmonės susiduria su santykinai didesne skurdo rizika. Du trečdalius vyresnių nei 65 metų žmonių sudaro moterys. Vienišos moterys pensininkės, ypač kurioms per 80 arba kurios negauna darbo pensijos, pasižymi ypač dideliu skurdo lygiu. Pagrindinė šio reiškinio priežastis yra ta, kad kuo labiau sensta pensininkas, tuo labiau didėja jo arba jos išlaidos, daugiausiai susijusios su padidėjusiomis sveikatos priežiūros paslaugų kainomis dėl negalios arba judėjimo poreikių.

⁽⁴⁾ Eurostat 2001; išskyrus vienišiemis asmenims priklausančius namų ūkius, lyčių atotrūkį, kalbant apie skurdo riziką, reikia vertinti atsargiai, kadangi jis remiasi prielaida, jog pajamos namų ūkyje paskirstomos visiems po lygiai.

Tyrimai rodo, kad moterys, kurios susiduria su daugiopu diskriminacija, pavyzdžiui, vyresnės moterys, moterys priklausančios etninių mažumų arba migrantų grupėms, neigalios moterys ir lesbietės, patiria net dar didesnę skurdą ir socialinę atskirtį.

3.2 Darbo rinkos įtaka skurdui ir moterų socialinė atskirtis

Užimtumas yra esminis socialinės integracijos veiksnys ir vienintelis veiksmingas būdas išbristi iš skurdo ne tik todėl, kad jis sukuria pajamas, bet ir dėl to, kad jis gali skatinti socialinį aktyvumą ir asmens raidą. Tai atspindi ir Lisabonos strategijos tikslai, kuriuose nurodoma, jog 2010 m. „Europos ekonomika bus konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu auganti ekonomika pasaulyje, kurioje darni ekonominė plėtra bus suderinta su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda“. Tam yra būtinas moterų dalyvavimas darbo rinkoje, siekiant konkretaus tikslo: 60 proc. moterų užimtumo lygio 2010 m. Nors moterų dalyvavimo rinkoje lygis artėja prie vyrų, tačiau jos nėra apsaugotos nuo skurdo rizikos net turėdamos mokamą darbą. Taip yra todėl, kad moterų dalyvavimą darbo rinkoje lydi tokie sunkumai kaip aukštas moterų nedarbo lygis visose ES valstybėse⁽⁵⁾, taip pat sunkumai derinant namų ir darbo pareigas, moterų užimtumo atskyrimo ir sektorizavimo tendencijos, plačiai paplitęs toks užimtumas, kuriam būdingos mažesnės socialinės garantijos bei vyrų ir moterų atlyginimų atotrūkis, kuris egzistuoja visose Europos šalyse.

3.2.1 Atlyginimų atotrūkis

Praėjus trisdešimčiai metų nuo 1975 m. direktyvos dėl lygaus mokėjimo už darbą, Europos Sąjungoje vidutiniškai moterys vis dar uždirba tik 85 % vyrų valandinio vidurkio⁽⁶⁾. Daugelyje šalių šis skirtumas yra daug didesnis ir sudaro iki 33 %. EESRK sutinka su EP FEMM komiteto išreikštu pasipiktinimu, kad šis atotrūkis tebėra, ir sutinka su jo rekomendacija Tarybai ir Komisijai imtis reikiamų žingsnių ir „galutinai panaikinti šią neteisybę“.

3.2.1.1 Gimdymo „sąnaudos“

Daugelis tyrimų tai sieja su faktu, kad moterys gimdo vaikus ir, palyginus su vyrais, praleidžia neproporcingai daug laiko jais besirūpindamos. Daugelis moterų bent kuriam laikui palieka

darbo rinką. Kitaip nei moterys, vyrai paprastai yra nuolat susiję su darbo rinka visą darbo dieną nuo studijų baigimo iki išėjimo į pensiją. Pasitraukimas iš darbo rinkos gali smarkiai atsiliepti pajamoms. Moterims vaiko priežiūra gali lemti trumpesnį pareigų ėjimo laiką, mažesnę patirtį ir mažesnes galimybes mokytis. Taip yra todėl, kad didesni atlyginimai dažnai mokami tiems, kurie nuolatinį darbą turi daugelį metų. Iš tiesų, kuo ilgesnis pasitraukimo iš darbo rinkos laikas, tuo didesnė pinigine bausmė.

3.2.2 Motinos išsilavinimo lygis

Esama didesnės tikimybės, kad tos motinos, kurių išsilavinimas yra žemesnis, ilgiau pasitrauks iš darbo rinkos ir rūpinis mažais vaikais. Nors aukštąjį išsilavinimą turinčios motinos sutrumpino pasitraukimo iš darbo rinkos laiką, moterų, neturinčių išsilavinimo, elgesys nepasikeitė. Esama didesnės tikimybės, kad neturinčios išsilavinimo motinos nesugrįš į darbo rinką tol, kol vaikas nepradės eiti į mokyklą, tačiau aukštąjį išsilavinimą turinčios motinos yra labiau linkusios eiti tik motinystės atostogų, o vėliau už vaiko priežiūrą mokėti kam nors kitam.

Todėl žemesnį išsilavinimą turinčios moterys, kurios yra linkusios ilgiau negrįžti į darbo rinką (ir kurios turi žemiausią atlyginimą prieš gimstant vaikui), finansškai nukentia labiausiai.

3.2.3 Vieniši tėvai

Kaip minėta 1.8 dalyje, vienišų tėvų skaičius auga ir duomenys rodo, kad vieniši tėvai susiduria su ypatinga skurdo rizika. Kadangi 85 proc. vienišų tėvų yra moterys, ši skurdo rizika yra ypač susijusi su lytimi. Didžiąją dalį rizikos galima susieti su žemu dalyvavimu darbo rinkoje: tik 50 proc. vienišų moterų dirba — pgl. su 68 proc. ištekėjusių moterų.⁽⁷⁾ Apskritai motinų užimtumo lygiui augant, vienišų motinų užimtumo lygis beveik nepasikeitė.

Studijos teigia, kad prieinamos apmokamos vaiko priežiūros trūkumas nėra vienintelė kliūtis vienišų tėvų darbui. Kitos kliūtys yra tokios:

- vienišiams nedirbantiems tėvams trūksta paklausios kvalifikacijos.⁽⁸⁾ Kuo mažiau kvalifikacijos jie turi, tuo mažiau jie turi galimybių likti darbo rinkoje. Tokias galimybes lemia esamos ir prieinamos galimybės kelti kvalifikaciją laukimo laikotarpiu auginant vaikus.

⁽⁷⁾ Eurostat 2003.

⁽⁸⁾ Finch et al. (1999): *New Deal for Lone Parents: Learning From the Prototype Areas*. DSS Research Report No 92. Leeds: CDS; Lewis et al. (2000): *Lone Parents and Personal Advisers: Roles and Relationships*. DSS Research Report No. 122. Leeds: CDS; Dawson et al. (2000): *New Deal for Lone Parents: Report on Qualitative Interviews with Individuals*. Research and Development Report ESR55. Sheffield: Employment Service; Holtermann et al. (1999): *Lone Parents and the Labour Market. Results from the 1997 Labour Force Survey and Review of Research*. Employment Service Report 23. London: The Stationary Office.

⁽⁵⁾ Eurostat 2004.

⁽⁶⁾ Eurostat 2003.

- vieniši tėvai linkę apsigyventi geografinėse teritorijose, kuriose ir taip mažesnė darbo jėgos paklausa;
- didesnė tikimybė, kad vieniši nedirbantys tėvai yra silpnos sveikatos ir turi vaiką arba kitą asmenį namuose, kurio liga ar negalia riboja galimybes dirbti (vienas iš dešimties visų vienišų nedirbančių tėvų);
- didesnė tikimybė, kad ypač sunkiai gyvenantys tėvai yra asocialūs, o tai tampa kliūtimi įsidarbinti.

Taip pat daug vienišų tėvų paprastai turi patys prižiūrėti vaikus, todėl ieško tokio darbo, kuris jiems leistų kuo daugiau laiko praleisti su vaikais ir tai suderinti su profesine veikla. Todėl daugelis jų yra priversti pasitenkinti sunkiu, mažiau užtikrintu ir blogai mokamu darbu.

3.2.3.1 Paauglių nėštumas

Namų ūkiui vadovaujančios vienišos motinos, kurios yra 18 metų arba jaunesnės, susiduria su ypatinga skurdo rizika. Europos Sąjungoje 6 proc. jaunų moterų tapo motinomis iki 18 metų, nors šis procentas svyruoja nuo 3 proc. Italijoje, Nyderlanduose, Ispanijoje ir Švedijoje iki 12 proc. Slovakijos Respublikoje bei Vengrijoje ir 13 proc. JK. ⁽⁹⁾

Didesnė tikimybė, kad paaugliai tėvai dažniau nei jų bendraamžiai gyvena skurde, neturi darbo ir jiems sunkiau iš skurdo išbristi dėl nepakankamo išsilavinimo ir aukščiau išvardintų priežasčių. Pavyzdžiui, 45 proc. moterų ES-15, kurios buvo paauglės motinos, priklauso tiems 20 proc. namų ūkių, kurių pajamos žemiausios, tačiau tik 21 proc. moterų, pagimdžiusių vaiką dvidešimtaisiais gyvenimo metais, patenka į šią pajamų grupę. 90 proc. paauglių tėvų gauna socialinę paramą, o paauglės motinos labiau nei kitos vienišos motinos yra linkusios remtis išimtinai pašalpomis ir gauti jas ilgesnį laiką.

Paauglių tėvystės sumažinimas tapo valstybių narių prioritetu, kadangi jis suteikia galimybę mažinti skurdą ir trukdo jam pereiti iš vienos kartos į kitą. Klausimas, kaip sumažinti gimdančių paauglių skaičių, kelia daug diskusijų ir turi daug galimų sprendimų: nuo išsamaus lytinio švietimo iki lytinio švietimo atsisakymo; nuo susilaikymo propagavimo iki laisvai platinamų kontraceptikų mokyklose; nuo prezervatyvų platinimo iki socialinių pašalpų peržiūrėjimo, siekiant skatinti paauglius tėvus apsigyventi kartu ir susituokti.

Keturios ES valstybės narės, kuriose gimdančių paauglių lygis mažiausias, turėtų tapti pavyzdžiu kitoms šią problemą sprendžiančioms valstybėms narėms.

⁽⁹⁾ Trečioji Innocenti ataskaita, 2001 m. liepa: *A League Table of Teenage Births in Rich Nations* (UNICEF).

3.2.4 Skurdas dirbant

Padidėjęs moterų dalyvavimas darbo rinkoje yra padidėjusio nestandartinio pobūdžio darbo, tokio kaip dalinis darbas, lanksaus grafiko darbas, pamaininis darbas, rezultatas. Dalinis moterų užimtumas vidutiniškai sudaro 27 proc., o vyrų — tik 4 proc. ⁽¹⁰⁾ Iš tiesų atlyginimo už dalinį darbą atotrūkis tarp lyčių yra didesnis už atotrūkį dirbant visu etatu: dalinai užimtos moters vidutinis valandinis atlyginimas sudaro maždaug 60 proc. visu etatu dirbančio vyro atlyginimo arba 82 proc. visu etatu dirbančios moters valandinio atlyginimo.

Žemo išsilavinimo, nelegalūs darbuotojai, mažumos arba migrantai, turintys netvirtą nepriklausomą teisinį statusą arba iš viso tokio statuso neturintys, susiduria su ypatinga skurdo rizika, kadangi jų dirbamas darbas paprastai būna mažai mokamas, žemo lygio ir be socialinių garantijų. Tyrimai rodo, kad šių grupių moterys susiduria su prekybos moterimis, prostitutijos ir smurto rizika.

3.2.5 Nemokamas darbas

Moteris vis dar negauna atlyginimo už darbą namuose. Net tam didžiuliui skaičiui moterų, kurios dirba mokamą darbą, apsipirkimas, rūpinimasis vyresniaisiais ir vaikais tebėra pareiga, nes vyrai nudirba mažiau kaip 40 proc. namų ruošos darbų ir tik 25 — 35 proc. vaikų priežiūros darbų. ⁽¹¹⁾ Šis nemokamas darbas nėra sistemingai įtraukiamas į nacionalinę statistiką, todėl jo nemato politikai.

Svarbu pabrėžti, kad darbo ir pareigų šeimai derinimas yra rimtas iššūkis tiek vyrams, tiek ir moterims. Moterų, auginančių vaikus iki 12 metų, užimtumo lygis yra 15 proc. mažesnis už moterų, kurios vaikų neturi, ir atitinkamai sudaro 60 proc. ir 75 proc. Tačiau vyrų, turinčių vaikų iki 12 metų, užimtumo lygis yra 91 proc., t.y. 5 procentais didesnis už vyrų, kurie vaikų neturi.

3.2.6 Ilgalaikis nedarbas

Jis yra glaudžiai susijęs su socialiniu nusivylimu, nes laiku nesuteikus tinkamos pagalbos ilgai darbo neturėję žmonės praranda įgūdžius ir pasitikėjimą savimi, kurie yra būtini norint grįžti į darbo rinką. Apskritai Europos Sąjungoje ilgalaikio moterų

⁽¹⁰⁾ Eurostat Europos darbo jėgos apklausa 2003

⁽¹¹⁾ Kaip europiečiai leidžia laiką, Eurostat 1998-2002

nedarbo lygis (4,5 proc.) yra didesnis už vyrų (3,6 proc.).⁽¹²⁾ Nepaisant to, programos, kuriomis siekiama sugrąžinti ilgai nedirbusius į mokamą darbą, labiau naudingos vyrams, nes moterims siūlomas ribotas mokymas ir stereotipais paremtas, todėl blogiau mokamas darbas.

3.2.7 Pensijos

3.2.7.1 Nepalanki moterų padėtis darbo rinkoje ir jos nulemtas atlyginimų atotrūkis atsispindi ir išeinant į pensiją. Taip yra todėl, kad pensijų modelis daugelyje valstybių narių buvo formuojamas remiantis vyrų požiūriu, diskriminuojant moteris, nes daugelis moterų karjerą daro su pertraukomis, dirba nestandartinius darbus arba kurį laiką dirba nemokamą darbą. Todėl daugelis moterų susiduria su nepatogumais, norėdamos užsitikrinti reikalingas teises ir santaupas, kad būtų saugios sulaukusios vyresnio amžiaus. Du trečdaliai pensininkų yra moterys ir jų vidutinės pajamos sudaro 53 proc. vyrų pajamų, o tai gali atsiliepti jų sveikatai, apsirūpinimui būstu ir gyvenimo kokybei. 75 proc. pensininkų, gaunančių su socialinėmis išmokomis susijusias pajamas, sudaro moterys. Todėl vyresnio amžiaus moterys, įskaitant našles ir išsiskyrusias moteris, sudaro neturtingiausių pensininkų dalį, o dėl ilgalaikio ES gyventojų senėjimo šios tendencijos ir toliau stiprės, jeigu nebus imtasi jų spręsti.

Anksčiau pateiktoje⁽¹³⁾nuomonėje EESRK pasiūlė pritaikyti pensijų sistemas, kad jos užtikrintų lyčių lygybę, o ilgalaikis jų tikslas būtų pensijų individualizavimas. EESRK taip pat pasiūlė valstybėms narėms pasidalinti patirtimi, kad kai kurios moterys, visų pirma tos, kurios turėjo pertraukų karjeroje, neliktų su neadekvačiomis pensijomis.

Anksčiau pateiktoje nuomonėje taip pat buvo pažymėta, kad kai kurios valstybės narės šalia pensijos teikia papildomą paramą vyresnio amžiaus žmonėms. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, palankesni mokesčiai, nemokama elektros energija, nuolaidos viešajame transporte arba nemokamas viešasis transportas, nuomos mokesčio lengvatos. Šios tendencijos yra sveikintinos, nes vyresnio amžiaus moterų yra daugiau (dėl ilgesnio amžiaus) ir dažniau jos gyvena vienos (gyvena ilgiau už savo partnerius), todėl labiau tikėtina, kad jos susidurs su vyresnio amžiaus pensininkų problemomis. Apskritai vyresnio amžiaus žmonių pajamos iš santaupų ir investicijų yra mažesnės, tačiau jiems tenka didesnės išlaidos, susijusios su negalia, poreikiu judėti ir turto nuvertėjimu.

3.2.7.2 Moterys, įskaitant mažumų atstoves, teisėtai gyvenančias ir nelegalias imigrantes, dirbančias nestandartinį darbą, patiria dar daugiau nepatogumų dėl to, kad jos rečiau pretenduoja į pensijas, skaičiuojamas pagal profesinę veiklą. Kadangi per savo darbingą gyvenimą vyrai uždirba daugiau už moteris, jų galutinė pensija bus didesnė. Be to, pensijų skaičiavimas anksčiau buvo susietas su pirminiu atlyginimo gavėju, kuris sukaupė turtą, o tai dažniausiai buvo vyras. Augantis skyrybų lygis iškėlė šį klausimą, nes išsiskyrimo atveju moterys paprastai nuskriaudžiamos. Vis dėlto kai kurios valstybės narės priėmė teisės aktus, kuriais remdamiesi teismai dabar turi teisę skyrybų metu padalinti turtą taip, kaip jiems atrodo tinkama.

3.3 Švietimo įtaka skurdui ir moterų socialinė atskirtis

3.3.1 Darbo pasirinkimas ir įsidarbinimas priklauso nuo kvalifikacijos. Tyrimai rodo, kad tai ypač taikytina moterims. Geresnę kvalifikaciją turinčios moterys (t.y. turinčios išsilavinimą, prilygstantį ISCED 5 ir 6 lygiui) dažniau turi darbą, nei tos, kurių kvalifikacija yra žemesnė (t.y. jos turi išsilavinimą, žemesnį už ISCED 2 lygį).⁽¹⁴⁾ ES-25 49 proc. 20 — 49 metų žemesnės kvalifikacijos moterų turi darbą — plg. 84 proc. aukštesnę kvalifikaciją turinčių moterų. Svarbu pažymėti, kad šis 30 procentų skirtumas tarp moterų atitinka tik 10 procentų (83 proc. plg. su 93 proc.) skirtumą tarp vyrų. Aukštesnės kvalifikacijos moterys, turinčios vaikų, apskritai yra dirbančios. ES-25 šių dviejų moterų grupių palyginimas būtų toks: bevaikės (88 proc. plg. 57 proc.); turinčios 1 arba 2 vaikus (80 proc. plg. 43 proc.); turinčios 3 ir daugiau vaikų (63 proc. plg. 22 proc.).

3.3.2 Mokymo programos skatina rinktis tuos dalykus, kurie yra labai susiję su lytimi, todėl mergaitės renkasi kursus ir karjerą, kuri yra mažiau mokama, o mokytojai ir konsultantai karjeros klausimais nėra išmokyti svarstyti arba pripažinti lyties klausimų svarbą. Su didžiausia rizika šiuo atveju susiduria mergaitės, kurios jau priklauso ties skurdo riba esantiems namų ūkiams, nes, remiantis tyrimais⁽¹⁵⁾, neproporcingai daug šios grupės atstovų esama prasčiau mokamuose darbuose dėl žemo jų išsilavinimo. Dalinis rankų darbas — žalingiausia darbo kategorija moterims, žalingesnė už bet kurį kitą dalinį darbą ir rankų darbą visą darbo dieną, nes šių moterų išsilavinimo lygis yra itin žemas. Šioms moterims darbo pasirinkimas yra ribotas dėl skurdo ir lyties sąveikos joms mokantis, o tai ne tik lemia jų darbo gyvenimą ir išėjimą į pensiją, tačiau taip pat gali lemti skurdo paveldėjimą.

⁽¹²⁾ Eurostat Europos darbo jėgos apklausa 2003.

⁽¹³⁾ 2001 m. lapkričio 29 d. EESRK nuomonė Ekonomikos augimas, mokesčiai ir teisė gauti pensija ES (2002 2 21 OL C 48 – pranešėjas p. Byrne, antrasis pranešėjas p. Van Dijk).

⁽¹⁴⁾ EC Statistics in focus – Gyventojai ir socialinės sąlygos, 4/2005.

⁽¹⁵⁾ Warren, T.: „Divergent Female Part-time Employment in Britain and Denmark and the Implications for Gender Equality“. Sociological Review 2001, 49(4), p. 548-567.

3.3.3 EESRK džiaugiasi Lisabonos tiksluose skiriamu dėmesiu darbui ir ypač moterų užimtumui, tačiau pažymi, kad ties skurdo riba gyvenančioms moterims to nepakanka. Vals-tybės narės turi galimybę dirbti su pilietine visuomene ir NVO, dirbančiomis lyčių lygybės ir skurdo mažinimo srityse, kad nutrauktų šį visą gyvenimą ir iš kartos į kartą besitęsiantį skurdą. Tam jos turi spręsti švietimo institucijose egzistuojančių stereotipų, susijusių su mergaičių ir berniukų profesiniu pasirin-kimu, klausimus, o suaugusioms moterims teikti veiksmingus švietimo kursus, kurie būtų prienami, ugdytų paklausius įgūdžius ir atitiktų šių moterų poreikius.

3.4 Baudžiamojo teisingumo įtaka skurdui ir moterų socialinė atskirtis

3.4.1 Moterų, kurios įtariamoms arba įvykdė kriminalinį nusi-kaltimą, yra mažuma. Moterų žinomų nusikaltėlių yra tik kas penkta, o moterų kalinių tik 6 proc. Tačiau paskutinį dešimt-metį moterų skaičius kalėjimuose sparčiai augo, nors moterų nusikalstamumas tiek pat nedidėjo.⁽¹⁶⁾ Dauguma moterų į kalėjimą patenka dėl nesmurtinių nusikaltimų ir praleidžia jame mažiau nei metus. Beveik ketvirtadalis laisvės netekusių moterų yra tik tardomos, o ne nuteistos už nusikaltimą.

3.4.2 Tas pats tyrimas rodo, kad didelė dalis į kalėjimą pate-kusių moterų prieš įkalinimą neturėjo užimtumo garantijų, jos arba niekada nedirbo, arba dirbo mažai mokamą darbą be užimtumo garantijų, neturėjo saugaus prieglobsčio, labai žemą išsilavinimą ir buvo patyrusios fizinį ir (arba) lytinį kitų šeimos narių arba svetimų vyrų smurtą. Todėl moterų įkalinimas dar labiau atskiria tas moteris, kurios jau yra socialiai atskirtos.

3.4.3 Žymų moterų skaičiaus kalėjimuose augimą galima paaiškinti, remiantis bausmių studijomis, atliktomis kai kuriose valstybėse narėse. Jose teigiama, jog moterys dažnai patenka į kalėjimą *todėl, kad* jos jau yra socialiai atskirtos (t.y. benamės, bedarbės, vartojančios narkotikus); ir todėl, kad teisėjai ir teismo pareigūnai mano, kad jeigu jos yra socialiai atskirtos, esama didesnės tikimybės nusikalsti ateityje, o įkalinimas (perauklėjimas ir įvairios programos) gali sumažinti ir sumažins tikimybę atskirtoms moterims vėl nusikalsti (arba pradėti vartoti narkotikus) po to, kai jos bus išleistos iš kalėjimo.

3.4.4 Tyrimas atskleidžia, kad moterų kalinių perauklėjimas ir reintegravimas yra neįmanomas dėl to, kad didelė dalis šių moterų yra psichiškai nesveikos (50 proc. Anglijoje ir Velse),⁽¹⁷⁾ nepalankios užimtumo ir išsimokslinimo sąlygos ir dėl santykinai trumpo daugelio moterų kalinių įkalinimo laiko. Galima ginčytis dėl to, ar kalėjimas yra perauklėjimo institucija, tačiau, kaip rodo tyrimo išvados, sunku įsivaizduoti, kaip

kalėjimas pats savaime galėtų suteikti daugeliui kalinių geresnį išsilavinimą, tvarią rehabilitaciją nuo narkotikų, emocinę pagalbą arba išugdyti paklausius įgūdžius po išėjimo į laisvę.

3.4.5 Kalėjimas visų pirma yra skirtas bausti. Tyrimas parodė, kad kalėjimai atskiria moteris, kurios iki įkalinimo nebuvo atskirtos, ir dar labiau atskiria tas, kurios jau buvo socialiai atskirtos. Įkalinimas moterims kainuoja brangiau nei vyrams dėl žalos, kurią patiria vaikai, kai jų motinos patenka į kalėjimą. Pavyzdžiui, JK tik 25 proc. įkalinėtų moterų nurodė, kad vaikų tėvas, jų vyras arba partneris, rūpinasi jų vaikais. Net iki 92 proc. įkalinėtų vyrų nurodė motiną. Tai smarkiai nusveria visą naudą, kurios tikimasi gauti iš kriminalinio teisingumo — atgrasinimo arba rizikos sumažėjimo.

3.4.6 Moterys iš užsienio šalių ir mažumų grupių yra dvigubai diskriminuojamos, todėl kriminalinio teisingumo siste-moje jų santykis yra neproporcingai didelis.

3.4.7 EESRK sutinka su pranešimo pasiūlymais, kad būtina imtis veiksmų, siekiant smarkiai sumažinti į kalėjimą paten-kančių moterų skaičių, nes daugelis laisvės netekusių moterų yra tardomos ir nėra nuteistos už nusikaltimą, o įvykdytas nusi-kaltimas dažnai yra nesmurtinio pobūdžio. Kai kurios valstybės yra numačiusios mažiau kenksmingas įkalinimo alternatyvas, o su tinkamu rūpesčiu ir pagalba įstatymus pažeidusios moterys, kurios susiduria su daugeliu problemų, gali siekti rehabilitacijos ir integracijos į visuomenę.

3.5 Kova su prekyba moterimis ir vaikais

Prekyba moterimis ir vaikais yra struktūriškai apibrėžtos lyčių nelygybės padarinys ir prievartos išraiška. Prekybą skatina skurdas, aukos patiria įvairiausio pobūdžio skurdą, dėl to atsi-randa priverstinis darbas, vergovė lytiniu pagrindu, fizinio ir psichinio pobūdžio sveikatos sutrikimai, socialinė atskirtis ir pan. Kilmės šalių strateginės prevencijos kryptys turi atspindėti skurdo mažėjimą ir atsispindėti skurdo mažinimo bei socialinio vystymo strategijos kryptyse, darant specialią nuorodą į ekono-mines moterų galimybes. Ilgalaikės prevencijos strategijos kryptys turi būti siejamos su pagrindinėmis prekybos žmonėmis priežastimis, ir tarp jų yra skurdas, diskriminacija, rasizmas, patriarchalinės struktūros, smurtas prieš moteris, fundamentalizmo apraiškos, lyčių nelygybė, socialinio saugumo tinklų nebuvimas, pinigų plovimas, korupcija, politinis nestabi-lumas, konfliktai ir nekontroliuojamos teritorijos, kliūtys ir šalju skirtumai. Visos vyriausybės turi numatyti priemones, skirtas nustatyti nelygia galia grįstus vyrų ir moterų santykius, ir turi numatyti pozityvias, suteikiančias moterims teises visose gyve-nimo srityse skatinančias priemones.

⁽¹⁶⁾ Vidurio Europos universiteto parengta Lyginamoji ataskaita, grin-džiama nacionalinių tyrimų rezultatais. Duomenys yra šešių ES šalių: Ispanijos, Vokietijos, Anglijos ir Velse, Italijos, Prancūzijos ir Vengrijos.

⁽¹⁷⁾ JK Nacionalinė moterų komisija, 2005 m. kovas.

4. Rekomendacijos

4.1 EESRK pritaria 2004 m. kovo 5 d. bendram Komisijos ir Tarybos pranešimui dėl socialinės integracijos. Jis gerai vertina šešis pagrindinius politikos prioritetus, į kuriuos valstybės narės turėjo atkreipti ypatingą dėmesį nacionaliniuose veiksmų planuose (žr. priedą). Tačiau EESRK mano, kad politikoje yra akivaizdus aplaidumo, būtent dėl lyčiai būdingų rodiklių identifikavimo ir stebėsenos. EESRK primygtinai rekomenduoja įtraukti šiuos rodiklius, nes egzistuoja reikšmingi skirtumai tarp vyrų ir moterų, kai kalbama apie skurdą. Nekreipiant dėmesio į su lytimi susijusių skurdo prigimtį arba neprižiūrint politikos poveikio tiek vyrams, tiek moterims, tikėtina, kad skurdo mažinimui skirtos politikos bus sėkmingos tik iš dalies. Tiriant su lytimi susijusių skurdo prigimtį bus laikomasi įsipareigojimo išnaikinti skurdą, kuris buvo prisiimtas 1995 m. Kopenhagoje surengtame pasaulio aukščiausio lygio susitikime socialinės plėtros klausimais. Šio susitikimo metu buvo susitarta, kad ypatingas prioritetas bus teikiamas moterų ir vaikų, dažniausiai nešančių didžiausią skurdo našta, teisėms ir poreikiams.

4.2 Daugelis valstybių narių smarkiai sustiprino institucines priemones, skirtas įtraukti skurdą ir socialinę integraciją nacionalinės politikos formavimą. Tačiau galima padaryti dar daugiau, įtraukiant socialinius partnerius, taip pat ir NVO, vietos, nacionaliniu ir regioniniu lygiu į politikos plėtrą ir įgyvendinimą, ypač švietimo, užimtumo ir pensijų srityse.

4.3 EESRK primygtinai rekomenduoja Lisabonos strategijos tikslus dėl didesnio moterų užimtumo papildyti strategijomis, kuriomis turėtų būti siekiama užtikrinti, kad ties skurdo riba gyvenančios moterys ugdytų paklausius įgūdžius, leisiančius joms tapti finansiškai nepriklausomomis. Be to, kad pragyvenimas moterims būtų užtikrintas visais gyvenimo laikotarpiais, būtinos aktyvesnės iniciatyvos ir priemonės, skirtos užimtumo

kokybei skatinti bei pajamų skirtumui mažinti. Neseniai EESRK nuomonėje dėl integruotų gairių augimui ir užimtumui išreiškė nuostabą, kad esamos užimtumo politikos gairėse nėra numatyta aiški moterų užimtumo gairė.

4.4 EESRK mano, kad galima daug pasiekti valstybėms narėms dalinantis patirtimi tose srityse, kurios daro įtaką moterims ir skurdui — pensijų mokėjimo, socialinės apsaugos sistemų, paauglių nėštumo, smurto prieš moteris panaikinimo, įskaitant neteisėtą prekybą, ir moterų įkalinimo.

4.5 Daugelis valstybių narių pasirašė Pekino veiksmų planą (1995 m. rugsėjo mėn.), kuriuo valstybės narės kviečiamos įvertinti nemokamo darbo vertę ekonomikai. Tačiau praėjus 10 metų, valstybės narės dar nėra sukūrusios šio reiškinio matavimo ir stebėsenos sistemų. Jos turi būti raginamos tai padaryti ir įrašyti tai kaip sudėtinę nacionalinės statistikos dalį.

4.6 Europos lyčių lygybės institutas turi būti atidarytas 2007 m. Skurdo problemų ES sprendimo politikoje lytis nepaminieta, vadinasi, lyties ir skurdo santykis tyrimų ir statistinėje literatūroje buvo santykinai ignoruojamas. Kad šią padėtį institutas galėtų pakeisti, reikalingos atitinkamos biudžeto lėšos. Savo nuomonėje dėl Lyčių lygybės instituto EESRK jau išreiškė susirūpinimą, jog tai nėra visiškai užtikrinama atitinkamame pasiūlyme dėl reglamento.

4.7 Todėl EESRK siūlo kelias prioritetines sritis. Naujasis institutas turėtų atlikti nuodugnią turimų duomenų analizę lyties požiūriu.

4.8 Kita ypatingo dėmesio reikalaujanti lyties ir skurdo sritis yra skurdo įtaka moterų fizinei ir psichinei sveikatai.

4.9 Trečia, mažai tyrinėta, ką moterys mano ir kaip jaučiasi gyvendamos skurdžiai ir ar jos skurdą patiria kitaip nei vyrai.

2005 m. rugsėjo 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND